

Nyt. szám:

sz. példány

10. ÉVFOLYAM

Megjelenik negyedévenként

2003. 2. SZÁM

AZ INTEGRÁLT LOGISZTIKAI TUDOMÁNSZERVEZŐ TANÁCS

FOLYÓIRATA

”Tactics is the art of the logistically possible”

“Harcászat a logisztikai lehetőségek művészete”

KATONAI LOGISZTIKA

2003

2

TARTALOMBÓL

- Pályázati felhívás
- Magyarország kikövezett útja a Varsói szerződéstől a rendszerváltozáson át a NATO-ba
- Az üzemgazdasági jellegű védelmi szakfeladatrend kidolgozásának és felhasználásának lehetőségei
- A Befogadó Nemzeti Támogatás és a gazdaságfelkészítés tervezéséről
- Reflexiók a hadmérnöki képzéshez, a jövőbeni logisztikai támogatás képesség fenntartása érdekében
- Tájékoztató a Befogadó Nemzeti Támogatás központi adatbázis létrehozásának helyzetéről és további feladatairól

**AZ INTEGRÁLT LOGISZTIKAI TUDOMÁNSZERVEZŐ TANÁCS
KIADVÁNYA**

Szerkesztő bizottság

Elnök Gáspár Tibor
Társelnök Kopasz Jenő
Frigyer László

Tagok Anda Árpád, Báthy Sándor,
Kasza Zoltán, Kiss Mihály,
Németh Ernő, Svéd László,
Tóth Zoltán, Turcsányi Károly,
Túri János, Zsiborás János

Szerkesztőség

Főszerkesztő Jároscsák Miklós

Felelős szerkesztő Tóth József

Felelős kiadó Az Integrált Logisztikai Tudományszervező Tanács

Készült: Az MH Központi Nyomdájában

ISSN 1588-4228

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Katonai logisztika folyóirat Szerkesztő Bizottsága az elmúlt évi pályáztatás sikerére építve 2003. évben is lehetőséget biztosít a szakterület fejlesztését célzó tanulmányok tudományos megmérettetésére.

A pályázat tárgyköre: A csapat-, illetve a központi logisztikai tagozatban jelenleg érvényesülő folyamatok racionalizálásának lehetőségei a védelmi felülvizsgálat nyomán átalakuló haderőben.

Javasolt kutatási területek:

- a NATO logisztikai alapelvek és doktrinális iránymutatások alapján a nemzeti logisztika NATO harmonizációs feladatainak megvalósítása.
- A NATO konform készletképzés és anyagosztály kialakítás szervezeti és gazdasági feltételrendszere, az áttérés hatásainak modellezése.
- Csapatlogisztikai szervezetek működésének doktrinális alapjai.
- A katonákra és technikai eszközökre irányuló közvetlen logisztikai támogatás fejlesztésének irányai és feladatai a NATO (ENSZ, EU) vezetete közös műveletekben történő részvétel területén.
- A feladatalapú erőforrás és költségtervezés rendszerének érvényesítése a logisztikai gazdálkodás egészében, illetve ágazati területén.
- Katonai logisztikai támogatás egyes elemei kiváltásának lehetőségei a nemzetgazdasági szolgáltatások megvásárlásával, a kihelyezések gazdaságossági mutatóinak elemzésével.
- A katonai logisztika nemzeti támogató képessége megteremtéséhez szükséges szervezeti, anyagi- technikai feltételek belső összefüggéseinek feltárására.
- A katonai logisztika vezetésének korszerűsítése.
- A honvédségi inkurrencia hasznosításának útjai.

Pályázati kritérium: Pályázni a jelen kiírásnak megfelelő, külön ebből a célból készült és máshol nem publikált tanulmányokkal lehet. A tanulmányok szöveg és vázlat terjedelme nem haladhatja meg a 35 gépelt oldalt.

Pályázat benyújtása: A pályázatokat **jeligével** ellátva, 2 példányban, **2003. szeptember 15-ig** kérjük benyújtani, melyhez csatolni kell a pályázató nevét, szolgálati helyét, adó- és TAJ számát, valamint elérhetőségét tartalmazó zárt borítékot.

A pályázatok beküldésének, leadásának helye **HM-HVK II. objektum, 2. épület 301.sz. iroda** (Cím: Dr. Jánoscsák Miklós ezredes, 1885 Bp., PF.: 25, HM Gazdasági Tervező Hivatal).

Pályázatok értékelése: A pályázatokat független szakértői körből felkért állomány bírálja el. Minden pályázat pontozása 2 bíráló által történik, mely közül 1 fő tudományos fokozattal kell, hogy rendelkezzen.

Pályázatok díjazása:	I. helyezett pályamű	150 eFt
	II. helyezett pályamű	120 eFt
	III. helyezett pályamű	100 eFt
	Különdíjak	75 eFt

Pályázat eredményének kihirdetése: a pályázatok elbírálását követő eredményhirdetésre **2003. november** hónapban, a Tudomány Napjához és a Központi Logisztikai Nap rendezvénysorozathoz kapcsolódó **tudományos konferencián** kerül sor.

A díjazott pályaművek megjelentetését a Katonai Logisztika folyóirat 2004. évi számaiban tervezzük.

Szerkesztő Bizottság

BIZTONSÁGPOLITIKA

MAGYARORSZÁG KIKÖVEZETT ÚTJA A VARSÓI SZERZŐDÉSRŐL A RENDSZERVÁLTOZÁSON ÁT A NATO-BA

Csabai György¹

Az olvasót a szerkesztőség egy több kormány időszakot, pontosabban szólva a rendszerváltást is megörökítő tanulmányban való elmélyülésre, másnak ismeretszerzésre és megint másnak megidézésre szólítja. Az olvasó megismerkedhet a Magyar Néphadseregben és a Honvédségben végbement főbb változásokkal, különösen azokkal, amelyek a haderőreformokat és a haderő átalakításokat érintették.

(Szerkesztőség)

A magyar haderő a szocialista táborban

A Magyar Néphadsereg fenntartása, minőségi és mennyiségi fejlesztése a Varsói Szerződés elvárásainak megfelelően a szocialista tervgazdaság viszonyai között a Magyar Szocialista Munkáspárt irányításával ment végbe a rendszerváltásig.

A '80-as évek végére kialakult Magyar Néphadsereget az úgynevezett „**tömeghadsereg**” sajátosságai jellemezték, nevezetesen a magas bérelétszám, a régi és az új haditechnika együttes üzemben tartása, a túlzott költség-, anyag- és katonai igény, a szovjet hadászat, hadműveleti művészet és harcászat elveinek és módszereinek alkalmazása stb. **A helyzetből a kiutat a tárcát vezető Oláh István** honvédelmi miniszter **kezdte el kutatni**. Ezt a munkát az új gorbacsovi politikai gondolkodás is segítette. A közismert „**RUBIN**” feladat szerint a Magyar Néphadsereg **szárazföldi csapatainál a meglévő zászlóalj-ezred-hadosztály struktúráját a zászlóalj-dandár-hadtest felépítés váltotta fel**. Az új csapatstruktúrától várták a létszámgondok enyhítését, miközben az ütőerő lényegesen megemelkedett és a szervezeti felépítés is eltért a Szovjet Fegyveres Erőkben és a Varsói Szerződésben elfogadott, valamint támogatott csapatszervezetektől. Az akkori helyzetet jól példázza az a levél, amit **Szergej Szokolov**, a Szovjetunió marsallja, honvédelmi minisztere e témában írt **Oláh Istvánnak**:

¹ Dr. Csabai György nyá. alezredes, a hadtudomány kandidátusa.

„Tisztelt Miniszter Elvtárs! Az MSZMP KB Politikai Bizottságának a Magyar Néphadsereg szárazföldi csapatai és szervezeti tagozódásra történő áttéréssel kapcsolatos döntésről szóló tájékoztatását a Szovjetunió honvédelmi minisztériuma figyelmesen áttanulmányozta. Az Ön javaslatának megfelelően a Szovjetunió Fegyveres Erői Vezérkara képviselői készen állnak, hogy az Önök számára megfelelő időben, a Magyar Néphadsereg Vezérkarával és az Egyesített Fegyveres Erők Törzsével részt vegyenek együttesen a Magyar Néphadsereg szárazföldi csapatai új szervezeti tagozódásának tanulmányozásával kapcsolatos közös munkában.”

Ezt a levelet **Oláh István** felterjesztette **Kádár Jánosnak**, aki pozitívnak ítélte a választ, így a további munkálatok folytatódhatnak – jegyezte rá az MSZMP első titkára. Ezzel a változás zöld utat kapott. A csapatpróbákat kísérleti gyakorlatokon csak magyar katonakörnyezetben hajtották végre. **Oláh István** tragikus halála után honvédelmi miniszterré **Kárpáti Ferenc** politikai főcsoportfőnök került kinevezésre, egyúttal előléptették vezérezredessé, akit az ideiglenes köztársasági elnök 1989. december 15-én *„katonai tartalékkállományba”* helyezett, ezután pedig polgári miniszterként tevékenykedett tovább. A hadseregben is egyre szorítóbb lett a gazdasági kényszer, a kibontakozó válság minden területen érezte hatását, ezért az új miniszter tevékenységét a reformok elkezdése és számosnak a folytatása jellemezte. Ide sorolhatjuk a káder- és személyügyi munka megváltoztatását, az elvtárs helyett a bajtárs megszólítás alkalmazását, a fegyver nélküli polgári szolgálat bevezetését, az MSZMP Néphadseregi Bizottsága megszűnését, a Politikai Főcsoportfőnökség felszámolását, a Magyar Honvédség Parancsnokságának felállítását stb. Az Országgyűlés törvényben (1989. évi XXX. törvény) mondta ki a Munkásőrség jogutód nélküli felszámolását.

Az 1989. december 01-jén életbe lépő védelmi reform a honvédelmi minisztériumot (a finn példa alapján) két különálló funkcionális egységre osztotta: így létrejött a miniszterelnöknek alárendelt Honvédelmi Minisztérium, másfelől a Magyar Honvédség Parancsnoksága a köztársasági elnök alárendeltségében. Ez a konstrukció több problémát okozott. A helyzet tisztázását az Alkotmánybíróság 1991. szeptember 23-i határozata segítette elő, a békeidőbeni vezetési aktusok vonatkozásában. Erre a kérdéskörre fontossága miatt visszatérünk. **Pacsek József** vezérezredes, az MN vezérkari főnöke 1989. november 30-án nyugállományba vonult. Az akkor Minisztertanács december 01-jei hatállyal **Lőrinc Kálmán** altábornagyot, a székesfehérvári 5. hadsereg parancsnokát a Magyar Néphadsereg parancsnokává, **Borsits László** altábornagyot a Magyar Néphadsereg vezérkari főnökévé és **Szombathelyi Ferenc** vezérőrnagyot

honvédelmi miniszter helyettesé kinevezte. 1989. október 23-án **Szűrös Máttyás** ideiglenes köztársasági elnök, az Országgyűlés elnöke a Parlament erkélyén kikiáltotta a Magyar Köztársaságot. **Czinege Lajos** nyugállományú hadseregtábornok, volt honvédelmi miniszter lemondott tábornoki rendfokozatáról, miután a kormány vizsgálóbizottságot alakított a személyét ért vádak megalapozottságának kivizsgálására.

A Varsói Szerződés Honvédelmi Miniszteri Bizottsága a Szófiában megtartott ülésén határozat született az egyoldalú csapatcsökkentésről.

A honvédelmi miniszter a szövetségesekkel történő egyeztetés után az 1989. január 27-én megtartott néphadseregi vezetői értekezleten bejelentette azt, hogy 1989-ben és 1990-ben **9 százalékkal** csökkentik a Magyar Néphadsereg létszámát. Számszerűsítve a csökkentés 9 300 katonát, 1 vadászrepülő-századot és 251 harckocsit jelentett. ***Felszámolták a szárazföldi csapatoknál a szabadszállási harckocsi dandárt, a rétsági harckocsidandárt pedig gépesített dandárrá alakították át.*** A hátországi alakulatokat **400 fővel**, a honi légvédelmi és repülő csapatokat **500 fővel** és **egy repülőszázaddal**, a honvédelmi minisztériumi közvetleneket pedig **3100 fővel** csökkentették. Ugyanekkor jelentős mennyiségű haditechnikai eszköz került kivonásra, azaz **2 db** hadműveleti-harcászati rakétakomplexum, **4 db** harcászati rakétakomplexum, **93 db** T-34-es harckocsi, **158 db** T-54-es harckocsi, **254 db** tüzérségi löveg és aknavető, **9 db** MÍG-21-es vadászrepülőgép és **180 db** páncéltörő löveg. A tervezett csökkentéseke három ütemben kellett végrehajtani, 1989 augusztusában, 1990 februárjában és 1990 augusztusában. A csökkentések végrehajtásával a ***következőket akarták elérni, hogy:***

- a) azok a hadsereg alkalmazási terveiben és hadműveleti terveiben nagy változásokat ne okozzanak;
- b) a hadsereg költségei csökkenjenek;
- c) a csapatok harcértékei megőrzésre kerüljenek, és
- d) az egyes helyőrségekben az elhelyezési problémák oldódjanak meg.

Ebben a csökkentésben nemcsak a koalíciós, hanem a nemzeti célok is elérésre kerültek, hiszen a kötelező egyeztetések végrehajtásra kerültek úgy a Szovjet Vezérkarral, mint az Egyesített Fegyveres Erők Törzsével, aminek következtében a „**PROTOKOLL**”-ban rögzítették a korábban vállalt haditechnikai eszközök beszerzésének elmaradását.

Bécsben megkezdődtek az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének tizenhat országa és a Varsói Szerződés hét tagállama közötti tárgyalások a hagyományos fegyveres erők és fegyverzetek csökkentéséről. Hazánk nyugati határán a Határőrség elkezdte a műszaki határzár (és szöges drótkerítés) lebontását Mindezekkel egyidőben a hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet csapatok megkezdték a részleges kivonulásukat.

A politikai, társadalmi és gazdasági válság elérte a társadalom minden szövetét. A válságból kivezető utat az akkori hatalom a rendszer úgynevezett átfogó reformjával, az egyre jobban nyilvánosságra lépő és azt vállaló demokratikus erők a megoldást a rendszerváltással tartották lehetségesnek. Az jól látszott, hogy a hadsereg hadrafoghatósága, fenntarthatósága, pénzügyi finanszírozhatósága átfogó lépéseket követel. Ezért a biztonságpolitikai, a geostratégiai és gazdasági körülmények változásai megkövetelik azt, hogy a koalíciós ***támadó hadműveletre felállított és kiképzett nagy méretű hadsereget, igen rövid időn belül csökkenteni és védelmi jellegű haderővé kell átalakítani,*** mégpedig azért, mert az ország nem képes a meglévő hadsereg fenntartására. A haderőfejlesztésben a minőségi (emberi tényező) fejlesztésre kell majd építeni.

A felső honvédelmi vezetés - miután kialakította a haderőreformra vonatkozó tervezetét elgondolás szinten, - elvégezte az előírás szerinti államigazgatási egyeztetéseket, végezetül beterjesztette a ***Németh-kormányhoz „A védelmi doktrína megvalósítása a Magyar Néphadseregben”*** című anyagot. Az előterjesztés elején összegzésre kerültek a biztonságpolitikai folyamatok, amelyek révén olyan új haderőreformra van azonnal szükségünk, amelynek végrehajtásával a mainál kisebb és hosszú távon elfogadható színvonalon álló haderő jön létre. ***Az előterjesztés kimondja, hogy: a védelmi doktrínával összhangban kell az ország védelmére felkészülni; továbbá a már bejelentett egyoldalú kilenc százalékos csökkentésen túl 1991 végéig újabb húsz-huszonöt százalékos csökkentés legyen végrehajtva; a haderő védelmi jellege erősödjön, a támadó jellegű szervezetek kerüljenek csökkentésre, a békefeltöltöttség módosításra kerüljön és az állami irányítással összhangban alakítsák át a hadsereg vezetési rendjét.***

Első: a Honvédelmi Minisztérium átalakítása szervezeti és vezetési szempontból és a Magyar Honvédség Parancsnokságának megalakítása.

Második: a harminc-harmincöt százalékos csökkentés rövid időn belüli végrehajtása. A honvédség 1991. végére a szárazföldi hadsereg vonatkozásában három hadtesttel, biztosító, kiszolgáló és hátszágai alakulatokkal rendelkezett.

Harmadik: a polgári védelem átadása a Belügyminisztériumnak.

Negyedik: a fenntartás anyagi feltételei. A védelemre biztosítható 1990-1992. között 153 milliárd forint (1990-re 46,5; 1991-re 50,3; 1992-re 56,1) lehetővé teszi azt, hogy a csökkentés a leggyorsabban megtörténjen, de a technikai állapot tovább rosszabbodik.

Ötödik: a hadiipari termelés tovább csökken, ezért újból át kell tekinteni, és koncepciót kell a helyzet rendezésére kimunkálni.

A Minisztertanács az előterjesztés elfogadásával együtt **elrendelte:** a néphadsereg létszámának, fegyverzeti eszközeinek 30-35 %-os csökkentését 1991 végéig, a honvédelmi minisztérium átszervezésének megkezdését 1989. december 01-jével és a Polgári Védelem átadását a Belügyminisztériumnak 1990. június 30-tól.

A Minisztertanács egyetértett a **sorkatonai idő 12 hónapra való csökkentésével és azzal, hogy a hivatásos állomány csökkentése a termézetes kiáramlás útján valósuljon meg**, továbbá azzal, hogy a honvédelmi tárca 1990-1992. közötti időszakra 153 milliárd forint támogatást kapjon. Ugyanakkor a Minisztertanács felhatalmazta a honvédelmi minisztert arra, hogy a Szovjet Fegyveres Erők Vezérkarával és a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erők Parancsnokságával egyeztető tárgyalásokat folytasson azért, mert a Magyar Köztársaság védelmét nemzeti doktrína alapján, a Varsói Szerződés szövetségi rendszerén belül kell biztosítani. Ugyanakkor az 1991-1995. közötti időszak fejlesztési jegyzőkönyvei (protokolljai) csak 1992. végéig kerüljenek összeállításra és aláírásra.

A fentiek után parancsban rendelkeztek az új **Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség parancsnokságának** megalakításáról, a politikai szervek megszüntetéséről, a nevelési és szociálpolitikai szervek létrehozásáról, továbbá a polgári védelmi szervek átadásáról a Belügyminisztériumnak. Az **új Honvédelmi Minisztérium szervezete a következő volt:** miniszter, titkárság, társadalompolitikai, igazgatási és jogi, sajtó és információs, közgazdasági, nemzetközi kapcsolatok és biztonságpolitikai, továbbá szervezési és ellenőrzési főosztály. Megalakították a Honvédelmi Minisztérium **Kollégiumát**, melynek tagjai voltak: államtitkár, miniszterhelyettes, Magyar Honvédség Parancsnoka, vezérkari főnöke és a Honvédelmi Minisztérium hivatalvezetője.

A Magyar Néphadsereg parancsnokságának állományába tartozott: a Magyar Néphadsereg Vezérkara (az MN Hadművelési Főcsoportfőnökséggel), a Szervezési és Hadkiegészítési, a Híradó és Automatizálási

Csoportfőnökséggel és a Vezérkar Titkársággal), a Magyar Néphadsereg Kiképzési és Szárazföldi Főcsoportfőnöksége, a Magyar Néphadsereg Légvédelmi és Repülő, valamint Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökségek, a Magyar Néphadsereg Nevelési és Szociálpolitikai, a Magyar Néphadsereg Személyügyi, a Magyar Néphadsereg Építési és Elhelyezési, a Magyar Néphadsereg Közgazdasági és Pénzügyi Főnökségek és végezetül a parancsnok titkársága.

Tanácskozó és konzultációs testületként működött a Magyar Honvédség Parancsnokságának **Katonai Tanácsa**. A haderőcsökkentés után a szárazföldi hadsereg **három gépesített hadtestből (három gépesített lövész és egy harckocsi dandár, valamint a közvetlenek) és hadsereg-közvetlenekből tevődött össze**. Megszüntetésre vagy átszervezésre került **6 gl.dandár, 2 harckocsi dandár, 3 hadtest-közvetlen rakétaosztály, 1 légvédelmi tüzérezred, 1 deszant-rohamzászlóalj, illetve a biztosító és kiszolgáló csapatok**.

A légvédelmi és repülőcsapatoknál felszámoltak **1 légvédelmi rakétaezredet és 1 rációtechnikai zászlóaljat**. A központi alárendeltségű szervezeteknél **20 %-os** létszámcsökkentést hajtottak végre, még a csapatrepülő erőknél lényeges csökkentéseket nem terveztek.

Az országban folyó politikai harcok közepette a Magyar Néphadsereg katonái távol tartották magukat azoktól és cselekvően végezték napi munkájukat.

AZ ANTALL-KORMÁNY HONVÉDELMI POLITIKÁJA: VÁLSÁGKEZELÉS ÉS IRÁNYVÁLTÁS

1990. március 25-én az első szabad többpárti választásokat a Magyar Demokrata Fórum 24,7 %-kal megnyerte. **Az MDF stratégiai jelentőségű tárcának tekintette a Honvédelmi Minisztériumot**. Az új honvédelmi miniszter **Dr. Für Lajos** lett, politikai államtitkár **Dr. Raffai Ernő** és a közigazgatási államtitkár **Annus Antal** altábornagy.

Az Országgyűlés az alakuló ülésen törvénybe foglalta az 1956-os forradalom és szabadságharc történelmi jelentőségét és egyúttal **nemzeti ünnepé nyilvánította október 23-át**. 1990. június 21-én a honvédelmi miniszter a Magyar Honvédségben a **bajtárs megszólítás helyett úr, illetve a hölgyek esetében az úrhölgy és úrasszony megszólításokat vezette be**.

Az új kormány az ország katonai védelmével párhuzamosan értékelte a nemzetközi biztonságpolitikai eseményeket, az új kihívásokat, és elkezdte az országvédelemmel kapcsolatos elméleti és politikai alapok lerakását, azaz a gyökeresen új nemzeti és honvédelmi nézetrendszer kidolgozását és megteremtését. Folyamatosan lazultak a katonai kapcsolatok a Szovjetunióval és a Varsói Szerződéssel.

Az 1990-1994. közötti időszak kiemelkedő eseménye volt az első *Biztonságpolitikai Alapelvek és a Honvédelmi Alapelvek* című dokumentumok Országgyűlési határozatokként történő elfogadása, illetve a honvédelmi törvény elfogadása. A 11/1993. (III.12.) Országgyűlési határozat a Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának alapelvei megfogalmazza a biztonságpolitikánk céljait, kimondja azt, hogy nincs ellenségeképünk, felvázolja a veszélyforrásokat, későbbi teljes betagozódásunkat a nyugati intézményrendszerbe, kiemeli a regionális együttműködés által kínált lehetőségeket, a szomszédos országokkal való jószomszédi viszonyt, az Európai Hagyományos Fegyveres Erőkről szóló szerződés (CFE) fontosságát és fegyveres erők tevékenységének céljait és másokat.

A Magyar Köztársaság Honvédelmének Alapelvei a 27/1993. (IV. 23.) Országgyűlési határozatban kerültek elfogadásra. A honvédelmi alapelvek meghatározzák a honvédelmi politikát, annak céljait, a biztonságot fenyegető veszélyek alapján körvonalazza az önálló nemzeti alapokra épülő honvédelmi politika stratégiáját, a honvédelmi rendszert, a fegyveres erőkre vonatkozó követelményeket, így a haderő alkalmazásával, fejlesztésével, felkészítésével és ellátásával összefüggő feladatokat. Kiemeli az *elégséges védelem* elvét és az arányos fegyveres erők fenntartását. Cél a teljes jogú csatlakozás a NATO-hoz és a WEU-hoz, továbbá bekapcsolódás a nemzetközi békefenntartó és válságkezelő tevékenység gyakorlati megvalósításába.

A már korábban említett Európai Hagyományos Fegyveres Erőkről szóló szerződés (CFE) 1990. november 19-én történt aláírása azt rögzítette, hogy a Magyar Köztársaság **835 db** harcokocsival, **1700 db** páncélozott szállító harcjárművel, **840 db** tüzérségi eszközzel, **180 db** harci repülőgéppel, **108 db** támadó helikopterrel és **100 000 fős** hadsereggel rendelkezhet. A Magyar Honvédség az összes kategóriában az előírásokon belül került, sőt egyes kategóriákban az előírásokat túl is teljesítette. Ezek a lépések a bizalomerosztást és a kapcsolatteremtést szolgálták. Nagyon meghatározó volt a szerződés ellenőrizhetősége. Jó kapcsolat alakult ki a NATO illetékes szervével és az államok fegyverzetellenőrzési központjaival.

Az új feladat operatív és hatékony megoldására a honvédelmi miniszter 1990. május 1-jén rendszerbe állította a **Haderőcsökkentési Információs és Ellenőrzési Központot**.

A biztonság és bizalomépítés szempontjából különösen fontos a „*Nyitott Égbolt*” szerződés, melynek aláírásában kezdeményező szerepet játszottunk.

A hazai és a NATO vonatkozásában egyre gyakoribbá váltak az olyan civil- és katonai-diplomáciai lépések, amelyek szorosabb kapcsolatot feltételeztek és valósítottak meg. *Ezek közül is kiemelkedő Antall József miniszterelnök látogatása a brüsszeli NATO központban (1990. július 18-án), aztán az Országgyűlés külügyi és honvédelmi bizottságainak kapcsolatfelvétele a NATO szervekkel és Manfred Wörner NATO főtitkár látogatása hazánkban.* Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete magas beosztású politikai és katonai vezetőinek látogatása egyre gyakoribb lett, majd az alsóbb szintekre is áttért. 1991-decemberében a NATO létrehozott egy teljesen új konzultatív fórumot, nevén nevezve az **Észak-atlanti Együttműködési Tanácsot (NACC)**, amelynek munkájába kilenc nem NATO ország külügyminiszterét is meghívták. Ezáltal megteremtették a politikai és biztonsági kérdésekről folyó konzultáció, tárgyalás és együttműködés szervezett kereteit.

Az 1990-es esztendőben a honvédelmi tárcánál folytak az új nemzeti haderő kialakításával kapcsolatos munkálatok. Ezeket a munkálatokat alapvetően három tényező befolyásolta. Az *első* a katonai költségvetés elégtelenségéből fakadó gondok. A *második* a délszláv határon kialakult helyzet, ami megkövetelte a határszakaszok katonai biztosítását. A *harmadik* a keleti és a nyugati országokban folyó haderő-átalakítás tapasztalatai. Jóllehet az ellenségorientált katonai erőt nem egyszerű képességorientáltá átalakítani, miközben sok országban lett népszerű az ún. önkéntes haderő és szorult háttérbe a hadkötelezettségen alapuló sorozott haderő.

Az új honvédelmi miniszter **Dr. Für Lajos** 1990 közepén elrendelte a Magyar Köztársaság **új védelmi koncepciójának** (akkori fogalommal védelmi doktrínájának) kidolgozását. A döntés értelmében a politikai oldal kimunkálása a tárcára, a katonai-technikai oldalé pedig a Magyar Honvédség Parancsnokságára és a vezérkarra hárult, miközben folyt a már bemutatott honvédelmi alapelvek kidolgozása is.

Így tehát egyidőben **két fontos dokumentum** előkészítésén dolgoztak, miközben folyamatban volt a honvédség korábban meghatározott át-

alakítása. A honvédség átalakításával kapcsolatos teendők kidolgozására felállt egy munkacsoport, amely ***három lehetőséget (változatot) körvonalazott:***

Első: az akkor átalakuló szervezetek működési rendjének megtartása.

Második: egy radikális létszámleépítés.

Harmadik: kb. 100 000 fős békelétszámmal számolt.

A kidolgozó munkát értékelve a honvédelmi miniszter meghatározta a fő feladatot: a haderő- és fegyverzetcsökkentést. Az előterjesztés megjárta a Nemzetbiztonsági Kabinetet is, majd a kormány elé került. A kormánydöntés alapján ***a szervezeti célkitűzés főbb céljai a következők:***

- a honvédség szervezeti felépítését összhangba kell hozni a vezetési és működési renddel és a honvédelem alapelveivel;
- a rendelkezésre álló eszközökkel tegye lehetővé a gazdaságosabban és racionálisabban működtethető honvédelem kialakítását;
- teremtsen meg a később sorra kerülő technikai korszerűsítés feltételeit.

Így a tárca 1991-ben **34 000 fővel** (22 %-kal) csökkentette a létszámot. Rögzítették, hogy a honvédséget a Magyar Honvédség Parancsnoka vezeti a Magyar Honvédség Parancsnoksága útján. ***Az MHPK békében közvetlenül vezeti:***

- a Szárazföldi Csatatok Parancsnokságát (azaz a hadtest szintű kerületparancsnokságokat);
- a Légvédelmi Parancsnokságot (azaz alárendeltjeit);
- a budapesti Katonai Kerületparancsnokságot;
- a központi alárendeltségű katonai szervezeteket.

Miközben folyt a haderő átalakítása, a déli határon kialakult háborús helyzet (Jugoszlávia felbomlása, boszniai harcselekmények, légtér-sértések stb.) a honvédség szárazföldi, légvédelmi és repülő szervezeteinél, valamint a Határőrségnél foganatosított sajátos rendszabályokat igényeltek. Az átszervezés, a békefeladatok és határbiztosítás összehangolt és szervezett tevékenységet igényelt úgy a vezető szervektől, mint a

végrehajtó állománytól. A határközelben lévő lakosság örömmel látta a határőröket és katonákat a különböző településeken és az útvonalakon.

Az 1991-es év elején ***megszűntetésre került a tapolcai rakétadandár***, a technikai eszközök megsemmisítésére később Táborfalván nyilvánosan került sor.

Az iraki agresszió felszámolására szerveződött nemzetközi koalíció visszaverte az agresszort az USA vezetésével és visszafoglalta Kuwaitot. A légi és földi hadművelet sikeres volt. A Nemzetközi csoportosításban a 37 tagú magyar orvoscsoport is részt vett, és nemzetközi elismerést vívott ki.

Ebben a bonyolult nemzetközi és belpolitikai konstellációban elhagyta hazánkat az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokának magyarországi képviselője. A kétoldalú – szovjet és magyar – tárgyalásokon 1991. június 30-án állapotok meg a szovjet csapatok kivonásában. A szovjet csapatkivonás óriási munkát követelt a vezérkartól, a közlekedési és vasúti szervektől. ***Kivonásra került kb. 100 000 fő, 27 000 db harci technika és 500 000 tonna felszerelés. Viktor Silov altábornagy, a Déli Hadseregcsoport utolsó parancsnoka 1991. június 16-án áthaladt a Tiszahídon (Záhonynál) a magyar-szovjet határvonalon és elhagyta Magyarországot.*** Ezzel lezáródott a több évtizedes itt-tartózkodás korszaka és elkezdődött a csapatkivonással kapcsolatos pénzügyi viták tárgyalásos úton történő rendezése. Ebben az időben, szinte a szovjet csapatkivonással párhuzamosan ***feloszlatták a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsát és a Varsói Szerződést.*** A csapatkivonást minden esztendőben majálissal ünnepli Budapest lakossága.

A honvédelmi politikában gyökeres változás történt. Az áttérés a nemzeti alapokon nyugvó honvédelmi politikára sok munkát jelentett. A ***visegrádi hármak*** együttműködése és a NATO ***új katonai stratégiai koncepciója*** és ***Római Nyilatkozata***, amelyeket 1991. november 7-8-án Rómában fogadtak el, rámutattak az új veszélyekre, a katonai konfliktusok lehetőségeire és a haderők átalakításának gyökeresen új irányaira. A kapcsolatfelvétel a NATO-val, a párbeszéd és az együttműködés lehetősége és megvalósítása magában hordozta egy majdani integráció lehetőségét és a békéért való cselekvő hozzájárulást. Ebben a folyamatban nagy szerep jutott a bizalomnak és az átláthatóságnak. Az új magyar politikai és katonai szervek e tekintetben a nemzetközi szinten jól vizsgáltak.

A korábban említett útszervezés alapján Magyarország területét három katonai kerületre osztották.

A Szárazföldi Csapatok Parancsnoksága **Székesfehérváron**, az 1. Katonai Kerületparancsnokság **Tatán**, a 2. számú **Kaposváron** és a 3. számú **Cegléden** helyezkedett el. A **Budapesti Katonai Kerület** alárendeltségébe került a Honvéd Folyami Flotilla, az Őrezred, a Műszaki Mentő Ezred, továbbá a biztosító, ellátó és kiszolgáló egységek. *A felső politikai vezetés elképzelése az volt, hogy a magyar haderő létszáma békeidőben a lakosság létszámának mintegy 0,7-0,9 %-a legyen.* Az átszervezések kapcsán a hivatásos és továbbszolgáló tiszti és tiszthelyettesi állományból közel *tízezer fő vált ki. (Tiszt 5 233 fő, tiszthelyettes 4 338 fő.)* Főként fiatalok távoztak.

1992 júliusában életbe lépett az európai hagyományos erők csökkentését szolgáló szerződés, amelynek értelmében a csökkentéseket *három szakaszban és 40 hónap* alatt kell végrehajtani. Hazánknak **510 db** harckocsival, **207 db** tüzérségi eszközzel és **30 db** páncélozott csapatszállító harcjárművel kellett csökkenteni a harci technikai eszközöket. Ezért elkezdődött **510 db** harckocsi megsemmisítése. A hazai megsemmisítést több nemzetközi ellenőrzési csoport is figyelemmel kísérte, miközben végrehajtották a változásokkal járó bejelentési kötelezettségeket a nemzetközi információs központnak.

A Honvédelmi Minisztérium kabinetülésén (augusztus 26-án) megállapították, hogy véget ért az átszervezés a Magyar Honvédségben. A katonai kiképzés újszerűsége alapján és okán a nyíregyházi Damjanich János nevét viselő gépesített lövészdandár a tartalékosok behívásával és részvételével összekovácsolási gyakorlatot hajtott végre. A gyakorlatot a honvédelmi miniszter is megtekintette. Az összekovácsolási gyakorlat a sajtóban nagy hírverést kapott.

A volt Jugoszlávia területén zajló fegyveres eseményekről kevés adat és tény volt ismert a brüsszeli NATO-központban. Ezért a *NATO vezetése azzal a kéréssel fordult a Magyar Köztársaság kormányához, hogy engedélyezze a NATO AWACS-gépeinek járőrözését a magyar légterben.* A magyar kormány a járőrözéshez hozzájárult. Az intenzív katonai-diplomáciai élet lehetővé tette a nyitást egy sor ország és azok haderői felé. Az akkori NATO-főtiszt, **Manfred Wörnert** tevékenysége elismerésül a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia ünnepélyes körülmények között díszdoktorrá avatta.

Az 1993-as esztendő első felében felmentették Dr.Raffai Ernő HM politikai államtitkárt és helyébe **dr. Szendrei László** képviselőt nevezték ki. A kormányfő ugyancsak felmentette Annus Antal altábornagyot, akit nagykövetté neveztek ki, helyébe pedig **dr. Joó Rudolf** került. Sajnos ké-

sőbb **Annus Antal** nagykövet külföldi beosztása ellátása közben életét vesztette. **Dr. Raffai Ernő** a Hadtörténeti Intézet és Múzeum főigazgatója lett. A személyi váltás, különösen a katona-civil (Annus-Joó) váltás kapcsán előtérbe került a haderő feletti demokratikus és civil ellenőrzés kérdésköre úgy elméleti, mint gyakorlati vonatkozásban, ami NATO elvárás volt.

A szociológiai felmérések alapján, majd később a kormány is megállapította, hogy a létminimum alatt él a tisztikar családjának egyötöde, a tiszthelyetteseknek pedig több, mint negyven százaléka.

A 85/1992. V. 22. számú kormányrendelet alapján megszabott feladat- és hatáskörrel a HM-II. épületében felállításra került a Hadiipari Hivatal. Az új szervezetet egy év múlva azonnali hatállyal feloszlatták, feladatát, jogi- és hatáskörét az Ipari Minisztérium új főosztályához csatolták. A főosztály elgondolást dolgozott ki a Magyar Honvédség haditechnikai eszközeinek korszerűsítésére, majd nemsokára megszüntették. Végül a kormány a HM hosszú távú haditechnikai korszerűsítési előterjesztését elfogadta, de végrehajtását felfüggesztette.

A magyar kormány a megállapodások alapján jóváhagyta, hogy a volt szovjet államadósságok fejében Oroszország nyolcszáz millió USA dollár értékben haditechnikai eszközöket szállít hazánknak. Így került átételre a **28 db MiG-29 B/VB repülőgép** is.

A kormány a honvédelem irányításának fontosságát más szabályozandó feladatokat írt elő. Így a fegyveres erők feladatait, rájuk vonatkozó szabályokat, az állami és más szervek feladatait, a honvédelmi kötelezettség részletes szabályait és a szociális érdekvédelmet. Az 1993. évi CX. Törvényt az Országgyűlés 1993. december 7-én fogadta el, mely megjelent a Honvédelmi Közlöny 1994-es CXXXI. évfolyam 1. számában. Az 1993.évi XVII. törvény az alkotmány módosítását rögzíti. Az új jogszabályok az új haderő kiépítésének alapkövei és segítő támaszai, ezeket az Országgyűlés szinte egyhangúlag fogadta el.

A Magyar Honvédség nemzeti jellegének erősítése érdekében a Magyar Honvédség parancsnokának intézkedésével (26/1992. HK. 13.) bevezetésre került „**fegyvernemi nap**” és „**csapatünnep**”. Így lett például a gépesített lövészek napja június 27., a Szent László napja; harcokszíók napja július 25., a Szent Kristóf napja; a repülők napja augusztus 25., Nagyboldogasszony napja stb. A csapatünnep a névadóval összefüggő hagyományok ápolása, ismeretek bővítése és a csapatszellemet ápoló és erősítő eseménnyé vált. A csapatünnep segíti a védőszentek kultuszának

megőrzését, a társadalmi nyilvánosság előtti bemutatkozást és a társadalommal történő kapcsolattartást. Egyúttal megállapították a fegyvernek, szolgálatok és intézmények karjelzéseit, amelyek a hovatartozást szimbolizálták.

A katonai felsőoktatás újbóli szabályozását követelte egyrészt az új felsőoktatási törvény, másrészt pedig a megváltozott biztonságpolitikai, geostratégiai, társadalmi, katonai-szakmai feltételek és más követelmények. Ezért a honvédelmi minisztérium vezetése úgy döntött, hogy 1996-ra meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek elősegítik a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiának *a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemre történő átalakulását és a magyar felsőoktatásba való betagozódását*, miközben fel kell használni az ezirányú nemzetközi katonai oktatás hasznosítható eredményeit és tapasztalatait. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem **Dr. Szabó Miklós** vezérőrnagy parancsnok, majd rektor vezetésével magabiztos lépésekkel fokozatosan építette fel az új Egyetemet, miközben az oktatás korszerűsítésével, így a két normás oktatásra való áttéréssel kivívta a hazai és nemzetközi szaktekintélyek elismerését, miközben módosították az egyetemi képzést és a struktúrát.

A Duna Mohácsnál történő ellenőrzésére (a ki- és bejövő forgalmat érintően), illetve a Jugoszláviával szembeni embargó betartására a Nyugat-európai Unió őrhajókat küldött ki.

A NATO-val történő kapcsolatépítésben, az észak-atlanti szervezet feladatának, felépítésének, működési mechanizmusának széleskörű megismertetésében kimagasló szerepet játszott a HM Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének Információs és Sajtóhivatal közös gondozásában kiadott első magyar nyelvű NATO Kézikönyv, amelyet később több kiadás is követett, közte a NATO Logisztikai Kézikönyv is.

A békefenntartásban való jövőbeni felkészült részvételünk megalapozása érdekében felállításra került *a Magyar Honvédség Békefenntartó Erők Kiképző Központja* Budapesten, a Zách utcában. Ugyancsak a Magyar Honvédség parancsnoka intézkedésekben szabályozta a Magyar Honvédség fenntartásával kapcsolatos feladatokat és kérdéseket.

Elkezdődött a tisztek és tiszthelyettesek külföldi tanfolyamokra történő beiskolázása, azaz a NATO intézményekbe és NATO tagországok iskoláiba. Teljes gőzerővel folyt az angol nyelv elsajátítása. Ezekre a tanfolyamokra a költségmentesség volt a jellemző. A nyugati biztonságfel-

fogás és hadikultúra megismerése, felfogása és közkinccsé tétele azóta is állandó vitatémát képez a tiszti- és tiszthelyettesi állományban.

Az új törvényi szabályozás szerint el kellett volna indítani a reform előkészítését a feladatok és problémák megoldása érdekében. ***A működő civil kontroll rámutatott a Honvédelmi Minisztérium és a honvéd vezérkar összevonásának szükségére***, amit a magyar kormány 1005/1994. I. 17. határozatában is előírt. Az összevonást 1994. január 20-ával tervezték, de az ismert okok miatt elmaradt.

1994. január 10-én a Magyar Köztársaság az Apostoli Szentszékkal, majd később a hazai egyházakkal megállapodott a honvédségen belüli lelkipásztori szolgálat bevezetésére. Katonai kerületeknél, főiskolákon és nagy létszámú helyőrségekben a tábori lelkészek végzik az egyéni és közösségi lelkigondozást, lelkigyakorlatokat, gyóntatást, erkölcsiség, bajtársiasság, nemes emberi magatartás, közösségi szellem ápolását és más feladatokat. A Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkészi Szolgálatára hazai és nemzetközi vonatkozásban is kivívta a katonák és civilek elismerését és támogatását.

1994. január 10-11-én a NATO Észak-atlanti Tanácsa brüsszeli ülésén elfogadta a ***„Partnerség a békéért”*** (PfP) programot, közzétette annak keretdokumentumát és CJTF (Combat Joint Tasks Force = Összhaderőnemi Alkalmi Harci Kötelék) koncepciót. A Partnerség a békéért program új lehetőséget tárt a nem NATO tagok elé az együttműködésben, melynek keretdokumentumát **Jeszenszky Géza** külügyminiszter a brüsszeli NATO-központban 1994. február 8-án aláírta.

Ezután a Külügy- és Honvédelmi Minisztériumban, illetve a Honvéd Vezérkarban beindították a **PfP-vel** kapcsolatos tervező, szervező- és végrehajtási munkálatokat, melyek végül átfogták az egész honvédséget. Abban az időben a PfP-t a NATO előszobájának nevezték.

Lőrinc Kálmán vezérezredes nyugállományba vonulása után a Magyar Köztársaság elnöke **Deák János vezérőrnagyot** (1994. március 3-án) kinevezte a **Magyar Honvédség parancsnokává**, majd rövidesen (15-én) előléptette altábornaggyá. A **Honvéd Vezérkar főnöke Németh Sándor altábornagy volt.**

A Horn-kormány védelmi politikája: gyorsítani a belépést, a nemzetközi szerepvállalást és kezelni a finanszírozási hiányokat

Az 1994-es választások eredményeként a **Horn-kormány** honvédelmi miniszterének (július 15-ével) a HM korábbi szóvivője, **Keleti György**, az MSZP országgyűlési képviselője került kinevezésre.

A tárca politikai államtitkára **Tóth András** lett (1994. november 01-jéig), majd **dr. Fodor István** követte, közigazgatási államtitkár **dr. Fehér József**, helyettes államtitkárnak pedig **Tóth Tibor**, **dr. Janza Károly**, **dr. Gyarmati István**, **Liszkay Csaba** (kabinetfőnök) és **Borsits László** kerültek kinevezésre. A visszahozott „**öreg**ek” sok kritikát váltottak ki.

A kormányzati szervek felülvizsgálata keretében átalakításra került a honvédelmi tárca struktúrája, vezetési és működési rendje. Az átalakítás során kikerült a minisztériumból a **Költségvetési Ellenőrzési és a Védelmi Hivatal**. A változások érintették a főosztályokat, osztályokat és irodákat is, később megszűnt a katonai ügyeket felügyelő helyettes államtitkári beosztás is.

A bekövetkezett változásoknak megfelelően 1977 végén a Honvédelmi Minisztérium hivatalai és háttérintézményei, valamint a miniszter közvetlen felügyelete alá tartozó szervezetek létszáma **8 272 főt** tett ki.

A kormányprogram célul tűzte ki a honvédség átalakításának új alapokon történő folytatását, finanszírozható méretűvé csökkentését, a NATO csatlakozásra való alkalmassá tételét, a sorkatonai szolgálati idő csökkentését és a honvédség átalakításának hosszú távra szóló megtervezését.

Elkezdődött a csapatkísérlet bevezetése a reggeli torna elhagyásáról. Szabályozták a honvédség öltözetét, a régi hagyományok szerint. Így került sor az ötágú csillagok kicserélésére hatágúakra, továbbá a vállapcserére is.

Később a Magyar Honvédség parancsnoka intézkedik a reggeli torna eltörléséről és a tervezett fizikai felkészítés végrehajtásáról. Majd a miniszter engedélyezi a sorállomány polgári ruhájának laktanyában történő elhelyezését és laktanyából való eltávozáskor a viselését.

Lépések történtek a tisztek és tiszthelyettesek arányainak módosítására, a tiszthelyettes utánpótlás bővítésére. Ennek egyik módja az volt, hogy az egyes helyeken a titkárnők és gépírónők beöltöztetésre kerültek.

A 10/1995. (HK. 6.) miniszteri utasítás előírta, hogy a Magyar Honvédség Parancsnokságának békelétszáma ne lépje túl a **960 főt**, és a kénszenlétet 1995. július 31-ére érje el.

A hazánk által is preferált „**Békepartnerség**” program keretében megkezdődött a hazai területen végrehajtandó „**Cooperative Light'95**” gyakorlat előkészítése és a két- és többoldalú megállapodáson nyugvó gyakorlatok és kiképzési rendezvények végrehajtása. ***A magyar katonák 1995-ben tízenegy békepartnerségi gyakorlaton és rendezvényen vettek részt.*** Ezek a multinacionális gyakorlatokon a résztvevők megismerték a NATO-tervezés rendjét, kiváltképp a többnemzetiségű békefenntartás, humanitárius és kutató-mentő tevékenységek vonatkozásában. ***Az Országgyűlés 493 millió forintot különített el a Pfp Egyéni Partnerségi Programban szereplő feladatok megvalósítására.***

A kormányprogramban előírt feladatok tervezésének megkezdésére a honvédelmi miniszter 1994 augusztusában intézkedett úgy, hogy 1995-ben a kormány és az országgyűlés elé terjesszék az elkészült okmányokat. ***Az elképzelések szerint a katonai kiadások reálértéke megőrzésre kerül; megmarad 12 összefegyvernemi dandár és 4 tüzérdandár, 3 repülőezred, 3 mobil rakétaezred, a légvédelmi rakéta és a rádiótechnikai dandár; a békelétszám pedig 75-80 ezer fő körül mozogjon.***

Voltak, akik 60 000 fős vagy 25-30 000 fős haderőben gondolkodtak. 1994 végén és 1995 elején kialakult a honvédség tervezett hadrendje és elkészült a hosszú- és középtávú átalakítási koncepció. ***A kormány a készülő Bokros-csomag árnyékában akár 50 %-os csökkentést is reálisnak tartott, míg az ellenzék egy nagyobb létszámú hadsereget szorgalmazott.*** A konszenzus hiánya mellett került sor a „88/1995. (VII. 6.) OGY határozat hosszú, valamint középtávú átalakításának irányairól és létszámáról” elfogadására.

A következőkben tekintsük át a 12 pontból álló 88/1995. OGY határozat lényegét.

Az ***első*** pont kimondja, hogy a Magyar Honvédség átalakítását a szélyeztetettségnek, az ország teherbíró képességének és a NATO-hoz való csatlakozás szándékával kell átalakítani.

A ***második*** pont szerint cél a kisebb, de hiteles visszatartó képességgel és a NATO-ba integrálható erő létrejötte. Az átalakítás kiterjed a hadsereg életének minden területére (összesen 18-ra).

A **harmadik** pont szerint hosszú távon – 2005-re – **négy alapvető szempont:** így a létszám, a haderőnemi és fegyvernemi összetétel, az önkéntes és sorozott haderőrendszer, valamint a nemzetgazdasági, gazdálkodási, ellátási, biztosítási formák érvényesüljenek.

A **negyedik** pont a középtávú követelményeket 1998-ig fogalmazza meg.

Az **ötödik** pont a készletgazdálkodással, finanszírozhatósággal, haderőnemi összetétellel és a háborús, valamint a békevezetési rendszerrel foglalkozik.

A **hatodik** pont sorkatonai idő csökkentését taglalja.

A **hetedik** pont előírja a létszámcsökkentés elkezdését 1995-re.

A **nyolcadik** pont a katonai felsőoktatási intézmények átalakítását írja elő.

A **kilencedik** pont a haditechnikai fejlesztés hosszú távú kérdéseivel foglalkozik.

A **tizedik, tizenegyedik és tizenkettedik** pontok a Kormány feladatait rögzíti, közte az MH átalakításának hosszú távú programját, valamint a középtávú tervét is.

Az átalakítással kapcsolatos részletes tervek kidolgozása állandóan folyt. A létszámmal kapcsolatos csökkentés elérte a **30 %-ot** (29 000 főt), a tiszti beosztások majdnem a felére csökkentek, a tiszthelyettesek száma stagnált, kisebb mértékben csökkent a sorállomány (**20 %**) és nagyobb mértékben a közalkalmazotti létszám (**62 %**). *Azaz 1995. év végére a honvédség nem lehetett több, mint 85 000 fő, 1996. év végére 72 000 fő, 1997. év végére 65 000 fő és 1998. év végére 60 000 fő, miközben közelíteni kellett az új tiszthelyettes/tiszt arányhoz.*

A feladat alapján 1995. december 01-jével megszüntették a Szárazföldi Csapatok Parancsnokságát, a három Katonai Kerületparancsnokságot, a Légvédelmi Parancsnokságot és a Budapesti Katonai Kerületparancsnokságot. Az előzőek bázisán 1996. március 30-ig megalakultak és elérték a készenlélet az új középszintű vezető szervek, nevezetesen a **4. Gépesített Hadtestparancsnokság** (alárendeltségében a 2. és 3. hadosztályparancsnokságokkal) Székesfehérváron, a **2. Repülő és Légvédelmi Hadtestparancsnokság** Veszprémben és **Központi Rendeltetésű Szervezetek Parancsnoksága** Budapesten.

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem az új struktúra szerinti működését 1996. szeptember 01-jével kellett elérnie, az új kiképzési rend szerinti oktatást pedig 1997. szeptember 01-jével elkezdni.

A NATO Észak-atlanti Tanácsa 1995. október 11-én jóváhagyta az ún. „O” koncepciót, amely szerint a délszláv helyzet felszámolásában a nem NATO katonai erők is részt vehetnek. Ez kettős feladatban jelentkezett. Az *első* szerint az USA katonai erői felvonulásában és logisztikai támogatásában kiemelt szerephez jutottunk. A *második* alapján a **daytoni szerződés** végrehajtására, illetve az ENSZ Biztonsági Tanács határozatával megalakítandó, a délszláv válság békés rendezését biztosító erők állományába a magyar kormány korlátozott létszámú (*kb. 500 fős*) önálló magyar műszaki alegységet küld ki.

A Magyar Honvédség Operatív Csoportja megalakulása után intenzív tevékenységbe kezdett, ami azt jelentette, hogy *a honvédségünk egyrészt, mint támogató, másrészt, mint végrehajtó „szerepkört” élesben hajthatja végre.* Az Országgyűlés a szükséges határozatokat meghozta. Országunk és honvédségünk kiválóan debütált és a műszaki kontingens azóta is jól teljesíti feladatait. Az első parancsnok, **dr. Ronkovich József ezredes**, utódai és beosztottjaik nemzetközi mércével mérve is kiválóan oldották meg hadszíntéri feladataikat. Ezt az is bizonyítja többek között, hogy az eredeti megbízatás 1996. december 31-ig tartott, ám a valóságban katonáink ma is példásan teljesítik feladataikat.

A katonai elismerés mellett a helyi lakosok tudták legjobban értékelni a műszaki katonáink által nyújtott segítséget.

A nevezetes Zsuzsanna nevű hídon, a 67 napos fennállása alatt 6 357 fő, 2 551 kerekes és 52 lánctalpas jármű haladt át.

Az Országgyűlés a légvédelem rádió lokációsfelderítő-, információs és vezetési rendszere fejlesztéséről szóló 94/1995. (IX. 29.) határozatában egyetértését fejezte ki a fejlesztés szükségességével és támogatta, hogy az előrelépés érdekében a honvédelmi tárca, fejlesztési program keretében korszerű rádiólokációs eszközöket szerezzen be. A 95/1995. (IX. 28.) OGY határozat tudomásul veszi a közeli hatótávolságú légvédelmi rakétakomplexumok kivonásának megkezdését. Azaz egyetért azzal, hogy az első ütemben 15, a másodikban pedig legfeljebb további 30 légvédelmi szakasz beszerzésére kerüljön sor.

Megtörtént a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (Hszt) elfogadása is. A törvény preambulumban rögzíti, hogy az Országgyűlés elismeri a hi-

vatásos szolgálattal járó nagyobb áldozatvállalást és az azzal arányban álló erkölcsi és anyagi megbecsülés indokoltságát.

A törvény hatálya alá tartoztak a fegyveres erőn (Magyar Honvédségen és a Határőrségen) kívül a rendvédelmi szervek, a büntetés végrehajtási- és a tűzoltó szervezetek, továbbá a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok. **Újra megállapításra került az illetményrendszer.** Az illetmény a beosztási és rendfokozati illetményből (azaz alapilletményből), az illetménykiegészítésből és az illetménypótlékból tevődtek össze.

Az I. besorolási osztály 9 beosztási kategóriából, ezen belül 25 fizetési fokozatból áll. A II. besorolási osztály 3 beosztási kategóriából és 17 fizetési fokozatból tevődik össze. A fizetési fokozatok a beosztásban eltöltött szolgálati idő után emelkednek. Fontos garancionális szabály lett az, hogy az azonos vagy alacsonyabb beosztásba áthelyezés esetén a beosztási illetmény nem csökkenhet. Ez nem vonatkozott arra, ha az alacsonyabb beosztásba helyezés fenyítés miatt vagy kérelemre történik. Új vonás a végkielégítés, az egy évig terjedő teljes illetmény melletti egészségügyi szabadság és az öregkori nyugdíjhatárhoz képest 5 év koredevezmény. Előtérbe került a „**busásan**” fizető külföldi szolgálatok megszerzése és a beosztások címkézése, esetleges összevetése.

Az Országgyűlés elfogadta a hadköteles katonák szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIV. törvényt. Ez a törvény a sor- és póttartalékos katona alapvető kötelezettségeivel, jogaival és érdekvédelmével foglalkozik.

Ugyancsak egy új törvény, az 1996. évi XLV. törvény szabályozza a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállását. Ezen törvény rögzíti a vezetők és oktatók jogait, köteleességét, továbbá a hallgatói jogviszonyok formáit és tartalmát, a hallgatók tandíját és juttatásait, beleértve a polgári hallgatókat is. A volt VSZ Közép-európai tagországok „**haderő**”-ivel foglalkozó **Jeffry Simon USA INSS-es** tudományos kutató segítette a felkészülést.

A Magyar Köztársaság elnöke a honvédelmi miniszter előterjesztésére 1996. június 7-ével kinevezte **Végh Ferenc vezérőrnagyot** a Magyar Honvédség parancsnokává, vezérkari főnökévé és előléptette altábornaggyá. Az állomány sokat várt az új parancsnoktól, aki kijelentette, hogy nem kíván egy operetthadsereg élén állni. A később vezérezredessé előlépett, közel három évig vezette a Magyar Honvédséget, majd nagyköveti beosztást kapott Törökországban. Kiválása után (1999-ben) számos koncepció és terv vesztette el érvényességét.

Megkezdődött a NATO elvek és eljárások ismertetése és a parancsnoki állomány felkészítése a NATO elvárások szerint. Sor került a Pff hazai első légierő gyakorlatára „*Cooperative Change*” elnevezéssel. A magyar IFOR erők december 21-től SFOR erőként tevékenykednek. A mandátum 1998. szeptember 01-jéig érvényes.

A honvédség a középtávú terv teljesítésekor súlyos működési zavarokkal küszködött, teljesen szétnyílt az olló a források és az igények között, és egy részletes átvilágítás után sor került a tervek korrekciójára. Ezáltal a csatlakozási esélyeink megnöttek és a haderő átalakítása új irányt és tartalmat kapott.

Átszervezések a NATO elvárások tükrében

Az előkészítő munkálatok befejezésével a Magyar Honvédség Parancsnoksága bázisán (1997. szeptember 01-jével) megalakult az új szervezetű és összetételű **Honvéd Vezérkar**. *Kiindulási alapot a J-G-S rendszer biztosította (humán, felderítő, hadműveleti, logisztika, vezetés, tervezés). A 4. Gépesített Hadtestparancsnokságból Szárazföldi Vezérkar, a 2. Repülő és Légvédelmi Hadtestparancsnokságból Légierő Vezérkar jött létre. A központi logisztikai szervezetek vezetését a Logisztikai Főigazgatóság végzi, ugyanakkor központi szervezetek vezetését a Budapesti Helyőrség Parancsnokság vette át.*

A fegyvernemi kultúrákat helyőrségekbe vonták össze. Így a szárazföldi gépesített lövészeket **Tatára, Debrecenbe és Hódmezővásárhelyre**, a felderítőket **Szolnokra és Egerbe**, a tüzérséget **Pécsre és Kiskunhalasra**, a műszakiakat **Szentesre és Ercsibe**, a légvédelmieket **Győrbe és Nagyorosziba**, a repülőket **Pápára és Kecskemétre**, a helikoptereseket pedig **Szentkirályszabadjára**. Az átdiszlokálás nagy megpróbáltatással járt együtt. Megszüntettek olyan helyőrségeket, mint Lenti, Nagykanizsa, Rétság, Szekszárd, Gyöngyös, Abasár, Jászberény, Karcag stb. **A 25 ezres lakásállományból eladásra került 16 ezer.** Felállításra kerültek az Alföldi és Dunántúli Kiképző Központok **Szabadszálláson és Kalocsán**, illetve **Szombathelyen és Tapolcán**. Kialakultak a reagáló és a fővédő erők. Lezárult a mennyiségi átalakítás szakasza – mondták a vezetők. A minőségi átalakulásnál a képesség alapú haderőt célozták meg, de a részletek megfogalmazását sok tényező miatt elmulasztották.

A NATO csatlakozásra való felkészülés jegyében a Magyar Honvédség kijelölt törzsei és csapatai június 10. és 27. között végrehajtották a

„DELTA '97” hadgyakorlatot, melyet **Göncz Árpád** köztársasági elnök és **Horn Gyula** miniszterelnök is megtekintettek.

Madridi NATO csúc: visegrádi hármaknak irány a NATO

1997. év június 8-9-i madridi NATO csúcson megnevezték azt a három államot – **Magyarországot, Csehországot és Lengyelországot** – amelyeket meghívnak a csatlakozási tárgyalásokra. Ezt a három országban meglepedettséggel vették tudomásul. Az USA külügyminiszter aszszony az elnök döntését közölve a tagok örömmel konstatálták a Szövetség bővítését a „*hideg háború*” után.

Rövidesen az Országgyűlés módosította a honvédelmi törvényt, így *a sorkatonai időt 12 hónapról 9-re csökkentették*. **Dr. Somogyi Ferenc** külügyi államtitkár vezetésével (szeptember 10-én) elkezdődött a NATO-magyar csatlakozási tárgyalás, mely öt fordulóban került megtartásra. Magyarország 1997. év október 8-án hivatalos diplomáciai kapcsolatot létesített a NATO-val, majd később elküldték a NATO csatlakozásról szóló szándéklevelet. Aztán 1997. év november 16-án megvolt a NATO népszavazás, mely érvényes és eredményes lett.

A részvételi arány 49,2 %-os volt, az érvényes szavazatok 85 %-a az „igen”-t jelölte meg.

Ünnepélyes felvétel, ötvenedik évforduló és jugoszláviai légi hadművelet

Az Észak-atlanti Tanács 1997. december 16-án tartott külügyminiszteri ülésén a tagállamok külügyminiszterei jóváhagyták a három meghívott ország csatlakozási jegyzőkönyvét. A jóváhagyást követően került sor a 16 NATO tagállamban az előírt ratifikációs eljárásra. Az új biztonságpolitikai és honvédelmi alapelvek is „*segítették*” a felvételt. A tervek szerint az ünnepélyes felvételre 1999. április 4-én, a NATO ötvenéves évfordulóján került volna sor. *A koszovói válság azonban felgyorsította az eseményeket, így a három ország felvétele 1999. március 12-én megtörtént, amikor is a csatlakozási okmányokat letétbe helyezték az USA külügyminisztériumában.* Az ünnepségre **Independence város** könyvtárában került sor. A felvétel után már egy héttel a NATO megkezdte első nagyszabású légi hadműveletét Jugoszlávia ellen. Az új tagoknak, köztük hazánknak is azonnal kellett a tagsági alkalmasságunkat

úgy politikai, mint katonai téren bizonyítani. *Ezáltal az 1998-as választásokat megnyert FIDESZ Magyar Polgári Párt koalícióban a Kisgazda Párttal és a Magyar Demokrata Fórummal, új kihívások elé került. A tárca politikai vezetése Dr. Szabó János miniszter és Dr. Homoki János politikai államtitkár a NATO akció után a Magyar Honvédség további csökkentését szorgalmazza a stratégiai felülvizsgálat kapcsán. De ez már egy újabb reform kezdete, és egy újabb történet, melynek feldolgozása később kerül sorra. A brüsszeli NATO Központban az első nagykövetségünk Simonyi István, az első képviselőnk a NATO Katonai Bizottságában Dr. Szenes Zoltán dandártábornok lett.*

Természetesen egy évtized katonai történéseit nem lehet summásan összegezni ilyen rövid távlatból. Annyit szeretnék csak előre vetni, hogy a haderőreformok és átalakítások eddigi eredményei azt mutatják, hogy az *Antall-kormányzat idején 157 000 főről kb. 100 000 főre, a Horn-kormány idején pedig kb. 62 000 főre és az Orbán-kormány idején 45 000 főre csökkent a honvédség összlétszáma, valamennyi vonzatával egyetemben. A jövő még sok feladat megoldását igényli, úgy politikai, mint katonai szinten, hiszen a fájdalmas átalakítások eredményeinek egyszer csak meg kell jelenniük a katonáélet hétköznapjaiban.*

A tanulmány terjedelmi korlátok miatt számos területet nem érintett, azonban a Magyar Honvédség főáramlatát görcső alá vette. És a szerző úgy konstatálja mindezt, hogy ez volt a mi megélt történelmünk, örömmel, bánattal, sikerrel és megannyi hibával. Ebből tanulhat az államférfi, az alkalmi politikus, a tábornok, a tiszt, a tiszthelyettes és polgári alkalmazott. Az eredmények és a veszteségek nem szembeállíthatók és egalizálhatók.

Felhasznált irodalom:

1. A magyar haderőreformok tapasztalatai. KAPU, 200. 11-12.
2. Miniszteri levél. K., 168/028/1, 0116/85/HMT.
3. A Magyar Köztársaság biztonságpolitikai alapelvei. 11/1993. (III.12.) OGY határozat.
4. A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről. 27/1993. (IV. 23.) OGY határozat.
5. A honvédelem négy éve. 1990-1994. Zrínyi Kiadó, Budapest.
6. A honvédelem négy éve. 1994-1998. Zrínyi Kiadó, Budapest.

7. Magyarok az IFOR-ban, SFOR-ban. Zrínyi Kiadó, Budapest 1997.
8. **Csendes László:** Hadseregtörténet. 1945-1998. Új Honvédségi Szemle, különkiadás.
9. **Dr. Csabai György:** Some lessons dawn from the reforms in Hungarian Armed Forces. Kiev-2000. Ukrán Atlanti Tanács – Friedrich Ebert Stiftung.
10. **Dr. Csabai György:** Magyarország és a NATO (1990-1997.) Történelmi pillanatok, Magyar Honvéd Különkiadás, 1997. július 11.
11. Tömbtörténelem. Kurír, 1977. július 3,8,16,23, és augusztus 6. (Boros interjúk Dr. Csabai Györggyel.).
12. NATO bázis nyílhat decemberben Baranyában, Magyar Hírlap 1995. november 31.
13. Az ígéretet illik betartani. Jeffrey Simon INSS tudományos munkatársának interjúja. Népszabadság, 2002. augusztus 7.
14. Hadtudományi Tájékoztató, 1998/6.

KATONAI LOGISZTIKAI ELMÉLET

AZ ÜZEMGAZDASÁGI JELLEGŰ VÉDELMI SZAKFELADATREND KIDOLGOZÁSÁNAK ÉS FELHASZNÁLÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Briák Ottó¹

Az 1989. óta az országban zajló változásokkal összhangban, azok részeként, a Honvédség is mélyreható változásokon ment át. Ez, a külsőségeken túl – új egyenruha, új megszólítás, ünnepeink változása stb. – érintette a haderő létének alapvető célját, a szervezetek – még koránt sem befejezett – gyökeres átalakítását és a gazdálkodás megváltoztatását is. A NATO tagságunkból eredően új szövetségi követelmények, a korábbtól gyökeresen eltérő képesség, igények és feladatok jelentek meg.

A tárca gazdálkodási rendszerének változásában a polgári szférától való éles elkülönülés fokozatos, de erőteljes felszámolása, az el- és beszámoltatási rendszer lényeges szigorítása, a normatívitás erősödése volt megfigyelhető. Mindezek eredményeként erőteljes törekvés volt arra, hogy a honvédség gazdálkodási rendszere, mindenféle konvertálás nélkül illeszkedjék az államháztartás gazdálkodási rendszerébe. Ennek során mindinkább elmosódtak a hadsereg gazdálkodásának eddigi sajátosságai, fokozatosan felszámolódott gazdálkodási kivételezettsége. Ebből következően a hadsereg gazdálkodása, annak jogszabályi keretei és egyediségének elbírálása mindinkább megegyezett akármelyik tárca költségvetési intézményének megítélésével.

Mindez lényegét tekintve azt célozta, hogy megszűnjön, vagy legalábbis jelentősen csökkenjen a hadsereg tevékenységének mesterséges misztifikáltsága, átláthatatlansága, folyamatainak zártsága, a polgári szféra és irányítás részéről mindinkább követhetőbbé váljon a hadsereg tevékenysége és megvalósíthatóvá civil kontrollja.

A gazdálkodás rendjében a fenti elvek mentén megindult, zömében pozitív változások azonban, szinte azok kezdeténél vagy megszakadtak, vagy nagyon jelentősen eltorzultak. Erre az időszakra esett ugyanis *a hadsereg átfogó, minden területet érintő strukturális átalakításának megkezdése, amelynek minden egyes lépése erős tárcaszintű restriktíót*

¹ Briák Ottó mk. ezredes, HM Gazdasági tervező Hivatal főigazgató-helyettes.

vont maga után. Mindez a gyakorlatban a létszám és a költségvetési finanszírozhatóság állandósult versenyfutását eredményezte, ami egyoldalról a költségvetési források folyamatos – esetenként nominális – csökkentését és vele szemben a létszám általában fűnyírószerű, gyakran erőteljesen koncepciótlannak tűnő leépítését jelentette.

A folyamatos forráselvonás pénzügyi vákuumot idézett elő a feladatok finanszírozásában, ami a fenntartási, fejlesztési és működési feladatok elmaradásában, csökkentett tartalmú végrehajtásában, ebből következően ezek restanciáinak egyre nagyobb mértékű feltorlódásában és a végrehajtás tervszerűségének, normatívitásának fokozatos kihalásában aposztrofálódtak. A következmények másik ágán *a feladatsökkentés nélküli gyors, nagyarányú létszámleépítés egyre növekvő szakmai vákuumot okozott*, amely a tervezés minőségi színvonalának csökkenésében, formális jegyeinek eluralkodásában, megalapozottságának, részletezettségének, végrehajtása átláthatóságának csökkenésében jelentkezett.

E folyamatok első lépéseként a pénz és létszámhiányra hivatkozva *a tervezésből mindinkább kikoptak a normák, majd a részletes, végül a kevésbé részletes számvetések is és helyüket a minden feladat alkalmoszerű finanszírozására alkalmas pénzkeret tervezés foglalta el.* Ennek keretében folyamatosan megszűnt a beszerzendő erőforrások adott feladatokhoz kötése, majd megszűnt a tervekben a pénzkeretek erőforrásokkal történő kitöltése is. Az erőforrástervek hiánya, vagy elnagyoltsága gyakorlatilag azt jelentette, hogy a tervek nem adtak információkat arra vonatkozóan, hogy a rendelkezésre álló és valamilyen rendezőelvek mentén leosztott pénzkereteket pontosan mire akarjuk felhasználni, azokból mit akarunk beszerezni. A tervek ilyen belső bizonytalansága év közben az előre nem látható feladatokat messze meghaladó átcsoportosítási igényeket, év végén pedig alacsonyabb prioritású vagy felesleges beszerzéseket vagy jelentős összegű pénzmaradványokat eredményezett.

A kettős vákuumhelyzet következtében az erőforrás-tervezés elsorvadása, a közép és hosszú távú tervezéssel szemben a rövidtávú költségvetés tervezés abszolút túlsúlyának kialakulása, a tervezés tárcaszintű komplexitásának teljes szétesése a fejlesztési és a működési, fenntartási tervek összhangjának rendszeres felbomlása a tervek megalapozottsága vonatkozásában *fontos jelzések hordozója.* Jelzi mindenekelőtt azt, hogy a pénzügyi tervek nincsenek vagy csak igen lazán vannak összekapcsolva a végrehajtandó feladatokkal. Ennek alapján pedig követhetlenné válik, hogy a pénzforrások felhasználásának volt-e értelme, nagysága az általa végrehajtott feladatokkal arányos volt-e, olyan feladat érdekében történt-e, amely meghatározott képességek elérését szolgálta. A pénzt tehát a fe-

ladatok és az ezekhez szükséges erőforrások kötik össze a képességekkel. Ebből következően e kapcsolat adja a tervezés lényegét, nevezetesen, hogy **a gazdasági terveknek meghatározott képességek elérésére, ezek érdekében meghatározott feladatok végrehajtásához szükséges erőforrások finanszírozásának összerendezésére kell irányulniuk. Azaz a gazdasági tervezés alapja, kiindulópontja, tartalmának meghatározója az a FELADAT, amelynek érdekében az erőforrások megszerzése és felhasználása történik.**

Ebből egyértelműen következik, hogy egy megalapozott, a rendszer (a tárca) összes erőforrást igénylő feladatát tartalmazó, egységes elveken nyugvó, hierarchikus felépítésű feladatrendszer nélkül igazából sem a tárca vezetése, sem attól lefelé egyetlen vezetési szint sem tudja, hogy sok, vagy kevés a pénze. Mert a kérdés valójában arra vonatkozik, hogy mihez képeset (értsd: milyen szolgáltatási, feladat-ellátási rendszerhez képest) sok vagy kevés a forrásunk. **Ma nem tudunk a „mi mennyi” kérdésre megnyugtatóan válaszolni, mert ehhez nincsenek megfelelő üzemgazdasági információs infrastruktúrák, nincsenek jó és tárcaszinten célszerűen összerendezett információk, és ami a legfontosabb: a szakmai követelménytámasztó (feladat-meghatározó) rendszer még ma is abszolút módon elválik az ezt támogató gazdasági rendszertől, és a gazdasági rendszeren belül a gazdálkodás folyamatai leszűkültek a pénzforgalmi folyamatokra.** Mélyíti ezek negatív hatásait, hogy sem a katonai feladat-tervező, sem a gazdasági tervező alrendszerekben nincsenek valóságos elemzések, **nincsenek tetten érhető, konzisztens, egységes rendszert alkotó olyan számítások, amelyek nyomán meg lehetne azt állapítani, hogy a Magyar Honvédség katonai és a tárca egészének közigazgatási képességei és az erre fordított források között van-e egyáltalán és milyen összefüggés.** Igaz-e, hogy ezek a források nem elegendőek ahhoz, hogy a meghatározott ambíciószintekhez tartozó képességekben javulás következzen be.

A sok vagy kevés, az elég és mire elég kérdésére a gazdálkodás mai gyakorlata meglehetősen ellentmondásos válaszokkal szolgál. **Kevés a forrásunk**, ha azt látjuk, hogy milyen összegekre volna szükség a laktanyák, a haditechnikai eszközök, a személyi állomány felszerelésének akár csak a szanálására is. **Kevés a forrásunk**, ha azt látjuk, hogy mind nehezebb a meglévő szervezeti, személyi és feladatstruktúrák finanszírozása. **Kevés a forrásunk**, ha azt látjuk, hogy a feltétlen szükséges fejlesztések 30-40, az optimális fejlesztések 5-10 %-ára jut pénz. **Kevés a forrásunk** akkor, ha azt látjuk, hogy fejlesztési programjaink futamideje egyre hosszabb lesz és megvalósításuk mind gyakrabban ütközik pénzügyi korlátokba. **Kevés a forrásunk**, ha látjuk laktanyáink, raktáraink és egyéb bá-

zisaink állapotát, katonáink felszerelését, technikai eszközeink hadrafoghatóságát, technikai színvonalát, felszereltségét és életkorát. **Soknak tűnik viszont a forrásunk**, ha az évente le nem kötött előirányzat-maradványokat, az elhúzódo beszerzéseket, az év végi forrásmentő célú beszerzésdömpingeket vesszük figyelembe.

A „mi mennyi” kérdésére tehát nem olyan egyszerű a válasz, mint amilyenek az első közelítésben látszik

A megalapozott válasz érdekében mindenképpen fel kell tenni néhány nagyon fontos kérdést. Elsősorban választ kell adnunk arra, hogy a jelenlegi szervezeti és feladatstruktúra-e az, amit a lehetőségeknek megfelelően finanszírozni kell. Az után feltétlenül válaszolni kell arra a kérdésre is, hogy a meglévő forrásokat jól (hatékonyan, célszerűen, feladatarányosan, kellő prioritásokkal) használjuk-e fel, tudunk-e valamit e felhasználások jóságáról (hatékonyságáról, célszerűségéről...), a gazdálkodási rendszer mutatóiról vannak-e hiteles adataink, amiről vannak hiteles adataink, azzal leírhatók-e a gazdálkodás jellemző folyamatai, a források elosztása követi-e a feladatokat és azok prioritásait, van-e a teljes tárcakeresztmetszetet átfogó feladatrendszer és prioritásrend, a gazdasági tervek valóban a feladatok megvalósításáról szólnak-e, a tervezés folyamatai a forráselosztásra vonatkozó döntés-előkészítést vagy gazdasági előkészítés nélkül meghozott döntések formális igazolását szolgálják.

A fenti kérdések egy nagyon jelentős részére a válaszok keresése megkezdődött. Ezek vezérlő folyamata **a védelmi felülvizsgálat** több, meghatározó területen egyre világosabb válaszokat fogalmaz meg a feladat és szervezeti struktúra vonatkozásában, szoros összefüggésben ennek finanszírozhatóságával. **A Védelmi Tervező Rendszer** újólag megindított fejlesztési folyamatai a katonai feladat, az erőforrás és költség, valamint a költségvetés tervezés összefüggéseinek egységes rendszerbe foglalásával várhatóan számos tervezési probléma megoldására meg fogja találni a választ.

Az alapelvek átgondolásának és a követelményekhez igazításának tekintetében tehát nagy lépéseket tettünk és jelentős volt az előrehaladás az elmúlt közel egy évben. Ahhoz, hogy ez a napi gyakorlatban végrehajtási rutinná váljon, még szembe kell néznünk a módszertan, a végrehajtás hogyanjának számos nehéz döntést igénylő kérdésével. Az elért eredményeket nem lebecsülve úgy gondolom, hogy az ördög ezekben a részletekben lakik. **Igazából a módszertan az, amelynek átalakításával meg-**

változnak a tervezési, forráselosztási döntés-előkészítési jogkörök, ennek nyomán alakul át az információs piramis, ennek változásaival szűnnek meg a gazdálkodás információs monopóliumai. Az elmúlt 10-12 évben az alapelvekkel való lelkes egyetértés mellett, ezért nem sikerült a gyakorlati végrehajtásban egy jottányit sem előrelépni. E módszertani változások ugyanis a gazdasági tervezés vonatkozásában számos dogmává merevedett folyamat átgondolását, ha kell, az ezeket támogató szabályozók módosítását, jó néhány fundamentálisnak tekintett tervezési szabály és módszer szakmai megkérdőjelezését, a tervezéshez kapcsolódó, rendkívül kemény, szilárd és *ma még eltéphetetlennek tűnő szervezeti és más érdekszövevény megbontásának kísérletét jelentheti.* Mindezt annak érdekében kell megindítani, hogy a jelenlegi folyamatok és jelenségek, szakmai köntösbe bújva ugyan, de ne tudják útját állni a forráselosztás és felhasználás általános transzparenciájának vagy e folyamatoknak a kor követelményeihez való igazításának.

Megítélésem szerint *a gazdasági tervezés szinte minden alapvető problémája, néhány viszonylag egyszerű tervezési alapvetés megváltoztatásával megoldható.* Persze csak akkor, ha ezekhez megfelelően kapcsolódnak azok a katonai-szakmai és finanszírozási előírások, amelyek egy kardinális, központinak tekintendő alapelvnek kell, hogy megfeleljenek. Ez pedig az, hogy *a tervezésben (és a végrehajtásban is) a meghatározott képesség eléréséhez szükséges katonai-szakmai feladatokat kövesse a pénz. A jelenlegi tervezési konstrukciókban ez nem így van, jelenleg a pénz az intézményt követi.* Szaknyelven ezt úgy nevezik, hogy intézmény és nem feladatfinanszírozás valósul meg.

Igaz, – és ezt is őszintén le kell szögeznünk – hogy ez *nem a szabad módszerválasztás kategóriája*, mivel, az államháztartás és annak számviteli rendjét előíró törvény és kormány szintű szabályozás ma az intézményfinanszírozási rendszert szigorúan és megkerülhetetlenül előírja. Igaz ugyanakkor az is, hogy a honvédség tárcaszintű „*pénzügyi kormányzata*” érzékelve ennek ellentmondásait a tervezés és beszámolás számos területén, igyekszik mindenféle trükkökkel üzemgazdasági tartalmú teljesítménymutatókat és teljesítmény elszámolásokat kitalálni és bevezetni. Ezek a tiszteletre méltó kísérletek azonban, formai végrehajtásuk mellett *sorra elvérezték egyrészt a pénzügyi felülvizsgálatot végző szervezetek katonai-szakmai információinak hiányosságain, másrészt azon, hogy ezek a felülvizsgáló szervezetek lényegüknél fogva nem képesek túllépni a munkájuk irányultságát természetszerűleg jellemző pénzforgalmi szemléleten, harmadrészt a döntő mértékben ellenérdekelt katonai szervezetek szakmainak feltüntetett kifogás halmazával, kemé-*

nyen ellenállnak minden, a lényeges kérdésekben teljes átláthatósággal „fenyegető” kísérletnek.

A fent leírt folyamat a rövidtávú és pénzmozgást is generáló tervek-nél nem mentség, de legalább magyarázat. ***A közép és hosszú távú terveknél azonban a tervezés feladat alapokra való helyezése erőforrásokkal való alátámasztása és számvetésekkel történő leírása feltételei döntően adottak,*** megvalósításuk tartalma, színvonala és ezekkel összefüggésben a vezetés részére nyújtott információk értéke azonban lehango-ló. Ez is mutatja, hogy ***nem az elvi felismerés, hanem a praxist kemé-nyen megkövetelő, a feladatalapú erőforrásokkal alátámasztott költség-tervezést támogató vezetői akarat szükséges.*** Ezt mutatják a középtávú tervezés már megvalósult folyamatai is.

Az egyetlen eddig a jóváhagyás fázisáig eljutott 2001-2006. évi kö-zéptávú terv első két éve a költségvetésben totálisan áttervezésre került, miáltal a következő négy év tervei is gyakorlatilag érvénytelenedtek. A végrehajtásban mind több tervtételről derült ki, hogy adatai nem voltak megalapozottak, ezért, vagy forráshiányosakká, vagy feladattartalmukban felültervezetté váltak. ***Az emiatt bekövetkező forrás és feladat, valamint futamidő átcsoportosítások gyakorlatilag szétzilálták a tervet.*** A terv ugyan feladatok köré csoportosult, azonban ezek erőforrásigényei a nagybani, becsült adatokon nem jutottak túl, részletes, konkrét tervezésük nem valósult meg. Ebből következően a feladatok erőforrás és költség-igényei szinte minden esetben megkérdőjeleződtek. A tényleges végre-hajtás (a beszerzés) fázisáig eljutott programok jelentékeny részéről a pi-acon kiderült, hogy a tervezett értékben esély sincs a tervezett mennyiség és minőség megszerzésére.

További hiányosság volt, hogy ***a terv csak a haderő és nem az egész tárca fejlesztési elgondolásait tartalmazta. Nem szerepelt benne ugya-nakkor a működés fenntartás középtávú terve, ami így összességében dezintegrálttá tette a tervet. Ez által nem biztosította a tárca vezetése számára azt, hogy minden feladatot együtt látva dönthessen a rendelkezésére álló erőforrások elosztásáról.*** Ez pedig komoly zavarokat okozott a tárca felé megnyilvánuló igények vállalhatóságának megítélésében, és az így gazdasági megalapozás nélkül született döntések aláásták a tárca szavahihetőségét.

Különféle indokok miatt további középtávú tervek nem készültek, il-letve összeállításuk valamilyen kidolgozottsági fázisban megrekedt.

Összességében tehát egy helytelennek ítéltető tervezési szemlélet, kiegészülve az ezt kiszolgáló tevékenységi, szervezeti és döntési struktúrákkal, azt eredményezte, hogy még azokon a területeken is, ahol a tervezési szabályozás megengedte, vagy lehetővé tette volna a feladatalapú tervezést, még ott sem élünk ezzel a lehetőséggel.

A jelenlegi tervezési rendszer feladatalapú megközelítése hiányából adódó fontos kritikai tényezőként kell megemlíteni azt is, hogy az **intézményfinanszírozás egy alapvetően ágazati jellegű tervezési rendszert szolgál.** Nem elég csapás a feladatalapú tervezésre, hogy a feladatok végrehajtó intézményekre bontódnak és ezek az intézmények kerülnek finanszírozásra, de ezen túlmenően még szakágazatonként tovább bontva kerülnek megtervezésre. Ennek megfelelően **egy konkrét feladat anyag, eszköz és szolgáltatásigénye, a feladat jellegéből következően több intézménynél és ezen túlmenően még több szakágazat terveiben szerepelhet.** Pénz pedig ezek mögött a tervek mögött van. Mivel egy-egy ágazat a többféle feladathoz tartozó azonos termékcsoporthoz tartozó anyagokat, eszközöket és szolgáltatásokat egy tételre tervezi, ebből ma rendkívül nehéz vagy lehetetlen kimutatni, hogy miből mennyi terveződött az adott konkrét feladatra. A kimutatások és beszámolók is elsősorban ágazati jellegűek. **Jelenleg nincs olyan terv, kimutatás, vagy jelentés, amely egy-egy feladatra vonatkoztatva, teljes körűen bemutatná, hogy annak végrehajtása érdekében mennyi humán, logisztikai, egészségügyi, infrastrukturális és egyéb erőforrás került felhasználásra. Így azt sem tudjuk, hogy egy-egy konkrét feladatnak mennyi volt a költsége. Ha ezt nem tudjuk a jelenben, akkor nem leszünk képesek megítélni azt sem, hogy erre mit és mennyit kell tervezni a jövőben.**

Ez az a pont, amely megkérdőjelezhetetlenül szükségessé teszi a feladatokon alapuló, azokhoz közvetlenül hozzárendelt erőforrástervezést. E nélkül ugyanis minden tervünk fikciókra, alapok nélkül becsült, elnagyolt, esetleges adatokra épül.

Itt szeretnék szólni egy valószínűleg jóindulatú, de szakmai tévedésen alapuló és manapság igen gyakori vélekedésről.

A feladatalapú tervezés igényének – legalábbis a verbalitás szintjén történő – elismerésével párhuzamosan a tervező szervezetek természetes önvédelmi reflexeként mind gyakrabban hangzik el az, hogy valójában nyitott kapukat döngetünk, mivel a jelenlegi tervezés is feladatalapokon történik. Azaz, minden költségvetési sor mögött feladatok állnak, minden költségvetési forint valamilyen, a tervekben megjelenített feladatra van beállítva.

Nem vitatva azt a tényt, hogy *a költségvetési igények mögött valamilyen mértékben valós feladatok állnak*, ezek azonban csak akkor fogják kielégíteni a feladatalapú tervezés kritériumait, ha megfordul a sorrend: *adott feladatok mögött állnak majd költségvetési igények és ezzel párhuzamosan, nem az ágazati tervek tartalmazzák a feladatok anyag, eszköz és szolgáltatás stb. igényét, hanem a feladatok igényei összegződnek a szakágazatoknál.* (Ami azt jelenti, hogy ebben a rendszerben nem lehet ágazati igény feladat nélkül.) A két tényező együttesen jelenti a feladatalapú tervezés megvalósulását.

Szeretném hangsúlyozni, hogy mindez az egész tervezési rendszer lényegét érintő kérdés, és nem csak játék a szavakkal. A fent említett sorrendek változása az egész tervezési rendszer, annak tevékenységi és intézményi struktúrájának és szemléletmódjának változtatását jelenti. *Ehhez szakítanunk kell, még ha rendkívül keserves döntéseket is igényel a jelenlegi, mindent beborító és mindent meghatározó, ugyanakkor minden döntés-előkészítési kompetenciát és információt is magának fenntartó pénzforgalmi szemléletű tervezési rendszerrel és folyamatosan meg kell jelenítenünk az üzemgazdasági adatokat és folyamatokat a rendszerben. Ez igaz még akkor is, ha ezt ma még kimondani is eretnekségnek érezzük és igaz akkor is, ha ez a hagyományosan vezető gazdasági tervező szerepet betöltő szervezetek éles ellenállásába ütközve a rendszer jelentős felforgatását igényli.*

Ez a gondolat az államháztartás reformját tervező és vezénylő tárcaúknál, így elsősorban a Pénzügyminisztériumban már több éve gyökereket vert és polgárjogot nyert. Ezt mutatja, hogy az Európai Bizottság Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatósága és a Magyar Kormány nevében a Pénzügyminisztérium által Brüsszelben 2000. április 6-án aláírt „A Magyar Köztársaság gazdaságpolitikai prioritásainak közös értékelése” című dokumentum 3.1. pontja, amely „Az államháztartás reformjának folytatása” alcímet viseli, már így fogalmaz.

4. francia bekezdés

- *„Létrejön egy olyan államszámviteli rend, amely képes lesz az államháztartás pénzügyi helyzetének valós és naprakész bemutatására és ugyanakkor alkalmas a nemzetközi standardoknak megfelelő információk szolgáltatására is. A jelenleg teljesen pénzforgalmi szemléletű könyvelés mellett kidolgozásra kerül az eredményszemléletű adatok előállítására alkalmas könyvelési rendszer.”*

Az 5. franciabekezdés pedig így szól:

- **„A közpénzek elköltésének hatékonysága a költségvetési tervezés korszerűsítésével is nőni fog. Az új költségvetési tervezés az eddigi gyakorlattal ellentétben nem az intézményekhez, hanem elsősorban az ellátandó feladatokhoz rendeli a forrásokat. Ennek érdekében a kiadások részletesebb tervezése, a végrehajtásban pedig a hatékonyabb, szigorúbb ellenőrzés valósul meg.”**

Anélkül, hogy abszolutizálni akarnám az Unió követelmények teljesítését, úgy gondolom, hogy e két idézet igen egyértelmű és magáért beszél. Igaz ez különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a Pénzügyminisztérium megkezdte e feladatok megvalósításának szervezését az államháztartás összes eleménél. Bár ma még – figyelembe véve a követett gyakorlatot, – teljességgel hihetetlennek tűnik a szigorúan, minden oldalról, szinte hézagmentesen le szabályozott és a gyakorlatban olajozottan működő pénzforgalmi szemléletű tervezés, nyilvántartás és elszámolás páncéljának bármiféle megbontása és ezekbe a hézagokban az üzemgazdasági szemlélet betörése. ***Pedig a szigorú költségkalkuláció hiánya – vagyis a költségvetési intézmények üzemgazdaságának negligálása – lehetővé tesz ugyan némi „kényelmes rendetlenséget” a költségvetési intézmények finanszírozásában, másfelől viszont nagyon rontja teljesítményük minőségét, és nemcsak nem ösztönzi őket forrásaik hatékony felhasználására, de erőforrás felhasználásuk ellenőrzését is megnehezíti.***

A költségvetésben ismét felfedezett ***üzemgazdasági szemlélet alapján kialakított munkafolyamatok, nyilvántartások, elemzési és kontrolling tevékenységek koncepcionálisan, nem az időszaki elszámolásokra, a pénzmozgások pontos követésére koncentrálnak, hanem a valós materiális gazdálkodási folyamatok megfigyelésére, adatainak gyűjtésére, elemzésére és az ebből levonható következtetések alapján ezek befolyásolására.*** Ennek a tervezési, elemzési és döntés-előkészítő rendszernek választ kell adnia azokra a kérdésekre, hogy az alaprendeltetésből származó szakfeladatok végrehajtása mekkora ráfordítással és milyen hatékonysággal történt. Az ennek alapján végrehajtott elemzésnek fel kell tárnia a feladatmutatókra és teljesítménymutatókra jutó tényleges és teljes ráfordítások alakulását és a vizsgált szakfeladatok költségeit befolyásoló tényezőket. ***Információt kell biztosítani minden, az erőforrások allokációjáról, vagy felhasználásuk prioritizálásáról döntési, vagy döntés-előkészítési joggal rendelkező vezetési szint részére arról, hogy a szakmai feladatokkal kapcsolatos ráfordításokban miként érvényesült a ra-***

cionalitás, a szükségszerűség és a takarékoság. A tartós negatív tendenciák, belső aránytalanságok alapján, időben fel kell hívni a figyelmet mindazon tényezőkre, amelyek a költségek alakulását kedvezően vagy kedvezőtlenül befolyásolják.

Nagyon fontos funkciója az üzemgazdasági szemléletnek, hogy **a vezetés számára pontos és naprakész információkat biztosítson arról, hogy a vezetés által vállalt elkötelezettségek összességében milyen mértékben kötik le a tárca rendelkezésére álló erőforrásokat, illetve, hogy azok képesek-e fedezni a vállalásokat.** Ez egyet jelent azzal, hogy a vezetés, ennek alapján, mindenkor olyan helyzetben legyen, hogy dönteni tudjon egy adott új igény vállalásáról vagy elutasításáról, továbbá arról, hogy fontossága esetén az új vállalat melyik régi terhére valósítható meg. Ez pedig csak a materiális reálfolyamatok és az ezekhez közvetlenül kapcsolódó természetes erőforrások ismeretében biztosított. A rendelkezésre álló (vagy nem álló) pénzkeretek ugyanis csak ezek ismeretében értelmezhetők.

Mindez együttesen azt jelenti, hogy az üzemgazdasági szemléletű folyamatokban az egymáshoz szorosan kapcsolódó képességek, feladatok, erőforrások és költségek egymáshoz való viszonyát vizsgáljuk és helyezzük a középpontba. **Azaz alapelvnek tekintjük, hogy az elérendő képességek, az ezek érdekében végrehajtandó feladatok, az ezek megvalósításához felhasznált természetes erőforrások, majd a piaci megszerzésükhöz szükséges költségek közvetlenül és elválaszthatatlanul összetartoznak.** Egymáshoz való viszonyuk mennyiségi és minőségi mutatóik határozzák meg azokat az üzemgazdasági folyamatokat, amelyek biztosítják a vezetés döntéseinek, fentiekben részletezett előkészítését, a gazdálkodási folyamatok átláthatóságát és követhetőségét. **Ezekben a pénzforgalmi folyamatok fontos, de csak közvetítő, transzmissziós szerepet töltenek be.**

Az előzőekben elemzett tendenciák alapján **a tervezés, illetve ezen keresztül a forráselosztás és a gazdálkodás egészének alapproblémáját a valóságos (és nem látens) feladatalapú erőforrás-tervezés hiányában lehet megjelölni.** A tervezés feladatalapokra helyezése biztosítja a tervezés realitását és végrehajthatóságát. Ez biztosítja a források (a feladatok) prioritizálhatóságát, a források feladat és prioritizáltság szerinti elosztását. Ez biztosítja a tervek végrehajtásának átláthatóságát, követhetőségét és a végrehajtásról történő, objektív adatok alapján történő elszámoltathatóságát. Ez biztosítja a gazdasági, gazdálkodási folyamatok megfigyelhetőségét, elemezhetőségét, ennek következtetése alapján a vezetés hitelesen megalapozott és időbeni beavatkozó képességét. A felsorolt tények súlya alapján úgy ítélem meg, hogy a tervezés problémáinak zöme erre a területre koncentrálódik, tehát **létkérdés a feladatalapú erőforrás-tervezés**

bevezetése, még akkor is, ha tudjuk, hogy ez a kezdetekben számos gyermekbetegséggel, hibával, konzisztencia hiánnyal és szervezeti, személyi megalapozatlansággal fog küzdeni.

A feladatalapú erőforrás-tervezés kiinduló alapja és lényege maga a **FELADAT**. *Ezt egy olyan célirányos, szervezett, centralizáltan lebontott, tevékenységsornak lehet tekinteni, amelynek nyomán a haderő, illetve a tárca intézményei meghatározott képességekkel fognak rendelkezni.* A feladatok olyan egymásból következő, egymást támogató vagy kiegészítő, egymásra különféle hatásokat gyakorló rendszert alkotnak, amelyek együttesen adják ki azokat a képességeket, amelyeket a tárca részére a hierarchizált politikai akarat meghatározott.

A rendszer működéséhez tehát minél több és sokrétűbb, jól átlátható és kézben tartható szakfeladatot kell képezni. E szakfeladatok egységes rendszert alkotva le kell, hogy fedjék a tárca összes erőforrás-felhasználást igénylő tevékenységét. Ezáltal minden szinten lehetőség nyílna, és pontosan kimutathatóvá válna a költségek konkrét feladatokhoz rendelt nagysága. A teljes körű, vagy legalább is nagy felbontottságú költségszerkezet ismerete, láthatóvá tétele önmagában is fegyelmező erővel hatna a tervezés menetére és magukra a tervezőkre is.

Ha láthatóvá válik például, hogy a közvetlen szakfeladatokhoz nem kapcsolható irányítási, vezetési tevékenységek, vagy a közvetlen költségek közül a rosszul szervezett munka miatti többlet gépjármű kilométer, üzemanyag felhasználás, humán energia, gépóra és egyéb költségfelhasználás abszolút értékben és a szakfeladatok költségeihez viszonyítva, milyen arányt képviselnek, ezek az információk *a tervezést és a vezetést önmagukban is a felesleges felhasználások megszüntetésének irányába szorítanák.* Ez a tendencia igaz nem csak a példánkban felhozott esetekre, de minden olyan költségre, amely konkrét feladatokhoz kötve láthatóvá teszi azok tételes ráfordításait.

A részletesen meghatározott feladatrendszer, az ehhez kialakított költséghelyek és a költségfelhasználás szempontjából nevesített szervezetek alapján valósítható meg e szervezetek gazdasági adatainak összehasonlítása valós gazdálkodási hatékonyságuk elemzése, az ezzel összefüggően szükségessé váló intézkedések időben történő meghozatala, a felhasználás-elemzés nyomán a végrehajtási költségnormák, normatívák és mutatószámok kialakítása. *Minden vezetési szinten* – és ez érvényes a tárca legfelsőbb döntés-előkészítő és döntéshozó szintjére is – *csak ezen elemzett adatok alapján dönthető el, hogy a szervezetek működéséhez,*

feladataik ellátásához, az általuk igényelt erőforrások elégségesek, alul, vagy felül tervezettek.

A feladatrendszer kidolgozása további lényeges előnyök forrása is lehetne. Így az egységes és komplex védelmi szakfeladatrend megalkotása és a tervezési-gazdálkodási folyamatokban történő rendszeres és kötelező használata lehetővé tenné a feladatorientált költségkalkulációt, a változó és fix költségek szétválasztását és kimutatását, a költségek dinamikájának, mozgásának, a reálfolyamatokra történő reagálásának meghatározását, összességében ***a feladatok és az azt végrehajtó szervezetek gazdasági összekapcsolását, gazdálkodásuk megalapozott megítélését.*** Nem elhanyagolható előnye az így kialakuló tervezési és forráselosztási rendszernek az sem, hogy ***a rögzített szakfeladatrendszerhez kapcsolódó költségek egyértelmű láthatóvá tételével hatékonyabb ellenőrzés alá vonhatóvá válna és ez által jelentősen csökkenthető volna a gazdálkodó szervezeteknek a centrum felé irányuló dezinformációs érdekeltsége is.***

Az előzőekben részletezett, kívánatosnak, vagy elérendőnek aposztrofált folyamatok, viszonylag egyértelműen kijelölik a védelmi szakfeladatrenddel szemben támasztandó szakmai követelményeket.

Ezeket a következőkben lehet összefoglalni:

- A szakfeladatrend elsőszámú követelménye, hogy tartalmában legyen komplex, ***tartalmazza a honvédelmi tárca és annak minden intézménye összes erőforrást igénylő feladatát,*** annak érdekében, hogy a tervezés alapjául szolgálhasson.
- A fenti követelményből kiindulva a feladatok megfogalmazásának ***olyan konkrétan kell lennie,*** hogy azokhoz egyértelműen erőforrások, normák, normatívák és mutatószámok legyenek kapcsolhatók. Ugyanakkor ***olyan általánosnak is kell lennie,*** hogy azokba a katonai szervezetenként erősen differenciált, illetve előre nem látható, váratlan feladatok is beleérjenek.
- Felépítésében világos struktúrát valósítson meg. Ez a struktúra a tervezés minden szintjén biztosítsa a konkrét feladatoknak a rendszerben való elhelyezhetőségét és könnyű keresettségét, a felépítés világos logikáját. Ennek érdekében ***a feladatrendszer felülről lefelé építkezve, hierarchikus rendben tartalmazza az egymásból következő feladatokat úgy, hogy a felépítés logikai láncában megszakítottság nem lehet.***

- A feladatrendszer csoportképzésében világos és *szakmailag egyértelműen indokolt kapcsolatnak kell lenni a feladatcsoportot alkotó részfeladatok között.*
- A feladatok felépítésének fa struktúrája *nem tartalmazhat feladatismétléseket.* Egy feladat csak egy feladatcsoportban szerepelhet.
- A szakfeladatrend tegye lehetővé azt, hogy az erőforrás és költségtervezés, elemzés-értékelés és elszámolás alapja, rendezőelve legyen. Szükség esetén *a pénzügyi szervekkel való egyeztetést követően alkalmassá tehető legyen a 7-es számlaosztály (költségviselők, szakfeladatok) alábontására.* Szerkezete és felépítése tegye lehetővé, hogy feladataihoz, konvertálás nélkül, főkönyvi számlaszámok legyenek rendelhetőek, azaz *kövesse a főkönyvi számlaszám képzés logikáját.*
- Szerkezetét tekintve *a feladatokból, a fastruktúra ágait követve összeálljanak a tárcának az Alkotmányban, a törvényekben, nemzetközi egyezményekben és más jogszabályokban meghatározott kötelezettségei.* A szakfeladatrend feladatainak végrehajtásával e kötelezettségek is kerüljenek teljesítésre.
- A szakfeladatrend nem elhanyagolható követelménye, hogy a végrehajtók által teljes egészében elfogadott legyen, azaz *minden szervezet megtalálja benne a saját, komplett feladatrendszerét.*
- Bár technikai jellegű, de elengedhetetlen követelmény, hogy a szakfeladatrend tételei indexálhatók, kódrendszerbe foglalhatók legyenek, annak érdekében, hogy *e jelentős információ-tömeg informatikailag támogatható legyen.*

A követelményeknek megfelelően a szakfeladatrend kidolgozása szinte az összes katonai szervezetnél történő adatfelvételt és velük az egyeztetések sorát igényli. Mindez *aprólékos munkát, nagy figyelmet és jelentős időt igényel, és ezzel szemben nélkülözi a látványos eredményeket.* Különösen igaz ez a minősített időszakok szakfeladatainak tárcaszintű összerendezésére, mivel ez a terület a rezsिम rendszabályok sora miatt nehezen feltérképezhető és a nyilvánossága is erősen korlátozott.

Mindezek mellett *az egységes védelmi szakfeladatrend összeállítására hivatott szervezet kijelölése sem problémamentes.* Annak ellenére,

hogy az évekkel ezelőtt kidolgozott, eddig jól működő, de más elveken és kevésbé alábontott, emellett a számviteli szakfeladatrenddel sok tekintetben nem konvertáló – a szakfeladatrend funkcióját betöltő – tárcaszintű feladatstruktúra, az az óta eltelt időszak jelentős változásai miatt nyilvánvalóan átdolgozást igényel, ennek **végrehajtását egyik szervezet sem vállalta fel.**

Mint szakfeladatrend, számviteli szempontból a pénzügyi szervek kompetenciájába tartozik, amelyet azonban jelentősen befolyásol az, hogy **az új szakfeladatrendnek nemcsak, sőt nem is elsősorban a számviteli követelményeket kell kielégíteni,** illetve amennyiben szolgálja a számvitelt, azt – a korábban hivatkozott Európai Uniói Egyezmény alapján, – az eddigiektől merőben eltérő módon kell, hogy tegye. Ezt világosan jelzi az üzemgazdasági szemléletnek a költségvetési számvitelben való alkalmazása mind határozottabban jelentkező igénye. A fentiekből következően **a szakfeladatrend megalkotása tartalmilag mindenekelőtt katonai-közigazgatási-szakmai és csak járulékos módon pénzügyi kérdés.**

A fentiek folyományaként **a kidolgozás szempontjából szóba jöhető katonai-közigazgatási-szakmai szervezetek, eddig nem sok hajlandóságot mutattak a kidolgozó munka iránt.** Ennek okaként mindenekelőtt az átdolgozási, változtatási igények felismerésének, illetve a szükséges kidolgozó kapacitás hiánya jelölhető meg.

Áthidaló megoldásként ezt a feladatot jelenleg a HM Gazdasági Tervező Hivatal végzi.

A követelményeknek **megfelelően a szakfeladatrend a tárcát érintő alkotmányi, törvényi és nemzetközi jogi előírásokból indul ki.** Ezen fő feladatok számbavételénél messzemenőig támaszkodik a rendszer a védelmi felülvizsgálat során kialakított meghatározásokra. **A tárca fő feladatai ennek megfelelően a következők:**

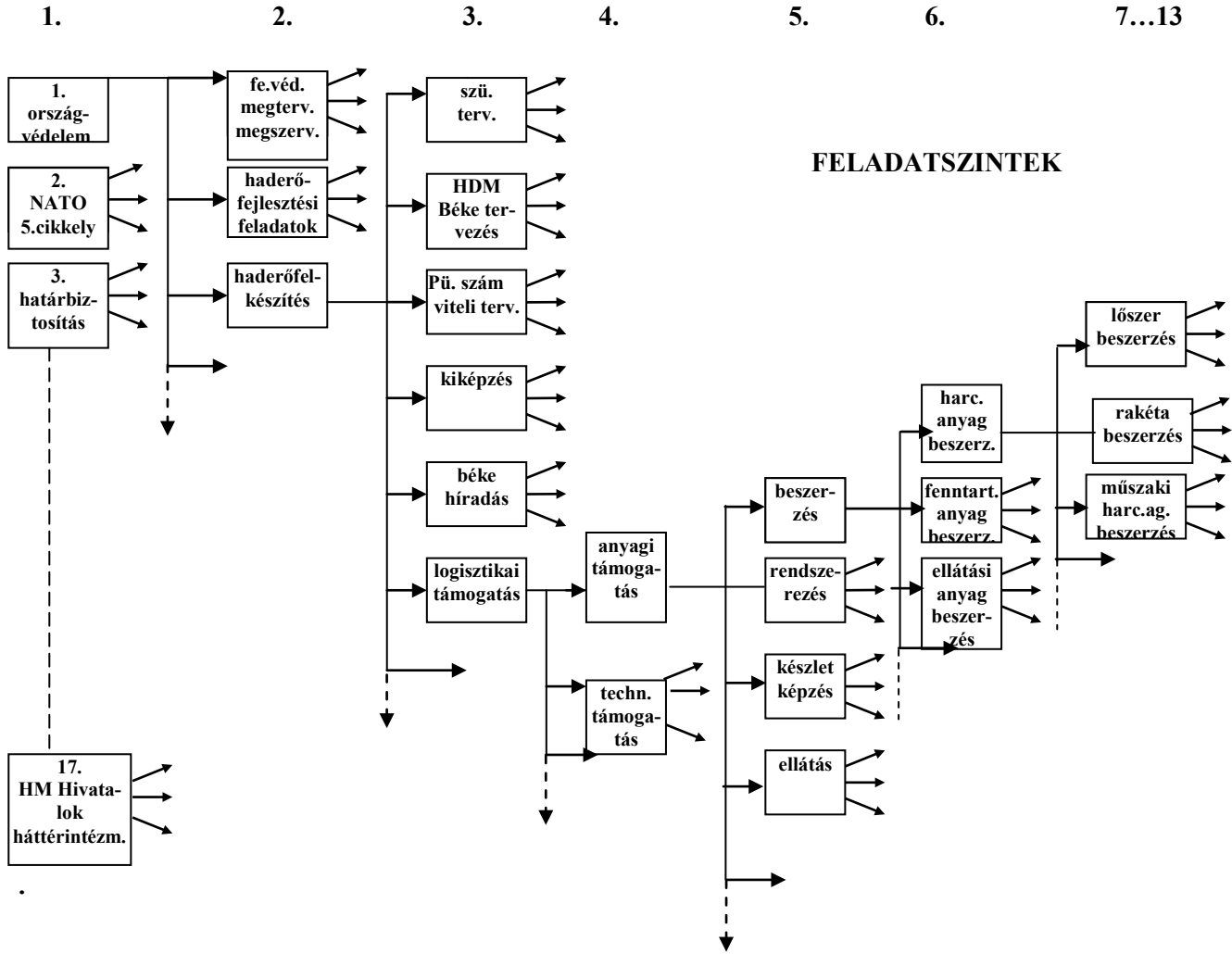
1. Országvédelem
2. NATO 5. cikkely szerinti műveletek
3. Határbiztosítás
4. Befogadó nemzeti támogatás
5. Részvétel a nemzetköziki válságkezelésben
6. Egyéb nemzetköziki műveletek

7. Terrorizmus elleni harc
8. Két és többoldalú nemzetközi kapcsolatok
9. Nemzetközi szerződések ellenőrzése
10. Humanitárius segítségnyújtás
11. Információszerzés, feldolgozás és védelem
12. Polgári hatóságok támogatása
13. Légtérellenőrzés
14. Frekvenciagazdálkodás
15. Protokolláris feladatok
16. A tárca igazgatási és közigazgatási feladatai
17. A HM háttérintézményeinek és hivatalainak speciális feladatai.

E fő feladatok képezik a feladatrendszer legmagasabb szintjét. Minden más, a tárca szervezetei által végzett feladat ezekből származtatott. A fő feladatok a témakörükbe tartozó, alacsonyabb szintű feladatcsoportokra, majd azok egyenként újabb alacsonyabb szintű feladatcsoportokra kerültek felbontásra. A felbontás egészen az elemi feladatok mélységéig folytatódik. Elemi feladatnak a rendszer azokat a feladatokat tekinti, amelyekhez elemi normák kapcsolhatók.

A rendszer így – a feladatok összetettségétől, bonyolultságától függően – feladatcsoportonként és szakáganként más-más mélységben, de összességében 13 feladatszintre tagolódik. Ezek közül vannak olyan feladatcsoportok, amelyek a harmadik-negyedik bontás során elérik az elemi szintet és vannak ennél bonyolultabbak, amelyeknél ehhez a szinthez 12-13 bontás szükséges.

Lényeges, hogy az egyes feladat bontások lépcsőzések olyan logikát követnek, hogy két egymást követő feladatszint között mindig közvetlen oksági összefüggés van, azaz az alacsonyabb szintű feladatok összessége pontosan kiadja, lefedi a szintben közvetlenül felette álló feladatot. Ilyen értelemben az alacsonyabb szintű feladatok összetevői a közvetlenül felettük lévő szint feladatainak, egyben összefoglalása az egy szinttel alattuk lévő feladatoknak. ***A struktúra elvi felépítése a következő vázlaton:***

Az így felépített feladatrendszer biztosítja, hogy *az elemi feladatokból bármely összetett feladat felépíthető* legyen. Kiinduló pontját egyértelműen a jogszabályi előírásokban szereplő feladatok jelentik.

Az elemi feladatokból az egyre magasabb szintű feladatok összerakásával párhuzamosan, az elemi feladatokhoz rendelt normákból összerakhatók az összetett feladatok normatívái és ezek egységre vetítésével képezhetők a tervezési vagy elemzési mutatószámok, kimutathatóvá válnak a feladatok költségköltégei.

Ugyanígy az elemi feladatokhoz jól átláthatóan hozzárendelhető erőforrásokból felépíthetők a mind összetettebb (magasabb szintű) feladatok erőforrás-szükségletei. Ezek összegzésével és katalogizálásával könnyedén meghatározható bármely szintű összetett feladat erőforrás és költség igénye, amely megnyitja annak lehetőségét, hogy a költségvetés igen jelentős hányadát adó fix költségek központilag, a felhasználó szervezetek bevonása nélkül, normatív alapon tervezhetők legyenek. Ez egyrészt a tervezés pontosságára lehet igen jótékony hatással, másrészt a tervezésben a minden szinten jelentkező decentralizált tartalékképzés lehetőségeit is nagyon jelentősen szűkíti. Az így felszabaduló erő és pénzforrások a központi akaratnak megfelelően oszthatók el, *és erőteljesen gátolják a decentralizált pazarlás lehetőségeit*. Nagyon lényegesnek tartom erre felhívni a figyelmet azért, mert valószínűsítem, hogy *a célok tisztázatlanságából az inadekvát megoldási módszerekből és az alapvető gazdálkodási hiányosságokból fakadó alacsony végrehajtási hatékonyság, minden jó szándék és becsületesség mellett sokkal több kárt okoz az adófizetőknek, mint a közpénzek magán zsebekbe vándorlása vagy a korrupció. Mindezzel nem a korrupció elleni fellépés fontosságát akarom kisebbiteni, mindössze azt állítom, hogy a korrupció csökkentése nem szünteti meg a pazarló gazdálkodás károkozásait*.

Fontos rámutatni arra is, hogy az így felépített feladatrendszer az egyes feladatszintekhez hozzárendelt számlaosztály, számlacsoport, főkönyvi számla és alszámla számok nyomán *alkalmas a számviteli követelmények kielégítésére is*. A feladatrendszer felépítési struktúrája, konvertálás nélkül lehetővé teszi az egyes feladatszintekhez a főkönyvi számlaszámok hozzárendelését, mivel a feladatok csoportképzési és lebontási filozófiája kompatibilis a főkönyvi számlaszámképzés filozófiájával.

A szakfeladatrend fontos követelményeként került megjelölésre, hogy *kezelhető, számítástechnikailag támogatható legyen*. Ezt papír ala-

pú adathordozón (feladatkatalógusokban) a világos csoportképzési és feladatlebontási mechanizmus, valamint a szakfeladatoknak külön katalógusokban a szakágazonkénti, illetve nagyobb feladatscsoportosításonkénti kigyűjtése biztosítja és segíti. A feladatscsoport képzést a feladatszámozás fastruktúra szerinti felépítése mutatja. Például az 1.2.1.8.3.7. számú feladat az első feladatszint első, a második feladatszint második, a harmadik feladatszint első, a negyedik feladatszint nyolcadik, az ötödik feladatszint harmadik és a hatodik feladatszint hetedik feladatát jelenti, amely a jelzett számok alapján a katalógusból könnyedén kikereshető. A feladatok számozása elvileg 13. helyi értéket tartalmazhat.

A keresés egyszerűsítése érdekében a feladatszámokhoz egy, a feladatscsoport számával megegyező kódszámot rendelhetünk. Ez a kódszám, annyi helyi értéket tartalmaz, ahány feladat található az adott feladatscsoportban. Ezáltal egy maximum 13 tagból álló, tagonként 2-5 karaktert tartalmazó kódszámot kapunk. Ennek alkalmazásával ***a feladatrendszerben történő keresés informatikai támogatást kaphat.*** Ennek segítségével a feladatrendszerben a feladatok megnevezése, szakági vagy szervezeti hovatartozása, a kódszám valamely helyi értéke (vagy az egész kódszám) szerint, a módszerek bármelyikét választva lehet keresni a szakfeladatot. Ennek megtalálása esetén a fastruktúra felépítési, vagy lebontási útján pontosan és egyértelműen kimutatható az érintett szakfeladat teljes kapcsolatrendszere.

A további technikai részletekbe nem belemerve is jól látszik, hogy ***az egységes védelmi szakfeladatrend létrehozása és mielőbbi használatbavétele lényegesen túlmutat a tervezés valamiféle egységesítésének lehetőségein. Olyan alapvetés, amely a tárca gazdálkodásában, a források objektív mércék ismeretében történő elosztásának, az elemzés-értékelés végrehajtásának, a feladatok materiális és pénzügyi végrehajtásával való elszámolásának, az erőforrás tervezés és felhasználás hatékonysága mérésének semmivel nem pótolható feltétele.*** Kidolgozásának halogatása, vagy bármilyen indokkal történő akadályozása – a szokásos mondással élve – több mint bűn, hiba!

Abban az esetben, ha szükségesnek tartjuk a megalapozott, a tények ismeretében hozott döntéseket, ennek érdekében a pontos számvetéseken alapuló terveket, ha látni, követni és befolyásolni akarjuk a rendelkezésünkre álló erőforrások mozgását, azok hatását, felhasználásuk célszerűségét, szükségességét és hatékonyságát, akkor nem engedhetjük meg, hogy ez a nagyon fontos ügy – a szakfeladattarend új alapon történő kidolgozása és használatbavétele, – annyi más ügghöz

hasonlóan felőrldjön a szervezeti érdeklentétek és vetétkedések napi gyakorlatának darálóján, illetve hogy végrehajtása fennakadjon a zömében ellenérdekelt szervezetek, szakmai köntösbe bújtatott érdektelenségén.

AJÁNLÁSOK

A LOGISZTIKAI DOKTRÍNÁK KIDOLGOZÁSÁRA

A tanulmány az Integrált Logisztikai Tudományszervező Tanács 2002. évi pályázatán I. díjban részesült.

Szerkesztőség

Lovász Zoltán¹

Nemzetbiztonsági- és védelempolitikai dokumentumok

A nyugati demokráciák gyakorlatát követve, az elmúlt években kísérletek történtek nálunk is a nemzetbiztonsági és védelempolitikai dokumentumok rendszerének kialakítására. Ezek a stratégiai dokumentumok képezik az államhatalmi szervek kül- és belpolitikájának, biztonság-és védelem politikájának, alapját.

Ezeknek a nemzetbiztonsági és védelempolitikai dokumentumrendszereknek az elemei:

- *nemzeti biztonsági stratégiák,*
- *nemzeti katonai stratégiák,*
- *katonai doktrínák.*

A nyugati demokráciákban kialakult gyakorlat szerint ezeket a nemzetbiztonsági és védelempolitikai dokumentumokat az államhatalmi- és erőszakszervezetek, azaz a legfelső politikai- és katonai vezető szervek dolgozzák ki. A dokumentumok szorosan kapcsolódva egymáshoz, egy vertikális struktúrát alkotnak. A dokumentumrendszer egyes elemei a magasabb szintű dokumentumok áttranszformálásával, a nemzeti biztonsági stratégia alapvetéseinek leképezésével, az adott szakterületre történő adaptálásával kerülnek kialakításra.

¹ Dr. Lovász Zoltán alezredes, a hadtudomány (PhD) doktora, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Logisztikai tanszék, egyetemi tanár.

A **katonai doktrínák** a nemzetbiztonsági és védelempolitikai dokumentumoknak harmadik szintjét alkotják. A katonai doktrínákról vallott nézeteink az elmúlt évek során, a NATO-ba történő belépésünk következtében lényegesen módosultak. Az integrációs folyamatok felerősödésével, a nemzetbiztonsági és védelempolitikai dokumentumokról vallott nézetek gyökeres változáson mentek keresztül. Az angolszász katonai kultúra gyakorlatát elfogadva, a hazai katonai közgondolkodás is revízió alá vette doktrinális felfogását, a katonai doktrína rendeltetéséről, kidolgozásának céljáról, a tartalmi és formai követelményekről vallott nézeteit.

A nyugati demokráciákban, az általánosan elfogadott angolszász értelmezés szerint, a katonai doktrína a fegyveres erők építésének, felkészítésének, fenntartásának, alkalmazásának és vezetésének elveivel, szabályaival foglalkozó legmagasabb szintű katonai **szabálykönyv**, elvi dokumentum. A NATO katonai teoretikusainak nézetei egybehangzóak a tekintetben, hogy a különböző katonai doktrínák a hadviselésről, a haderő alkalmazásáról kialakított nézetrendszereket foglalják magukba. Meggyőződéssel vallják, hogy a doktrínák meghatározó szerepet játszanak a nemzeti- és a szövetséges haderők kialakításánál, felkészítésénél, béke- és háborús alkalmazásánál. Mint NATO tagországnak, nekünk is célszerű átvenni a szövetségeseknél alkalmazott szabályozási elveket és dokumentumrendszereket.

Az alap-és funkcionális doktrínák mint szakmai útmutatók, a katonai vezetés és irányítás különböző szintjein dolgozó katonai vezetők és törzsek munkáját szabályozó és egyben segítő dokumentumok. A doktrínákban leírt alkalmazási és támogatási elvek, alapul szolgálnak a nemzeti- és szövetséges irányítással végrehajtandó katonai műveletek tervezéséhez, szervezéséhez, irányításához. **A különböző műveleti- és szakági doktrínák - így a logisztikai támogatás szakmai kérdéseit szabályozó ellátási- fenntartási, stb. szakági doktrínák is - az általános érvényű megfogalmazásokon túl, a támogatási-, biztosítási szakterületek, ágazatok feladatait és eljárási módjait is tartalmazzák.**

A katonai doktrínák rendszere

A katonai doktrínák egy többszintű, többretegű struktúrát alkotnak. Ennek a doktrinális rendszernek az egyes elemei különböző szintű, különböző tartalmú katonai műveletek elvi szabályozóiként funkcionálnak. Ahhoz, hogy az egyes doktrínákban megfogalmazott elveket és követelményeket hatékonyan lehessen alkalmazni, ismerni kell a doktrinális dokumentumrendszer egész struktúráját, a rendszert alkotó elemek kapcsolatrendszerét, a doktrínák közötti rangsort, a dokumentumok prioritását. A doktrinális dokumentumok rendszerét szövetségi rendszeren belül, a

maguk totalitásában vizsgálva, **két alapvető szintet célszerű megkülönböztetni, azaz a szövetségi- és a nemzeti doktrínák szintjét.**

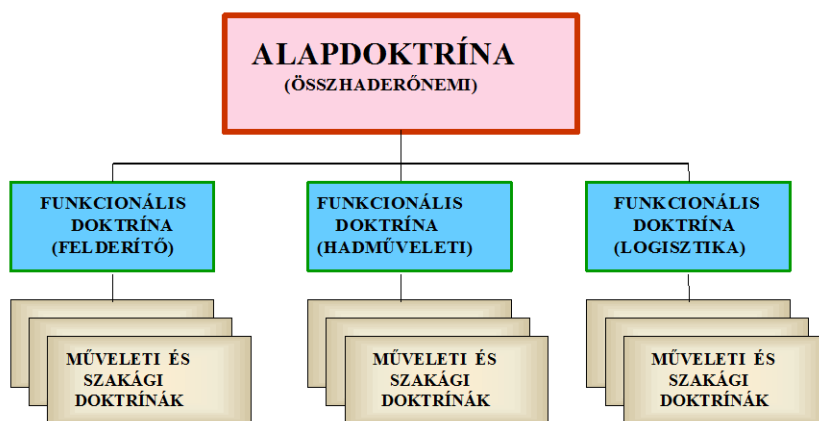
- **A szövetséges katonai doktrínák** a katonai szövetségek (esetünkben a NATO) többnemzetiségű katonai szervezetei alkalmazásának, irányításának és fenntartásának az elvi alapjait megfogalmazó szabálykönyvek. A többnemzetiségű- szövetségi kötetekben végrehajtott katonai műveletekben, az abban résztvevő valamennyi katonai szervezet számára határozzák meg a cselekvés elveit, szabályait, normatíváit. A szövetségi doktrínák dominanciája kihat a nemzeti doktrínákra is.
- **A nemzeti katonai doktrínák** a szövetséges doktrínák domináns szerepét elfogadva, az abban megfogalmazott elveket, követelményeket, vezérlő elvként követve, a nemzeti sajátosságok hangsúlyozásával, fogalmazzák meg a nemzeti haderő szervezésének, alkalmazásának, vezetésének és fenntartásának elveit, szabályait. A nemzeti doktrínák önmagukban is teljes rendszert alkotnak. A haderő működésének egészét, a katonai tevékenységek teljes körét, a vezetés, az irányítás teljes vertikumát átfogják és szabályozzák.

A doktrínák típusai:

A doktrínális harmonizáció megköveteli, hogy a katonai doktrínális rendszerek felépítése, a doktrínák típusai, szintjei, mind szövetségi, mind pedig nemzeti relációban azonosak vagy közel azonosak legyenek. Ennek értelmében a szövetséget alkotó nemzetek katonai doktrínáinál a dokumentumok struktúrájának vertikálisan a katonai vezetési szintekhez kell igazodniuk, horizontálisan pedig a katonai szervezetek jellegének, típusainak, szervezeti sajátosságainak megfelelően kell alakulniuk. Ezen követelmények alapján ***mind a szövetségi-, mind a nemzeti doktrínákat tartalmuk és a doktrínális hierarchiában elfoglalt helyük szerint, alapidoktrínákra, funkcionális doktrínákra, illetve szakági (műveleti) doktrínákra osztjuk.***

Az **alapidoktrínák** a katonai vezetés adott szintjén, a katonai szervezetek egészére vonatkozóan, az alaprendeltetésének megfelelő tevékenységek és katonai műveletek teljes spektrumát leszabályozzák. Az alapidoktrínák domináns elvi szabályozóként funkcionálnak. Dominanciájuk kihat egyrészt az adott szintű, de szekunder szerepet játszó funkcionális doktrínákra, másrészt az alacsonyabb szintű doktrínák teljes spektrumára. Ezek az alapidoktrínák, mint egyféle primátust élvező dokumentumok,

fogalmazzák meg a haderő - illetve azon belül - az egyes haderőnemek, illetve a különböző csapatok alaprendeltetését, feladatrendszerét; felépítésük, felkészítésük rendjét, alkalmazásuk, támogatásuk és fenntartásuk elveit, normatíváit. Az **alapidoktrínákat** nemzeti relációban, a katonai vezetési hierarchiához igazodva összhaderőnemi (hadászati-), haderőnemi- (hadműveleti) és harcászati szinten dolgozzák ki.

1. sz. ábra. A doktrínák típusai

A meghatározó jelentőségű és domináns helyet betöltő alapidoktrínák rendszere, vertikálisan a hadtudomány (hadművészet) struktúráját követve, a vezetési szintekhez igazodva épül fel. Ennek megfelelően **az alapidoktrínáknál a három szintet célszerű megkülönböztetni.:**

- Az **összhaderőnemi doktrínák**, mint hadászati szintű alapidokumentumok, a nemzeti haderő egészére kiterjedve szabályozzák a működés rendjét, fogalmazzák meg a katonai szervezetek kialakításának, kiképzésének, alkalmazásának, támogatásának és fenntartásának elveit és követelményeit. Az összhaderőnemi doktrínák primátusából következik, hogy annak általános érvényű elveiből, tételeiből, meghatározásaiból származtathatók az egyes haderőnemi doktrínák tételei.

- A ***haderőnemi doktrínák*** hadműveleti szintű dokumentumok, az alapkörtrínák második szintjét képezik. A haderőnemi doktrínák az egyes haderőnemek alaprendeltetését, feladatrendszerét, működésének céljait, elveit és szabályait tartalmazzák. ***A Magyar Honvédségben haderőnemi szinten a szárazföldi erők doktrínáját, illetve a légi erők doktrínáját kell kialakítani.***
- A ***harcászati doktrínák*** az egyes haderőnemeken belül, a harcoló-, harci támogató- és harci kiszolgáló csapatok rendeltetését, feladatait, kialakításuk, alkalmazásuk elveit, támogatásuk és fenntartásuk követelményeit és normatíváit tartalmazzák. A harcászati szintű doktrínák, a katonai szervezetek típusaihoz igazodva készülnek, így század- (üteg-), zászlóalj- (osztály-), dandár- (ezred-) szintű harcászati alapkörtrínák alkotják a rendszert.

A **funkcionális doktrínák** mind szövetségi-, mind pedig nemzeti relációban, a doktrínális struktúrák valamennyi szintjén a második „vonalat” képező (szekunder szerepet játszó) dokumentumok. A funkcionális doktrínák a katonai szervezetek működésénél, az alaprendeltetésből adódó támogatási- és biztosítási szakfeladatokat, a különböző fegyvernemi- és szakági tevékenységeket, a támogatás, a harcbiztosítás, a vezetés, az adminisztratív tevékenységek elveit és normatíváit megfogalmazó szabályozók. A funkcionális doktrínák a haderő rendeltetésszerű működéséhez szükséges feltételrendszert biztosító területeket, azaz a humán tevékenységet, a felderítést, a hadműveleti tervező-szervező tevékenységet a logisztikai támogatás rendjét szabályozzák.

A különböző funkcionális doktrínák - követve az alapkörtrínák vertikális struktúráját - összhaderőnemi- (hadászati-), illetve egyes esetekben haderőnemi-, (hadműveleti-) szinten kerülnek kidolgozásra. A hadászati szinten kidolgozott funkcionális dokumentumok a haderő egészére kiterjedő hatáskörrel szabályozzák az egyes funkcionális területeket. A hadműveleti szinten készülő funkcionális dokumentumok pedig, az előzőekkel összhangban, de azokat tartalmi részletességben meghaladva, a haderőnemekre jellemző sajátosságokat kihangsúlyozva töltik be elvi szabályozó szerepüket.

A **műveleti- és szakági doktrínák** a funkcionális doktrínák által általánosan megfogalmazott és lesabályozott különböző szaktevékenységek, részletes leírását, tervezésük és végrehajtásuk elveit és módszereit, normatíváit tartalmazzák. A műveleti és szakági doktrínák, az egyes

funkcionális területek adott szakterületének részletekbe menő szabályozásán túl, cselekvési változatokat, eljárási módokat is tartalmaznak. A műveleti és szakági doktrínák, a különböző funkcionális doktrínák mögött *„felsorakozva”* teljes szakmai mélységben kibontva az egyes műveleti-, szakági problémákat, a szakmai kompetencia referenciájával töltik be szabályozó funkcióikat. A szakmai tudás, az alkalmazható elvek, az ajánlott cselekvési változatok, a garanciát jelentő eljárásmodok elsősorban ezekben a dokumentumokban jelenik meg. Ezek a szakmai kézikönyvek - a szakmai- a mesterségbeli tudás teljes mélységét tükrözve – garantált segítséget jelenthetnek a szakmai feladatok megoldására.

A műveleti- és szakági doktrínákat általában csak a legfelső (hadászati) vezetés szintjén célszerű kidolgozni. A különböző haderőnemek, fegyvernemek és szakcsapatok szintjén jelentkező speciális szakmai feladatokat vagy a funkcionális doktrínákban kell megjeleníteni, vagy az alapidoktrínák megfelelő szakmai fejezeteiben kell beilleszteni.

A logisztikai doktrínák rendszere

A logisztikai doktrína a haderő működését szabályozó nemzeti doktrínális struktúra egyik alkotó eleme. A haderő egészének, a különböző katonai szervezetek logisztikai támogatási rendszerének kialakítását, illetve a katonai műveletek logisztikai támogatási rendszerének működését szabályozó funkcionális dokumentum. A logisztikai doktrína, mint elvi szabályozó és szakmai útmutató funkciókat is betöltő dokumentum, alapvetően a legfelső, a hadászati (központi) logisztikai vezető szervek tevékenységét szabályozó elvi dokumentum szabálykönyv. Domináns jellegeből adódik, hogy a logisztikai támogatás különböző funkcionális területein megfogalmazott elvei és ajánlásai kihatnak a hadműveleti- és a harcászati szintű logisztikai szabályozó dokumentumokra is.

A logisztikai doktrína a haderő logisztikai támogatását szabályozó legmagasabb szintű dokumentum. Az összhaderőnemi doktrínával, illetve a többi funkcionális doktrínával összhangban, elvi alapját képezi a logisztikai szervezetek kialakításának, a logisztikai támogatási rendszer működtetésének. A logisztikai doktrína iránymutató funkciót tölt be a haderőnemi szintű logisztikai doktrínák, illetve a logisztikai szakterületek működését szabályozó szakutasítások és szabályzatok kidolgozásánál. Meghatározó szerepet játszik a logisztikai támogatást tervező, szervező és irányító logisztikai törzsek felkészítésében. Elvi segítséget nyújt a logisztikai támogatási rendszerek kialakításához, működtetésük szabályozásához, a támogatási kapacitások meghatározásához, a logisztikai szervezetek vezetéséhez, a szakfeladatok végrehajtásához. A dokumentumban megfo-

galmazott támogatási elvek, követelmények, normatívák és eljárások, megfelelő referenciát jelentenek a logisztikai törzsek és végrehajtó szervezetek számára, a logisztikai támogatás sikeres megszervezéséhez és végrehajtásához.

A logisztikai doktrína szakmai útmutatóként is szolgál, mivel a logisztikai támogatás szakterületeinek, az ágazatok feladatait és eljárási módjait megfogalmazva, a cselekvési változatokat körvonalazva, utat mutat a feladatok megszervezésében és végrehajtásában. A doktrínában szereplő általános megfogalmazások, támogatási elvek, ellátási-, fenntartási szabályok, eljárásmódok, az egészségügyi- és közlekedési biztosítás vonatkozásában megfogalmazott általános érvényű normatívák és cselekvési változatok, alapot biztosítanak a támogatási szakfeladatok szervezéséhez és végrehajtásához.

A **logisztikai (alap) doktrínák** - mint a funkcionális doktrínák - szintén egy vertikális rendszert alkotnak. A vertikum **legfelső szintjén**, ha szövetségi szinten vizsgáljuk a kérdést a **Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína, nemzeti relációban pedig a MH Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínája áll.** A nemzeti logisztikai doktrínák maguk is vertikális struktúrába rendezhetők, melynek szintjeit az összhaderőnemi logisztikai doktrína, a haderőnemi logisztikai doktrínák (szárazföldi- és légiereő), valamint a harcászati szintű logisztikai doktrínák alkotják.

2.sz. ábra. A logisztikai doktrínák struktúrája

A jelenlegi felfogás értelmében a logisztikai doktrínákat hadászati- és hadműveleti szinten indokolt kidolgozni. Harcászati szinten a logisztikai támogatás doktrínális tételeit nem önálló dokumentumban, hanem az alapidoktrína részeként célszerű megalkotni. Ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy doktrínális rendszerünk fejlesztésének egy későbbi időszakában ezek a dokumentumok is önálló kiadványként jelenjenek meg.

A *logisztikai szakági doktrínák* a logisztikai doktrínális rendszer második vonalát képező dokumentumok. A szakági doktrínák a logisztikai támogatás különböző szakfeladatainak, szakterületeinek szabályozói. Ezek a szakági szabályozók, a logisztikai doktrína általános alapvetéseivel összhangban, az adott funkcionális szakterületek specifikus feladatrendszereit, normatíváit, szakmaorientált eljárásait fogalmazzák meg. A logisztikai támogatás teljes spektrumát tekintve, *a szakági doktrínáknak sora a következő:*

- Ellátási (anyagi támogatási) doktrína,
- Fenntartási (technikai támogatási) doktrína,
- Egészségügyi támogatási doktrína,
- Mozgatási-szállítási (közlekedési támogatási) doktrína,
- Fogadó nemzeti támogatási doktrína.

A doktrínális kutatások jelenlegi eredményei, illetőleg a szakmai körök vélekedése szerint, *a logisztikai szakági doktrínákat csak hadászati szinten célszerű kidolgozni.* Ugyanakkor ezeket a szakmai szabályozókat olyan tartalommal és olyan igénnyel kell megalkotni, hogy azok a szakterület teljes vertikumát átfogják. Ezekben a logisztikai szabályozókban a szakterület működési rendjét, a formai megoldásokat, az eljárásokat, a normatívákat olyan részletességgel kell megjeleníteni, hogy az a központi tárintézetektől, a csapatokig nyújtson segítséget a szakmai feladatok megszervezéséhez és végrehajtásához.

A logisztikai szakági doktrínákat a jelenlegi hatásköröket, a szakmai főnökségek szervezeti- és működési sajátosságait is figyelembe véve, az *Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság szerveinek kell kidolgoznia.* Nyilvánvaló, hogy az említett szervezetek belül működnek azok az egyébként MH szintű szakmai főnökségek, amelyek szakmai kompetenciájuk okán, az ellátási-, fenntartási-, mozdítási- és a fogadó nemzeti támogatási doktrínák autentikus megalkotói lehetnek. Ugyanakkor az említett szervezetek felelőssége abban is megnyilvánul, hogy az

egyes szakági doktrínákat a logisztikai (alap) doktrína általános elvei és követelményeihez igazodva, annak prioritását elfogadva alakítják ki.

A doktrínák kidolgozásának metodikája

Korábbi tanulmányaimban már foglalkoztam a logisztikai doktrína megalkotásának egymást követő lépéseivel, a kidolgozói munka során alkalmazható elvekkel, munkamódszerekkel, a tartalmi és formai követelményekkel. A tanulmányokban említettem hogy a kidolgozás első lépéseként ki kell alakítani a követendő munkamódszereket, fel kell állítani a kidolgozói munka során követendő értékrendet, a kidolgozói munka elveit. Azokat az igazodási pontokat célszerű tehát megnevezni, amelyek a munka során iránymutatóként szolgálhatnak, azokat az értékeket kell megjelölni, amelyek a doktrína alkotás során prioritást élveznek. *Ezek közül a legfontosabbak:*

- Kontinuitás,
- Értékmegőrzés,
- Fokozatosság,
- Nyitás,
- Interoperabilitás.

A logisztikai doktrína kidolgozásánál hazai és nemzetközi dokumentumokat, mintákat célszerű felhasználni forrásanyagként. A kidolgozási munkálatok kezdeti szakaszaival szemben, napjaikban már támaszkodni lehet azokra a doktrína tervezetekre is, amelyeket a különböző doktrínaalkotó műhelyek az elmúlt években alkottak.

A külföldi dokumentumok közül elsősorban a NATO „szövetségi szintű” dokumentumait, illetve a tagországok „nemzeti” doktrínáit célszerű forrásanyagként felhasználni. Meghatározó a szerepük az **Amerikai Egyesült Államok** és az **Egyesített Királyság** katonai dokumentumainak, hiszen ezek a nemzetek – mint vezető hatalmak – meghatározó pozícióban vannak a szövetségen belül, katonai kutatásaik kiemelkedő jelentőségűek. Ezek a katonai nagyhatalmak domináns szerepet játszanak, így szabályozó rendszerük is útmutatóul szolgál a többi nemzet számára, példájuk ezen a területen is követésre kész.

A nemzetközi logisztikai szakirodalomból mindenek előtt az elmúlt években alkotott doktrínákat, a **Szövetséges Összhaderónemi Logisztikai Doktrínát** célszerű forrásanyagként megjelölni. Ez egy olyan szakmai szabályozó, amely hangvételével, szerkesztési elveivel és nem utolsósorban szakmai tartalmával meghatározó eleme a nemzetközi logisztikai szakirodalomnak, doktrínális szabályozóknak. A szövetséges logisztikai doktrína mellett, forrásként felhasználható a **NATO Logisztikai Kézikönyv a NATO logisztikai alapelvei és eljárásai** című kiadvány, amelyből az alapvető logisztikai támogatási elvek, követelmények és eljárások emelhetők át a nemzeti logisztikai szabályozó rendszerbe, megfelelő adaptálással.

A hazai doktrínális- és logisztikai témájú szakirodalomból a korábban készült szabályozókat, összegző jellegű tanulmányokat, egyetemi jegyzeteket és publikációkat célszerű felhasználni. Ezek azok a dokumentumok, amelyek tartalmazzák mindazt a szakmai tudást, amit a szakma az elmúlt években, évtizedekben felhalmozott. Komoly segítséget jelenthetnek a doktrínák kidolgozásánál azok a szakutasítások és szabályzatok is, amelyek a logisztikai szakterületen korábban, az anyagi-technikai biztosítás témaköreiben készültek, és az előző időszakokban hatályos szabályozóként funkcionáltak. Hasonló segítséget jelenthetnek a szakma korábbi működési szakaszaiban keletkezett elvi szabályozók és egyéb tudományos értéket is képviselő dokumentumok.

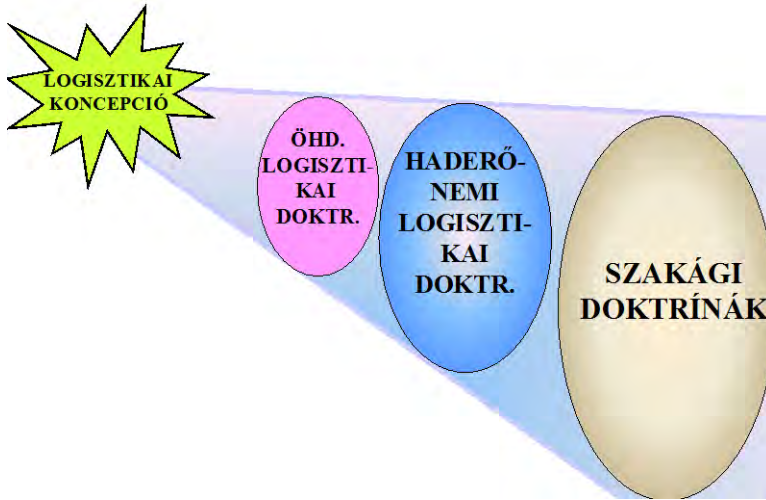
Rendkívüli jelentősége van annak, hogy tartalmi-, formai- és szerkezeti vonatkozásokban a nemzeti alapidoktrínához, azaz a **Magyar Honvédség Összhaderónemi Doktrínájához**, szakmai vonatkozásban pedig, a **Szövetséges Összhaderónemi Logisztikai Doktrínához** igazodjanak a doktrínaalkotók. Az első dokumentum katonai-műveleti vonatkozásban, a második pedig szakmai vonatkozásban minősül domináns szabályozónak. Ugyancsak fontosnak tartom, hogy a különféle forrásanyagokból, szabályzatokból, tanulmányokból, a logisztikai szakma értékeit, az eddig elfogadott és követett elveket, eljárás módokat, formai megoldásokat az új elvi szabályozókba átemeltük. *Meggyőződésem, hogy ezek a dokumentumok olyan értékeket is tartalmaznak, amelyek a megváltozott viszonyok között is érvényesek, időtállóak és semmiképpen nem mellőzhetők az új doktrínális szabályozókban.* Ezek a tudományos eredmények, amelyek az elmúlt évtizedekben, a különböző szakmai műhelyekben születtek, fontos elemét, esetenként fundamentumát képezhetik az új logisztikai rendszerünknek.

A logisztikai doktrínális rendszer tartalmi egyöntetősége

Doktrínális rendszerünk jelenleg egy eklektikus dokumentumrendszer. A doktrínális architektúrában egyaránt megtalálhatók a realitásokon alapuló, nemzeti színezetű dokumentumok, és a szövetségi lojalitást túlhajszoló, a NATO kompatibilitás elvét és követelményét tévesen értelmező, adottságainkat figyelmen kívül hagyó dokumentumok is. Ez a sokszínűség, az a stílusbeli eklekticizmus, a szakmai nyelvben tapasztalható bábeli zűrzavar elgondolkodtató, hogy ne mondjam elkeserítő. Azok a dokumentumok, amelyeknek egységes formanyelven kellene szólniuk, amelyeknek szintektől függetlenül azonos alkalmazási-, támogatási-, ellátási- elveket, cselekvési változatokat, formai megoldásokat kellene tartalmazniuk, gyakran „*beszélő viszonyban*” sincsenek egymással.

Az elmúlt években, tanulmányokban és publikációkban igyekeztem felhívni a figyelmet nemzeti doktrínális rendszerünk ellentmondásaira, anomáliáira. *Jeleztem, hogy a NATO-ban elfogadott általános elvektől eltérő megoldásokkal lehet találkozni a doktrínális rendszerünk kialakításánál, a doktrínális kezelő szervek kijelölésénél.* Nem eléggé hatékony módszerekkel történik a doktrínák kidolgozása, túlzottan bürokratikus azok elfogadása, jogrendünkbe (szabályozó rendszerünkbe) történő beemelés. Egyre késik a nemzeti biztonsági stratégia, illetve a nemzeti katonai stratégia kidolgozása, elfogadása, jogrendünkbe történő beemelés.

A logisztikai szakterületen is hiányoznak azok a stratégiai koncepcionális alapvetések, amelyek igazodási pontként szolgálhatnának a logisztikai szabályozó rendszer kialakításához. Ezen alapidokumentumok hiányában pedig adva van a hibázás lehetősége, fenyeget az eltévelyedés veszélye. Az elmúlt évek során keserves árat fizettünk ezekért a mulasztásokért, és a logisztikai doktrínát kidolgozó csoport többhónapos munkája ment veszendőbe azért, mert az egymást követő koncepcionális elképzelések, illetve a katonai alapot jelentő összhaderőnemi doktrínák, nem készültek el, illetve utóbbi ellentmondásba keveredtek az időközben kidolgozott funkcionális szabályozókkal. Elköveltük azt a hibát, (illetve belehajszoltak bennünket abba a hibába), hogy komolyan vettük a megrendelő, a logisztikai csoportfőnökség utasítását, a kidolgozás határidejére vonatkozó parancsát és előbb készült el egy funkcionális szabályozó, mint az alapidoktrína. A kordé megint megelőzte a számarat.

3. sz. ábra. A logisztikai doktrínák egyöntetősége

Doktrínális rendszerünk nagy problémája, hogy a különböző szinteken dolgozó doktrínaalkotó műhelyek által kidolgozott dokumentumok nem alkottak egy egységes rendszert, hanem eltérő stílus elemeket tartalmazó, eltérő nyelvezeten íródott, eklektikus okmányhalmazt képeznek. Ez a veszély fenyegeti a logisztikai doktrínális rendszert is, amennyiben nem sikerül a különböző szintű (hadászati- hadművelet-) doktrínákat, a szakmai alapidoktrínát és a szakági doktrínákat, egységes koncepció alapján, egységes nyelvezettel, egyöntetű szakmai tartalommal megalkotni. A logisztikai doktrínális rendszerünk kidolgozását a legfelső katonai-szakmai vezetés által kialakított egységes koncepció alapján, azonos elveket, tartalmi- és formai követelményeket követve, a magyar katonai terminológia hozzáértő alkalmazásával, tudományos alapossgal, a nemzeti adottságokat-, a szövetségesi elvárásokat figyelembe véve kell végezni.

Szigorú követelményként kell meghatározni, a különböző szintű doktrínák között koncepcionális, tartalmi, terminológiai és a formai összhangot, az egyöntetűséget. Ebben a kérdésben az összhaderónemi doktrína, mint hadászati szintű alapidokumentum prioritást kell hogy kapjon, mintaként kell hogy szolgáljon, követésre kell hogy késztesse. Csak akkor leszünk képesek egy egységes, minden tekintetben megfelelő, korszerű doktrínális rendszert kialakítani, ha ezeket az evidenciákat felismerjük, és azokat kötelezően elfogadjuk. A különböző funkcionális doktrínáknak - köztük a logisztikai doktrínának is - ezt a dominanciát elfo-

gadva, az összhaderónemi doktrínában megfogalmazott alkalmazás és támogatási elveket követve kell elkészülniük.

A hadászati-, hadműveleti szintű logisztikai doktrínáknak, a szakági doktrínáknak tartalmilag és formailag egyöntetűnek kell lennie. A szakmai alapidoktrínaként funkcionáló összhaderónemi- és haderónemi logisztikai doktrínának és a szakmai támogatási feladatokat szabályozó szakági doktrínáknak, egységes elveket, alkalmazási módszereket, azonos normarendszert kell tükrözniük, egységes formában kell megjelenniük. Ennek a követelménynek csak úgy lehet megfelelni, ha a kidolgozások során egységes elveket alkalmaznak, ha a legfelső logisztikai vezetésnek rálátása van a különböző szinten, különböző műhelyekben zajló doktrínalkotó folyamatokra. ***Ezt leginkább úgy lehet szavatolni, ha a logisztikai alapidoktrínák kidolgozása a logisztikai csoportfőnökség kizárólagos feladata lesz, a szakági doktrínákat pedig a logisztikai támogató parancsnokság szakági főnökségei végzik,*** a logisztikai alapidoktrínákhoz igazodva, a logisztikai csoportfőnökség elvi irányításával.

A kidolgozás munkamódszereiről

A haderő doktrinális rendszerének kialakítása egyrésztől elmélyült tudományos kutatómunkát, az érintett szakterületek, a szakmai ágazatok beható ismeretét, másrésztől a szakmai tapasztalatok széleskörű felhasználását, a szakma gyakorlati művelőivel történő szoros együttműködést feltételezi. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy ***parancsra nem lehet doktrínát írni.*** Bebizonyosodott, hogy az érintett vezérkari szervek, parancsnokságok, szakmai főnökségek munkatársai sem minden esetben alkalmasak arra, hogy szerepet vállaljanak ebben a munkában. Nem vitatom a szakmai vezető szervek kompetenciáját, magam is úgy gondolom ezeknek a szakembereknek vezető szerepet kell kapniuk a doktrinális alkotó munkában. Katonai-, szakmai felkészültségük, beosztásukból adódó informáltságuk általában alkalmassá teszi őket erre a funkcióra, ***de mellettük szerepet kell kapniuk olyan katonai szakíróknak, tudományos kutatóknak, akik szakmai felkészültségük mellett megfelelő íráskészséggel is rendelkeznek.*** Bizonyítást nyert, hogy a különböző tudományos műhelyek, a tanintézetek oktató-kutató állománya, meghatározó szerepet vállalhat ebben az alkotó munkában. Az elméleti szakemberek tudományos felkészültsége, sajátos „*észjárása*”, fejlett íráskészsége hasznos lehet. A csapatoktól jött szakemberek gyakorlati tapasztalata, látásmódjuk, problémaérzékenységük szintén elősegítheti a feladat megoldását.

Az összhaderőnemi- és a haderőnemi alapidoktrínák kidolgozása bizonyítja, hogy a feladatok túlzott decentralizálása hibákhoz vezethet. Az a megoldás, hogy a hadműveleti szintű doktrinális elemek kidolgozását a középszintű (hadműveleti) vezető szervekre ruházzák, nem jó megoldás. A középszintű vezető szerveknél bekövetkezett szervezeti változások, a nagy tapasztalatokkal rendelkező szakemberek eltávóztatása, a permanens átszervezési feladatok levezénylése, a napi élet vezetése, azaz a „**taposómalom**”, nem kedvez az elmélyült, tudományos alaposágot igénylő alkotó munkának. A kidolgozói munkálatok decentralizálásának az lehet a következménye - a tapasztalatok azt mutatják, hogy az is lett, hogy a különböző műhelyekben készült doktrínák között nincs összhang, nincs elvi következetesség, tartalmi és formai egyöntetűség, hanem diszszonancia, esetenként ellentmondás tapasztalható.

Ezek a problémák javarészt arra vezethetők vissza, hogy a **kidolgozás túlzott decentralizálás mellett történik.** A különböző alkotó csoportok eltérő felfogásban, más értékeket követve, szinte egymástól hermetikusan elzárva, mindennemű együttműködést, konzultációt mellőzve végzik alkotó munkájukat. Nem működtek a szakmai egyeztető mechanizmusok, a szakmai kontrollok. A különböző szintű, különböző műhelyekben készült doktrínák szakmai- tartalmi- formai-, nyelvi- és stílusbeli egyöntetűségét, harmóniáját nem ellenőrzik.

Megelőzendő a fenti hibákat, javaslom a logisztikai doktrínák, illetve a szakági doktrínák kidolgozásában illetékes vezető szerveknek, hogy az alapidoktrínák kidolgozásánál alkalmazott munkamegosztást, a túlzott decentralizálást ne alkalmazzák. Elejét kell venni annak, hogy a logisztikai szakmában is különböző „**szekértáborok**” alakuljanak ki, akik aztán eltérő nézeteket vallanak a logisztikai támogatásról, az egyes szakterületek kapcsolatáról. A funkcionális- és a szakági doktrínák kidolgozási munkálatait szakmailag-, helyileg és bizonyos mértékben, időben is centralizálni kell.

A legfelső szakmai vezetés, azaz a Logisztikai Csoportfőnökség szintjén ki kell alakítani azt a műhelyt, ki kell jelölni azt az alkotó csoportot, amely a haderő teljes logisztikai doktrínarendszerét kidolgozza. Ennek értelmében egyazon munkahelyen történhetne a hadászati-, hadműveleti szintű logisztikai doktrínák teljes kidolgozása, végső formába öntése.

A probléma megoldására egyik változat szerint a Logisztikai Csoportfőnökségen célszerű kialakítani egy munkacsoportot (főosztályt, osztályt), amely alaprendeltetésként végezné a logisztikai doktrínák kiműve-

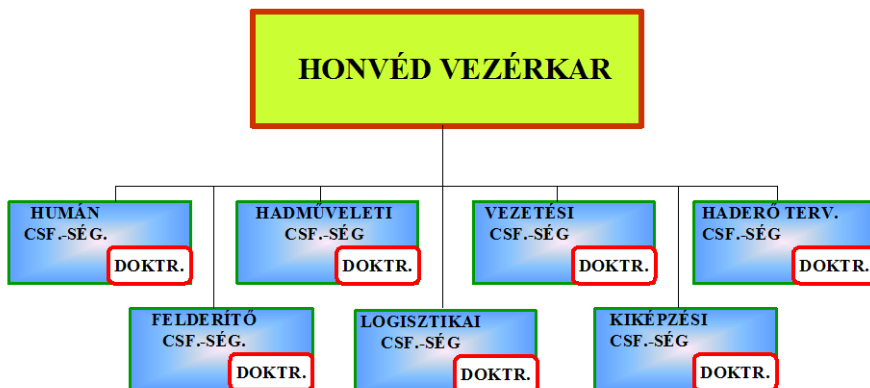
lését. A munkacsoport állományába, a logisztikai szakterületeket reprezentáló megfelelő létszámú szakember működne. Ebben a csoportban tehát a szakterületekről, (a különböző szakmai főnökségekről) delegált szakemberek dolgoznának, megfelelő integrált logisztikai vezetés alatt. A munkacsoport tevékenységét segíthetné a különböző tudományos kutatóműhelyekből, tanintézetektől, csapatoktól vezényelt szakember gárda.

A munkacsoport feladata a teljes logisztikai doktrínális rendszer kidolgozása lenne. Ez a csoport végezhetné az összhaderőnemi-, haderőnemi szintű logisztikai- és szakági doktrínák kidolgozását. A munkacsoport értelemszerűen alaprendeltetésként és nem alkalmi megbízatás alapján, „*ad hoc*” jelleggel végezné alkotó tevékenységét. Ebből következik, hogy feladata alapvetően a logisztikai doktrínarendszer kiművelése és folyamatos karbantartása, korrigálása, fejlesztése lenne. Ez a megoldás biztosítaná a megfelelő színvonalú munkát, a szükséges szakmai mélységet, a minőséget. Egy ilyen „*professzionista*” doktrínaalkotó munkacsoport, a szakmai követelmények garantálása mellett, biztosítékot jelentene a tartalmi és formai egyöntetűségére, az egységes formanyelv, a katonaiszakmai terminológia egységes alkalmazására. ***A logisztikai támogatás különböző szakterületeinek szakembereiből kialakított doktrínális műhely eredményes munkája, feltételeznél a logisztikai főnökség folyamatos elvi irányítását, de szükségessé tennél a szakterületekkel történő folyamatos konzultációt is.***

A munkacsoportok felállításának másik változat szerint, ***egymással párhuzamosan működne egy-egy doktrínális munkacsoport a logisztikai csoportfőnökségen és a logisztikai támogató parancsnokságon.*** A csoportfőnökségen működő első csoport feladata a hadászati- és a hadművelési szintű logisztikai (alap) doktrína kidolgozása lenne, a logisztikai csoportfőnökség koncepciója alapján. A támogató parancsnokságon dolgozó munkacsoport a szakági doktrínák kimunkálását végeznél. Ennél a megosztott működésnél kellő figyelmet kellene fordítani a koncepcionális egyöntetűség ellenőrzésére, a logisztikai (alap) doktrínák dominanciájára, a nyelvi-, a tartalmi-, a formai azonosságra.

Az alkalmazható munkamódszerrel, a kidolgozó munka ütemezésével kapcsolatosan a következőket tartom alkalmazhatónak. Mivel a logisztikai doktrínák szakmai, tartalmi- és formai egyöntetűségét, a támogatási koncepciónak a különböző dokumentumokban való töretlen megjelenését csak egy ***lépcsőzetes munkavégzés biztosíthatja***, ezért első lépésben a logisztikai (alap) doktrínákat célszerű kidolgozni. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a különböző szintű okmányok párhuzamos munkamódszerrel történő kidolgozása következetlenséget, diszharmoniót, anomáliát ered-

ményez. A lépcsőzetes munkamódszer mindennek elejét venné, biztosítaná, a logisztikai támogatási koncepció, a stratégiai szintű ellátási, fenntartási elképzelések érvényesülését, torzításmentes megjelenítését az alacsonyabb szintű okmányokban.

4.sz. ábra. A doktrínális munkacsoportok kialakításának változata

Ezzel a munkamódszerrel a munkacsoport első lépésben az összhaderőnemi logisztikai doktrínát, majd a haderőnemi szintű logisztikai doktrínákat dolgozhatná ki, és a következő lépésben készülhetnének el, a szakági doktrínák. Abban az esetben, ha a szakági doktrínákat a logisztikai támogató parancsnokságon külön munkacsoport dolgozza ki, akkor az ezzel kapcsolatos munkálatokat is csak az összhaderőnemi logisztikai doktrína megalkotása után lehet elkezdni.

A kidolgozott doktrína tervezetek szakmai elbírálását, jóváhagyását, szabályozó rendszerbe történő beemelését, a lényegében a jelenlegi gyakorlat szerint célszerű folytatni. Ennek értelmében az elkészült összhaderőnemi logisztikai doktrína szövegtervezetét a különböző szakmai fórumok, illetve az érintett szakmai főnökségek véleményezik. Itt olyan gyakorlatot volna célszerű kialakítani, hogy a szakmai elképzelések, vélemények, a rendszeres együttműködés, a szakmai konzultációk eredm-

nyeként, már a kidolgozás a folyamatában beépüljenek a szövegtervezetekbe, és ne az elfogadási, jóváhagyási fázisban váljanak ismertté. ***Mindeképpen elejét kellene venni a szakmai rivalizálásnak, meg kellene akadályozni, hogy a szakmák valamiféle passzív rezisztenciába vonuljanak, hogy a szakterületek és a doktrínális munkacsoport(ok) között konfrontáció alakuljon ki.*** Olyan együttműködési, érdekeltségi rendszert kellene kialakítani, ahol nem a rivalizálás, nem a konfrontáció lenne a meghatározó, hanem a széleskörű együttműködés, az arra hivatott erők összefogása a közös feladat végrehajtására.

Az előzőekben említettem a szakmai kontrollt, amivel kapcsolatosan engedtessek meg egy kis kitérő, és legyen szabad ezirányú tapasztalataimat, véleményemet közreadni. Az elmúlt évek során az összhaderőnemi logisztikai doktrína két egymást követő változatának kidolgozásában is szerepet vállaltam. Munkám lehetőséget adott arra is, hogy figyelemmel kísérem a különböző szinten dolgozó szakembereknek az ügyhöz való viszonyulását, egyszóval azt a légkört, ami a doktrína megalkotását körülvette. A munkacsoport kijelölésénél tapasztalható anomáliákat, a kidolgozás egyes fázisaiban végzett munka minőségét, a hatékonyságot most nem kívánom elemezni, azt már egy korábbi tanulmányomban megtettem. Most csak a szakmai kontroll működéséről, a szakmai elbírálás buktatóiról, a kidolgozók „*Canossa járásáról*” szólok röviden.

Általánosnak mondható tapasztalat, hogy a témával nem foglalkozó csapattisztek, általában nem tudnak érdemben véleményt alkotni doktrínális kérdésekről. ***Sok esetben a megfelelő szakmai felkészültség, az érdeklődés hiánya, más esetekben a téma érdemi kezeléséhez szükséges katonai felkészültség, a harcász szemléletmód hiánya az akadály a érdemi véleményalkotásnak.*** Megfelelő katonai-szakmai felkészültség esetén is számolni kell felfogásbeli differenciákkal, hiszen a különböző szinteken, különböző helyeken dolgozó szakemberek eltérő módon viszonyulnak a doktrínális kérdésekhez.

Megosztott a katonai-szakmai, közgondolkodás a doktrínák nemzeti jellegét, illetve szövetségi kompatibilitását illetően. ***Egyes logisztikai szakemberek (esetenként a logisztikai jelző talán nem is helytálló, mert szakmai sovinizmus, a befelé fordulás azt indokolatlanná teszi) foggal-körömmel ragaszkodnak a múlthoz, ahhoz a szakmai miliőhöz amelyben évekig, évtizedekig dolgoztak.*** Ezek a szakemberek minden változás, minden modernizációs kísérlet ellen fellépnek, még az egyes fogalmak, kategóriák megváltoztatása elől is mereven elzárkóznak. Erre ékes bizonyítékot szolgáltatottak a közelmúlt doktrínális konferenciái, terminológiai

értekezletei, ahol az egybegyűltek, a szakmák reprezentánsai, még a támogatás-biztosítás fogalomcserével sem tudtak megbarátkozni.

Megint más szakemberek *„előre menekülve”* a legújabb NATO megoldások, angolszász eljárások, kategóriarendszerek átvételét szorgalmazzák, és nem veszik észre, hogy ennek még nem jött el az ideje. *Nem ismerik fel, hogy a NATO-kompatibilitás elérése, csak egy hosszadalmas szerves fejlődési folyamat eredménye lehet.*

Végül meg kell említenem a kiszámíthatatlanokat, azokat, akik időről időre változtatják véleményüket, a logisztikai támogatás mibenlétéről vallott felfogásukat, attól függően hogy a közhangulat és önös érdekük hogyan változik. Szólnom kell arról is, hogy a szakmai féltékenység, a szakmai sovinizmus szintén befolyásolhatja a véleményalkotást, és bizony egy olyan integrált szervezetnél, mint a logisztika, ezzel is számolni kell. Vannak olyan szakemberek, olyan szakmai körök, akik attól remélik a szakma- és az egyéni érdekeik megvalósulását, *ha mindig ellentmondanak, ha akadékoskodnak, ha hitetlenkednek.* Aztán arra is számos példa van, hogy a különböző irányokból érkező szélsőséges vélemények, egyféle interferencia folytán kioltják egymást.

Bizony, a logisztikai doktrínák megalkotásánál, de még inkább annak szakmai kontrolljánál, az elfogadási eljárás során, számolni kell a véleményalkotók ilyen tarkaságával. A véleményeknek ez a sokszínűsége *esetenként segítheti a munkát, mert a megnyilatkozók más és más nézőpontból közelítenek a problémához, és az elősegítheti a legjobb megoldás kialakítását, sokszor viszont lehetetlen helyzetek adódhatnak* és nincs lehetőség a megfelelő konszenzus kialakítására.

Mindennek ellenére úgy gondolom, hogy a logisztikai szakma, a logisztikai szakemberek többsége egységes abban, hogy elismeri a doktrínaalkotás fontosságát, a szakma megújulásában játszott szerepét. A doktrína tervezetek szakmai megmérettetése során elsősorban azoknak a szakembereknek a véleményével kell számolni, akik előítéletek nélkül, jobbitó szándékkal, a jóra mindig nyitottan mondanak véleményt. Tapasztalatom szerint ők vannak többen. Úgy gondolom az indifferens, hogy ki, hol, milyen szinten, milyen szakmai kompetenciával dolgozik, nem hiszem, hogy ettől függően kell mérlegelni véleményének súlyát. Meggyőződésem, hogy a logisztikai szakma vezetői mellett célszerű figyelembe venni az egyes szakterületeinek egyszerű *„robotosainak”*, a tudományos műhelyek, a tanintézetek elméleti szakembereinek, a csapat-tiszteknek a véleményét is.

5. sz. ábra A logisztikai doktrínák kidolgozásának ütemezése

A logisztikai doktrínák megalkotásának lépései

A logisztikai doktrínák kidolgozását a szinopszis és kidolgozási ütemterv kialakításával célszerű kezdeni. A **szinopszisban** a doktrína szerkezetét, terjedelmét, a tartalmi és formai követelményeket, a kidolgozás elveit és prioritásait kell megfogalmazni. Az **ütemtervben** a logisztikai doktrína kidolgozás egyes folyamatainak, műveleteinek határidejét kell meghatározni. Ezzel kapcsolatosan szeretném megjegyezni, hogy az előző doktrína változatok kidolgozása során szerzett tapasztalat, miszerint egy-egy doktrínális dokumentum kimunkálása közel egy évig tarthat. Az ilyen módon elkészült szinopszisokat és az ütemterveket az illetékes doktrínakezelő szervezet vezetőjének kell jóváhagyni.

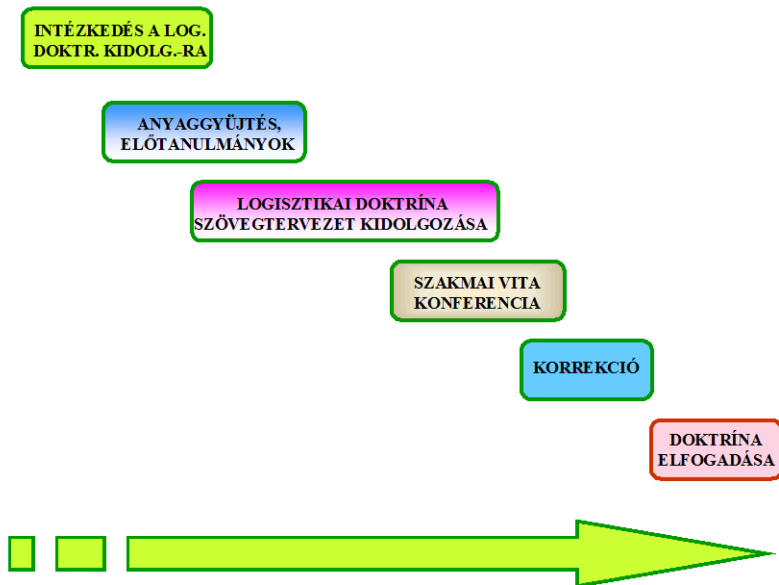
A logisztikai doktrínák **szövegtervezetének kidolgozását** az anyaggyűjtéssel célszerű kezdeni. Ennek során a szükséges mértékben át kell tanulmányozni a hazai- és a nemzetközi doktrínális szakirodalmat, a hatályos dokumentumokat, a témakörben megjelent tudományos publikációkat. A szakirodalom és a háttéranyagok áttanulmányozása, elemzése után következhet a szövegtervezet tényleges megalkotása. **Ennél a műveletnél célszerű, ha elsősorban azok a szakemberek kapnak meghatározó szerepet, akik megfelelő jártassággal rendelkeznek a tanulmányok, publikációk szerkesztésében, íráskészségük fejlett.** Ahhoz, hogy az elkészülő dokumentum, a korrekt tartalom mellett, közérthető, nyelvezetében sza-

batos, stílusát tekintve világos legyen, ezt a munkát „*írástudó*” szakemberekre célszerű bízni.

A szövegtervezetben a szakmai követelmények, a logisztikai támogatás elvek, az ellátási-, fenntartási eljárások leírásánál a magyar katonaiszakmai formanyelv ismert és elfogadott fogalmait kell alkalmazni. *A szövetségesek doktrínáiból csak a legszükségesebb, a honi szakmai körökben is ismert és egységesen értelmezett kifejezéseket célszerű átvenni.* A nemzeti haderő küldetését, működésének szabályait és elveit, támogatásnak és ellátásának normatíváit magyar nyelven kell megfogalmazni. A NATON belül sokat hangoztatott terminológiai harmonizáció, (azaz a nyelvi összhang megteremtése) szép törekvés, de nem ok arra, hogy nemzeti doktrínáinkat a magyar nyelvtől idegen kifejezésekkel tűzdeljük tele.

A szakmai viták képezik a logisztikai doktrína kidolgozásának következő lépését. A különböző alap- és funkcionális doktrínák szövegtervezetét, a legszélesebb szakmai közvélemény bevonásával, az előzőekben már elmondott módszerekkel célszerű megvitatni. A szakmai vita formája lehet, hogy a megkapott szövegtervezettel kapcsolatos észrevételeket, a különböző logisztikai szervezetek képviselői doktrínális konferencián vitatják meg. A tapasztalatok azt mutatják, hogy amennyiben ezeknek a szakmai fórumoknak a vezetői nem elég következetesek és szabad folyást engednek a vélemények kifejtésének, akkor a doktrínális konferenciák parttalan és többnyire meddő vitává fajulhatnak, ami egyáltalán nem segíti az ügyet.

A plénumos vitánál esetleg hatékonyabb lehet az a módszer, amikor az elkészült szövegtervezetet (elektronikus adathordozón) a széles szakmai fórum rendelkezésére bocsátják, kérve az érintettektől a szükségesnek tartott korrekciók elvégzését. Ez gyors, korszerű és rendkívül hatékony módszer, amelynek még előnye az is, hogy az érintettek csak akkor tudnak érdemi véleményt formálni, ha a szövegtervezetet ténylegesen elolvassák, kellő alapossgal áttanulmányozzák. A különböző „*tiszteletköroknék*” nem látom értelmét. A logisztikai doktrína véleményezésébe csak azokat a szakmai köröket célszerű bevonni, amelyek közvetlenül, érintettek az ügyben.

6. sz. ábra. A doktrína kidolgozásának folyamata

A szükséges *korrekciók* elvégzése képezi logisztikai doktrína kidolgozásának befejező fázisát. A szakmai viták során, illetve a doktrínális konferencián elhangzott észrevételek, javaslatok figyelembevételével el kell végezni a szövegtervezeten a szükséges korrekciókat. Ennél a munkánál a különböző, egymásnak gyakran ellentmondó javaslatok végső eredményét, eszenciáját célszerű alapnak elfogadni. A korrekciós munkák eredményeként a dokumentum tervezeteket olyan állapotba kell hozni, hogy azok nyomdai sokszorosításra alkalmasak legyenek. A doktrínának, mint elvi szabályozóknak, mint a katonai vezető munkáját segítő kézikönyveknek, nyelvezetével, korrekt tartalmával, kulturált megjelenésével, azon túl, hogy segít, hogy útmutatást ad, még például is kell szolgálnia, követésre is kell készítenie. És ezek rendkívül magas követelmények.

Az elkészült logisztikai doktrínát, a legfelső szintű szakmai főnökség előterjesztése alapján a vezérkar doktrínális bizottsága véleményezi, állást foglal annak elfogadásáról, vagy elutasításáról. A doktrína tervezet elfogadása esetén felterjesztik a Honvéd Vezérkar Főnökéhez, aki dönt annak *jóváhagyásáról* és a szabályozó rendszerbe történő beemeléséről.

Az alkotók anyagi- és erkölcsi megbecsüléséről

A különböző katonai doktrínák kidolgozását jelenleg megbízások, felkéréssel alapon többnyire olyan szakemberek végzik, akiknek az nem munkaköri kötelességük. Ez a helyzet a logisztikai doktrínák esetében is. Az érintett törzskari tisztek, csapatoknál szolgáló szakemberek, különböző tudományos műhelyek, tanintézetek munkatársai, általában munkakörük teljes ellátása, saját feladataik maradéktalan elvégzése mellett végzik a doktrínális kidolgozó munkájukat. Ennek a többlett munkának az elismerése, a doktrínaalkotás anyagi- és erkölcsi megbecsülése, megítélés szerint jelenleg nem megfelelő.

A tudományos kutatók, a katonai szakírók általános véleménye, hogy *a szellemi alkotásoknak, a különböző tanulmányoknak, publikációknak, tananyagoknak rendkívül szerény a díjazása.* Az egy-egy ív terjedelmű szellemi alkotásért fizetett szerzői díjak, messze nincsenek arányban a kidolgozásához, a megalkotáshoz szükséges szellemi erőfeszítéssel. Átlagos munkatempóval dolgozó tudományos kutató esetében, egy-egy tanulmány, jegyzet, publikáció kidolgozására fordított munkaidőhöz viszonyítva, az órábérre átszámított tiszteletdíjak, nem érik el egy szakmunkás anyagi elismerésének szintjét.

Mint az éremnek, a NATO kompatibilitás elérésének is két oldala van. Az egyik, hogy a kiképzés, a feladat végrehajtás, a vezetés és irányítás, a hadtudományi kutatás színvonala közelítse meg, érje el a szövetségesi szinteket, a másik pedig, hogy a munka, a teljesítmény erkölcsi- és anyagi megbecsülése is közelítsen a NATO normákhoz. Ennek értelmében a magyar hadtudományi kutatómunkának is meg kell kapnia az őt megillető elismerést. Ez csak úgy lesz lehetséges, ha a *szellemi tevékenységre, a tudományos kutatásra, a képzésre a jelenleginél több figyelmet fordítunk, ha a szellemi alkotásokat, a tudományos kutatómunkát jobban megbecsüljük.*

Rendkívül fontosnak tartom, a doktrínák kidolgozásban szerepet vállaló szakemberek, tudományos kutatók, katonai szakírók megfelelő motiválását, munkájuk erkölcsi és anyagi megbecsülését. Mivel a feladat rendkívüli jelentőségű (hiszen mégis csak a nemzeti haderő legmagasabb szintű elvi szabályozóinak kidolgozásáról van szó), *megítélésem szerint az átlagosnál lényegesen magasabb normatívák szerinti díjazása indokolt.* Amikor a civil szférában harmadrangú kutatási feladatokra, a nemzetgazdaság szempontjából sokszor indifferens projektekre, milliókat fordítanak, akkor a haderőben megdöbbentő szűkmarkúsággal honorálják a

doktrínális kidolgozó munkát. Amikor kormányprogramok segítik a tudományos kutatómunkát, és a szellemi alkotó munka elismerésére milliárdokat fordítanak, akkor egy többhónapos (1-2 éves) munkát jelentő doktrína kidolgozás díjazása 1-2 havi tisztviselői illetménynek felel meg. Az meg aztán igazán a kidolgozók, az alkotók arcul csapása, hogy még erre a „*módfelett szerény*” díjazásra is *hónapokat (éveket) kell várni, mivel a jelenlegi szabályozás a doktrína elfogadástól teszi függővé a szerzői munka honorálását.*

Úgy gondolom, hogy az eddigi gyakorlattal haladéktalanul szakítani kell. Ha az ügy érdekében meg akarjuk nyerni a legfelkészültebb szakembereket, az arra alkalmas tudományos kutatókat, akkor a doktrínális alkotó tevékenység anyagi- és erkölcsi elismerését teljesen új alapokra kell helyezni. *Igazodási pontként szolgálhat az előbb már jelzett civil gyakorlat.* A doktrínális kidolgozás, az alkotói tevékenység díjazását, a kidolgozói munka különböző folyamataihoz kell igazítani. Mivel a kidolgozói-szerkesztői munka a szövegtervezet elkészítésével befejeződik, az addig végzett munkát haladéktalanul ki kell fizetni. Az elismerést nem szabad az azt követő szakmai vita, elfogadási-jóváhagyási eljárás kimenetelétől függővé tenni. Gondoljunk csak bele mi lenne a sorsa a civil szférában annak a tengernyi pályázatnak amit időről időre (megrendelésre, vagy önálló kezdeményezésként) kidolgoznak, ha ott is az eredményességétől, a megvalósíthatóságtól tennék függővé a díjazását.

A doktrína szövegtervezetének korrekciója, a dokumentum végső formába öntése már egy másik feladat, amit értékének megfelelően, szintén meg kell fizetni. Hasonló módon fizetni kell a lektorálásért, a szükséges vázlatok elkészítéséért, a nyomdai előkészítő munkálatokért. És még mindig ott van a gépelés problémája. Erről az utóbbi években egyre kevesebbet beszélünk, pedig valamikor ez külön munkának számított. Tudom, hogy a számítástechnikai eszközök elterjedése, a szövegszerkesztő programok mindennapos használata ezt a kérdést új megvilágításba helyezi. De azt is tudom, hogy még napjainkban is vannak olyan esetek, olyan munkahelyek, ahol az effajta tevékenység külön munkakörnek számít, ahol erre külön munkaerőt biztosítanak. Akkor mégis el kellene azon gondolkodni, hogy azok a kidolgozók akik ezt a munkát is vállalják, valamiféle anyagi ellenszolgáltatásba részesüljenek.

A logisztikai doktrína kidolgozásának erkölcsi elismerése, megbecsülése még az anyagi elismerésnél is rosszabb. Nem tudom volt e rá példa az elmúlt 5-6 évben, hogy a logisztikai doktrínák egymást követő változatainak megalkotásáért valaki is dicséretet, jutalmat, kapott volna. Persze fel lehet hozni mentségül, hogy az elkészült doktrínák közül sok

nem került elfogadásra, nem emelkedett az elvi szabályozó rangjára, nem került bevezetésre. Ez többnyire nem a kidolgozók hibája, nem ők tehetnek arról, hogy időközben a stratégiai elképzelések permanensen, sokszor már követhetetlen módon változtak. A kidolgozók többnyire jóhiszeműen jártak el, tudásunk legjavát adva végezték munkájukat, tettek eleget szerződésben vállalt kötelezettségüknek.

A jövőre vonatkozóan, a doktrínális alkotómunka továbbfejlesztését illetően az a meggyőződésem, hogy csak egy kellően átgondolt, értékorientált dotációs rendszer bevezetésével és következetes, részrehajlás nélküli alkalmazásával lehet a doktrínális munkálatokat felgyorsítani, a minőséget javítani. Egy ilyen új helyzetben a kijelölt-felkért szakemberek nem kényszerként, hanem kihívásként kezelnék az ügyet. Érdekelté válva a sikeres munkavégzésben, tudásuk legjavát nyújtva dolgoznának. A legtöbb haszna ebből a haderőnek származna, mert végre hozzáértő szakemberek közreműködésével korszerű, a követelményeknek megfelelő tartalmú és színvonalú doktrínák születnének.

A KATONAI LOGISZTIKA KORSZERŰSÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

(Rendszer-koncepció)

Szűcs László¹

A tanulmány az Integrált Logisztikai Tudomány-szervező Tanács 2002. évi pályázaton 3. díjban részesült.

Szerkesztőség

Bevezető

*A honvédelmi vezetés az előző kormányzati ciklusokban jelentős erőfeszítéseket tett a haderő, és annak részeként a logisztika átalakítására. Az eredmény enyhén szólva kétséges a logisztika tekintetében, annak ellenére, hogy több külső, köztük külföldi átvilágítást is finanszíroztak. Nézetem szerint e "lámpás" cégek sikertelenségének az a magyarázata, hogy nem ismerték a magyar valóságot, tudományos-elemző képességük is megkérdőjelezhető. Elemzéseik és következtetéseik többnyire az illetékes aktív vezetők kikérdezésén alapultak. Ezen idegen, helyismerettel nem rendelkező munkacsoportok alkalmazása eléggé sértette a magyar katona-tudósokat és szakértőket, akik (a még kidolgozatlan Nemzeti és a Katonai Biztonsági Stratégia kivételével) minden olyan ismeret, adat és lehetőség birtokában vannak, amelyekből hatékony logisztikai rendszer-javaslatot lehetne megfogalmazni. A magas fokú szakértelem és informáltság mellett kulcsfeltétel az ilyen jellegű kidolgozó, illetve tanácsadó tevékenység eredményességéhez az érintett területtől való (szolgálati, érdek-és egzisztenciális) **függetlenség**. Csak ebben az esetben lehet az egyes ágazati (partikuláris) vagy akár személyes érdekeken is felülemelkedni. Azok, akik egy átalakításban közvetlenül is érintettek, nem vezethetik egy új rendszerkoncepció kidolgozását. (Ez nem azt jelenti, hogy a véleményük nem számít!) Nem azért, mert szakmailag al-*

¹ Dr. Szűcs László nyá. ezredes, a hadtudomány kandidátusa, ZMNE Logisztikai tanszék, docens.

kalmatlanok, esetleg tisztességtelenek, hanem az elkerülhetetlen érdekütközések miatt, amelyek általában a valós **hatalmi** erővonalak mentén dőlnének el, nem pedig elvi alapon, modellezés eredményeként, a hatékonyság és a központi célkitűzések szem előtt tartásával.

Miért kell átalakítani az MH logisztikai támogató rendszerét?

- A mai logisztika elsősorban a haderő **fenntartására** orientált. Ez a korábbi (egy sor területen még ma is jellemző) **“szegénységből”**, a túlélésre való koncentrációból származó **gondolkodásmód** következménye.
- A mai logisztika **nem művelettámogatásra** orientált. Szemben a korszerű haderőkkel, amelyeknél a fenntartási költségvetés normatív alapon biztosított, nem a fenntartási erőforrások **előteremtése** és **kezelése** képezi a (**fogyasztói?**) logisztika erő kifejtésének fő irányát és területét, hanem a **művelettámogató képesség fejlesztése**.
- A mai logisztikát a **szétaprózott, ágazati bázisú kapacitások** jellemzik, köztük igen sok objektum üzemeltetése, annak ellenére, hogy az ellátó központokat már részben integrálták és sok logisztikai hadrendi elemet felszámoltak. Ugyanakkor a felszámolás nagyjából a művelettámogató elemeket érintette, ki tudja, milyen megfontolásból. Nincs egy olyan teljes értékű, működőképes logisztikai szervezet (pl. egy dandár logisztikai zászlóalj), amely képes lenne a szakharcászati műhely szerepére és például az egyetemi hallgatóknak (logisztikai vezetői szakon) bemutatnának a tábori logisztikai folyamatokat. Nem kezdeményezhetjük külföldi hallgatók fogadását és oktatását sem amiatt, hogy nincs egy ilyen referencia szervezetünk! Eközben az objektumok sokasága működik (vegetál) alacsony kihasználtsággal. Külön is említenem kell a **közlekedési támogatás** területét, amelynél a funkciók szét-

szórtak², **komplexitását** (amely a különböző feladatokban a *belső erőforrásokkal való manőverezés lehetősége* miatt erőssé és hatékonyá tette) **szétverték**, kapacitásait ugyancsak szét-szórták, és ezzel együtt a művelettámogatásban betöltött kulcs-szerepe ellenére **létszámkeretek**, és **költségvetés** tekintetében ellehetetlenítették.

- A haderónemi parancsokságokon anyagi-technikai bázis és költségvetési háttér **hiányában** folytatnak gazdálkodási tevékenységet erre rendszeresített létszámmal. Ez nem más, mint *látszat-gazdálkodás*. Ugyanakkor a logisztikai művelettámogatás irányítása, illetve feltételrendszerének fejlesztése háttérbe szorul.
- Jóváhagyott normatívák hiányában (néhányat leszámítva) a haderő fenntartása költségvetésének tervezése szubjektív, elszámolása pedig áttekinthetetlen, állandó **“kötélhúzás”** tárgya. (Elég, nem elég, herdálják.)
- A csapatok magukra hagyottak. Olyan módszerekre kényszerülnek, pl. a technika fenntartása terén, mint a **“kannibalizmus”**.
- A katonai gazdálkodás legszélesebben értelmezett központi szférájában (amit termelői és fogyasztói logisztikának neveznek) elburjándoztak a párhuzamos tevékenységet folytató, rosszul megosztott funkciókat művelni próbáló, egymás mellett elbeszélő szervek, amelyek szintén messze vannak a haderő alaprendeltetését (műveleteit) támogató szemléletmódtól, szervezeti felépítéstől. Az **“erősebbek”** a funkciók közül szemezgetnek, ugyanakkor pl. adatszolgáltatás tekintetében kiszolgáltatottak – megfelelően felépített informatikai támogató rendszer hiányában.

² A Közlekedési Szolgálat csak a polgári légi szállító eszközökkel végzett szállításokat szervezi, más ágazathoz tartozik a személyi állomány utaztatása, a katonai személygépkocsik, autóbuszok és nehéz gépszállító szerelvények (trélerek) alkalmazási felelőssége stb. Amikor viszont ezen katonai eszközök kapacitása elégtelen (nincs üzemanyag, nincs gépkocsivezető, vagy a jármű pénzhiány miatt üzemképtelen), azonnal a szolgálatra hárul a biztosítási felelősség. Akkor miért nincs mindez egy kézben?

A korszerűsítés fő irányai

A logisztikai rendszer korszerűsítésének, kiemelt céllal **művelettámogató képességének, megbízhatósága, rugalmassága, hatékonysága, létszám-takarékossága** nagymérvű **növelésének**, a csapatok **magára hagyatottsága megszüntetésének a következő fő irányai lehetnek:**

- Nemzetgazdasági bázisra épülés;
- A béke-időszaki szolgáltatások **haderőn kívüli** szervezetektől való igénybevétele (megvásárlása);
- Koncentrált, rugalmas képességű, **művelet-támogató képességekre** orientált **katonai** logisztikai szervezet létrehozása;
- Széleskörű **normatíva** –rendszer bevezetése az átlátható költségvetési tervezés és elszámolhatóság érdekében.(Hogy a jövőben a haderő **fenntartási** költségei ne képezhessék politikai viták tárgyát.);
- A Honvédség felélt **hadianyag**-készleteinek helyreállítása;
- A logisztika informatikai támogató rendszerének kialakítása.

Írásomban elsősorban az általános, a “szárazföldi” logisztikával foglalkozom, de érintem –rendszerszemléleti aspektusból– a légi erő logisztikát is.

I. A nemzetgazdasági bázisra épülő katonai logisztika

A nemzetgazdaság bevonása a logisztikai támogatásba érintheti mind a béke-időszaki, mind az alkalmazási feladatokat, köztük a béke-műveleteket is. Ebben a kérdéskörben először azt kell vizsgálnunk, hogy melyek azok a logisztikai területek, amelyeket mindenképpen **katonai erővel**, és melyek a **nemzetgazdaság (a polgári szféra)** bázisán megoldható feladatok. *Katonai erővel* azokat a problémákat kell megoldani, amelyekre a polgári szféra nem képes, mert nincs rá polgári igény, vagy biztonsági okokból nem **“civilisíthető”**, ezért **nem alakult ki** ilyen kapacitás. *Ilyen lehet a fegyverek, harcjárművek javítása, a lőszerkészletek kezelése, vagy a harcászati tagozat terepjáró szállítási kapacitása. Harchelyzetben a közvetlen művelettámogató logisztika sem lehet polgári bázisú.*

A katonai logisztika nemzetgazdaságra épülésének lehetőségeit **négy** csoportba sorolhatjuk, amelyek között természetesen vannak átfedések (sőt a többcélúságra kell törekedni). **Egyik** ilyen kategória a békeidőszaki **fogyasztói** (fenntartási) logisztika terén jelenik meg, a civil szférával közel csereszabatos³ **szolgáltatások megvásárlását** foglalja magába. A katonai szervezet oldaláról ez normatív pénzgazdálkodást jelent, amely a gyakorlatban abban jut kifejezésre, hogy az adott katonai szervezet fenntartásának költségeit normák alapján számvetik, az egység parancsnoksága a laktanya üzemeltető szervezettől megrendeli a különböző szolgáltatásokat. Hangsúlyozni kívánom a **széleskörű normatívákon** alapuló költségvetést. A **békeidőszaki** polgári ellátásra való áttérés (a döntés) alapfeltételeit az ellátási normák széles körének kialakítása, az értékelemzés (mi mennyibe kerül) és a pénzügyi feltételek megléte képezik.

Laktanya (lőtér) üzemeltető szervezet alatt egy HM- tulajdonú polgári állományú, többprofilú gazdasági formációt értek, amely katonai szervezetek teljes körű kiszolgálására szakosodik békeidőben. Profilját, kapacitását, dolgozói létszámát rugalmasan az igényekhez alakítja. Alapvető profiljai a személyi állomány elhelyezése, (elszállásolás, fürdetés) étkeztetése, büfé biztosítása, harcjárművek és gépjárművek karbantartása, a nem tábori híradó (informatikai) rendszer üzemeltetése, anyagkészletek raktározása, kulturális szolgáltatások (könyvtár, közművelődés, stb.) és építményüzemeltetés.

Ezt a feladatkört a **HM EI Rt⁴ Logisztikai Igazgatósága és Vagyonkezelő Igazgatósága** együtt végezhetné, vagy a bázisukon létrehozott laktanya üzemeltető szervezet. *(Célszerű társasági forma lehet a Közhasznú Társaság, de lehet Részvénytársaság is.)*

A polgári (üzleti) szféra rugalmasságával a katonai bürokrácia - pl. a nemzetközi alkatrész beszerzés tekintetében a nagyon hosszú átfutási idő

³ Ezen elv figyelmen kívül hagyása miatt stratégiai melléfogásnak bizonyult a harckocsi és a fegyverelektronika javításának bevétel-orientált gazdasági társaságokra való alapozása. Ugyanakkor a nagyon jelentős polgári megrendelések eredményeként a Centrál Mosodák jól prosperál, mert csereszabatos szolgáltatást végez.

⁴ HM EI Rt – Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Részvénytársaság a HM tulajdonában. A tulajdonosi jogviszony ellenére tudathasadásos hozzáállás figyelhető meg, mert (valamiféle félrement jogértelmezés szerint) olyan szolgáltatási területekre (eszközökre) is közbeszerzést írnak ki, amely ezen saját tulajdonú gazdasági társaság profiljába tartozik.

miatt- nem képes versenyezni, ezért a vállalkozói szféra ezen tulajdonságát ki kell használnunk.

Másik kategória az **állami tartalékolásra épülő anyagkészletezés**, a hadászati (hadműveleti) anyagkészletek fenntartása. Ez ugyancsak a **csereszabatos anyagokra** vonatkozik. A védelmi szféra igényei egyrészt az MH szükségleteit, másrészt az V. cikkely szerint az MK védelmének megerősítésére beérkező szövetséges csapatok nemzetközi szerződésekben rögzített, a **Befogadó Nemzeti Támogatás** körébe tartozó szükségleteit foglalja magába. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a kijelölt tárolókban a nem csökkenthető készlet szintek meghatározásával biztosítják a honvédség részére az anyagok azonnali rendelkezésre állását. Az ilyen tárolók általában nem rendelkeznek a tömeges anyagkiadás eszközeivel, ezek fenntartása és szükség esetén katonai vagy felkészített polgári erővel történő alkalmazása a **külön katonai raktárak** fenntartásához viszonyítva csak jelentéktelen költségráfordítást igényel. A külföldi csapatok és a polgári szféra között a HM- tulajdonú gazdasági társaság, a **HM Elektronikai Igazgatóság Rt. Logisztikai Igazgatósága (HM EI Rt Log. Ig.)** áll, amely azzal a rendeltetéssel alakult, hogy menedzser szervként működjön egyrészt az MH, másrészt a vállalkozói szféra és a külföldi csapatok között. A HM EI Rt ezirányú tevékenységét az MH támogatásának irányában is fejleszteni lehet.

Hangsúlyozni kívánom, hogy nem a **csapatkészletekről** van szó, ezeket az előírt mennyiségben katonai raktárakban kell tárolni. Katonai raktárakban kell tárolni és kezelni az egyes ágazatok azon speciális anyagait is, amelyek nincsenek meg a polgári kereskedelmi forgalomban. (Szaktechnikai eszközök, speciális élelmezési anyagok, kenőanyagok stb.)

Harmadik kategória a különféle polgári kapacitások igénybevétele mind az MH alaprendelgetése, mind a **BNT** biztosítása érdekében. A **külföldi** csapatok logisztikai támogatásában (ellátásában) való polgári közreműködés, (amely egyébként ugyancsak szerteágazó lehet) elsősorban attól függ, hogy a polgári szféra milyen mértékben ismeri a várható külföldi igényeket, a nemzeti sajátosságokat, a technológiát és egyes területeken (pl. a technikai eszközök szervize és javítása terén a **NATO termékkód-rend-szert**. (Ez az egyik feltétele a **hadiipari** kooperációnak is.) Hangsúlyozni kívánom itt is az adott polgári társaság katonai alkalmazásra történő felkészítésének szükségességét, amely azonban egy külön kapacitás létesítése összköltségének a töredékét teszi ki. Ezen **tendernyertes** szolgáltató kapacitások fejlesztésére különféle ösztönző és támogató megoldások lehetnek: pl. a személyi állomány meghagyásban

tartása, a tárolt készletekért adókedvezmény, megfelelő minőségű teljesítés esetén hosszabbtávú megrendelések garantálása, speciális javítási technológiák átadása, stb. A NATO Biztonsági Beruházási Program keretében- megfelelően előkészített projektek esetén (amelyek egy jóváhagyott képességsomagból indulnak ki) jelentős támogatáshoz juthatunk, a projekt megvalósítása pedig **nagy értékű polgári megrendeléseket** indukálhat.

Negyedik lehetőség az ún. **kettős rendeltetésű** eszközök és rendszerek létrehozása, amelyek bizonyos alkalmazási kompromisszumok és kiegészítő műszaki megoldások eredményként alkalmasak mind a polgári, mind a katonai feladatok végrehajtására. **Békeidőben a nemzetgazdaságban** működnek, magasabb képességeik folytán jól hasznosíthatók a katasztrófa elhárításban, a **legnagyobb katasztrófa, háborús helyzet** esetén pedig a **honvédelmet** szolgálhatják. Jó példák a korábban kialakított hazai TS uszály- hidak vagy a sebesült szállításra berendezhető vonatok és autóbuszok. **Nemzetközi példák is vannak:** Norvégiában a haderő nehéz tréleres szállító kapacitása, Finnországban a nagy teherbírású cserre-felépítményes szállító kapacitás a nemzetgazdaságban működik békeidőben, az USA kormánytámogatást nyújt polgári szállító repülőgépek és RO-RO hajók beszerzéséhez (ezzel megvásárolja a prioritást válsághelyzet esetére). **A kettős rendeltetésű eszközök létrehozása általában közös és részarányos finanszírozás eredménye lehet:** (pl. több tárca, vállalat vagy magáncég részvételével). A jelenlegi államháztartási szabályozás nem kedvez ennek, pedig jelentős összegeket lehet ezzel a módszerrel megtakarítani az állami költség-vetésből. A nemzetgazdasággal integrált katonai szállító gépjármű fenntartási program megvalósítása például **csökkentené a vidék kiszolgáltatottságát** árvizek, belvizek, hóakadályok esetén. Mind a **szezonális** jellegű turizmus, mind az **MH mobilitása** szempontjából igen kedvező lenne olyan repülőgépek beszerzése, amelyek utastere gyorsan **átalakítható** egységgrakományok szállítására.

Az állami logisztika, mint lehetőség és racionális módszer

Azt tartják, hogy általában az állam a legrosszabb tulajdonos, de ez nem törvényszerűség.

Az államnak **tulajdonosi** szemléletet kell gyakorolnia, amelynek egyik legfontosabb eszköze az **állami logisztika**. **Fogalma: az állami teljes, vagy résztulajdonú rendszerek** valamely kiemelt cél érdekében egymással összehangolt működésének elérésére, a SZINERGIA elvét alkal-

mazó *szemlélet, jogszabályi* háttér, *szervezet, eljárási módszerek*, célirányosan kialakított *létesítmények* és *eszközök* összessége, amely az állami feladatok fajlagos ráfordításának optimalizálását (csökkentését) szolgálja.

Szabályzók: olyan törvényi (jogszabályi) háttér, amely együttműködésre kötelezi az állami szféra különböző hovatartozású szervezeteit a fajlagos működési költségek csökkentése, lehetőség szerint hazai bázison, összehangoltan történő fejlesztések ösztönzése érdekében, és meghatározza a koordináló szervet, amely a feladatnak megfelelő költségvetéssel rendelkezik.

A *szervezési eljárások* közül kiemelhető a különböző hovatartozású erőforrások meghatározott részeit az eredeti alaprendeltetéstől eltérő cél érdekében aktivizálni és összehangoltan működtetni képes, állandó vagy ideiglenes (vezető) *szervezet*, amely előre kidolgozza (vagy a bevont szervekkel kidolgoztatja) az alkalmazási terveket. Klasszikus példa erre az árvíz-védelem, vagy a katasztrófa-elhárítás. **Eddig azonban a tervekben túl az összehangolt, célirányos eszközfejlesztésre nem igen van példa.**

A *célirányos műszaki megoldások* alapját a *többcélú* alkalmazási képesség elve képezi. **Erre van néhány jó hazai példa:** egyik az 1600 t TS típusú uszályokból építhető vasúti, illetve közúti úszóhid. Az eredeti uszályt néhány *kiegészítő* műszaki megoldással és felszereléssel alkalmassá tették híd- vagy kompátkelőhelyek berendezésére. Ezzel 3 készlet hadihíd beszerzését takarították meg, akkori árakon ez 1,2 milliárd Ft-ba került volna. (Mai áron ez több, mint 15 milliárd Ft. lenne.) Az uszályhid-képesség kialakításának többletköltsége azonban csak az uszályok bekerülési költségének mintegy 10 %-át tette ki, a megtakarítás értéke hidanként több mint 1 milliárd Ft volt. A direkt megtakarítás mellett rendkívül fontos az, hogy az uszályokat szállítási feladatokra használják, csak rendkívüli állapot esetén vonnák ki a forgalomból.

Kidolgoztuk a nemzetgazdasággal integrált katonai szállító gépjármű fenntartás programját, amely szintén a kettős rendeltetés elvén alapul. Elégé közismert, hogy az MH telephelyein (még a néphadseregtől örököelve) sok ezer hazai és külföldi gyártású terepjáró tehergépkocsi öregeedett el, mára jóformán használhatatlan állapotba került annak ellenére, hogy csak néhány száz vagy ezer km-t teljesített. ***Ez a járműgazdálkodás csődje, amely a jövőben nem engedhető meg.*** A program lényege az, hogy a honvédség a műszaki igényeket csökkenti, megelégszik a nagyon drága terepjáró gépkocsik helyett összkerékajtott szállító járművekkel, amelyek azonban a polgári szférában elterjedt közúti gépjárműveknél biz-

tónságosabban alkalmazhatók a mezőgazdasági, erdő- vagy bányaművelési munkáknál és még egy sor más területen. A civil gépjárművásárlók megkapnák előre állami támogatásként a normál közúti és az összkerék-hajtású gépjármű beszerzési és meghatározott időre (pl 5-7 évre) számított üzemeltetési költségkülönbötét. A szerződésben rögzített időszakban (az említett 5-7 évben) az üzemeltető kötelezettséget vállalna, hogy rendkívüli állapot esetén 2-3 nap alatt üzemképes állapotban rendelkezésre bocsátja a járművet, amely közben bevételt termel és nem állóhelyben avul el. A program másik célkitűzése a modernizáció, a több feladatra alkalmas járművek elterjesztése. A járműkorszerűsítési program megvalósulása az érintett szerveknél, illetve járműkategóriákban a hordozó járművek db számát a felére csökkentené, az egy gépjárművezetőre jutó teljesítményt pedig 3-4-szeresére növelné. Ez a **csere-felépítményes** rendszer, amely a nyugati gazdaságban és a haderőkben is gyorsan terjed, az egyetlen olyan **kombinált** szállítási mód hordozója is, amely hazai viszonylatokban, a rövid szállítási távolságok mellett is gazdaságosan alkalmazható a vasúti-közúti kapcsolatban. **Az ACTS⁵ rendszerre gondolk, amely rendkívül munkaerő-kímélő megoldás, szervezés, informatikai támogatás, valamint speciális eszköz- és infrastruktúra igény szempontjából is igen kedvező.**

Nagy lehetőségek rejlenek a **közös létesítmény** használatban is. Erre nálunk is vannak példák, a Katonai Közlekedési Központ és alárendelt területi parancsnokságai a MÁV vezető szerveivel közös elhelyezésben vannak. Megépült Tatán az ICAO követelményeknek megfelelő heliport - azaz csoportos helikopter leszállóhely, amely katonai és polgári célokat egyaránt szolgál. Kormányhatározat alapján közös, katonai-polgári hasznosítású lesz a taszári repülőtér is. E pozitívumok ellenére még sok lehetőség kihasználatlan. ***Ezzel a szemléletmóddal kellene fejleszteni a logisztikai szolgáltató központokat (LSZK) is.***

A különféle célú és rendeltetésű költségvetés és az állami támogató-sok (pl. a mezőgazdaság, vidékfejlesztés, közlekedés, egészségügy, honvédelem) felhasználása terén szintén nagy lehetőségek vannak a logisztikai szemléletmód alkalmazására.

⁵ Abroll Container Transport System: különféle rendeltetésű, görgőkkel szerelt mintegy 20 láb hosszú, Nettó 15t teherbírású konténerek speciális vasúti kocsi-kon és közúti járműveken való szállítása, a rakodás a gépkocsira szerelt emelő-mozgató eszközzel, az ún. **csere-felépítmény hordozó** járművel történik.

Az államháztartás ágazati minisztériumokra épülő rendszere olyan állami feladatok esetében, mint a NATO-tagságunkból származó **Fogadó Nemzeti támogatás (FNT)**, vagy a nemzetgazdasági potenciál védelmi célú felhasználása, miként már említettem – szükségessé teszi a tárcaközi koordináció és főként a sajátos finanszírozási igény miatt egy, a tárcáktól független szerv működését (amely nem valamiféle felettes hatóság lenne). A Miniszterelnöki Hivatal erre alkalmas szerv, de részeként szükség lenne egy **kormánybiztosi** intézményre (lehetőleg **önálló** költségvetéssel) a FNT és a nemzetgazdasági rendszerek védelmi célú tevékenységének összehangolására. Ez a szerv a békeidőszaki előkészítő-felkészítő tevékenység mellett **válsághelyzetben** – a különböző tárcáktól delegált operatív csoportokkal (összekötőkkel) kiegészítve **irányító** szervként működhetne. **Másik lehetőség lenne a védelmi érdekvéonyesítés jelentős növelésére, ha a honvédelem polgári támogatásában kulcsszerepet játszó tárcáknál- a NATO- tagországok többségének mintájára helyreállítanák a “túl militarizáltság” jelszavával felszámolt katonai képviselőteket.** (Feladatukat jelenleg az un. Szervezési Főosztályok végzik).

II. A katonai logisztika szerkezeti átalakítása

A logisztika új szervezetének létszám-takarékosnak kell lennie, hogy a haderő béke-létszáma minél nagyobb mértékben fegyverforgató és logisztikai művelettámogató⁶ legyen.

A katonai logisztika vezető szerveinek felépítése még nem teljesen funkció- és folyamatorientált, bár az összevont ellátó központok kialakítása már ebbe az irányba mutat. Nincs azonban továbbra sem az integrált javítási technológiákért és az integrált fenntartási (javító) anyaggazdálkodásért felelős szervezet. Van néhány “szent tehén” is. Ilyen a mérnöki szakértelem fetiszálása csapatszinten, vagy a lőszer és rakéta kezelése, amely nézetem szerint **anyagi** és **nem technikai** funkció annak

⁶ Kritikával kell illetnem azokat az elgondolásokat és már megvalósított megoldásokat, amelyek a Logisztikai Műveleti Központ elnevezésű formációkba a logisztika (volt) ágazati főnökségeit helyezik, feladataiknak pedig a békeidőszaki ellátási feladatok irányítását képzeltik el. **Ez nem műveletirányítás!** Egy logisztikai műveleti központnak a **katonai műveletek logisztikai támogatására** kell felkészülni és nem a napi gazdálkodási ügyek intézésére. Szervezetét és képességeit a **művelettámogatásra** kell kialakítani- az adott szintnek megfelelően. Ilyen lehet az ÖLTP szervezetében egy Központi Nemzeti Logisztikai Műveletirányító (támogató) Törzs, vagy a Nemzeti Támogató Elem (NTE) szervezete stb.

ellenére sem, hogy a fegyver és a lőszer szorosan egybetartozik, illetve a korszerű lőszer, és főként a rakéták rendszeres technikai kiszolgálást is igényelnek. Csakhogy ez a technikai kiszolgálás nem mérnöki alkotómunka, hanem egy jó szakmunkás szintjén, művelei utasítások szerint végrehajtható tevékenység (főként a jövőben azzá kell válnia). *Kétségtelen, hogy a mai korszerűtlen technika kiszolgálása, javítása magasabb szintű helyi szaktudást igényel. A fődarabok vagy részegységek megbontása dandár, sőt zászlóalj szinten, a “kannibalizmusnak” nevezett eszközfenntartási módszer valóban igényli a mérnöki tudást. Ez azonban a technikai kiszolgálási szintekre előírt korlátozások be nem tartása, azaz jogi értelemben fegyelmezetlenség! Ha korszerű technikai eszközök kerülnek rendszerbe, a diagnosztika elektronizáltan, a csapatszintű javítás pedig blokkcserékkel történik majd, amelyhez fontosabb a termékazonosítási rendszer, mint a helyi mérnökök megléte.* A mérnöki szakértelemnek a **magasabb** szintű javító szervekhez kell koncentrálnia.

A logisztika korszerűsítésnek a **fajlagos költségek csökkentését** kell eredményezni, egyben források feltárását a minőségi fejlesztéshez.

A logisztika egyik legfőbb ismérve a számszerűsítés, amely azt jelenti, hogy (majdnem) **mindenre normák vannak,** mindennek ismerik az értékét és mindezek számítástechnikai (informatikai) támogatással kezelhetők és összevethetők, tehát **megalapozott** gazdasági döntéseket lehet hozni. Ma elmondhatjuk, hogy a **nem célirányos adatokat szolgáltató számvitel miatt nem ismerjük a valós költségeket** -pl. mennyi járulékos költség rakódik egy –ismert beszerzési árú - konzervre **“élettartama”** során, vagy mennyi a valós ára a katonai személyzettel üzemeltetett katonai konyhán készülő ételnek.

Fontos ismérve a korszerű katonai logisztikának az **integrált disztribúciós hálózat,** amelyben földrajzilag megfelelő helyen lévő **vegyes anyagtároló-ellátó bázisok** vannak, ennél fogva adott a **korszerű tárolás és a szállításszervezés** alapja is. Murphy stílusában, az egyik logisztikai alapszabály szerint: **“Ami együtt tárolható (szállítható), azt együtt kell tárolni (szállítani)”**. E helyett ma sok ágazati raktár funkcionál, amelyekben jelentős az improduktív létszám, amit a **logisztika és az anyagi készletek mobilitását is biztosító közlekedési** ágazat korábbi létszámkeretének rovására tartanak fenn. (Folyamatosan eloroztak létszámot és beosztásokat a szolgálattól, hogy raktárosok és olyan gépjárműjavítók legyenek, akiket a korszerű gépkocsik közelébe sem engednek. A raktárban, laktanyai konyhában és laktanyai javítóműhelyben dolgozó katonák **nem a tábori logisztikai folyamatokat gyakorolják,** azok másodlagossá váltak, majdnem elvesztették jelentőségüket.)

Anyagcsoportok kialakítása

A NATO-ban van egy elfogadott **anyagcsoportosítás**, és a tagországok haderőiben is **anyagcsoportos ellátási rendszert működtetnek**. Ezek a nemzeti rendszerek azonban különböző mértékben **eltérnek** egymástól és a NATO-csoportosítástól, azonban ez nem zavarja a közös műveletekben a NATO-elvek alapján szervezett logisztikai együttműködést.⁷ **Elengedhetetlen** tehát, hogy az MH is áttérjen az anyagcsoportok alkalmazására. Ennek érdekében először is meg kell **„fejteni”** az anyagcsoportok kialakulásának **filozófiáját**, másodsor pedig olyan csoportosítást kell létrehozni, amely a **legközelebb áll a jelenlegi rendszerhez**, ezáltal az áttérés a **legkisebb zavart** okozza. Mindez akkor érhető el, ha az **anyagcsoportosítást** a **domináns anyagmozgási viszonylatoknak és a logisztikai alapfunkcióknak** megfelelően alakítanánk ki.

Az anyagok ellátási rendszerben való **mozgása** szerint markánsan elkülönülnek az **ellátási** anyagok, amelyeket egy *minden katonai szervezet egyaránt érintő általános ellátási láncba* kezelünk. Az ellátmányi vagy ellátási anyagokhoz tartozik a lőszer, az üzemanyag és az élelem. Közös jellemzőjük a **tömegesség**, (a nagy tömeg) és az **egyszeri** felhasználás. A lőszer és az üzemanyag fogyasztás ugyanakkor nagymértékben függ a műveleti formáktól. Nagymérvű lőszerfogyással számolunk védelmi harcban, ezzel szemben egy fokozott járőrtevékenységgel járó béke-műveletben az üzemanyag-fogyás lesz igen magas.

A **ruházati** anyagot (személyi felszereléseket) ma is (a hadtáp alárendeltség miatt) az ellátási anyagokhoz sorolják, holott **nem egyszeri felhasználásúak**, tapasztalati alapon tartalékkészleteket képezve időnként kell csak pótlásukról, cseréjükéről gondoskodni, illetve a ruházati anyagot mosatni, vegytisztítani és javítani. Sajátos tehát ezen anyagok mozgása is.

A másik anyagmozgási viszonylathoz a **fenntartási** anyagok (alkatrész, javítóanyag) sorolhatók, amelyek a javítóegységek, műhelyek közreműködésével kerülnek beépítésre⁸ az eszközökbe,⁹ ezért az a célszerű,

⁷ Az általam elképzelt és a következőkben leírt anyagcsoportosítás sem mindenben egyezik meg a NATO-ban (a közös műveletekben) alkalmazott csoportosítással, de ez a NATO-tagországok többségére is igaz, és nem befolyásolja a többnemzetiségű közös tevékenységet.

⁸ Kivételt képez az ún. egyedi készlet a járműveknél vagy más eszközöknél. Ez azonban nem domináns mennyiség.

ha a javítószervezetek mellett vagy azok részeként működő raktárakban vannak.! A *javítószervezet és a raktár együttesét* láthattuk a **spanyol szárazföldi haderónél** (az USA gyártmányú lánctalpas harci technika (M60 hk, M 113 PSZH, M 109. öj. tábori tarack, stb.) nagyjavító üzemében. Ez a gyakorlatilag ipari javítást végző üzem alkatrész (lánctalp) és fődarab, részegység felújítást is végez (a saját szükségletét jelentősen meghaladó volumenben) a **hadosztályok középjavító zászlóaljai és alkatrész raktárai** részére is.

Hasonló sajátos viszonylatban mozoghat az **egészségügyi** anyag is (leszámítva a katona egyéni sebkötöző csomagját) az egészségügyi elemek között a sebesült szállítással ellentétes irányban.

Az anyagcsoportok kialakítása akkor okozza a legkisebb problémát, ha azokat az anyag mozgásán túl a logisztika alapfunkcióihoz kötjük. Ezzel egyértelmű lesz az *anyagfelelősség* és az *ellátási* felelősség is. Az alapfunkciókhoz köthetők a végrehajtó szervezetek is, amely ugyancsak elsőrendű jelentőséggel bír a megbízható **folyamatirányítás**, a **képzés** tervezése és a **képességek** fejlesztése szempontjából.

Az előzőek szerint a logisztikai alapfunkciókhoz a következő anyagcsoportok rendelhetők:

Anyagi funkció

- I. Lőszer, rakéta és más harcanyag;
- II. Személyi felszerelés;
- III. Élelem;
- IV. Üzemanyag; IV/a. Repülő üzemanyag;
- V. Híradó és informatikai anyag;
- VI. Nem normásítható anyagok (pl. erődítési, vegyi mentesítő, takarítási, stb.).

Technikai funkció (karbantartás, javítás):

⁹ Eszköznek a többszöri felhasználású felszereléseket (fegyver, jármű, stb.) tekintjük, amely maga is anyag (energia) fogyasztóvá válik alkalmazása során..

VII. Harceszközök és alkatrész (fenntartási anyag), javító szervezetek műhely és technikai kiszolgáló felszerelései, javítási technológiák.

VIII. Repülőeszköz és repülőalkatrész (fenntartási anyag), javítási technológiák és technikai kiszolgáló felszerelések.

A légi erő haderőnem parancsnoksága a repülő üzemanyag (IV/A) és az VIII. anyagcsoportok tekintetében-azok egyedi jellege miatt- felső-szintű költségvetési és anyaggazdálkodási szervként működhetne.

Közlekedési funkció:

IX. Közlekedési rendszertechnika (szállító, rakománykezelő, forgalomtechnikai, egységrakomány - képző és rakományrögzítő, valamint hálózat üzemeltető eszközök és anyagok),

A közlekedési, szállítási funkcióhoz kapcsolódó anyagcsoporthoz magyarázatként és indoklásként szükséges hozzátenni, hogy a **szállító-eszköznek, a rakománykezelő, valamint az egységrakomány-képző eszköznek összhangban** kell lenni egymással. *E három elem rendszert képez, és ez csak akkor érhető el, ha egy kézben vannak.* A szállító gépjárművek rendszeresítésének korábbi hibás gyakorlata (a nem megfelelő szállítási és rakodási képességgel rendelkező csapatjárművek szállításra való befo-gása) is azt indokolja, hogy a szállítóeszközt a szállításért felelős, hozzá-értő szerv hozza javaslatba rendszeresítésre és kezelje.

Az anyagcsoportos ellátás nem jelentheti a szállítóeszközök anyag-csoportokhoz való szétszórását, ahogy ez most néhány állománytáblá-ban van! Ennek a szétszórásnak a burkolt célja a létszámszerzés volt. Felborították ezzel a képzési rendszert is, mert ugyancsak a létszámszer-zéstől motiváltan a szállító szakmai számú képzési keretek ma fegyverzeti és hadtápos beosztásokként jelennek meg. Pedig fegyverzeti illetve had-tápos szállító katonák sehol a világon nincsenek, "csak" szállítók. Az okozott kár alig belátható, mert szétvernek egy kipróbált, a műveleti ta-pasztalatokkal rendelkező haderőkben alkalmazott elvet-nevezetesen a szállítóeszközök centralizált alkalmazásának elvét. Szögezzük le, hogy a szállító eszközöket a műveletek támogatásában játszott integráló képes-ségük miatt is centralizáltan, egységes folyamatirányítással kell alkal-mazni. A centralizált alkalmazás mellett a korszerű szállításszervezés alapfeltételét a multifunkcionális (csere-felépítményes, cserevontatmá-nyos és konténerszállító) eszközök képezik, amelyeket- éppen sokcélúsá-guk és rugalmasságuk kihasználása érdekében is centralizáltan kell al-kalmazni.

Fontos **ismérve** a katonai logisztikának (és annak a szándéknak is, hogy valóban be kívánják vezetni) az, hogy miként viszonyulnak a NATO-ban alkalmazott megfogalmazáshoz: **“A logisztika az erők mozgásának és fenntartásának tervezési és végrehajtási tudománya.”** Megállapítható, hogy a **mozgatási** funkciót nem egészen szerepének megfelelően kezelik a logisztikán belül, pedig ez képezi a művelettámogatás alapját. Ez a **hiányos** szemlélet tükröződik a katonai közlekedési szervezet rendelkezésére bocsátott (pontosabban a folyamatosan fosztogatott) létszámkeretekben és a költségvetési keretszámokban. A létszám, illetve a tiszti, tiszthelyettesi beosztások **elorzásának** az lett a következménye, hogy úgymond **utánpótlási igény hiányában** megszűnhet a szállító tiszthelyettes képzéstitis. Mindez érzékelhető a Közlekedési Szolgálat felépítésében¹⁰ és képességében, illetve a logisztika fejlesztésével kapcsolatos jelenlegi, (általam lehet, hogy nem teljes körűen ismert) elképzelésekben is.

Mindezekből levonható következtetésem:

1. Mélyreható elemzés eredményeként az anyagok új csoportosítását kell kialakítani, az anyagfelelősséget a logisztikai **alapfunkciók**, a dominancia elve és az ellátási rendszerben való **áramlásuk** szerint meghatározni.
2. Vegyes anyagtároló-ellátó bázisokat kialakítani területi elv szerint, amelyek korszerűen működtethetők. Ezzel nagyszámú objektumot lehet a rendszerből kivonni, a fennmaradókat pedig korszerű tároló, anyagmozgató eszközökkel ellátni.
3. Minden olyan szolgáltatást, amely nem igényel kifejezett katonai szakértelmet, kihelyezni a polgári szférába. Ez egyik alapfeltétele a korszerűítésnek!
4. Átfogóan rendezni szükséges a **közlekedési és szállítási (mozgatási) támogatás** jogi, szervezeti és rendszertechnikai hátterét a NATO-elveknek és a tagországok gyakorlatának megfelelően, összerendezve szétszórt funkcióit és kapacitásait, helyreállítva a logisztikán belüli egyenszilárdságot, a

¹⁰ Beosztási és rendfokozati arányok tekintetében még olyan ágazatokkal szemben is determinált, amelyek kifejezetten béketevékenységet folytatnak, művelettámogató (hadszíntéri) szerepük alig van. Szakember megtartó képessége ezért igen alacson szintű.

művelettámogató képesség jelentős mérvű növelésének igényével.

5. A végrehajtó logisztikai szervezeteket **művelettámogatásra** koncentráló szemlélettel két szintre: a **dandár** (ezred) és a **központ** szintjére kell koncentrálni.

III. A katonai logisztika szervezeti alapjai

1. Dandár (ezred) szint

A **dandár** logisztikai szervezetét békeidőben egy olyan (integrált) **logisztikai zászlóaljba** célszerű koncentrálni, amely:

1. **Hagyományos, háborús** alkalmazás esetén (mozgósítást követően) képes az összes hadrendi elem részére logisztikai támogatást nyújtani, kikülönített logisztikai támogató alegységek útján (a harccsoportokhoz azok harcértékének és feladatának megfelelően összeállított logisztikai támogató századokkal) továbbá a dandár részére meghatározott anyagi készletek fenntartására. (Egy klasszikus háború valószínűsége ma a 0-hoz közelít.)
2. Nem háborús műveletekben képes a dandárból kikülönített **alkalmi** kötelék(ek) részére közvetlen logisztikai támogató alegység kikülönítésére, valamint-központi megerősítéssel egy köztes logisztikai bázis és utánpótlási vonal üzemeltetésére. A két alkalmazási változat egyidejűsége értelem szerűen **kizárt**.
3. Az integrált szervezetben **tisztaprofilú** funkcionális alegységeket kell létrehozni, megszüntetve azt a keveredést, amely pl. az ellátó alegységre ma jellemző. Tisztaprofilú **szállítószázad** szükséges, a szállítást támogató forgalomirányító, rakománykezelő és szállítmánykísérő elemekkel, amelynek a parancsnoka nem *hadtápos* szakmai számú, hanem **szállító** szaktiszt. Az ellátási (anyagi) funkcióhoz tartozó elemeket (pld.) raktárakat, külön alegységbe kell átcsoportosítani, amelynek a parancsnoka lehet hadtáp (ellátó) szakmai számú.

A fentiek alapján látható, hogy sem békében, sem háborúban a zászlóaljok nem rendelkeznek állománytáblában rendszeresített **“saját”** logisztikai alegységgel, hanem a mindenkori feladatnak (és harcértéknek) megfelelően összeállított, testre szabott logisztikai támogató alegységeket különítenek ki részükre a dandár logisztikai zászlóaljából. Ez a megoldás rugalmas és takarékos (hatékony), mert nincsenek **“ácsorgó”** logisztikai kapacitások. Elfogadásához szemléletváltozás és az előjáró tagozat iránti bizalom szükséges olyan szabályzati háttérrel, amely egyértelművé teszi a felelősséget.

2. Központi logisztikai szervezet

Központi szinten olyan **koncentrált** kapacitásokat kell létrehozni, amelyek megfelelően működnek, alkalmasak a **szakharcászat** fejlesztésére, **mozgósítási** bázisul szolgálnak és **képesek kikülöníteni a feladatnak megfelelő logisztikai támogató** erőt, pld. nemzetközi tevékenységet folytató katonai szervezet vagy az összes **kijelölt** együttműködő erő részére. Ez tehát egy rugalmas, gazdaságosan működő, a mai igényeknek megfelelő szervezet lehet, amelyre sok példa van a NATO tagországokban. Arra is alkalmas, hogy **logisztikai támogató kontingenssel** (szerepkörre szakosodva) vegyünk részt valamely nemzetközi béke-műveletben. Ennek sokkal kisebb a politikai **kockázata** is, illetve nemzetgazdasági előnnyel is járhat.

A mai logisztika rendkívül **elhanyagolt és leépült művelettámogató képessége** főként a közlekedési támogatás fejlesztésével és a készletek mobilizálásával növelhető. Elsősorban a mozgatási (szállítási) funkcióhoz kapcsolódóan egy **utánpótlási vonalat** is működtetni képes **komplex szállító kötelékre** gondolok, egy **Központi Szállítóezredre**, amely közepes és nehéz szállító eszközökből, rakománykezelő (rakodó) eszközökből, katonai gépkocsiút üzemeltető (forgalomirányító, útberendező, út-híd karbantartó) erőből, valamint szállítmánykísérő erőből áll. Szükségessé válhat vasútfenntartó-üzemeltető alegység alkalmazása is. (Boszniában erre is volt példa). Célszerű tehát egy közlekedés-műszaki erő fenntartása **békében** is, amelyet a boszniai Magyar Műszaki Kontingenssel (MMK) szerzett tapasztalatok alapján lehetne létrehozni **csökkentett** békelétszámmal és tartalékos szolgálatot vállaló (szerződött) civil munkaerővel. Békeidőszaki feladatuk a katasztrófa elhárításban való részvétel mellett a BNT közlekedési infrastruktúra fejlesztési feladatok végrehajtása lenne. *(A MMK kezdettől fogva a közlekedési infrastruktúra helyreállításával,*

építésével és fenntartásával foglalkozott, elenyésző volt egyéb klasszikus harctámogató műszaki biztosítási tevékenysége.)

Központi anyagi és technikai támogató szervezetek

Az anyagi és a technikai funkciókhoz a leghatékonyabban egy koncentrált, a területi ellátás elvét is megvalósító, a jelenlegihez képest igen lecsökkentett számú objektum biztosítja a szükséges háttérrel. **Nincs ún. Központi Raktár** (természetesen ágazatonként). Ezek szerepét **virtuálisan az Ellátó Központok** veszik át. **A három területi csoport sem “kötelező”, ez egy maximált változat.**

DUNÁNTÚL	DUNA-TISZA KÖZE	TISZÁNTÚL
1.sz.Anyagellátó Bázis	2.sz.Anyagellátó Bázis	3.sz.Anyagellátó Bázis
1.Regionális Harceszközjav. Bázis (zászlóalj) és Alkatrész Raktár	Központi Harceszközjavító Bázis és Alkatrész Raktár (a Currus Rt. bázisán.)	2. Regionális Harceszközjavító Bázis (zászlóalj) és Alkatrész Raktár
Regionális Repülőtéri Repülőgépjavító Üzem és ag.raktár	Központi Repülőgépjavító Üzem és Központi Repülő ag.raktár	Regionális repülőtéri Repülőgépjavító Üzem és ag.raktár
GÉPJÁRMŰVEK	ÉS MÁS TECHNIKA	JAVÍTÁSA
(Tenderyertes) polgári járműjavító vállalat	(Tenderyertes) polgári járműjavító vállalat	(Tenderyertes) polgári járműjavító vállalat

A fenti szervezeti struktúra a területi elvet tükrözi, amely már önmagában is racionális. Ugyanakkor meglévő szervezetekre épül, köztük repülőterekre (**görög példa alapján**) továbbá a nemzetgazdasági bázis felhasználását is jelzi. Az egyik anyagellátó bázis a **Nemzeti Támogató Elem** anyagi támogatási feladataira szakosodhat, hasonlóképpen a javító-bázisok (zászlóalj) egyike is.

IV. A Honvédség felélt anyagkészleteinek¹¹ helyreállítása

Tekintettel arra, hogy a Honvédség jelenlegi beszerzési rendszere a költségvetés leosztásának eredményeként alakul, nem pedig a legszélesebben kidolgozott személyi, üzemeltetési és fenntartási, továbbá a lehetséges műveleti formákra (harcmódokra) kialakított **normatívákon** alapul, szükségesnek látszik egy **készletfeltöltési elgondolás** kidolgozása. Mivel az anyagok sokféleképpen csoportosíthatók (például beszerzési forrás, vagy az ellátási rendszerben való áramlás szerint) **választanunk kell egy olyan csoportosítást, amely az elérhetőségre, a beszerzés biztonságára, lehetőségére utal.** Az anyagkészleteket ennek megfelelően három, markánsan elkülöníthető **ismérvekkel** rendelkező csoportba sorolhatjuk.

I. Csoport az importból származó hadfelszerelés (hadianyagok) és fenntartási anyagaik valamint az import harcanyagok. Ebben az anyagcsoportban a készletképzést (főként a volt szovjet haditechnika esetében) a fokozott biztonság elve alapján kell alakítani, csökkenteni a **sebezhetőség** veszélyét.

A készletképzés "képlete" a következő:

$K=(1)+(2)+(3)$, ahol:

(1) A kiképzési feladatok szükséglete. Felső határa a vonatkozó NATO-ajánlás, azonban egy átmeneti felzárkózási időszakban a Honvédelmi Bizottság a gazdasági (költségvetési) lehetőségektől függően **ki-seb-b** értékeket határozhat meg. Az értékek **haderónemenként** és **csapatkategóriánként** is eltérőek lehetnek. Példaként: a kiképzés repülés óraszámai ennek megfelelően változhatnak.

(2) A hadműveleti tervek alapján számvetett alapkészlet vagy harci tartalék, más néven **hadműveleti-hadászati** készlet. Ez egyben a nem csökkenthető készletszint is. A védelmi tervek alapján számvethetők

¹¹ Az MH különféle anyagi készletei közül a nemzetgazdaságban nem fellelhető és a magyar iparral nem legyártható, **importból** származó hadianyagokra vonatkozik a következő készletfeltöltési elgondolás. Elsődlegesen azokat a haditechnikai eszközöket kell alapul venni, amelyeket még hosszabb ideig (10-15 évig) üzemben kívánnak tartani.

például a légítámogatási igények, belőlük pedig a repülő-bevetések száma, amely mindenféle harci anyagi számvetés alapjául szolgál.

(3) Tartalék vagy **műveleti készlet**-elsősorban a különböző béke-műveletekben való részvétel biztosítására. Ez szintén lehet változó értékű a gazdasági lehetőségek (a mindenkori költségvetés) függvényében. A politikától így elvárható lesz, hogy az általa biztosított feltétel-rendszer ismeretében és figyelembevételével vállaljon fel pl. nemzetközi akciókban való részvételt.

Az anyagok további két csoportja: nevezetesen a **(II.) hazai gyártású hadianyagok** és a **(III.) polgári** szférában (nemzetgazdaságban) meglévő **(csereszabatos)** anyagok ellátási biztonsága kevésbé veszélyeztetett, ezért ezekből nincs szükség magas készletszintek fenntartására.

V. Új típusú logisztikai normatívák bevezetése

Mint már említettem, a költségvetési gazdálkodás normalizálására (részben) új normatíva rendszert kell kidolgozni, mert csak ez biztosítja az automatizmus kiterjesztését az éves fenntartási költségigény meghatározásához, ezáltal az egyetértést és az átláthatóságot. A normákat sokféleképpen rendezhetjük (csoportosíthatjuk), pl. alapnormákat, személyi állományhoz kapcsolt normákat, eszközökhöz kapcsolt üzemeltetési, létesítmény fenntartási, stb. normacsoportokat alakíthatunk ki.

Alapnormák általában a főbb eszközök igénybevételének mérvéből származtathatók, és ezekhez (vagy ezekből) egy sor kiágazó norma tartozik, illetve számítható. Ilyen alapnorma pl. az évente tervezett repülési óraszám, a tárgyévben felvételre tervezett szerződéses vagy behívott katonai létszám, a különböző járműkategóriákra engedélyezett km. és üzemóra, valamint a rendszeresen ismétlődő kiképzési rendezvények. Ez utóbbiak a katonai szervezet díszlokációjának sajátosságai alapján egyedi szorzószámot kaphatnak (pl. a gyakorlótértől való távolság figyelembevételével). Az alapnormák meghatározzák ezen ismétlődő kiképzési feladatoknál a harcértéket, anyagi-technikai és ellátási normákat.

Hangsúlyozni szeretném, hogy egy bonyolult, de informatikai eszközökkel egyszerűen kezelhető rendszerről van szó, amely elsősorban a haderő fenntartási költségeinek, később pedig már a különböző műveleti formák anyagszükségletének kiszámítását szolgálja. (Ez utóbbi inkább csak az előző tevékenység adatbázisát használja és valószínűség-számításon, valamint a szembenálló eszközök és rendszerek hatékonyságának összevetésén alapszik).

A fenntartási költségeket jogszabályi határvonallal kell elkülöníteni a fejlesztési és a műveletek költségeitől.

Ezzel az átláthatóság, a **“létbiztonság”** és a kiszámíthatóság nagyot lép előre. Végre elérhetővé válik annak a pénzügyi (költségvetési) támogatási módszernek a felszámolása, amely azon alapszik, hogy a Pénzügyminisztérium **“ad”** egy keretszámot azzal, hogy **“Osszátok el, ahogy tudjátok!”**

Az átlátható és korrekt tervezéshez az is szükséges, hogy pontosan, félreérthetetlenül meghatározzuk a **fenntartás**, a **fejlesztés** és a **műveletek** fogalmát, mert e *három* alapterület képezi a költségvetés **alanyát**. A fejlesztés képezheti politikai viták tárgyát, hisz a haderő feladatait a politika határozza meg és bizonyos alapképességeket ugyancsak a politika fogad el (a szakértői számvetések alapján). Erre ún. program-költségvetés készül, amely több évre felbontva tartalmazza valamely eszköz rendszerbeállításának költségeit (a K+F-től – ha van ilyen – az összehasonlító próbákön át az infrastruktúra, a felkészítés, a logisztikai támogató rendszer, harci és más anyagkészletek beszerzése és végül az adott harceszköz beszerzésével bezárólag).

A műveletekben való részvétel ugyancsak politikai kompetencia, és többnyire előre nem tervezhető. A műveletek költségvetését nem intézheti el úgy a kormányzat, hogy **“gazdálkodik ki a HM”**. Miből? Tehát a kormányzati tartalékokból (lehet utólagos elszámolással is) kell a költségeket biztosítani, végső esetben a fejlesztési költségek kormányhatározattal átcsoportosíthatók műveleti költségekre, de a **fenntartási költségek nem**.

VI. Logisztikai informatikai támogató rendszer létrehozása

Nem túlzom el, ha azt állítom, hogy a logisztika korszerűsítésének egyik sarokpontja (eszköze és feltétele is) az informatikai támogató rendszer kiépítése. **Ennek a támogató rendszernek néhány kulcseleme van:**

- integrált adatbázis, benne a NATO-termékkód rendszerrel,
- az integrált adatbázisból táplálkozó különböző szoftverek, modulok (gazdálkodási, pénzügyi, humán, közlekedést és szállítást (mozgatást) támogató, karbantartási, építményüzemeltetési, stb., stb. modulok),
- béke-vezetési modulok,

- harcvezetést, illetve a logisztikai műveleteket támogató szoftverek.

Az integrált **katonai**, azon belül a **logisztikai** adatbázis egy olyan **nemzeti adatbázishoz** kapcsolódik, amely azokat a **katonai** ágazatokat is táplálja, amelyek a nemzetgazdaság képességére támaszkodnak. A Nemzeti Adatbázis létrehozása is a többcélúság, a kettős rendeltetés elve alkalmazásának színtere lehet.

A NATO informatikai rendszereihez való kapcsolódást magától értődőnek tekintem, holott ennek megvalósítása sem könnyű feladat.

Az elmúlt évtizedben az informatikai támogató rendszer építése tén is döntésképtelenséget, időhúzást tapasztaltunk, és **ágazati sziget-megoldásokat**, amelyek nem sokat érnek. Tipikus és a magyar honvédségi viszonyokra jellemző példa a NATO-kodifikáció ügye, amely csak a legutóbbi időben mozdult el a megoldásra (adaptációra) való törekvés felé.

Végkövetkeztetésként: a katonai logisztika korszerűsítését a legszélesebb kiterjedésében kell végezni, azzal a célkitűzéssel, hogy költséghatékonyasága, megbízhatósága, rugalmassága és **művelettámogató** képessége nagymértékben **növekedjen**; kijelölt elemei jól illeszkedjenek a NATO-igényekhez, illetve vállalt kötelezettségeinket megfelelően alátámasszák. Ezzel együtt a racionalizálás eredményeként forrásokat kell nyerni a logisztikai képességek – a logisztikai **rendszer technika** és infrastruktúra fejlesztéséhez. Nézetem szerint kiemelten kell kezelni a **mobilitás**¹² kérdését, dönteni kell a felajánlott erők mobilitási **szintjét** illetően, mert ez határozza meg a logisztikai és elsősorban a **közlekedési támogatás** szükséges **képességét**.

Hangsúlyozni szeretném, hogy a haderő hatékony szervezetének kialakítása nem képzelhető el a logisztika korszerűsítése nélkül. Az nem elegendő, hogy a korábbi anyagi-technikai biztosítás (ATB) helyett a logisztika kifejezést használjuk. Az ATB-t logisztikává kell átalakítani – a NATO-beli korszerű ismérvek és saját kutatási eredményeink alapján.

¹² Megerősít ebben az időközben Prágában megtartott NATO-csúcs is. A MK részéről felajánlasként értelmezhető LOGISZTIKAI ZÁSZLÓALJ éppen egy olyan képességű szervezet lenne, amelyet mind az MH, illetve az országvédelem, mind pedig a többnemzetiségű béke-, és más műveletek támogatására sokoldalúan lehetne alkalmazni.

A GAZDASÁG ÉS A KATONAI STRATÉGIA NÉHÁNY KÖZGAZDASÁGI ÖSSZEFÜGGÉSE

(II. RÉSZ)

Gazda Pál - Kasza Zoltán¹

Bevezető

A közép- és kelet-európai országok hadseregeiben máig ható jelentős átalakulások történtek az elmúlt 10-12 évben, ugyanakkor a gazdaság és a hadsereg egymással kölcsönösen összefüggő, magától értetődő szoros függőségi rendszere elméletileg nem változott.

Az előző számban megjelent² téma kidolgozását folytatva, kimutva a katonai stratégiák és a gazdaság közötti kapcsolatokat, elméletileg igazolva az adott ország politikai vezetése döntésének mozgásterét és alternatíváit a katonai stratégia kialakításában, megfelelő egzakt matematikai útmutatással szolgálva a nemzetgazdasági potenciál és a véderő védelemgazdasági igényei harmonikus összhangjának optimalizált megteremtéséhez makro – mezo – és mikroszinten egyaránt, jelen cikkben az a cél vezérel bennünket, hogy ráirányítsuk a figyelmet a katonai stratégiát konkrétan befolyásoló főbb gazdasági tényezőkre, az állam honvédelmi szerepvállalásának, illetve a honvédelmi tárca védelemgazdasági feladatainak néhány területére és azok fontosságára. A mátrixelmélet gyakorlati alkalmazása során az Egységes Gazdasági Potenciálmutató és az Egységes Védelemgazdasági Igénymutató Kódszám pozícionáltan harmonizált kialakítása elméleti alapjainak lerakásával hozzájáruljunk a téma kutatási területeinek további fejlesztéséhez, melyre egyrészt terjedelmi, másrészt tartalmi korlátok miatt természetesen jelenleg sem vezérelhet a teljesség igénye.

A szerzők

I. A katonai stratégiát befolyásoló főbb gazdasági tényezők

¹ Prof. Dr. Gazda Pál nyá. okl. mk. ezredes, CSc, ZMNE Közgazdaságtan és Védelemgazdaságtan Tanszék tanszékvezető, egyetemi tanár, Vezetés- és Szervezéstudományi Kar mb. kari dékán.

Kasza Zoltán mk. alezredes, HM GTH osztályvezető , 2. éves doktorandusz.

² Katonai Logisztika, Anyagi-Technikai Biztosítás. Budapest, 11. évf. 2003. év 1. szám.

A gazdaság és a katonai stratégia viszonya történelmileg kialakult rendszerének vizsgálatában tehát **kiemelt figyelemmel kell kezelni:**

- Az általános elvek állandó szembesítését a konkrét gazdasági és katonai helyzettel;
- A gazdaság ágazati és ágazatokon belüli egyenszilárdságának biztosítását;
- Az ágazatok közötti keresztfüggőségek pontos ismeretét;
- Az ágazatokon belüli és ágazatok közötti szűk keresztmetszetek feltárását, a kockázati elemek minimalizálását;
- A védelemgazdasági igények korszerű, üzemgazdasági szemléletű költséghatékony és lehetőség szerinti optimális kielégítését, a védelemgazdasági függőség (függetlenség) maximuma környezetében.

Ebből a szempontból meghatározó, hogy a politikai, katonai célkitűzéseket önállóan, vagy szövetségi rendszerben, esetleg a haderő alkalmazását közvetlenül megelőzően, vagy annak közvetlen megvívása során létesített katonai együttműködésben kívánják-e elérni. Ezen katonapolitikai döntések meghatározóak lehetnek a védelemgazdasági felkészülés szempontjából is, hiszen külföldi erőforrások esetleges igénybevételének lehetősége jelentős előzetes ráfordításoktól mentesítheti a gazdaságmozgósítási feladatokat. Természetes viszont, hogy a katonai szövetség tagjai védelemgazdasági tevékenységüket is piackonform eszközökkel, egymással egyeztetve végzik.

A katonai stratégiát befolyásoló legalapvetőbb gazdasági tényezők nem fontossági sorrendben az alábbiak lehetnek:

- Az állam honvédelmi szerepvállalásának védelemgazdasági aspektusai;
- Közvetlen katonai kiadások, katonai költségvetés;
- A hadiipari termelés, szolgáltatások;
- A gazdaság mozgósítása.

Az állam védelemgazdasági szerepvállalásának elméletekor azt kell megvizsgáljunk, hogy a piaci koordináció által integrált rendszerben a vezérlés piaci dominancia vagy bürokratikus dominancia alapján valósul-e meg.

Mindkét rendszernek megvannak az előnyei /hátrányai. *A piaci dominancia által vezérelt és a piaci koordináció által integrált gazdaság erős, jól prosperáló, de az állam lehetőségei korlátozottak a honvédelmi szempontokban.* Igényeit kizárólag piacokonform eszközökkel és a gazdaság legerősebb résztvevőivel folytatott tárgyalások alapján érvényesítheti. Ide tartoznak a plurális demokráciák.

A bürokratikus dominancia által vezérelt gazdaságokban az állami beavatkozás erős, a gazdaságban a piaci koordináció által megvalósított integráció alacsony színvonalú. Az állam utasításos módszerekkel érvényesíti az igényeit.

A két véglet közötti dominancia esetében az állam neokorporatív eszközökkel, a gazdaság résztvevőivel megegyezésre törekszik, piacokonform törvényekkel érvényesíti a honvédelem közigazgatási rendszerében többek között a védelemgazdasági igényeket. *A nemzetgazdasági potenciál és a védelemgazdasági igények általános kölcsönhatásait és összefüggéseit az előző matematikai módszerek segítségével már vizsgáltuk³, belső tartalmuk kifejtésére a későbbiekben kerül sor⁴.*

A közvetlen katonai kiadások (katonai költségvetés) nagyságának meghatározásában el kell tekintenünk attól a sztereotípiától mely szerint gazdag ország többet, szegényebb ország kevesebbet fordít katonai kiadásokra. *A nagy gazdasági potenciálú ország többet fordíthat katonai kiadásokra (is), a katonai kiadások preferálásában mint látható az uralkodó politikai erő értékítélete a meghatározó⁵.* Mindehhez figyelembe kell venni a nemzetközi érdekek adott térségben való hatását, amelyek növelhetik

³ Lásd: Katonai Logisztika, Anyagi-Technikai Biztosítás 2003. év.1.szám.p.4-6.

⁴ Lásd: p.8. és p. 11.

⁵ Lásd: 1.sz. ábra; A gazdaság és katonai stratégia kapcsolati mátrixa. Katonai Logisztika, Anyagi-Technikai Biztosítás 2003. év.1.szám.

vagy mérsékelhetik (akár nemzetközi kényszer útján is) a katonai kiadások mértékét⁶.

Hogy mely ország, mekkora és milyen összetételű hadsereget, milyen fegyverzettel, mennyire felkészítve (kiképezve és készletekkel, katonai infrastruktúrával ellátva) tud kiépíteni és fenntartani az elsősorban az éves költségvetési törvényben jóváhagyott kiadások nagyságától függ.

A katonai kiadások a társadalmi közkiadások részei, mértékük növelése (adott gazdasági teljesítmények között) csak más közjavak terhére eszközölhető. A katonai kiadások nagyságrendjét (részesedési arányát) semmiféle általánosított mutató (mondjuk a NATO országokban elfogadott 2 – 3%-os GDP részesedés) nem határozhatja meg reálisan, az mindenkor az adott ország legfontosabb politikai döntései kérdése kell legyen. Itt nemcsak a fenyegetettség és értékelés kiinduló pontja, hanem jelentősen elemzendő a hadsereg megkívánt és adott állapota közötti viszony, annak rendezésére vonatkozó elgondolások, a nemzetgazdaság költségvetési terhelhetősége, a haderő mint munkaerő-gazdálkodási tényező, vagy mint a nemzeti értékek erkölcsi összetevője, továbbá más nem gazdasági és közvetlen katonai szempontok, melyek súlya országonként és időszakonként eltérő lehet.

A közvetlen katonai kiadások szolgálhatják a hadsereg fejlesztését és fenntartását. A két kiadáscsoport összkiadásokon belüli aránya meghatározó a haderő folyamatos korszerűsítése és mennyiségi növelése, illetve szintentartása szempontjából. Korunkban, mikor a haditechnikai megújulás ciklusa 5 – 7 évre tehető, igen fontos, hogy ***a fejlesztési kiadások aránya minimálisan 25-30%-ot elérjenek***⁷ a haditechnika korszerűségének szintentartása érdekében.

Hadiipari termelés, szolgáltatások körének elemzése során megállapíthatjuk, hogy a haderő fejlesztése, a technikai haladás által megkívánt korszerűsítése⁸ folyamatos, nagy összegű haditechnikai beszerzést követel meg, amely vagy hazai, vagy import eredetű lehet. A nemzeti szuverenitás kizárólagos szempontjából a hazai hadiipari termelés adna teljes körű garanciát. Az erre való törekvés azonban – csak a nemzeti haderő el-

⁶ Gondoljunk például Izraelre, ahol a katonai kiadások többségét az USA támogatásból finanszírozták hosszú éveken keresztül.

⁷ A nemzetközileg ideálisnak tekintett részesedés 40%.

⁸ Az úgynevezett K+F programok gazdasági eredményeinek alkalmazása.

látására irányuló termelés (és természetesen a nagy költségigényű kutatás-fejlesztés) esetén – gazdaságtalan lenne, tekintve, hogy nincs olyan nagy hadsereg, amelynek éves beszerzése minden termékből az eladó részére gazdaságos nagyságrendű megrendelést nyújthat. (Ezt ma már a nagyhatalmak sem engedhetik meg maguknak.) Ezért tartósan jövedelmező hadiipari tevékenység ma már feltételezi az export lehetőségét, ami a haditechnikai eszközök importjának megvalósulását is jelenti. Kétségtelen, hogy a haditechnika importja bizonyos függőséget okoz a szállítótól a tartalék alkatrész ellátás, javítás, további fejlesztés, modernizálás vonatkozásaiban. **Ennek felvállalását azonban több szempont is indokolja:**

- hazai gyártás hiánya vagy gazdaságtalansága,
- szövetségi rendszer tagjaiként a közös katonai érdek garanciája,
- a diverzifikált beszerzési politika, ami a függőséget több irányúvá téve a determináns függőség kialakulását elkerülheti.

A nemzeti ellátás – különösen a hazai javító bázis – **jelentőségét a háborús időszak felértékeli**, hiszen a veszteségek gyors és megbízható utánpótlása hazai bázison kétségkívül megalapozottabban biztosítható. A megnövekedő védelemgazdasági igények zavartalan teljesítése azonban csak a gazdaság célirányos felkészültsége esetén lehetséges, amihez ez irányú gyorsan aktivizálható gyártókapacitások fennállásával, vagy rövid idő alatti kiépítésével lehet számolni, mely már átvezet a gazdaságmozgósítás kérdéseihez.

A gazdaság háborús igényekre történő felkészítése a gazdaságmozgósítás keretei között megy végbe. Célja a megnövekvő háborús igények (veszteségek pótlása, ellenséget meglepő korszerű fegyverzet rendszerbe állítása, megnövekvő ellátási igények gyors utánpótlása, stb.) kielégítése lehetőleg hazai termelésből. **A védelemgazdasági elemzés örök problémája a megnövekvő háborús igények termelésből vagy előzetesen képzett védelmi célú állami tartalékokból⁹ történő kielégítésére való felkészülés kérdése.** E kérdésre nyilván más-más választ ad egy nagy teljesítményű gazdasággal rendelkező katonai nagyhatalom, mint egy korlátozottabb lehetőségekkel bíró közép, vagy kis állam. Ez utóbbi nem feltétlenül található meg a gazdaságban „*benne levő*” kapacitást minden egyes hadiipari termék előállításához, így itt a dilemma mind kiélezettebb.

⁹ A gazdaságbiztonsági tartalék, állami egészségügyi tartalék, állami céltartalékok, deviza- és pénztartalék.

Megalapozott gazdasággal rendelkező hatalom esetén katonai szempontok indokolhatják, a gazdasági teljesítő képesség pedig lehetővé teszi az autarchiára törekvést a védelemgazdasági kapacitások szuverenitása érdekében. A kis államok ebben gazdaságilag korlátozottak, mivel képtelenek a főbb haditechnikai eszközök mindegyikének hazai gyártására.

A döntést a termelés-készletezés kérdésében ezért célszerű csak termékenként, vagy szolgáltatási áganként végzett hatékonysági elemzések alapján meghozni, melynek során többek között **figyelembe kell venni:**

- A gazdasági és védelemgazdasági potenciál részletes ismeretét;
- Az adott termék hazai gyártására történő felkészülés, illetve a tartalékolás költség igényeit;
- A termelésre történő felkészülés (felfutási idő) szükségletét;
- A várható háborús készletfeltöltés és veszteség-utánpótlás mennyiségi mutatóit, a védelemgazdaság tértől és időtől is függő igényeit (ami függ a hadsereg méretétől, a várható hadműveletek időtartamától, az alkalmazott fegyverek jellegétől, stb.);
- A fegyveres küzdelem várható helyét (saját ország vagy az ellenség területén);
- Külső források (hitelek, segély) reális igénybevehetőségét.

A felsorolt főbb ismérvekből az alábbiakban a gazdasági és a védelemgazdasági potenciál kerül részletezésre. A korábban már sikeresen alkalmazott mátrixelméleti modell segítségével a gazdasági potenciált pontosan meghatározhatjuk.

Megnevezés	Ipari kapacitás összesen	Mezőgazdasági kapacitás összesen	Szolgáltatási kapacitás összesen	Infrastrukturális kapacitás összesen	EGPK
A település neve $/T_1/$	$\sum_{i=1}^n I_i^{T_1}$	$\sum_{k=1}^m M_k^{T_1}$	$\sum_{l=1}^p Sz_l^{T_1}$	$\sum_{r=1}^q IN_r^{T_1}$	\downarrow G

Egy település integrált potenciálja

Első lépésként a települések teljes ipari, mezőgazdasági, szolgáltatási és infrastrukturális elemi potenciálját kell meghatározni, majd azokat egy egységes mátrixba rendezve kapjuk meg az országosan összesített adatokat, mely értelemszerűen az ország nemzetgazdasági potenciálját egzakt módon fejezi ki.

A jelölések magyarázata:

$\sum_{i=1}^n I_i^{T_1}$ = az első település (T_1) n darab I_i –ipari kapacitásainak összege, ahol $i= 1, 2, 3 \dots n$.

$\sum_{k=1}^m M_k^{T_1}$ = az első település (T_1) m darab M_k – mezőgazdasági kapacitásának összege, ahol $k=1, 2, 3, \dots m$.

$\sum_{l=1}^p Sz_l^{T_1}$ = az első település (T_1) p darab Sz_l –szolgáltatási kapacitásainak összege, ahol $l= 1, 2, 3, \dots p$.

$\sum_{r=1}^q IN_r^{T_1}$ = az első település (T_1) q darab IN_r –infrastrukturális kapacitásainak összege, ahol $r= 1, 2, 3, \dots q$.

T_1
G = az első település (T_1) összesített kapacitása, gazdasági potenciálja. /EGPK/¹⁰

Ezek alapján a T_1 település összesített G^{T1} gazdasági potenciálja:

$$G = \sum_{i=1}^{n} I_i + \sum_{k=1}^m M_k + \sum_{l=1}^p Sz_l + \sum_{r=1}^q IN_r$$

Be kell látnunk azonban, hogy az összesített gazdasági potenciál G^{T1} csak egy elméleti jelentőségű mutatószám, dimenzionális értéke nincs, hiszen például a vetésterületi karakter mérőszáma nem adható össze a gépgyártási kapacitáskarakter mérőszámával. Ezt a mutatószámot egy egységes gazdasági potenciálmutató kódszám kialakításaival és bevezetésével célszerű kifejezni, melynek pontos kimunkálása a jövő feladata.

A nemzetgazdasági potenciál integrált információs mátrixának kialakításához az alábbi feltételek szükségesek:

- településnek tekintjük az önálló önkormányzattal rendelkező közigazgatási egységeket¹¹,
- a nemzetgazdaság ágazati blokkjain belül a részkapacitások lebontott értékének azonos sorrendű pozícióban kell megjeleníteni minden településnél, mert a dimenzionált értékek /m², l³, KW, stb./ matematikai összegzése csak így végezhető el.

Az áttekinthetőség érdekében vezessük be az alábbi jelöléseket, megtartva azok előzőekben definiált tartamát:

$$I_1 = \sum_{i=1}^{n} I_i \qquad Sz_1 = \sum_{l=1}^p Sz_l$$

$\qquad \qquad \qquad * \quad m \quad T_1 \qquad \qquad \qquad * \quad q \quad T_1$

¹⁰ Egységes Gazdasági Potenciálmutató Kódszám.

¹¹ Jelenlegi teljes számuk: 3200.

$$M_1 = \sum_{k=1} M_k$$

$$IN_1 = \sum_{r=1} IN_r$$

A feltételrendszert alkalmazva és az előzőekben részletezett helyettesítő jelöléseket bevezetve a nemzetgazdasági potenciál integrált információs mátrixa az alábbiak szerint alakítható ki:

MEGNEVEZÉS		Ipari kapacitás összesen	Mezőgazdasági kapacitás összesen	Szolgáltatási kapacitás összesen	Infrastrukturális kapacitás összesen	EGPK
1	Az első település neve /T ₁ /	I ₁ *	M ₁ *	SZ ₁ *	IN ₁ *	G ₁ *
2	A második település neve /T ₂ /	I ₂ *	M ₂ *	SZ ₂ *	IN ₂ *	G ₂ *
3	A harmadik település neve /T ₃ /	I ₃ *	M ₃ *	SZ ₃ *	IN ₃ *	G ₃ *
	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
j	A j-dik település neve	I _j *	M _j *	SZ _j *	IN _j *	G _j *
ÖSSZESEN:		$\sum_{p=1}^j I_p^*$	$\sum_{q=1}^j M_q^*$	$\sum_{o=1}^j SZ_o^*$	$\sum_{t=1}^j IN_t^*$	G
	Egységes Ipari Potenciálmutató Kódszám	Egységes Mezőgazdasági Potenciálmutató Kódszám	Egységes Szolgáltatási Potenciálmutató Kódszám	Egységes Infrastrukturális Potenciálmutató Kódszám	Egységes Gazdasági Potenciálmutató Kódszám	

A nemzetgazdasági potenciált információs mátrixa

A nemzetgazdasági potenciál integrált információs mátrixának ágazonkénti oszlopösszege – matematikailag az oszlopvektora – karakterenként dimenzionált értékben¹² megadja az ágazat nemzetgazdasági potenciálját. A p; q, o, t futóindexek alkalmazására azért van szükség, mert ágazonként eltérő darabszámú kapacitás jelentkezhet településenként. Nyilvánvalóan olyan eset is előfordulhat, hogy valami-

¹² Pl.: 1. Iparkarakter: gyártókapacitás, (termék/óra).

1. Mezőgazdasági karakter: vetésterület (hektár).

1.Szolgáltatási karakter: úthálózat, (km).

lyen kapacitással egyes települések nem rendelkeznek, ilyenkor a potenciálmutató azon karakterének értéke nulla.

Az állam gazdasági szerepvállalásának egyik jövőbeli feladata lehet a nemzetgazdasági potenciál integrált információs mátrixa informatikai háttérének kialakítása és az adatok naprakészen tartásának az ágazati minisztériumok útján történő megszervezése, mert minden szintű tevékenységnek ez szolgáltathat objektív alapot. Könnyen belátható, hogy egy adott feladat tervezésénél és szervezésénél a települések mikroszintű adatai akár megyei, akár más beosztási igényű – pl. a haderő alkalmazási területe, mely több megyét is érinthet – pontos mezoszintű adatokhoz vezethet, ha a településeket a feladatban érintett területről válogatjuk össze. Matematikailag ez a tetszőleges sorkiválasztású új mátrixhoz vezet.

A védelemgazdasági igények nemzetgazdaság felé történő támasztása során legalább az alábbiakat kell figyelembe venni:

- a komplex honvédelmi erők (alapvetően a Magyar Honvédség) béke és háborús szükségletei,
- a szükségletek készletezésének térbeli és időbeli kielégítése,
- a nemzetgazdasági források igénybevételének lehetőségei,
- a stratégiai készletképzés,
- a humán erőforrás gazdálkodás.

Tekintettel arra, hogy a fenti témák mindegyikének igen gazdag irodalma van, jelenleg a katonai stratégia egyik legfontosabb kérdése, a haderő védelemgazdasági igény kielégíthetőségének modellezése kerül kifejtésre. Nyilvánvaló, hogy a haderő fenntartása, alkalmazása és igénybevétele során különböző, ágazatokhoz igazítható szükségletek lépnek fel. Azonban ezekből a szükségletekből le kell vonni azokat a lehetőségeket, amelyekkel a haderő belső tartalékként már rendelkezik. Így jutunk a védelemgazdasági igényekhez, amelyeket ágazatonkénti bontásban célszerű megfogalmazni a nemzetgazdaság számára. Ennek kimunkálásához nyújt segítséget a ***haderő védelemgazdasági igénymátrixának*** felépítése. Nyilvánvaló, hogy a haderőnek vertikálisan ipari, mezőgazdasági, szolgáltatási és infrastrukturális igényei vannak, melyek horizontálisan katonai szervezatként, tértől és időtől függően jelentkeznek.

Egy katonai szervezet védelemgazdasági igénye:

Megnevezés	Ipari kapacitás igény összesen	Mezőgazdasági kapacitás igény összesen	Szolgáltatási kapacitás igény összesen	Infrastrukturális kapacitás igény összesen	EKIK
A katonai szervezet neve /K ₁ /	$\sum_{i=1}^n I_i^{K_1}$	$\sum_{k=1}^m M_k^{K_1}$	$\sum_{l=1}^p Sz_l^{K_1}$	$\sum_{r=1}^q In_r^{K_1}$	V^{K_1}

Egy katonai szervezet védelemgazdasági összesített igénye

A jelölések magyarázata:

$n \quad K_1$
 $\sum_{i=1} I_i =$ az első katonai szervezet (K_1) n -darab I_i ipari kapacitás igényeinek összege, ahol $i= 1, 2, 3, \dots n$.

$m \quad K_1$
 $\sum_{k=1} M_k =$ az első katonai szervezet (K_1) m darab M_k –mezőgazdasági kapacitásigényének összege, ahol $k=1, 2, 3, \dots m$.

$p \quad K_1$
 $\sum_{l=1} Sz_l =$ az első katonai szervezet (K_1) p darab Sz_l –szolgáltatási kapacitásigényeinek összege, ahol $l= 1, 2, 3, \dots p$.

$\sum_{r=1}^q \mathbf{I} \mathbf{N}_r =$ az első katonai szervezet (K_1) q darab $\mathbf{I} \mathbf{N}_r$ –
 infrastrukturális kapacitásigényeinek összege, ahol $r=$
 $1, 2, 3, \dots, q.$
 K_1

Ezek alapján a K_1 katonai szervezet összesített V védelemgazdasági kapacitásigénye:

$$\mathbf{V} = \sum_{i=1}^{K_1} \mathbf{I}_i + \sum_{k=1}^{K_1} \mathbf{M}_k + \sum_{l=1}^{K_1} \mathbf{S} z_l + \sum_{r=1}^q \mathbf{I} \mathbf{N}_r$$

Természetesen itt is be kell látnunk, hogy a \mathbf{V}^{K_1} összesített védelemgazdasági kapacitásigény csak egy elméleti jelentőségű mutatószám, dimenzionális értéke nincs. Ezt a mutatószámot is az egységes katonai igénymutató kódszámmal – (EKIK) kialakításával és bevezetésével – célszerű kifejezni, melynek pontos kimunkálása a jövő feladata.

A haderő teljes védelemgazdasági igényei integrált információs mátrixának kialakításához az alábbi feltételek szükségesek:

- Katonai szervezeteknek tekintjük az önálló állománytáblával, vagy munkaköri jegyzékkel rendelkező szervezeteket, hivatalokat, HM Rt-eket és intézményeket;
- A védelemgazdasági igények ágazati gazdasági kapacitásigényei a részkapacitások lebontott értékeinek a nemzetgazdasági potenciál integrált információs mátrixa azonos sorrendű pozíciójában kell megjelenni minden katonai szervezetnél, mert a dimenzionált matematikai összegzés csak így végezhető el.

Az áttekinthetőség érdekében vezessük be az alábbi jelöléseket megtartva azok előzőekben definiált tartalmát:

$$\begin{array}{l}
 * \quad n \quad K_1 \\
 \mathbf{I}_1 = \sum_{i=1} \mathbf{I}_i
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{l}
 * \quad m \quad K_1 \\
 \mathbf{M}_1 = \sum_{k=1} \mathbf{M}_k
 \end{array}$$

$$* \quad p \quad K_1$$

$$SZ_1 = \sum_{l=1}^p SZ_{l1}$$

$$* \quad q \quad K_1$$

$$IN_1 = \sum_{r=1}^q IN_{r1}$$

A feltételrendszert alkalmazva, az előzőekben részletezett helyettesítő jelöléseket bevezetve a haderő védelemgazdasági kapacitásigényeinek *integrált információs mátrixa az alábbiak szerint képezhető:*

Fsz.	MEGNEVEZÉS	Ipari kapacitás összesen	Mezőgazdasági kapacitás összesen	Szolgáltatási kapacitás összesen	Infrastrukturális kapacitás összesen	EKIK
1	Az első katonai szervezeti neve	I_1^*	M_1^*	SZ_1^*	IN_1^*	V_1^*
2	A második katonai szervezeti neve	I_2^*	M_2^*	SZ_2^*	IN_2^*	V_2^*
3	A harmadik katonai szervezeti neve	I_3^*	M_3^*	SZ_3^*	IN_3^*	V_3^*
	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
j	A j-dik katonai szervezet neve	I_j^*	M_j^*	SZ_j^*	IN_j^*	V_j^*
	ÖSSZESEN:	$\sum_{p=1}^j I_p^*$	$\sum_{q=1}^j M_q^*$	$\sum_{o=1}^j SZ_o^*$	$\sum_{t=1}^j IN_t^*$	V
		Egységes Katonai Ipari Igéymutató Kódszám	Egységes Katonai Mezőgazdasági Igéymutató Kódszám	Egységes Katonai Szolgáltatási Igéymutató Kódszám	Egységes Katonai Infrastrukturális Igéymutató Kódszám	Egységes Katonai Igéymutató Kódszám

A haderő védelemgazdasági igényeinek integrált információs mátrixa

A haderő védelemgazdasági kapacitásigényeinek integrált információs mátrixában az ágazatonkénti oszlopösszeg –matematikailag az oszlopvektora – karakterenként dimenzionált értékben megadja a haderő gazdasági ágazatonkénti védelemgazdasági igényét. A p, q, o, t futó-indexek alkalmazására azért van szükség, mert az ágazatonként eltérő darabszámú igények jelentkezhetnek a katonai szervezeteknél. Nyilvánvalóan olyan eset is előfordulhat, hogy a katonai szervezet nem lép fel igényvel. Ez azt jelenti, hogy a kódszám valamelyik karakterébe nullát kell írni.

A Honvédelmi Minisztérium védelemgazdasági szerepvállalásának megtervezése és megszervezése során a haderő védelemgazdasági igényei integrált információs mátrixa informatikai háttérnek kialakítása, az adatok naprakészen tartásának biztosítása a védelmi felülvizsgálatot követő egyik kiemelt feladat, mely a program- és normatív erőforrás alapon megvalósítandó, az integrált katonai szakfeladatrend alapján nyugvó védelmi tervezési rendszer kialakításának objektív alapját képezi.

Összességében tehát megállapíthatjuk, hogy a gazdaság és a hadügy kapcsolatában a nemzetgazdasági potenciál integrált információs mátrixának és a haderő védelemgazdasági igényei integrált információs mátrixának ismerete, használata, az abban rejlő lehetőségek fejlesztése – együttműködésben a társmisztériumokkal – stratégiai jelentőségű. Elég ezt csak azzal a példával megvilágítani, hogy a haderő alkalmazási körzetében a gazdaság részéről a kiválasztott települések feldolgozott adatai térben és időben azonnal rendelkezésre állnak a résztvevő katonai szervezeteknek. A dinamika során a terület változásával (allokáció váltás) csak a mátrix sorainak újraszzelektálását kell végrehajtani és a máris rendelkezünk az új adatokkal, melyekkel akár más, az alkalmazási körzetbe érkező katonai szervezetek új igényeit párosítva kész az új adatbázis. ***Az egységes mutatószámok pozícionált azonos karaktereiből időben folyamatosan – ágazatonként és kapacitásonként - képezhető a haderő nemzetgazdaságtól való függőségi/függetlenségi aránya térben mikro – mezo – és makroszinten egyaránt.***

A szűk keresztmetszetek és azok változásai folyamatos követésével a harmonikus erőforrás biztosítás és igénykielégítés lehetősége objektív alapokon biztosított. Ez más szóval azt jelenti, hogy az erőforrás mérleg mindig a tűréshatáron – kezelhetőségen – belül van, továbbá a keresztfüggőség határai szakadásmertességet biztosítva folyamatosan mérhetőek mikro (település – katonai szervezet), mezo (megyéni terület – alkalmazási körzet), illetve makro (ország – hadászati tér) szinteken egyidőben.

Ezek a látszólag bonyolult matematikai feladatok a nagyteljesítményű számítógépek világában már gyorsan, hatékonyan és pontosan elvégezhetőek, egyidőben korrekt információkat biztosítva a gazdaság helyi közigazgatási és ágazati felsőszintű vezetőknek, továbbá az alkalmazási körzetben katonai feladatokat végrehajtó parancsnokoknak csakúgy, mint a honvédelmi tárca védelemgazdasági vezetőinek is. Az országmozgósítás további részfeladatainak ellátása (hadszintér előkészítés, államigazgatás háborús rendjének kiépítése, a lakosság megóvásának biztosítása, a háborús károk felszámolására elkészült szervezetek fenntartása, stb.)

szintén jelentős ráfordításokat igényel, amit biztonságpolitikai döntések függvényében, ezen dolgozat határain kívül határozhatunk meg.

Mint látható a gazdaság széleskörű és sokrétű kapcsolatban áll a katonai stratégiával. A gazdaság képezi a haderő kiépítésének, működtetésének, fejlesztésének és fenntartásának alapját, mely mindig korlátozó jelleggel is hat a védelemgazdasági igényekre. Nincs olyan ország sehol a világon, ahol a haderő szakmailag tisztán indokolható igényeinek maradéktalan kielégítésére lehetőség mutatkozna. Még a gazdaságilag erős országokban is a katonai elgondolásokat, fejlesztéseket összhangba kell hozni a gazdasági lehetőségekkel, hiszen ez utóbbi nem az óhajok, hanem a reális valóság talaján áll. Be kell látnunk azonban, hogy a mégoly szükséges változások is csak hosszabb, több éves periódusban érhetőek el.

A reális biztonságpolitikai célok megvalósításához egy plurális demokráciában a pártok konszenzusos megegyezésével, az igények és lehetőségek elméleti matematikai és informatikai alapokon naprakészen tartott adatbázis alapján biztosítani kell a gazdaság stabil működésén nyugvó, a nemzeti értékek és érdekek védelmét szövetségi keretek között végrehajtó modern, képességalapú haderő működési feltételeit.

AZ ANYAGI ERŐFORRÁSOK MOZGÁSÁNAK NÉHÁNY VONATKOZÁSA, ILLETVE A CIVIL ÉS KATONAI JAVAK ÁTALAKULÁSA

Gazda Pál - Balla Tibor¹:

A címbeli felvetés lényegében a Védelemgazdaságtan (hadigazdaságban) gazdaságmozgósítás allokációs problémái egy szűk területét taglalja.

A kérdés úgy is fogalmazható, milyen mozgásformát mutatnak egyes gazdaságban az anyagi javak erőforrásai és maguk az anyagi javak, mennyire és milyen minőségben építhetünk a *gazdaságmozgósítás² terveire*? A kérdés első részére viszonylag könnyebben tudunk választ adni.

A piacszabályozta vegyes gazdaságban az állam ez irányú koordinációs lehetősége korlátozott. A piaci értékítélet alatt álló gazdaságban az anyagi és élőerők allokációja alapvetően a piaci értékítéletből levezethető, illetve azzal mutat meglehetősen szoros kapcsolatot. Ehhez a megállapításhoz még hozzákívánkozik, hogy a piac-értékítélete (sok tekintetben) változónak fogható fel. Elég, ha a világpiacon, illetve a belső piaci vonatkozásokat, ezek sokrétű kombinációját említjük meg. Nagyon durván fogalmazva, az a következtetés vonható le, *hogy az anyagi és élőerő allokáció fókuszait azok a termelő és szolgáltató egységek* (Rt., vállaltok, vállalkozások, stb.) *képezik, amelyek piaci jelenléte a legnagyobb és egymással átfedésben vannak.* Ebből az is következik, hogy ezeknél a termelő egységeknél viszonylag jól behatárolható nagyságrendű élőerő (munkaerő) „*koncentrálódik*”. Ezek az élőerők, (mint munkaerő potenciálemek) az irányultságnak megfelelő szakmai ismeret birtokában vannak. A szakmai ismeret szélességi és mélységi összefüggései képezheti ezeknek az élőerőknek (munkaerőknek) a minőségi mutatóit. A minőségi mutató értékelése a gazdaságmozgósítás adott területein a szükséges „*konvertálási*” igényt is kiszolgálhatják. Ennek az utóbbi kitételnek a rendkívüli (krízis) állapotban fontos szerepe van! *Az anyagi erők* (piac-értékítélete szerint) allokációja vonatkozásában ki kell emelni, hogy az

¹ Prof. Dr. Gazda Pál nyá. okl. mk. ezredes, CSc, tanszékvezető egyetemi tanár, ZMNE Védelemgazdasági Tanszék.

Balla Tibor alezredes, HM 1. TPSZI területi helyettes, 2. éves doktorandusz.

² A védelemgazdasági potenciálnak, a védelmi gazdasági rendszer megteremtését célzó, mozgásba hozásával kapcsolatos folyamat.

anyagi erők (javak) összetétele, minőségi és mennyiségi adatai az állami koordináció korlátozott lehetőségei mellett, alapvetően a prosperitás alárendelt szereplőivé válnak. Ebben az összefüggésben az állam koordinációs szerepe – ha feladatából fakadó védelmi feladat ez irányú megfelelésénél el kívánt érni valamit – csak a prosperitást fenntartó **piackonform** eszközhöz nyúlhat. E kivétel mellett is fennáll az a ma még csak finoman megfogalmazott felismerés, hogy az így kialakult vagy majdan kialakuló, s folyamatosan formálódó, piaci körülményekhez igazodó gazdaság, minden állami behatás ellenére nem mindenben lesz a mozgósítási igénynek megfelelő. Lehetnek olyan kritikus anyagi (akár élőerő) keresztmetszetek, amelyek nem jönnek létre. (Például rendkívüli állapot esetén szükségések lehetnek).

A magántulajdon ilyen méretű megjelenése (külföldi tőke + privatizáció), a piac értékítélete, a piac szabályzó szerepe a gazdaság (szolgáltatás) szférájában olyan eredményeket produkál (szerkezet változás, súlypontok eltolódása, munkanélküliség megjelenés, azzal való tartós számolás), ami legjobb jóindulattal sem nevezhető az állam védelmi feladataiból fakadó gazdaságmozgósítást elősegítő, leginkább megfelelni akaró változásnak. Ezeket a gondolatokat azért kell leírni és kinyilvánítani, mert éppen a gazdaság ez irányú alakulása és a gazdaság igénybevételenek terve, a gazdaságmozgósítás megvalósításának vonatkozásában, jó irányban történő lépések ellenére, statikusnak (ezt a kitéletet az ún. statisztika követő rendszer mint segítő sem pótolhatja), tekinthető. A statisztikai követő rendszer értéke csak bizonyos értelmezési tartományban tölt be szerepet, de a kérdést (gazdaságmozgósítás összefüggésében) nem tudja úgy megoldani mint ahogy most sokan remélik. A lényeg nyilván abban merül ki, hogy az állami akarat érvényesítése nem korlátlan a modern (vegyes) piacgazdaság által determinált nemzetgazdaságban. ***A gazdaságot mozgató legfőbb erő az érdek, amely szolgálatba állítását feltétlenül és főként az anyagi javak megszerzéséhez, birtoklásához fűződő viszony határoz meg.***

A gazdaságmozgósítás lehetőségét a piaci értékítélet, a vegyes tulajdon gazdasági függvénye fogalmazza meg, ahol elméletileg előfordulhat, hogy a gazdaságmozgósítási igény egyes tényezőinek értéke a gazdaságban nulla értékkel találkozhat, ez azt jelenti, hogy a gazdaság nem rendelkezik ilyen anyagi javakkal, vagy adott munkaerővel (élőerővel). Ezt a gondolatot azért érdemes kiemelten kezelni, mert ez rokon gondolat a szűkkeresztmetszet (mint az anyagi, mint erőforrás, mint munkaerő), mint teljesítőképességet meghatározóval. Ez elvezet például a haditermelés szűk keresztmetszetét meghatározó anyagi, technológiai, vagy élőerő

tényezőjéhez. *Mindezen előfeltevések után, azt mondhatjuk, hogy a piaci értéktételek és a vegyes gazdaság, egy változó gazdasági helyzetet, gazdasági teljesítőképességet, (GDP-t) mutathat, ahol az anyagi javak (erőforrások), munkaerő-élőerő mozgása, allokációja a változó körülmények szabta feltételek között történik.*

*A kérdés második része, hogy mennyire támaszkodhatunk a gazdaságmozgósítás terveire, belátható módon megválaszolható. Adott gazdaságmozgósítási feltételek (anyagi javak, élőerők) rendelkezésre állása mellett lényegében egy jövőbeli időpontra vetítve (ez lehet a mozgósítás kezdete) ismernünk kell a gazdaság anyagi és élőerő allokációját. Ezen időpontra szükséges meghatározni a keletkező új igényeket is. Összességében az igénytámasztás egyszerűbbnek tűnik, mint a teljesítési oldal (a Nemzetgazdaság) igény-kielégítési lehetőségének előrevetítése. A gazdaságmozgósítás feltételrendszerének egy része létező, megvan, azonban van egy része ami *mozgásban van.**

Ez a fizikai értelemben vett mozgáson túl, különböző gyártási technológiákon átvezetett állapotváltozásokig terjed. Ha hozzáteszük, hogy a piaci mechanizmus nem képes a korszerű gazdaságmozgósítás ütemét követni, hiszen saját szabályozó rendszere van, amely állítható, hogy eltér a mozgósítás racionálisnak vélt igényétől.

Mennyire is támaszkodhatunk a mozgósítás terveire?

Természetesen a helyzet nem ennyire borúlátó, hiszen a gazdaságba történő beavatkozások eredményeit célzó hatásvizsgálatok jó és pontos megközelítéssel teszik lehetővé a tervezés eredményességét.

Létezik egy egyszerűbb mozgás irány is, ahol szintén a piac változása következtében (növekvő katonai javak iránti kereslet) vizsgálódhatunk.

A civil és katonai javak pontos körét, elhatárolását nem vizsgálva lehetünk néhány megállapítást az igénybevételüket illetően.

Ilyen megállapítás lehet, hogy a gazdaságmozgósítás tervezése időszakában az igények megállapításánál a források számbavételekor vizsgálatra kerül a civil, vagy katonai erőforrás hozzáférési mód.

Az is megállapítható, hogy bizonyos anyagi készletek (mint már írtuk) nincsenek a gazdaságban, bizonyos készletek a fokozott készenlét időszakával kezdenek megjelenni, és jelentős része a készleteknek a civil, vagy katonai bázison már léteznek.

Fontos kitétel, hogy a nemzetgazdaságban létező javak akár létrejöttüknél, előállításuknál fogva számítanak-e civilnek, illetve katonainak, vagy felhasználásuk okán válnak azzá!

A gazdaságmozgósítás célja és igényrendszere nyilvánvalóan katonai tartalmú. Mint ilyen, tisztán elméletileg belátható, hogy a nemzetgazdaságban nagyobb részt civil javak, a gazdaságban általánosan gyártható (előállítható) és felhasználható javak jelen. Ebből az okfejtésből következhet, hogy az adott – egyébként növekvő – gazdasági teljesítő képesség mellett, a gazdaságmozgósítás előkészítése, a mozgósítást közvetlenül megelőző, majd az azt követő időszakban ezen javak egymás terhére módosulnak.

A katonai gazdaság a nemzeti jövedelem újratermelési ciklusában a fogyasztói szféra egyik elemeként szerepel. A védelmi kiadások a közfogyasztás egyik legnagyobb mértékű tényezőjét alkotják. Nagyságrendjük országonként eltérő, de világméreteken is az egyik legnagyobb kiadáscsoportot képvisel az egyéb közkiadások között. Abszolút értékben, 1987-ben, a fegyverkezési verseny utolsó időszakában a világ percenként 1,8 millió dollárt fordított katonai kiadásokra. A világ összkatonai kiadása egyenlő volt a Föld lakosságának felét reprezentáló legszegényebb 44 ország éves jövedelmével.

Ebben a viszonyrendszerben a katonai gazdaság mint fogyasztó egyaránt használ civil javakat és katonai javakat is. Ami vizsgálatot kíván az nem más, mint az adott nemzetgazdaság piaca, ahol is az ismert állami beavatkozós mellett a piaci verseny jelentős érvényesülése ellenére a védelmi ipart a monopozómia jellemzi.

A katonai gazdaság fogyasztásában hogyan alakul, illetve milyen hatással van egymásra az előbbi javak volumenének változása?

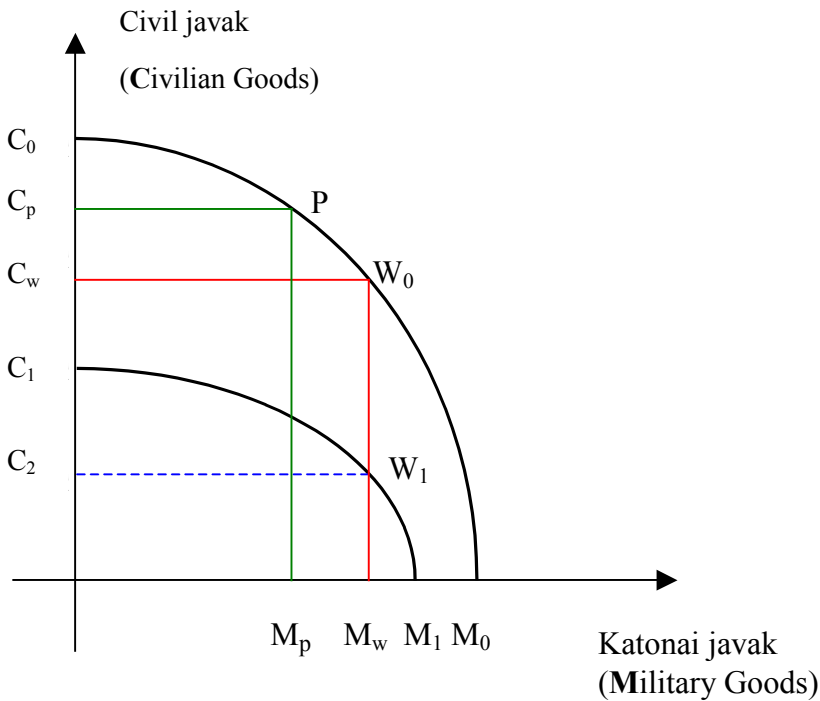
Hazai szakirodalmak ebben az aspektusban nem igen tárgyalják, ezt a témát. Saját jegyzeteinkre támaszkodva, a ZMNE Közgazdaságtudományi és Védelemgazdasági tanszékének megszervezésében 1999. 03. 25-én előadást tartó *Wally Struys* professzor, a Belga Royal Military Academy Közgazdaságtan és Menedzsment tanszék professzora foglalkozott e kérdéssel.

Felvezetőjében hangsúlyozta, hogy ***az általa vizsgált modellben a védelmi iparban monopólium érvényesül,*** az egyedüli megrendelő és vá-

sárló az állam (monopszómia). Az igazi verseny hiánya miatt egyedüli gyártó, így a védelmi ipar az áralkuban maga a számára kedvező pozíciót hoz létre.

A civil és katonai javak volumenének változása egymásra gyakorolt hatása háború előtt és a háború kezdetével $C_0 - M_0$ görbével leírt függvényen keresendő (1. sz. ábra). A háború előtti P fogyasztást a civil javak egyenesen más C_p , és a katonai javak egyenesen mért M_p mennyiségek határozzák meg.

A gazdaság adott teljesítőképessége mellett (később látjuk csökkenő) valamelyik a másik rovására változtatható.

1. sz. ábra. Katonai és civil javak változása

Ahol:

- $C_p - M_p$ (P) Háború előtti civil és katonai javak szintje
- $C_w - M_w$ (W_0) Háborúban mért civil és katonai javak szintjei

$C_2 - M_w (W_1)$	Elhúzódó háborúban, gazdasági kapacitás csökkenés szintjén
$C_0 - M_0$	Gazdasági kapacitás (elméleti maximum)
$C_1 - M_1$	Háborúban mért gazdasági kapacitás

Esetünkben a W_0 szintű háborús termelés az előbbi C_0 -tól kisebb C_w szinten, és az M_p -től nagyobb M_w szinten valósul meg. Elméletileg ez utóbbi csökkenő civil javak és növekvő katonai javak szintje (W_0) az eredeti $C_0 - M_0$ görbén helyezkedik el.

A valóságban még érzékelhető, és kimutatható ábrákon is:

A civil javak egyenesén van egy C_2 pont, amitől lényegében már kevesebbet nem lehet termelni, ami a többszörösen szűkített lakossági alapellátást is tartalmazza.

Háború esetén a növekvő háborús kiadások mellett csökken a gazdaság teljesítőképessége, csökken a szervezettség, újabb és újabb veszteségek keletkeznek, rombolások állnak be. E miatt nem tudják az előző mennyiséget produkálni. A katonai javak előállításának is felső korlátai vannak, illetve egy határon túl már nem növelhető. Ez a pont a már elméletileg meghatározott $M_w - W_0$ egyenes C_2 civil javak minimumához tartozó W_1 pont.

Látható, hogy a C_2 és M_w kapacitásszint W_1 háborús termelése már nem a $C_0 - M_0$ optimum görbén található. A katonai és civil javak termelésének lehetősége alacsonyabb, szűkített szinten $M_1 - C_1$ görbével fejezhető ki, természetesen nem felvéve annak minden pontját.

Elméletileg még tovább szűkíthető a már eddig ábrázolt szint, egy hosszantartó, pusztító háborúban, ahol a termelés teljes (0) leállásáig az origóhoz közeledő $C_w M_w$ termelési szint még kimutatható.

Összefoglalva, elgondolkodtató az a tény, hogy milyen mértékben tudjuk figyelembe venni, és figyelembe vesszük-e, a gazdaságmozgósításra való felkészülésünk időszakában a tervezés végrehajtásakor a gazdaság reagálásának mikéntjeit.

A hadászati elgondolás milyen mértékben sérül a gazdaság öntörvényű alakulásának hatására, azt pontos elemzések megfelelően előre vetíthetik.

Felhasznált irodalom:

1. **Prof. Dr. Gazda Pál:** A gazdaságmozgósítás (anyag- és élőerő) allokációs problémái c. (Tunulmány, 1994).
2. **Waclaw Stankiewicz:** Ekonomiká Wojenna (Hadigazdaságtan) L.M. HM. Katonai Kiadó Varsó 1970.
3. **Prof. Wally Struys:** Belga Royal Military Académy, ZMNE-n tartott előadása.

A BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁS ÉS A GAZDASÁGFELKÉSZÍTÉS TERVEZÉSÉRŐL

Egy tudományos konferencia margójára

Medveczky Mihály¹

2002. december 11-én a HM Honvéd Vezérkar Logisztikai Csoportfőnökség és a HM Védelmi Hivatal közös szervezésében konferenciát tartottak a befogadó nemzeti támogatás tervezésének és végrehajtásának védelmi igazgatási feladatairól.

A Befogadó Nemzeti Támogatás (BNT)² alatt, mint az az MC 334/1-es NATO okmány³ meghatározása alapján ismert, egy *befogadó ország* által békeidőszakban, szükségállapotok, válság és konfliktus esetén a *befogadó ország* területén elhelyezkedő, ott működő, illetve azon átvonuló szövetséges erők és szervezetek számára nyújtott polgári és katonai segítséget kell érteni. Az ilyen segítségnyújtás alapját a *befogadó ország(ok)* és a *küldő ország(ok)* és/vagy a NATO illetékes szervei között megkötött megállapodások képezik.

A Magyar Köztársaság NATO taggá válása kezdetétől vállalta, hogy biztosítja egy esetleges – Magyarország területét érintő vagy azt igénybe vevő - szövetségesi művelet esetén a BNT feladatrendszerbe tartozó kötelezettségek teljesítését. Erre a tevékenységre természetesen nem lesz

¹ Medveczky Mihály, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, szakmai főtanácsadó.

² Az angol Host Nation Support (HNS) fordítása, ami magyarban nem a legszerencsésebb áttétel, hiszen itt nem a nemzet, hanem az állam, az ország által nyújtott támogatásról van szó. Ezért is többen a BNT szereplőkre a **Befogadó állam** vagy **ország**, illetve **Küldő állam** vagy **ország** kifejezéseket használják: Az 1999. évi CXVII. törvény 2. §-ában lévő NATO-SOFA megállapodás hivatalos fordításában az I. Cikkely d) és e) pontjaiban „**Küldő állam**” és „**Fogadó állam**” meghatározás szerepel. **Jávor Endre** doktori (PhD) értekezésében következetesen **befogadó ország** (BO) és **küldő ország** (KO) elnevezést használ. A **Fogadó** vagy **Befogadó** szavak közti vita úgy tűnik eldőltnek látszik – a konferencián elhangzottak alapján – a **Befogadó** javára.

³ MC 334/1 A Fogadó Nemzeti Támogatás (HNS) tervezésének NATO alap- és irányelvei. NATO Katonai Bizottság, 2001.

azonnal képes valamely ország, erre fel kell készülni. **Először is meg kell ismerni a NATO állandóan fejlődő BNT rendszerének működését.** Információt kell szerezni a várhatóan jelentkező, idetartozó feladatokról. Meg kell tervezni a feladatok végrehajtásához szükséges teendőket. Számba kell venni az országban meglévő, illetőleg rendelkezésre álló anyagi, infrastrukturális, természeti, környezeti, humán, pénzügyi, jogi, információs stb. erőforrásokat. **El kell dönten, hogy ezekből – egy bizonyos adott helyzetben – melyeket és milyen mértékben tudnánk felajánlani a szövetséges erők és szervezetek rendelkezésére.** Ezeknek a felkészülési lépéseknek aztán számos egyéb járulékos nemzetközi jogi, diplomáciai, pénzügyi, szervezési, logisztikai, adminisztrációs stb. vonatkozásai adódnak, amelyek figyelembevétele a hazai rendszer kialakításánál rendkívül időigényes feladat. Talán ezzel magyarázható, hogy közel 4 évvel az **Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez** való csatlakozásunk után még mindig csak tudományos konferenciát tartunk a szükséges tennivalókról, még nem rendelkezünk jogszabályi és módszertani alapokkal a tervezési tevékenységhez, nincs összeállítva a szövetségeseknek átadható képesség-jegyzék és az ennek alapját képező központi adatbázis.

De vajon tényleg csak ezzel magyarázható a késedelem?

1998-ban, amikor még csak készültünk a NATO tagságra, lendülettel előkészítő munka folyt a BNT feladatok szövetségesi rendszerének megismerésére, az információs adatbázishoz szükséges számítógépes rendszer megtervezésére. 1999-ben már kísérletet tettünk a BNT hazai eljárási rendjét szabályozó kormányrendelet megszövegezésére és egyeztetésére. Úgy tűnt, jó úton halad a felkészülés, aztán ... Történt egy s más, a BNT ügye megtorpant, és azóta nem sokat haladt előre.

Jogosan merül fel: miért?

Sajnálattal meghalt **Dr. Gyuricza Béla vezérezredes**, aki akkor a Miniszterelnöki Hivatalban a védelmi stratégiai és biztonságpolitikai ügyekért felelős politikai államtitkár és a miniszterelnök nemzetbiztonsági főtanácsadója volt, emellett ő irányította a **Biztonság- és Védelempolitikai Koordinációs Államtitkárságot**. Ez az államtitkárság koordinálta a BNT előkészületeket, innen indult a jogi szabályozás kezdeményezése. A haláleset után az akkori politikai vezetés érthetetlen módon megszüntette a - sokak szerint a kormányzati hierarchia legmegfelelőbb helyén lévő – koordináló szervezetet, embertelen módon szétzavarta a szakértői stábot, aminek aztán egyéb kedvezőtlen következményeit a mai napig nem tudta kiheverni a védelmi igazgatás. Ami a BNT felkészülést illeti, az informatikai rendszertervezés a HM-ben elakadt (ennek per-

sze egyéb, az azóta is tartó stratégiai felülvizsgálattal összefüggő okai is lehetnek), a benyújtás előtt álló kormányrendelet tervezet egyeztetése – az előterjesztő hiányában – megállt. Az államtitkárság feladat- és hatáskörét, valamint szakembereit a kormány szétszította az érintett tárcák között, és a koordinátori szerep – ami az ilyen feladatok esetében **egyetlen kézben és a kormányhoz közvetlenül alárendelt szervezetnél lenne a legjobb helyen – most feladatonként más-más tárcánál van.** Az egyenlő jogállású minisztériumok között koordinálni, ugyanarról a szintről pedig nem a legjobb a megoldás, amit az államigazgatási gyakorlat lépten-nyomon be is bizonyít. ***A honvédelmi felkészítés és az országmozgósítás, illetve a rendkívüli állapot feladatainak koordinációja visszakerült a Honvédelmi Minisztériumba, a közrendvédelem, a szükségállapot, a katasztrófa-helyzetek feladatainak irányításáért és a NATO polgári veszélyhelyzeti tervezés koordinációjáért a belügyminiszter, a nemzetbiztonsági stratégia kidolgozásáért a külügyminiszter, a gazdaságmozgósítási feladatok koordinációjáért a gazdasági miniszter és mindezen feladatok finanszírozásáért a pénzügyminiszter lett felelős.***

De hova kerüljön a BNT? A jelentkező feladatok közül a katonai kapcsolattartást, a védelmi tervezést és a jelentős honvédségi szolgáltatás-igényt tekintve ez jórészt HM feladat. Ha a civil szférát és a gazdaságot érintő, a gazdaságfelkészítés és -mozgósítás rendszerében kielégítésre tervezhető nem kevés nem katonai jellegű igényt nézzük, ez gazdasági minisztériumi hatáskör (a közlekedési infrastruktúra felügyeletének idekerülésével még inkább). A NATO koordináció alapján a Belügyminisztérium, a nemzetközi reláció miatt a Külügyminisztérium illetékessége is szóba jön. Vagyis ez érinti valamennyi említett tárca feladatkörét, de annál többet is, hiszen a BNT kormányközi egyezmények, megállapodások megkötése miatt olyan kormányzati feladatokat is jelent, amelyeket egyik tárca sem tud egyedül felvállalni. Ezek után talán érthető, hogy a még eléggé homályosnak és hálátlannak tűnő BNT koordinátori szerepért egyik minisztérium sem jelentkezett önként. Eltelt három év, és ez a kérdés még nem dőlt el végérvényesen, bár egyetértés alakult ki, hogy e témakörben a HM az első az egyenlők között. ***Eljutottunk odáig, hogy ismét egyeztetésre kész a kormányrendelet tervezet, amely a december 11-ei BNT konferencia ajánlásait elfogadva, talán bekerül a Kormány első féléves üléstervébe.***

A gyakorlatban azért más a helyzet. Már az 1999. március 12-ei NATO csatlakozásunk előtt megismerhettük a BNT tevékenység fortélyait. Nagyon jó előiskola nyílt számunkra ebből a szempontból az 1990-es

évek elején, a délszláv válság időszakában, amikor mint Pfp⁴ tagország közvetlenül részt vettünk különböző NATO tagállamok katonai kontingensei, majd 1995. december 5. és 1997. június 30. között az IFOR, később az SFOR erők részét képező szövetséges csapatok hazai bázisokon történő feladat-végrehajtásának támogatásában. Ez utóbbi időszakban mintegy 330 ezer fős személyi állomány, 69 ezer db harc- és gépjármű, 1100 db vasúti szerelvény és 13 ezer db repülő jármű lépett be az országba. E hatalmas anyagi és élőerő ellátását jelentő támogatási feladatokat akkor a HM, a Magyar Honvédség, a HM Elektronikai Logisztikai és Vagyonkezelő Igazgatóság, illetve néhány érintett megyei védelmi bizottság közreműködésével minden különösebb kormányzati koordináció és erre a célra létrehozott minisztériumi szervezet nélkül kiválóan megoldotta. Jóllehet ebben nagy szerepe volt a jól megszervezett ún. Polgári-Katonai Együttműködésnek (CIMIC)⁵ is. (Ez utóbbi nem tévesztendő össze a BNT-vel, amelyben a nemzetközi megállapodás alapján nyújtott szolgáltatások biztosítása mögött - a CIMIC-től eltérően - kormányzati garancia van.)

Ezek végrehajtása nyomán, illetve a magyar szakértők részvételével azóta végrehajtott különböző NATO és Pfp műveletekben, gyakorlatokban, valamint a kérdéskörben folytatott hazai és külföldi szakmai konzultációkon rengeteg nemzetközi ismeretet és tapasztalatot szereztünk. Ezek tanulsága szerint a szövetségeseknél nem egyöntetű a BNT alkalmazás történelmileg kialakult gyakorlata. Hiányzik a „katonás” kötelező metódika. Ez is a fentebb vázolt késedelem irányába hatott. Az egységes szabályozást az 1992-1994-es években fogadták csak el a NATO-ban, és azóta – a jelentkező gyakorlati tapasztalatok alapján – évenként több alkalommal is módosítanak. *A legfrissebb szabályozási dokumentum az MC 334/1-re épülő, 2001-ben megjelent AJP-4.5 dokumentum, a Szövetséges Összhaderőnemi BNT doktrína és eljárási módszerek c. kiadvány,* amely már magyar nyelven is olvasható, és – remélhetőleg hamarosan – szükségszerűen a magyar jogrend részévé is válik.

Ez az eltelt időszak viszont hasznos volt a tudományos munka szempontjából. A BNT kérdéskörét érintően számos cikk jelent meg, több PhD doktori értekezés született.⁶ A tudományos konferencia is bizonyította, hogy nem vagyunk ismeretek hiányában. Mégis úgy tűnik, mintha a

⁴ Partnership for Peace (Partnerség a Békéért).

⁵ Civil/Military Co-operation.

⁶ lásd irodalom 2-4. sz. tételek.

kérdést nem a megfelelő szinten és kellő komolysággal kezelnék a résztvevők, mintha hiányozna a hazai rendszer megalkotásához szükséges közös akarat.

A konferencia egyik házigazdájaként, a **HM Védelmi Hivatal** főigazgatója, **Dr. Patyi Sándor dandártábornok** vitaindító előadásában szólt a BNT kiépítéséről mint a NATO tagság minimális követelményei egyikéről, tájékoztatást adott a vonatkozó követelményrendszerrel, a hazai BNT előzményekről, majd a tárgyban készülő kormányrendelet fő megállapításairól. A tervezet szerint a **BNT irányító szerve a Kormány**. A kormányzati döntéseket, a nemzetközi megállapodásokat egy, a honvédelmi miniszter által kijelölt személy által vezetett tárcaközi tervező bizottság készítené elő, amely összehangolná továbbá a hazai szabályozást, koordinálná a központi adatbázis és a képességekatalógus kidolgozását, irányítaná a hazai feladatok végrehajtását. A kapcsolatos nemzeti álláspont ismertetésénél kifejtette azt a korábbi, erősen vitatható nézetét, hogy a BNT a nemzetgazdaság felkészítésének része. Hiszen – úgymond –, leegyszerűsítve, itt is nemzetgazdasági erőforrások számbavételéről és bizonyos rendkívüli helyzetekben történő rendelkezésre bocsátásának tervezéséről van szó.

A konferencia másik előadója, **Takács Béla főosztályvezető – Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (GKM)** – szavaiból viszont az tűnt ki, hogy a gazdaságfelkészítés és –mozgósítás új koncepciója mindössze úgy számol a BNT keretében nyújtandó támogatás tervezésével, mint egy újabb követelménytámasztó igényeivel. A GKM szerepet vállal a központi adatbázis és a nemzeti képességjegyzék nem katonai részének összeállításában, de a BNT egész katonai, logisztikai, jogi, pénzügyi, diplomáciai intézkedés komplexumával nem képes foglalkozni. Megismerve a BNT keretében felmerülő feladatok sokrétűségét – gondoljunk csak a légtérhasználat 1999. évi, vagy napjainkban a taszári kiképzőbázis létrehozásának engedélyezésére -, bizonyosan megállapítható, hogy a feladatrendszer összessége ahogy nem tisztán katonai logisztika, úgy nemcsak polgári erőforrás-tervezés kérdése, következésképpen a BNT nem lehet a nemzetgazdaság felkészítésének része. A két feladatrendszer sok közös elemet tartalmaz ugyan, de nincs közöttük ilyen szoros, egymást mindenben feltételező és főleg ilyen értelmű hierarchikus összefüggés. Az mondható, hogy a nemzetgazdaságtól igényelt BNT erőforrások biztosításának tervezése a gazdaságfelkészítés és –mozgósítás rendszerében fog megvalósulni.

A gazdaságmozgósítás új koncepciója – amelynek egyik kiváltó oka éppen a szövetségi tagsággá válással megváltozott nemzetközi környezetünk volt – már figyelembe veszi a NATO csatlakozás hozta változásokat, az új kötelezettségekkel járó feladatokat és az integrációban rejlő lehetőségeket. A gazdaságmozgósítás eddig ismert alapfeladatai között megjelenik a szövetségi kötelezettség alapján kollektív védelmi feladatot végrehajtó szövetséges fegyveres erők ellátásához szükséges vagyoni szolgáltatások biztosítása. Ez a **Washingtoni Szerződés 5. cikkelye**⁷ szerinti, ún. háborús feladatok végrehajtásakor jelentkezhet. Ugyanakkor a gazdaságfelkészítés, amely – az új koncepció szerint – már nemcsak a minősített időszakok, az alkotmány szerinti rendkívüli állapot, a szükségállapot és a veszélyhelyzet feladatai végrehajtására hivatott az anyagi erőforrásokat biztosítani, hanem ezen időszakok kihirdetését nem indokló ún. válsághelyzetekre is, vagyis a nem 5. cikkely szerinti műveletek esetében nyújtott BNT feladatok anyagi biztosítását is tervezhetővé teszi. A követelménytámasztó szervek között a szövetséges igények vonatkozásában a Kormány fog szerepelni, mint – a honvédelmi törvény szerint a BNT tekintetében – igénybevételi hatóságként nevezett szerv⁸. A gazdaságfelkészítési tervezésben új igénykielégítési formaként, exportként jelentkezik a BNT keretében nyújtott visszerhes⁹ támogatás. A magyar kontingens részére a befogadó országban nyújtott BNT támogatás nálunk importként jelentkezik.

A BNT tervezéséhez is fontos a gazdasági erőforrások ismerete, a gazdaságmozgósítási célú adatgyűjtés eredményeinek rendelkezésre bocsátása. Ehhez szükség lesz a GKM-nél előkészületben lévő korábbi PM rendeletnek a gazdaságfelkészítés és –mozgósítás feladatai végrehajtásának szabályozásáról szóló és államigazgatási egyeztetésen lévő kormányrendelet megjelenése utáni kiadására.

⁷ A Washingtoni Szerződés 5. cikkelye kimondja: „A szövetség bármely tagjával szembeni nyílt fegyveres támadás, agresszió a szövetség egésze ellen irányuló támadásnak minősül, és azzal szemben a szövetség együttes fellépését jelenti.”

⁸ A honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény 194. § (2) bekezdés c) pont szerint a Kormány a szövetséges fegyveres erőkkel történő hazai együttműködés esetében ellátásuk céljából elrendeli a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettséget.

⁹ Nem minden támogatásért kapunk ugyanis ellenszolgáltatást, hiszen a katonák hazai ellátásával megegyező szolgáltatásért nem jár pénz a szövetséges erőktől.

Az erőforrások tervezése terén már észlelhető bizonyos azonosság, párhuzam a BNT és a gazdaságfelkészítés és –mozgósítás tervezési metodikái között. Mind a két módszertanban vagyoni szolgáltatások minősített időszaki biztosítását tervezik a szakértők. A BNT-ben az 5. cikkely szerinti feladatok esetére előkészített hadművelati tervek igénykielégítési tervezése sok szempontból megegyezhetne az MH rendkívüli állapoti igényeinek teljesítése tervezésével, amelyet a jelenleg még érvényben lévő **gazdaságfelkészítési tervezési módszertani útmutató**¹⁰ ír le. Az AJP-4.5 azonban nem ciklikus békeidőszaki tervezési folyamatot ír le, mint a gazdaságfelkészítési módszertani útmutató, hanem a konkrét **BNT feladat, a hadművelet, válságkezelési vagy az egyéb művelet**¹¹ terve alapján felmerülő BNT igény ismeretében megteendő lépéseket tartalmazza. A nem 5. cikkely szerinti műveletek tervezése már más logikát kívánna, azoknál nincsenek előkészített tervek, nem ismert előre az alkalmazás rendje, az igények specifikációja és volumene. Ezek inkább egy szükségállapoti, vagy veszélyhelyzeti szituáció erőforrás-biztosításához hasonlíthatók inkább, amikor különböző feltételezett helyzetekhez készített ún. típustervekhez rendelhetjük hozzá az igénybejelentést, és azok alapján készíthetünk igénykielégítési terveket. **Ezen feladatok váratlansági tényezője**¹² közelít a nullához, és sokkal rugalmasabb (ad-hoc) végrehajtási tevékenységet igényel. Egy ilyen feladatra való erőforrás-biztosítás hosszabb távú, illetve általános, előzetes tervezése csak egy feltételezett, átlagos szituációban nyújtott támogatás anyagi szolgáltatás igényeinek – becslés útján történő – meghatározásával képzelhető el. A hazai tervezési metodika ezt a módszert még csak elméletben tűzte ki célul.

¹⁰ A nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról szóló 1041/1994. (V. 31.) kormányhatározat 1. sz. mellékletében jóváhagyott, Módszertani útmutató a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséhez.

¹¹ A műveletek kifejezés alatt a gyakorlatokat és más, a haderők felvonulását is tartalmazó kiképzési tevékenységet is kell érteni.

¹² Ha a váratlansági tényező nulla, az azt jelenti, hogy a háború teljesen váratlan, akkor az ehhez tartozó gazdaságmozgósítási idő lehetősége is nulla. Ez a gazdaságmozgósítás vonatkozásában azt jelenti, hogy azt a háború kitörésével egyidőben kell foganatosítani. A váratlansági tényező lehet 1 (várható volt a háború kitörése), ilyenkor már a háború kitörését megelőzően olyan időpontban rendelkezésre álltak információk, hogy az eltelt intervallum elégséges lehetett a gazdaságmozgósítási felkészülés teljes megvalósításához.[9]

Az AJP-4.5 szerinti legfrissebb szövetségi módszertan szerint a BNT tervezés a NATO haderő- és hadműveleti tervezési folyamaton belüli logisztikai funkció szerves részét képezi, ugyanakkor egyaránt vonatkozik az **5. cikkely** hatálya alá tartozó és az alá nem tartozó műveleti tervekre. Vonatkozik továbbá a módszertan a gyakorlatok és a szükségállapotok, a válságkezelés és a konfliktus esetén történő felvonultatások támogatása érdekében létrehozásra kerülő **BNT Megállapodások (HNSA)** előkészítésére is. A haderő-tervezési folyamat – a **Váratlan Események Hadműveleti Terveinek (COP)** a NATO **Új Stratégiai Koncepciója** utáni megjelenésével – jellegében nagy részben általánossá, keretjellegűvé vált. Így a várhatóan sokféle BNT feladatra egyetlen, minden helyzetre alkalmazható, 5 szakaszos metodikát javasol a NATO, amelynek vannak általános, keret-jellegű (később pontosítandó) lépései, és vannak a közepes és a kisebb műveleteknél, gyakorlatoknál elhagyható vagy egy másik lépéssel egyidejűleg végrehajtható elemei is. *Ugyanakkor megkívánja az alábbi alapvető feltételek megvalósítását, illetve dokumentumok létrehozását:*

- a) A BNT Megállapodás (HNSA) kidolgozásában érdekelt összes résztvevőt magában foglaló irányítási szerkezet kialakítását;
- b) BNT Szükségleti jegyzék(ek) (SOR) összeállítását;
- c) Hosszú távú Egyetértési Nyilatkozat (MOU), a Hadászati Parancsnokság(ok) és a befogadó ország között, a BNT biztosításának fogadó országbeli alapelveit tartalmazó dokumentumot, amelyhez a lehetséges küldő országok adott esetben csatlakozhatnak. Ez kisebb műveleteknél elhagyható, helyette csupán a létező szabványokat (STANAG-eket) kell alkalmazni;
- d) Technikai Megállapodás(ok) (TA) létrehozását a már jóváhagyott BNT biztosításának fogadó országbeli koncepciójáról, valamint a BNT Megállapodás (HNSA) végrehajtására vonatkozó általános eljárási módszerekről és feltételekről;
- e) Összhaderőnemi Végrehajtási Megállapodás (JIA) megkötését, amely a biztosítandó teljes BNT (beleértve a költségeket is), valamint a befogadó országbeli helyszínekre vonatkozó végrehajtási eljárások részletes dokumentuma.

A tervezési szakaszokat, illetve a BNT tervezés tömörített folyamatát – a konferencia egyedüli külföldi előadója, **Steve Palmer** a NATO Dél-európai Főparancsnokság haditengerész alezredesének a BNT szabályzatairól, dokumentumairól és szabványosított tervezési módszertanáról

ról szóló prezentációja alapján – az **1. és a 2. ábrán** mutatom be. A legátfogóbb tervezési feladatnál, a váratlan események BNT tervezésénél a figyelmet az első három szakaszra összpontosítják. A 4-5. tervezési lépés kidolgozására csak akkor kerül sor, ha már döntés született a művelet aktivizálására. A kisebb műveletek, gyakorlatok tervezésénél a 2-3. szakaszok elhagyhatók, egyszerűsítő összevonások, párhuzamos végrehajtások és/vagy lépéscserék hajthatók végre.

Összegezve: Amennyiben a Szövetség Váratlan események hadműveleti (készenléti) terve tartalmaz Magyarországra vonatkozó BNT feladatokat, akkor azok ismeretében az igények biztosítását a NATO metodika 1-3. szakasza szerint kell tervezni, de a lépések produktumai csak előzetes tervezetek lesznek, és a páncélszekrények fiókjaiban maradnak a műveleti terv jóváhagyásáig. Ez az 5. cikkely szerinti művelet vagy más szóval a „**háborús feladat**” esete.

A nem 5. cikkely szerinti műveletek, a nem háborús feladatok esetén viszont nem ismertek a konkrét igények, követelmények, ezekre a feladatokra való BNT felkészüléshez csak egy, a már megtörtént különböző válságkezelő műveletek, vagy végrehajtott BNT tevékenységet modellező gyakorlatok alapján feltételezett mozzanathoz tervezett, megbecsült igényadatokból lehet kiindulni. Ez a szituáció elméletben megfelel a különböző katasztrófák elhárítására készülő títustervekhez számított igénykielégítés tervezéséhez. Amíg feltételezett mozzanatok tervezéséről van szó, még mindig csak dokumentum-tervezeteket lehet előkészíteni. Ha döntés születik valamely nem 5. cikkely szerinti művelet végrehajtására, és annak BNT vonatkozása van, akkor a tervezési folyamat – vagy az előkészített meglévő tervezetek aktualizálása útján vagy a művelet tervezésével azonos időben vagy azt követően, ad-hoc módon, de – a NATO metodikában leírt folyamat szerint megy végbe. Ekkor már, természetesen, valamennyi tervezési fázis dokumentuma jóváhagyásra és aláírásra kerül.

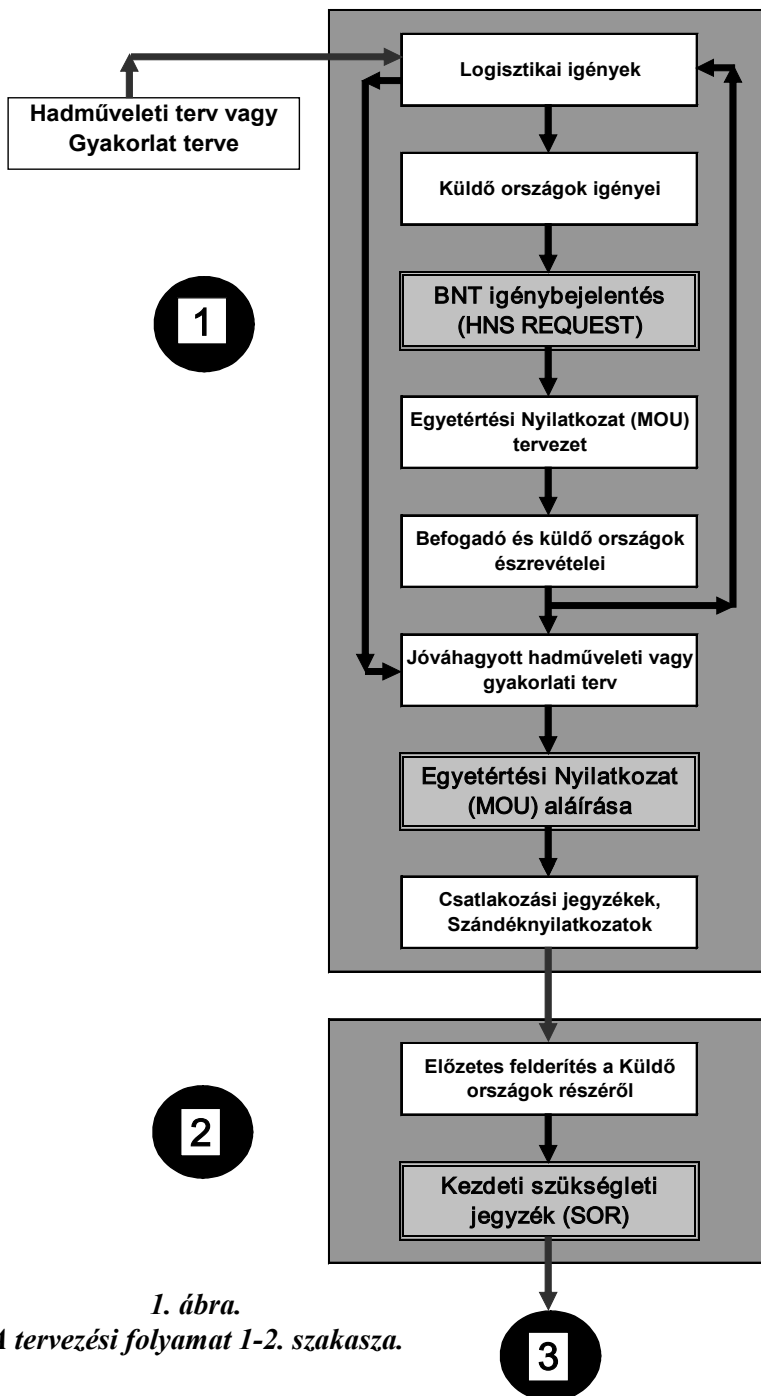
Mi van akkor, ha szerepel BNT feladat a Szövetség hadműveleti tervében, de nem ismeretes az igények konkrét részletezése? Eddig erre hivatkoztunk a NATO felé a felzárkózási késedelmünk magyarázatánál -, nos ebben az esetben is szóba jöhet az előbb vázolt feltételezett szituációra való tervezés, hiszen egy ilyen tervben a konkrét adatok megérkezésekor csak a megfelelő paramétereket kell pontosítani. Végül is a NATO csak a mi meglévő lehetőségeinkből kiindulva tud tervezni, tehát a szövetségi tervezők is arra várnak, hogy megadjuk az ország BNT képesség katalógusát.

A két tervezési folyamat lépéseit vizsgálva, látható, hogy a BNT tervezés egy feltételezett szituációra nagyjából megfelel a gazdaságfelkészítés minősített időszaki tervezésének. A konkrét igények ismeretében való véglegesítés, illetve a nem háborús műveletek ad-hoc tervezése nagyszámú egyéb szakterület felelősségét, hatáskörét illeti, mint például a nemzetközi jogi, pénzügyi, diplomáciai stb. kérdések kormány szintű egyeztetése. Ez is azt támasztja alá, hogy a BNT tervezését nem lehet kizárólag a gazdaságfelkészítés rendszerében elintézni.

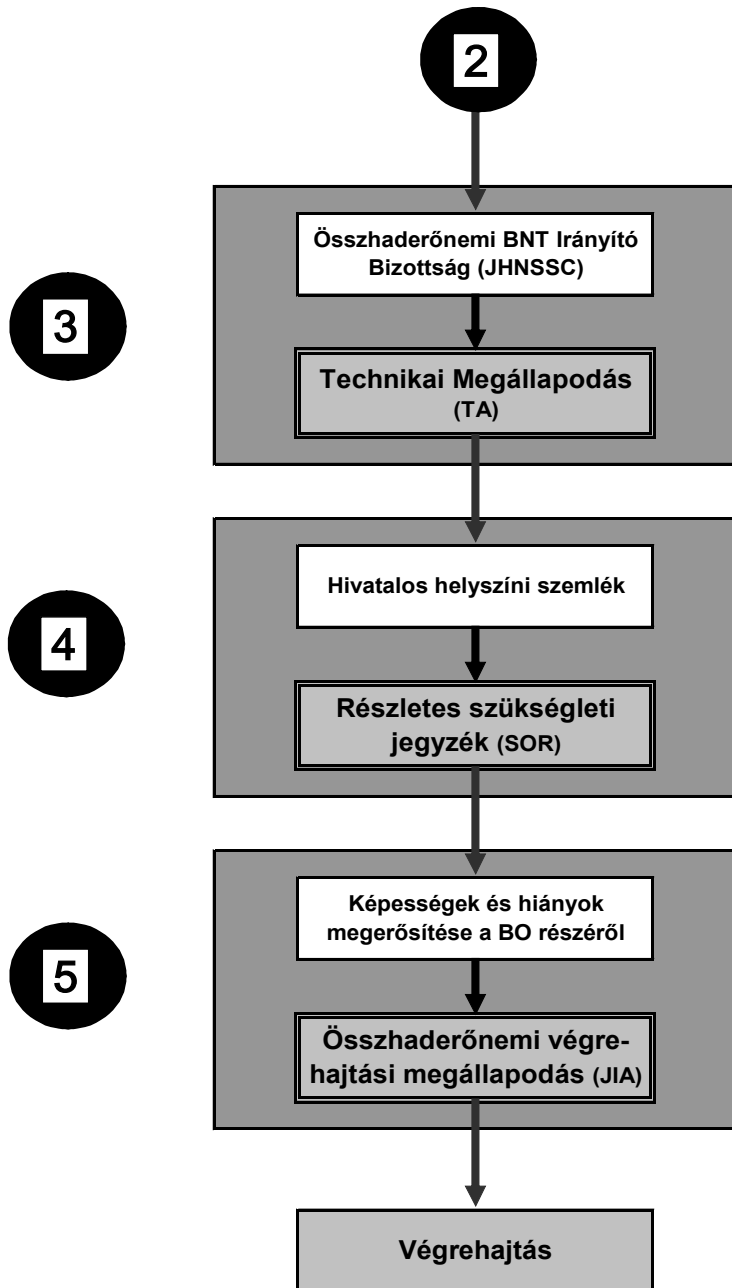
Visszatérve a konferencia többi előadóira, említésre méltónak tartom – a felvetett témához kapcsolódóan – még a következőket. **Barabás Sándor ezredes, a Honvéd Vezérkar osztályvezetője** hangsúlyozta, hogy a HM Védelmi Felülvizsgálat Irányító Bizottsága az általa megfogalmazott fő feladatok között kiemelt helyen szerepelteti a BNT-t. Véleménye szerint mindkét alapvető változat esetén (ha a műveleti terület a fogadó ország területén vagy ha azon kívül van) a BNT egyértelműen kormányzati feladat, és ezért kormányzati szabályozást igényel. Kiemelt jelentőségű követelménynek tartotta a BNT vezetési-irányítási és kommunikációs rendszerének kialakítását, a kormányzati szintű legfelső szervtől kezdve, horizontálisan és vertikálisan az ágazati (alrendszeri) szervezetekig, amelyben a résztvevőknek szorosan együtt kell működniük egymással, és az arra hivatottaknak a NATO illetékes parancsnokságával, illetve a küldő országok megfelelő szerveivel.

Dr. Jároscsák Miklós ezredes, a Gazdasági Tervező Hivatal főigazgató-helyettese – aki előadásában a BNT két alapidokumentuma, a központi adatbázis és a képességekatalógus összeállításának feladatairól beszélt – a kidolgozó munkacsoport létrehozását, a jogszabályi alapok elfogadását, ezzel a feladatelosztás rögzítését tekinti a megvalósítás legfontosabb lépéseinek.

Frigyer László mk. dandártábornok, logisztikai csoportfőnök bemutatójából a témához tartozik, hogy az 5. cikkely szerinti feladat esetében, feltételezve egy becsült mennyiségű szárazföldi technika, repülő eszköz, valamint személyi állomány fogadását, a BNT keretében nyújtott támogatás igényelni fog gazdaságmozgósítást, egy nem 5. cikkely szerinti feladatnál – amikor az igény a feladat függvényében változik, de mindenképp az előbbinél kisebbre tervezhető – nem lesz szükség a gazdaság mozgósítására. **A BNT szükségletek elemzésénél megállapította, hogy a támogatás egy részének kielégítése tisztán katonai, más része tisztán polgári erőforrást és közreműködést igényel, míg a szükségletek egy harmadik részénél katonai-polgári közös szerepvállalásra lesz szükség.**

1. ábra.
A tervezési folyamat 1-2. szakasza.

2. ábra. A tervezési folyamat 3-5. szakasza.

Felhasznált irodalom:

1. Az Észak-atlanti Szerződés tagállamai közötti, fegyveres erők jogállásáról szóló Megállapodáshoz történő csatlakozásról, a Megállapodás kihirdetéséről, valamint a Megállapodáshoz kapcsolódó egyes jogszabályok módosításáról szóló 1999. évi CXVII. törvény, Complex CD-Jogtár, Hatályos 2002. szeptember 30.
2. **Jávor Endre:** „A befogadó ország logisztikai támogató tevékenysége többnemzetiségű békefenntartó hadműveletekben, különös tekintettel a magánjogi szerződések alapján történő végrehajtásra” c. doktori (PhD) értekezésében következetesen befogadó ország (BO) és küldő ország (KO) elnevezést használ.
3. **Jároscsák Miklós:** A befogadó nemzeti támogatás előkészítése és végrehajtása érdekében megoldandó feladatok a honvédség logisztikai rendszerében, Doktori (PhD) értekezés, ZMNE, 2001.
4. **Kovács Ferenc:** A NATO Biztonsági Beruházási Program integrálása a magyar nemzetgazdaság, az országos és katonai infrastruktúrára, valamint az államigazgatás rendszerébe, Doktori (PhD) értekezés, ZMNE, 2001.
5. A honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény, Complex CD-Jogtár, Hatályos 2002. szeptember 30.
6. AJP-4.5 Szövetséges Összhaderőnemi BNT doktrína és eljárási módszerek, HM Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Rt. kiadvány, 2001.
7. MC 334/1 A Fogadó Nemzeti Támogatás (HNS) NATO Alap- és Irányelvei (Fordítás), HM Elektronikai Logisztikai és Vagyonkezelő Rt. kiadvány, 2001.
8. A befogadó nemzeti támogatás tervezésének és végrehajtásának védelmi igazgatási feladatai c. konferencián elhangzott előadások bemutatott anyagai. Dr. Patyi S., Takács B., Barabás S., Frigyer L., S. Palmer, Dr. Jároscsák M., HM, 2002. december 11.
9. **Dr. Gazda Pál:** A gazdaságmozgósítás (anyagi és élőerő) allokációs problémái, a védelmi közigazgatás strukturális működési ekvivalenciája (Tanulmány), 1994.

KATONAI LOGISZTIKA GYAKORLATA

A KISZOLGÁLÓ-JAVÍTÓ SZERVEZETEK TEVÉKENYSÉGE EGY LÉGVÉDELMI RAKÉTA ALAKULATNÁL

*A cikk a folyóirat 2003/1.
számában megjelent tanul-
mány folytatása.*

Szerkesztőség

Varga László¹³

Az akkori Magyar Néphadsereg 1987-től vezette be csapattagozatú javítószervek szaktevékenységének egységes elvek alapján történő tervezését, elszámolását és nyilvántartását. A volt 7. légvédelmi rakétaezred (Keszthely) ezt a rendszert az ezred 1997-ben bekövetkezett felszámolásáig alkalmazta. A dolgozat célja, hogy közreadja az ezred kiszolgáló-javító szervezetei szaktevékenységének számszerű mutatóit.

A Magyar Néphadseregben 1988-ban bevezetett egységes technikai kiszolgálási rendszer volt. A 7. légvédelmi rakétaezredet jellemző számszerű mutatóiról a *Technikai kiszolgálások a 7. légvédelmi rakétaezrednél* című dolgozatomban írtam. A rendszer másik elemét képező tervezési, elszámolási és nyilvántartási rendszert a Magyar Néphadsereg fegyverzeti és technikai főcsoportfőnökének 143/1986. (HK 24.) számú intézkedése (a csapattagozatú javítószervek szaktevékenységének egységes elvek alapján történő tervezéséről, elszámolásáról és nyilvántartásáról) vezette be.

Nem kívánom megismételni a Technikai kiszolgálások a 7. légvédelmi rakétaezrednél című dolgozatban leírtakat, ezért – bízva abban, hogy a két dolgozat szerves egységet képezve ugyanazok érdeklődésére tarthat számot, és ők ebből következően az előzményeket ismerik – ehelyütt csak az adatbázis megértéséhez feltétlenül szükséges megjegyzéseket teszem meg.

¹³ Varga László mk. dandártábornok, MH 12. légvédelmi rakétadandár, parancsnok.

A 7. légvédelmi rakétaezred szervezeti felépítését, személyi és eszközökkel (anyagokkal) való feltöltöttségét már jellemeztem, ebben a részben ugyanazokat a betűjelzéseket alkalmaztam.

Az adatbázis az 1987-től 1996-ig terjedő időszak adatait tartalmazza tevékenységcsoportok és kiszolgáló-javítóalegységek szerinti bontásban, 22 táblázatban és 7 ábrán.

Úgy vélem, hogy az adatok vizsgálatához különösebb magyarázat nem szükséges azon túl, amelyeket a hivatkozott előző dolgozatban megadtam. A hiányzó adatok esetében nem annyira a gondatlanság, mint az abban az időben nem létező (az adott anyagnemhez tartozó) kiszolgáló-javító kapacitás a hiányok oka.

Az alkalmazott rövidítésekben mindenkor a 143/1986. (HK 24.) számú intézkedés előírásait követtem. (*A – elsődleges szakmai tevékenység A1 – A5, B – másodlagos szakmai tevékenység B1 – B4, C – katonai és általános rendeltetésű feladatok, elfoglaltságok, más szóval kiesés*). Az adatsorokból is látható az ezred vezetése által 1992-ben megtett intézkedéssorozat, melynek célja a rendelkezésre álló kapacitások jobb (teljesebb) kihasználása volt. Ezzel együtt 1993-tól tudta az ezred ilyen módon elszámolni az **Időszakos Beszabályozó Csoport(ok)** tevékenységét. Természetesen a munkaidőmérlegek anyagnem szerinti bontása nem tartalmaz olyan adatokat, amelyek a mindvégig nem létező műszaki és vegyvédelmi kiszolgáló-javító kapacitás hiányában formailag nem voltak kimutathatók. Belátható, hogy ezeket a feladatokat vagy más rendeltetésű kiszolgáló-javító szervezetek látták el, vagy külön erre a célra létrehozott alkalmi kiszolgáló-javító kapacitással (más szervezetekből, más rendeltetésű személyek vezényleésével) tudta megoldani az ezred.

Az előző dolgozatban ismertetett okok miatt zártam az adatbázist a két meghatározó anyagnem (a fegyverzet és a páncélos- és gépjárműtechnika) *egy darab 3. számú és 4. számú technikai kiszolgálásra és egy darab szükség szerinti javításra fordított kiszolgálási (javítási) idejével*. Megítélésem szerint izgalmas téma lehet az akkori kiszolgáló-javító szervezeteket, azok kapacitását, az ezen a területen mutatott teljesítményét és az akkor (jelenleg is) érvényben lévő tervezési normákat megvizsgálni, és valamilyen következtetést levonni. Ugyancsak érdekes lehet talán valaki számára az ezred adatainak egy másik katonai szervezet adataival való összevetése.

Munkaidőmérleg 1987**10. táblázat**

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
FV	21312	6530	14138	41980	13698	13451	18703	45852	109%
IBCS									
PC	20715	7853	10776	39344	31189	1998	13371	46558	118%
HÍ	4496	2007	2985	9488	3560	1268	5312	10140	107%
ÖSSZ	46523	16390	27899	90812	48447	16717	37386	102550	113%
				90812				102550	

Munkaidőmérleg 1988**11. táblázat**

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
FV	20087	4407	9696	34190	14016	5509	14761	34286	100%
IBCS									
PC	24780	5529	11250	41559	21689	2989	17041	41719	100%
HÍ	4877	1754	2198	8829	1573	1393	6065	9031	102%
ÖSSZ	49744	11690	23144	84578	37278	9891	37867	85036	101%
				84578				85036	

Munkaidőmérleg 1989**12. táblázat**

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
FV	16091	3887	13810	33788	15650	2396	18656	36702	109%
IBCS									
PC	19953	3736	14915	38604	20748	4027	12982	37757	98%
HÍ	3403	1388	3337	8128	1909	329	6590	8828	109%
ÖSSZ	39447	9011	32062	80520	38307	6752	38228	83287	103%
				80520				83287	

Munkaidőmérleg 1990**13. táblázat**

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
FV	16182	2464	10538	29184	15646	1606	14093	31345	107%
IBCS									
PC	20217	2935	11200	34352	25203	1578	11176	37957	110%
HÍ	4225	1158	2298	7681	2120	405	4615	7140	93%
ÖSSZ	40624	6557	24036	71217	42969	3589	29884	76442	107%
								71217	76442

Munkaidőmérleg 1991**14. táblázat**

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
FV	15156	2617	9126	26899	12111	1705	12088	25904	96%
IBCS									
PC	20478	3232	9988	33698	21621	216	14528	36365	108%
HÍ	4596	954	2540	8090	1436	419	4199	6054	75%
ÖSSZ	40230	6803	21654	68687	35168	2340	30815	68323	99%
								68687	68323

Munkaidőmérleg 1992**15. táblázat**

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
FV	13396	2257	7060	22713	11591	481	9287	21359	94%
IBCS									
PC	23024	3733	11659	38416	25032	336	14947	40315	105%
HÍ	5636	895	2796	9327	1382	593	5401	7376	79%
ÖSSZ	42056	6885	21515	70456	38005	1410	29635	69050	98%
								70456	69050

Munkaidőmérleg 1993**16. táblázat**

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2	
FV	14950	2450	7529	24929	8827	317	12497	21641	87%	
IBCS	5784	935	2925	9644	3330	428	6023	9781	101%	
PC	30461	4905	15435	50801	23907	255	28830	52992	104%	
HÍ	5955	955	2985	9895	548	531	6433	7512	76%	
ÖSSZ	57150	9245	28874	95269	36612	1531	53783	91926	96%	
				95269					91926	

Munkaidőmérleg 1994**17. táblázat**

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2	
FV	9038	1507	4520	15065	7946	222	7308	15476	103%	
IBCS	7300	1300	4000	12600	5600	500	6050	12150	96%	
PC	28685	4781	14343	47809	31561	437	21342	53340	112%	
HÍ	3588	599	1796	5983	2935	390	3779	7104	119%	
ÖSSZ	48611	8187	24659	81457	48042	1549	38479	88070	108%	
				81457					88070	

Munkaidőmérleg 1995**18. táblázat**

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2	
FV	12486	2081	6243	20810	9756	618	5486	15860	76%	
IBCS	5981	997	2990	9968	2129	60	5696	7885	79%	
PC	28229	4705	14115	47049	26659	1333	15466	43458	92%	
HÍ	5441	907	2720	9068	3005	314	4917	8236	91%	
ÖSSZ	52137	8690	26068	86895	41549	2325	31565	75439	87%	
				86895					75439	

Munkaidőmérleg 1996

19. táblázat

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2	
FV	6942	693	3935	11570	4145	1107	6894	12146	105%	
IBCS	5837	555	3336	9728	4622	640	4346	9608	99%	
PC	20294	2029	11500	33823	18894	508	15896	35298	104%	
HÍ	2596	250	1481	4327	1017	511	2838	4366	101%	
ÖSSZ	35669	3527	20252	59448	28678	2766	29974	61418	103%	
				59448					61418	

Munkaidőmérleg 1987-1996 (fegyvezettechnika)

20. táblázat

ÉV	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2	
1987	21312	6530	14138	41980	13698	13451	18703	45852	109%	
1988	20087	4407	9696	34190	14016	5509	14761	34286	100%	
1989	16091	3887	13810	33788	15650	2396	18656	36702	109%	
1990	16182	2464	10538	29184	15646	1606	14093	31345	107%	
1991	15156	2617	9126	26899	12111	1705	12088	25904	96%	
1992	13396	2257	7060	22713	11591	481	9287	21359	94%	
1993	14950	2450	7529	24929	8827	317	12497	21641	87%	
1994	9038	1507	4520	15065	7946	222	7308	15476	103%	
1995	12486	2081	6243	20810	9756	618	5486	15860	76%	
1996	6942	693	3935	11570	4145	1107	6894	12146	105%	
ÖSSZ	145640	28893	86595	261128	113386	27412	119773	260571	100%	
				261128					260571	

Munkaidőmérleg 1987-1996 (fegyvezettechnika) IBCS 21. táblázat

ÉV	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
1987									
1988									
1989									
1990									
1991									
1992									
1993	5784	935	2925	9644	3330	428	6023	9781	101%
1994	7300	1300	4000	12600	5600	500	6050	12150	96%
1995	5981	997	2990	9968	2129	60	5696	7885	79%
1996	5837	555	3336	9728	4622	640	4346	9608	99%
ÖSSZ	24902	3787	13251	41940	15681	1628	22115	39424	94%
				41940				39424	

Munkaidőmérleg 1987-1996 (fegyverzettechnika összesen) 22. táblázat

ÉV	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
1987	21312	6530	14138	41980	13698	13451	18703	45852	109%
1988	20087	4407	9696	34190	14016	5509	14761	34286	100%
1989	16091	3887	13810	33788	15650	2396	18656	36702	109%
1990	16182	2464	10538	29184	15646	1606	14093	31345	107%
1991	15156	2617	9126	26899	12111	1705	12088	25904	96%
1992	13396	2257	7060	22713	11591	481	9287	21359	94%
1993	20734	3385	10454	34573	12157	745	18520	31422	91%
1994	16338	2807	8520	27665	13546	722	13358	27626	100%
1995	18467	3078	9233	30778	11885	678	11182	23745	77%
1996	12779	1248	7271	21298	8767	1747	11240	21754	102%
ÖSSZ	170542	32680	99846	303068	129067	29040	141888	299995	99%
				303068				299995	

Munkaidőmérleg 1987-1996 (páncélos- és gépjárműtechnika) 23. táblázat

ÉV	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2	
1987	20715	7853	10776	39344	31189	1998	13371	46558	118%	
1988	24780	5529	11250	41559	21689	2989	17041	41719	100%	
1989	19953	3736	14915	38604	20748	4027	12982	37757	98%	
1990	20217	2935	11200	34352	25203	1578	11176	37957	110%	
1991	20478	3232	9988	33698	21621	216	14528	36365	108%	
1992	23024	3733	11659	38416	25032	336	14947	40315	105%	
1993	30461	4905	15435	50801	23907	255	28830	52992	104%	
1994	28685	4781	14343	47809	31561	437	21342	53340	112%	
1995	28229	4705	14115	47049	26659	1333	15466	43458	92%	
1996	20294	2029	11500	33823	18894	508	15896	35298	104%	
ÖSSZ	236836	43438	125181	405455	246503	13677	165579	425759	105%	
				405455					425759	

Munkaidőmérleg 1987-1996 (híradótechnika)

24. sz. táblázat

ÉV	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2	
1987	4496	2007	2985	9488	3560	1268	5312	10140	107%	
1988	4877	1754	2198	8829	1573	1393	6065	9031	102%	
1989	3403	1388	3337	8128	1909	329	6590	8828	109%	
1990	4225	1158	2298	7681	2120	405	4615	7140	93%	
1991	4596	954	2540	8090	1436	419	4199	6054	75%	
1992	5636	895	2796	9327	1382	593	5401	7376	79%	
1993	5955	955	2985	9895	548	531	6433	7512	76%	
1994	3588	599	1796	5983	2935	390	3779	7104	119%	
1995	5441	907	2720	9068	3005	314	4917	8236	91%	
1996	2596	250	1481	4327	1017	511	2838	4366	101%	
ÖSSZ	44813	10867	25136	80816	19485	6153	50149	75787	94%	
				80816					75787	

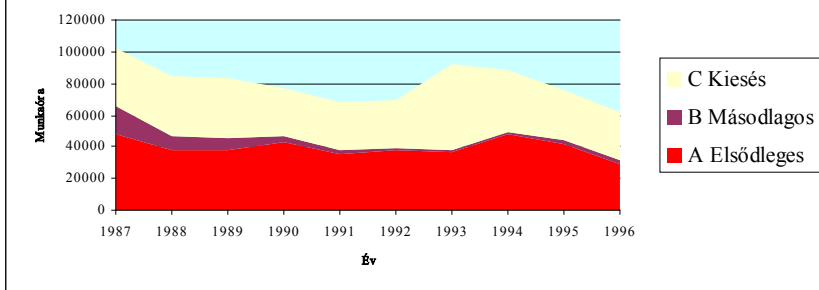
Munkaidőmérleg mindösszesen 1987-1996**25. táblázat**

ÉV	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
1987	46523	16390	27899	90812	48447	16717	37386	102550	113%
1988	49744	11690	23144	84578	37278	9891	37867	85036	101%
1989	39447	9011	32062	80520	38307	6752	38228	83287	103%
1990	40624	6557	24036	71217	42969	3589	29884	76442	107%
1991	40230	6803	21654	68687	35168	2340	30815	68323	99%
1992	42056	6885	21515	70456	38005	1410	29635	69050	98%
1993	57150	9245	28874	95269	36612	1531	53783	91926	96%
1994	48611	8187	24659	81457	48042	1549	38479	88070	108%
1995	52137	8690	26068	86895	41549	2325	31565	75439	87%
1996	35669	3527	20252	59448	28678	2766	29974	61418	103%
ÖSSZ	452191	86985	250163	789339	395055	48870	357616	801541	102%
				789339				801541	

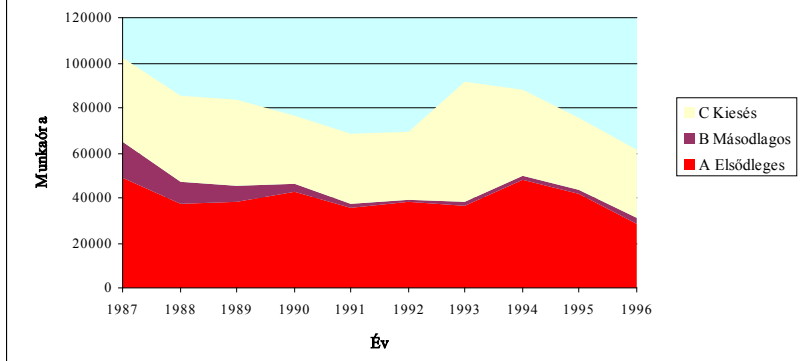
Munkaidőmérleg anyagnemenként mindösszesen 1987-1996 26. táblázat

AEG	ATERV	BTERV	CTERV	MALAP	AVH	BVH	CVH	TELJ1	TELJ2
FV	145640	28893	86595	261128	113386	27412	119773	260571	100%
IBCS	24902	3787	13251	41940	15681	1628	22115	39424	94%
PC	236836	43438	125181	405455	246503	13677	165579	425759	105%
HÍ	44813	10867	25136	80816	19485	6153	50149	75787	94%
ÖSSZ	452191	86985	250163	789339	395055	48870	357616	801541	102%
				789339				801541	

7. számú ábra: Munkaidőmérleg mindösszesen 1987-1996
(tervezett)

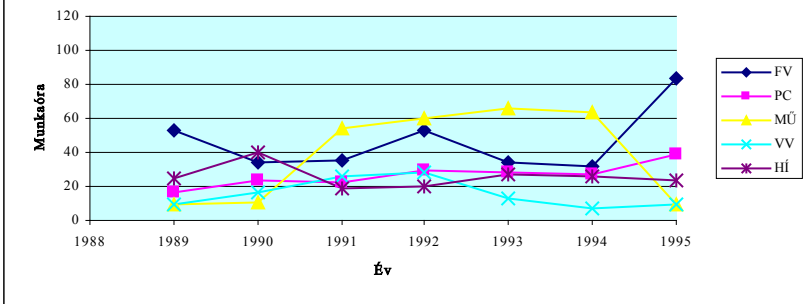
8. számú ábra: Munkaidőmérleg mindösszesen 1987-1996
(teljesített)

Az elvégzett 3. sz. technikai kiszolgálások időszükséglete (anyag-nemenként) 27. sz. táblázat

AN/ÉV	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
FV		53	34	35	53	34	32	83
PC		16	24	22	30	28	27	39
MŰ		10	11	54	60	66	64	9
VV		9	16	26	28	13	7	9
HÍ		25	40	19	20	27	26	23

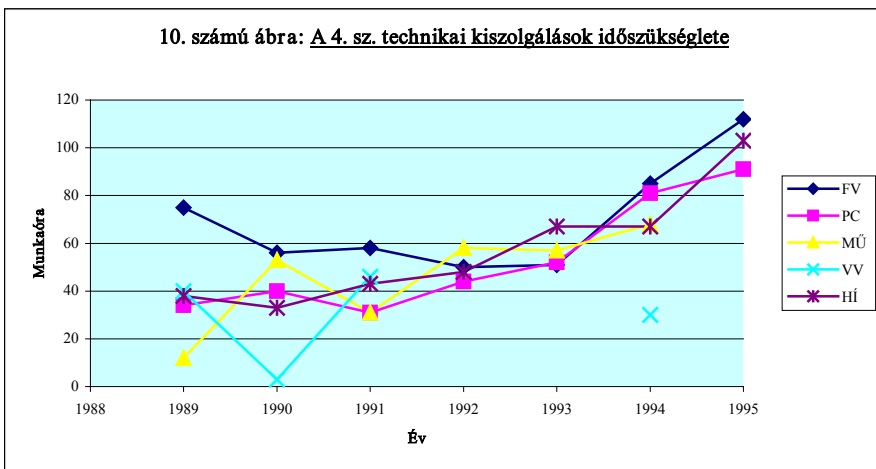
9. számú ábra: A 3. sz. technikai kiszolgálások időszükséglete

Az elvégzett 4. sz. technikai kiszolgálások időszükséglete (anyag-nemenként) 28. sz. táblázat

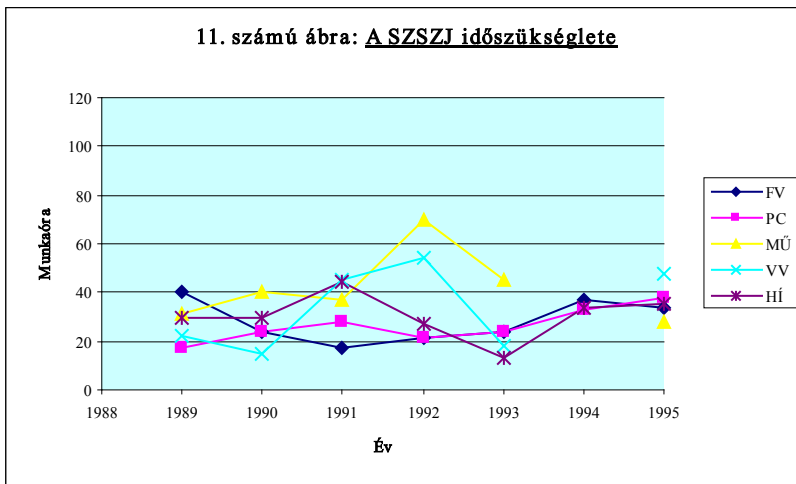
AN/ÉV	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
FV		75	56	58	50	51	85	112
PC		34	40	31	44	52	81	91
MŰ		12	53	31	58	57	68	
VV		40	3	46			30	
HÍ		38	33	43	48	67	67	103

10. számú ábra: A 4. sz. technikai kiszolgálások időszükséglete

Az elvégzett szükség szerinti javítások időszükséglete (anyag-nemenként) **29. sz. táblázat**

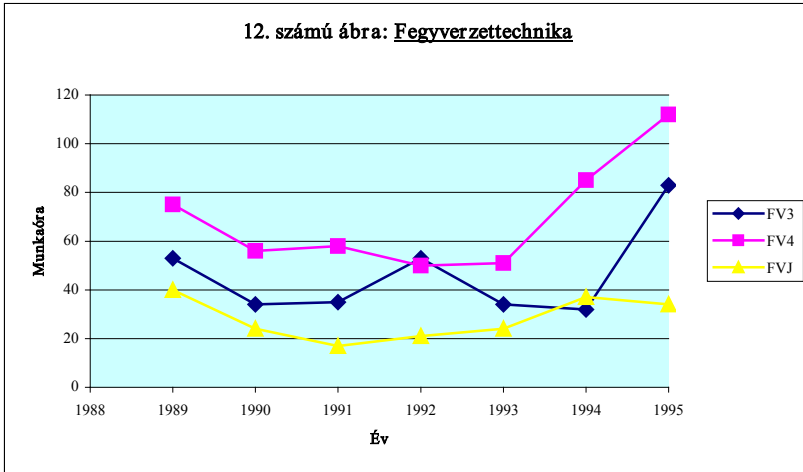
AN/ÉV	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
FV		40	24	17	21	24	37	34
PC		17	24	28	21	24	33	38
MŰ		31	40	37	70	45		28
VV		22	15	45	54	18		48
HÍ		30	30	44	27	13	34	35

Kiszolgálás-javítás (fegyverzettechnika)

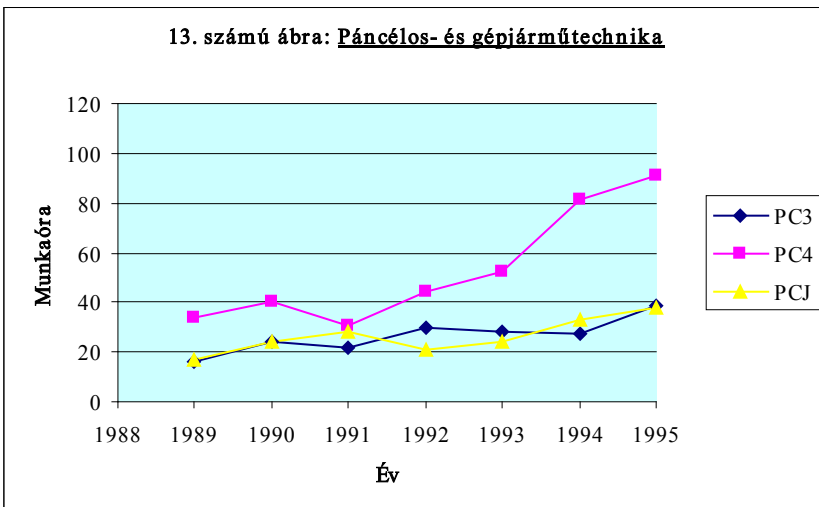
30. sz. táblázat

AN/ÉV	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
FV3		53	34	35	53	34	32	83
FV4		75	56	58	50	51	85	112
FVJ		40	24	17	21	24	37	34

Kiszolgálás-javítás (páncélos- és gépjárműtechnika) 31. sz. táblázat

AN/ÉV	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
PC3		16	24	22	30	28	27	39
PC4		34	40	31	44	52	81	91
PCJ		17	24	28	21	24	33	38

Szándékom szerint az anyag közreadásával azoknak kívántam adatokat szolgáltatni, valamilyen lökést adni, akik akárcsak halvány készletet is éreznek ezen időszak vizsgálatára, kutatására akár az egységes technikai kiszolgálási rendszer, akár a csapattagozatú javítószervek működése szemszögéből.

Felhasznált irodalom:

1. A Magyar Néphadsereg fegyverzeti és technikai főcsoportfőnökének 143/1986. (HK 24.) számú intézkedése a csapattagozatú javítószervek szaktevékenységének egységes elvek alapján történő tervezéséről, elszámolásáról és nyilvántartásáról.
2. A 7. légvédelmi rakétaezred éves technikai kiszolgálási tervei (nyilvántartásai).
3. A 7. légvédelmi rakétaezred éves munkaerő kapacitás elszámolásai.
4. **Varga László:** Technikai kiszolgálások a 7. légvédelmi rakétaezrednél. (Katonai Logisztika 2003/1. szám).

KÖZLEKEDÉSI KONFERENCIA
A VASÚT SZÁLLÍTÁSÁRÓL
(2002. GÖD)
(VASÚTI SZÁLLÍTÁSOK TAPASZTALATAI)

Németh Ernő¹

A Magyar Honvédség 2002.évi kiemelt feladatai között szerepelt a Spanyolországban levezetett „DYNAMIC-MIX”, valamint a hazai „SZABLYA-2002” gyakorlat, illetve a Magyar Katonai Rendész Kontingens Sarajevoba telepítése. Mindegyik feladat jelentős, elsősorban vasúti szállítás megszervezését jelentette mind az érintett alakulatok, mind az MH katonai közlekedési szervek szállító szakemberei részéről.

A „DYNAMIC-MIX” gyakorlaton résztvevő MH 5. Bocskai István Gépesített Lövészdzandár (Debrecen) és az MH 64. Boconádi Szabó József Logisztikai és Támogató Ezred (Kaposvár) technikája, anyaga és a személyi állomány egy részének ki- és visszaszállítása vasúton történt. A vasúti szállítás jelentőségét az adta, hogy a szállítást öt országon keresztül mintegy 2 600 km távolságra kellett megszervezni úgy, hogy a vasúti nyomtáv váltása miatt (magyar vasút: 1435 mm, spanyol vasút: 1676 mm) a francia-spanyol határon az átrakást is meg kellett szervezni.

A „SZABLYA-2002” gyakorlaton szintén a debreceni alakulat vett részt úgy, hogy a helyőrségből a gyakorlótérre történő át- és visszacsoportosítást (oda 17, vissza 20) katonavonattal hajtották végre. A nagy mennyiségű szerelvényekből álló vasúti szállítás megszervezése szintén komoly feladat elé állította az érintett szakembereket.

A Magyar Katonai Rendész Kontingens Sarajevoba történt vasúti kiszállítása a felkészítés szempontjából szolgált érdekes tapasztalatokkal.

¹ Dr. Németh Ernő ezredes, a hadtudomány kandidátusa, MH közlekedési szolgálatfőnök.

*A nevezett feladatok tapasztalatainak feldolgozására a HM Üdülte-
tési, Egészségmegőrzési és Rendezvényszervező Kht. gödi bázisán két-
napos szakmai konferencián került sor. A konferencián részt vettek a
HM Nemzetközi Együttműködési Főosztály, a HM Beszerzési és Biz-
tonsági Beruházási Hivatal, az MH Szárazföldi Parancsnokság, az
MH Légierő Parancsnokság, a MÁV Rt, valamint az MH Közlekedési
Szolgálat szakemberei.*

*A konferencián elhangzott előadások anyagát több részben folyta-
tásokban azzal a szándékkal adjuk közre, hogy a vasúti szállítások elő-
készítésében, végrehajtásában érintett szak-, illetve közreműködő állo-
mány a leírt tapasztalatokat hasonló feladatok megoldása során
hasznosítani tudja.*

*A folyóirat ebben a számban az MH Katonai Közlekedési Központ
„Dynamic Mix 2002” és a “Szablya 2000” gyakorlaton szerzett tapaszt-
alatait adjuk közre. A többi résztvevő előadásainak anyagát a következő
számban jelentetjük meg.*

A „DYNAMIC MIX 2002” GYAKORLAT VASÚTI ÁTCSOPORTOSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI

*Kerekes Béla*¹

Kiszállítás

A technikai eszközök eljuttatása a gyakorlat helyszínére döntő többségében vasúti szállítás útján történt. Két katona vonat indult Magyarországról. **1 sz. szállítmány:** 7035/1001- Kiskorpádról, **2. sz. szállítmány:** 7037/1001 - Hajdúhadházzal. A szállítmányok indulás előtt rendelkeztek a határátlépésekhez, illetve továbbításhoz szükséges valamennyi VÁM, illetve fuvar okmányokkal. A szállítmányok elindulásáig a szállítmányparancsnokok és a szállítmánykísérők a magyarországi határ átlépési adatok, Port Bou állomásra történő érkezés, illetve indulás adatai, valamint a Savona-ban történő vonatmegosztás, illetve továbbítás rendjére vonatkozó adatok birtokában voltak.

A 7035/1001 sz. szállítmányon a szállítmány parancsnoki teendőket *Salamon Béla százados*, a közlekedési összekötőtiszt teendőket *Szabados Tibor mk. alezredes* látta el, a 7037/1001 sz. szállítmányon a szállítmányparancsnok *Sramkó Mátyás alezredes* a közlekedési összekötőtiszt *Kerekes Béla mk. őrnagy* volt.

A szállítmányok berakása szinte egy időben zajlott le 2002. május 14-én 10.00-13.00 között. Kiskorpádról 23 vasúti kocsival, míg Hajdúhadházzal 28 vasúti kocsival indult el a szállítmány. *A szállítmány összeállítása:* 2 AcBc+ 1WLaB+1WRm+7Ks+ 2Res + 1Rmms+ 8Sammp+ 3Laadks+ 1Rgs+ 2Lgs. Vasúti kocsi.

Mivel a 2 sz. szállítmányon utaztam, többnyire az itt történetekre kívánok bővebben foglalkozni. A szállítás során szinte mindkét szállítmánynál ugyan azok a gondok merültek fel.

A 7037/1001 sz. szállítmány 2002. 05. 14-én 17.01-kor indult el Hajdúhadház állomásról. Az állomány pihentetését és étkeztetését az MH KKK által rendelkezésre bocsátott háló és étkezőkocsikban biztosítottuk.

¹ Kerekes Béla mk. őrnagy, MH KKK/5. üzemeltető mérnök.

A szállítmányhoz **Debrecen** állomáson 3 db konténerszállító kocsit kellett hozzá kapcsolni.

A kilépő vámolás a magyar-szlovén határon **Hodos** állomáson történt. Az állomásra 2002.05.15-én 10.00-kor érkezünk és 14.20-kor indulunk tovább. A vasút technológiai és vámolási feladat végrehajtása mintegy 4 órát vett igénybe. Ez idő alatt intézkedtem a vasúti személy, illetve konyha kocsik vízzel való feltöltésére. Az állomás nem rendelkezett a szükséges berendezéssel, de a segítőkész vasutasok egy fél collos vizes slag segítségével feltöltötték a kocsikat vízzel.

A következő határállomás **Villa Opicina**, amely egyben EU belépő határállomás is. Villa Opicina állomásra 2002.05.16-án 00.15-kor érkezünk és 01.45-kor indulunk tovább. Itt belépő vámolást hajtottak végre. Az állomás technikai lehetőségei nem tették lehetővé a kiürült vízkészletek utántöltését, de ígéretet kaptunk hogy **Genovában** ez pótolható. Az olasz vasutak ezen ígéretüket teljesítették is.

A vonatmegosztása, rendben az előzetes terveknek megfelelően történt **Savona** és **Ventimiglia** között.

Az olasz-francia határra 2002.05.17-én 01.15 kor érkezünk és 2002.05.18-án 04.35-kor indulunk tovább. Érkezéskor még nem sejtettük, hogy 27 órát kell itt eltöltenünk. Az olasz illetve a francia vasutasok pontos indulási adatokat nem tudtak mondani.

Meglepve vettük észre, hogy az első szállítmány is itt tartózkodott. A várakozási időt kihasználva biztosítottuk a két szerelvény személyi állománya részére a fizikai szükségletek kulturált kielégítését. Sajnos a vasúti kocsik vízzel való feltöltését nem sikerült megoldani, azonban arra ígéretet kaptunk, hogy közvetlenül az olasz-francia határ túlsó oldalán lévő **Nizza** állomáson feltöltik a kocsikat. Azonban a francia vasutak ezen ígéretüknek nem tettek eleget. Sajnos sem az olasz, sem a francia vasutasok nem tudták megindokolni a hosszú tartózkodás okát.

Franciaország területén a vonat jó tempóban haladt. Azonban a személy kocsik vízzel való feltöltése érdekében intézkednem kellett, így a szállítmányparancsnokkal együttműködve a mozdonyvezető segítségével sikerült megoldani ezt a problémát egy tűzoltókocsi segítségével. Ez a művelet mintegy 2,5-3 órával hosszabbította meg a menetidőt. A hosszú tartózkodási idő ellenére is úgy tűnt, hogy biztosítható lesz a **San Gregorióba** történő pontos érkezés.

A francia - spanyol határt Port Bou-nál 2002.05.19-én 01.00-kor léptük át. Itt a szállítmány átrakása volt a feladat. Az átrakó állomáson csak nappali szolgálat van rendszeresítve, ezért csak reggel 08.00 után tudtuk elkezdni az átrakást. A szállítmány egységeinek együttműködése biztosította a szállítmány 3 óra alatti átrakását. Az rakmintás eszközöknek közúton kellett megtenni a még hátra lévő mintegy 600 km-t. Ennek az oszlopnak a parancsnoka ***Sramkó Mátyás alezredes*** volt, míg a szállítmányparancsnoki teendőket a szállítmányparancsnok helyettese látta el. Az átrakás, a fuvarokmányok és vámolás rendezése után a szállítmány 2002.05.19.-én 15.20-kor indult el **Port Bou-ból**.

Az átrakásban a spanyol vasutak minden segítséget megadtak. Mivel a BTR-ek részére fémbetétes vasúti kocsit biztosítottak, így az UMK oldaltámaszok alkalmazása nem volt lehetséges. A heveder és az UMK homloktámaszok biztosíthatták volna a technikák megfelelő rögzítését, azonban a spanyol vasúti pálya egyenetlensége miatt bekövetkezett káros mozgások fellazították a hevedereket, ezért azok ismételt meghúzása véggett hosszabb - rövidebb megállásokat kellett tennünk. A spanyolok által rendelkezésre bocsátott vasúti személykocsikkal kapcsolatban az a probléma volt, hogy a légkondicionálóval és vákuumos WC-vel felszerelt kocsikban az áram ellátás hiánya miatt azok nem működtek. A spanyol vasúti személyzet az egyik állomáson próbálta elhárítani ezt a problémát, de sikertelenül. Ez mintegy 2 órás további tartózkodást okozott.

Végezetül 2664 km megtétele után 2002.05.20.-án 10.00-kor megérkeztünk **Zaragoza – San Gregorio** katonai pályaudvarra.

Munka az M&T Team-ben:

- részvétel a napi értekezleteken,
- folyamatos kapcsolattartás a RAILLO; ROADLO és Guardia civil szakembereivel,
- tájékoztatások a Spanyolországban betartandó rendszabályokról különösen a túlméretes, nagytömegű járművek közlekedésére, valamint a veszélyes és robbanó árúk szállítása esetén,
- valamennyi gyakorlat területén kívüli mozgás igények leadása,
- visszaszállítás előkészítése,
 - tájékozódás az időközben felmerült napi problémákról, intézkedések megtétele ezek megoldására,

- egyeztetések végrehajtása a szállítványparancsnokokkal, a visszaszállításra vonatkozóan,
- túlméretes eszközök közötti közlekedésének közlekedtetésének megkérése.

Visszaszállítás

A 7034/1001 számú szállítványon voltam közlekedési összekötőtiszt. A magyar katonai szállítványok berakása eredetileg 2002.06.07-re volt tervezve, de azt a francia vasút (SNCF) kérésére két nappal későbbre kellett áttennünk. *A visszaszállításkor a két magyar katonai szerelvény sorrendje felcserélődött.* Így a Hajdúhadház rendeltetésű (7034/1001) lett az **1. számú szállítvány**, a Kiskorpád (7036/1001) rendeltetésű pedig a **2. számú szállítvány**. A túlméretes technikai eszközök lábön tették meg a szükséges távolságot a spanyol határig (14 db technika).

A tervezés során folyamatosan tartottam a kapcsolatot a spanyol vasúti-összekötőtiszttel a vasúti kocsik biztosítottsága érdekében. A gördülőanyag igényeket, és a rakodóhoz állítási tervet május 31-én írásban át is adtam a spanyol félnek. A két vonat összeállítása miatt hosszú egyeztető tárgyalásokat kellett lefolytatnom a spanyol féllel mivel az **1. számú szerelvény tömege**, illetve hossza miatt csak egy nagyobb teljesítményű mozdony alkalmazása tette volna lehetővé a vonat továbbítását. Ez a mozdony azonban nem biztosította volna a szállítás ideje alatt a személykocsikban az elektromos áramellátást, ezáltal a elektromos klíma, a vákuumos WC valamint a világítás működését. *Az egyeztetések után arra jutottunk, hogy a 3 db konténert szállító vasúti kocsit a 2. számú szállítványhoz átcsoportosítunk a spanyol szakaszon (Port Bou-ig).* Ezt a tény azért látom lényegesnek megjegyezni, mert a nagy vonattömeg és hossz a szállítás során még számos gondot okozott.

A módosított tervnek megfelelően 2002.06.09-én 10.30.-kor személyesen meggyőződtem **San Gregorio** katonai pályaudvaron a vasúti kocsik meglétéről. A 7034/1001 sz. szállítvány kocsijai be voltak állítva a homlokrakodóhoz. Az 5 db személykocsi az állomás 2 sz. vágányán állt, amelyek közül a vasúti alkalmazott egyértelműen nem tudta megjelölni, hogy melyik szállítványhoz melyik személykocsi tartozik. A 7036/1001 számú szállítvány póre kocsijai az állomási dolgozó elmondása szerint a szomszédos állomáson voltak.

A 7034/1001 sz. szállítmány berakása 2002.06.09-én 15.00-kor a tervezett időben megkezdődött. A berakó részleg feladatát szervezetten, terv szerint, szakszerűen és gyorsan hajtotta végre. A szállítmány berakását 17.30-kor befejeztük. A vasúti fuvarokmányokat a szükséges adatokkal kitöltve időben átadtam a RENFE (spanyol vasút) alkalmazottjának.

A visszaszállításhoz ugyanazokat a vasúti kocsikat kaptuk, amelyeket odaszállítás során. Ezért a fémbetétes vasúti kocsikon a BTR-ek rögzítésekor az UMK oldaltámaszok helyett 2-2 db vezetőfa alkalmazását rendeltem el. Így a spanyol vasúton történő szállítás során csak 2 alkalommal kellett a rögzítő hevedereket meghúzni. A szállítmány a tervezett 20.45 idejű indulási idő helyett 20.58-kor hagyta el San Gregorio állomást.

Még itt kell megjegyezni, hogy a kommunikálás a spanyol vasúti dolgozókkal nehézkes volt, mert sem ők sem a katonai összekötők nem beszéltek angolul. Csak a berakás végére jött ki angolul elég jól beszélő tiszt.

A spanyol-francia átrakó állomásra 2002.06.10. 11.30-kor érkeztünk meg. Tájékozódva a magyar vasúti kocsik meglétéről, tudatták velem, hogy a magyar kocsik a szomszédos francia határállomáson tartózkodnak.

A francia vasutasok sztrájkja miatt azok átadása bizonytalan volt, de a két magyar vonat leközlekedtetésére megvoltak a szükséges engedélyek. A spanyol vasutasok a franciák tájékoztatása szerint egyre csak nyújtották kifelé a kocsik átadási idejét a spanyol határállomásra. Ez a határozatlanság borzolta a kedélyeket. Végül a magyar kocsik 2002.06.10-én 18.30-kor kerültek a rakodóhoz beállításra. Az átrakás szervezetten, gyorsan került végrehajtásra, melyet 21.15-kor be is fejeztünk. A vasúti fuvar és VÁM okmányokat a **RENFE**, illetve a **Civil Guardia** dolgozójának időben átadtam. A 3 db konténeres kocsi az előzetes terveknek megfelelően a szállítmányunkhoz került, valamint a lábon érkezett technikai eszközök egy része.

A késői kocsi kiállítás ellenére is biztosítható lett volna a szállítmány tervezett időben történő elindítása. A szállítmány 22.35 helyett 23.43-kor hagyta el **Port Bou** átrakó állomást és lépte át a spanyol-francia határt.

A szállítmány hosszabb-rövidebb tartózkodások után az olasz határtól mintegy 200 km-re lévő francia állomáson 2002.06.11-én 11.00-kor megállt. Egy francia vasúti dolgozó kb. 1 órával később hozta tudomásunkra azt a tényt, hogy a vonatunk várhatóan 20.00-kor indul tovább, mivel az olasz határállomáson 12.00-20.00 között a szolgálat szünetel.

A tartózkodás alatt az összes technikai vizünket felhasználtuk, így a francia vasutasokkal történt egyeztetést követően megígérték, hogy **Nizzaban** kapunk vizet. Ez 2002.06.11. 22.46 és 23.37 között meg is történt.

A francia-olasz határt 2002.05.12.-én 01.10-kor léptük át és érkezünk meg Ventimiglia határállomásra.

A szállítmány megérkezése után a szállítmány parancsnok utasítása szerint személyesen tájékoztam a vonat megosztására és várható indulására vonatkozóan. Az **olasz vasút (FS)** alkalmazottjai közölték, hogy erre előreláthatólag 2002.06.12.-én 09.00-kor került sor. Ezt jelentettem a szállítmány parancsnokának.

Közben 04.30-kor megérkezett a 7036/1001 sz. szállítmány (Kaposváriak).

Reggel 06.30-kor ismét tájékoztam a várható továbbindulást illetően, melyre megerősítették az éjszaka elhangzottakat. Azonban a kiskorpádi szállítmány hossza és tömege nem tette szükségessé a vonat megosztást; az FS alkalmazottjai úgy döntöttek, hogy a 7036/1001 sz. szállítmány indul korábban és azt követően a mi szállítmányunk 2 részben. A vonat megosztás ideje elég kényelmetlen időpontra esett, mivel ekkor volt időserű az állomány reggeliztetése. Ez is elég nagy bonyodalom mellett sikerült. A katonáknak a sínek között bókászva kellett a saját már megosztott szerelvény kocsijáig eljutni.

A vonat megosztás tervében az szerepelt, hogy csak Ventimiglia és Savona között lesz rá szükség. Ez mintegy 2,5 óras külön utazást feltételezett. A vonat első része 11.08-kor a második része 11.50-kor hagyta el Ventimiglia állomást. Meglepve vettük észre **Savona** állomáson áthaladva, hogy a vonat nem áll meg és nem várja be a második részt. Ez azért volt fontos, mert a második szállítmány részen utazó 55 fő étkeztetése nem volt megoldott. Az egyik állomáson tájékozódva meglepve vettük tudomásul, hogy az olasz vasutasok a szállítmányt tömege és hossza miatt **Milánó** állomásig kívánták 2 részben leközlekedtetni. Ez a távolság mintegy 10 óra szállítási időt tett volna szükségessé, ezért a szállítmány parancsnokkal együtt arra törekedünk, hogy a lehető legkorábban várjuk be a második részt az állomány ellátása céljából.

Az állomány étkeztetésére 2002.06.12. 19.20 és 21.07 között került sor **Arquata** állomáson. A szállítmány továbbiakban is 2 részben közlekedett **Milánóig**. Milanóba az első rész 2002.06.13. 01.00-kor, a második

rész 2002.06.13. 01.20-kor érkezett meg. A szállítmány ismét együtt 2002.06.13.-án 02.20-kor indult tovább.

A szállítmány technikai vízzel való ellátása **Bresciába** volt tervezve. A vízfeltöltésre 2002.06.13. 04.40 és 06.28 között került sor, melyet már a szállítmány parancsnok engedélyével személyesen intéztem.

Ebben az időszakban a szállítmány elég jól haladt, amíg a szlovén határtól mintegy 1 órányira megálltunk **Cervignano** állomáson 2002. 06.13. 11.55-kor. Ismét a vonat tömege volt a gond. *Tájékoztattam a helyzetről és közölték velem hogy 2 kisebb teljesítményű mozdony szükséges a következő szakasz megtételéhez vasútiüzemi okok miatt.* A várható indulási időt óráról-órára tolták kifelé míg nem 6,5 óras várakozás után 18.28-kor a szállítmány elindult.

Ezelőtt azonban fel vettem a kapcsolatot *Pes ezredessel* az olasz közlekedési szolgálat vezetőjével, aki közben járt az ügy érdekében.

A 7034/1001 sz. szállítmány 2002.06.13-án 19.25-kor érkezett meg **Villa Opicina** olasz-szlovén határállomásra. A megérkezést követően a szükséges VÁM és vasúti fuvarokmányokat rendelkezésre bocsátottam a szükséges szerveknek és együttműködtem annak gyors, zökkenőmentes kezelése céljából. Így lehetővé vált, hogy szállítmányunk 2002. 06.13-án 22.45-kor elindulhatott **Villa Opicina** állomásról és lépte át az olasz-szlovén határt.

A hosszú várakozás ideje alatt felvettem a kapcsolatot a szlovén vasút képviselőjével, akitől kértem, hogy a mozdony hiánya ne okozzon felesleges várakozást a határon, valamint kértem, hogy **Ljubljana** állomáson technikai vízzel töltsék fel a személykocsik tartályait. A szlovén összekötő minden segítséget megígért és teljesített is.

A vasúti kocsik technikai vízzel való feltöltésére 2002.06.14-én 01.35 és 02.10 között került sor Ljubljana állomáson.

A szlovén-magyar határállomásra 2002.06.14-én 08.45-kor értünk meg. A vasúti, illetve VÁM okmányok kezelésében aktívan közreműködtem, így lehetővé vált, hogy a szállítmány 11.53 perckor elindult **Hodos** állomásról és lépte át a szlovén-magyar határt.

A szállítmány **Zalaegerszeg** állomásra 13.15-kor érkezett; a vonatnak menetirányt kellett váltania.

Ennek a műveletnek a végrehajtása után 14.05-kor indult tovább. A szállítmány az egyvágányú pályán hosszabb-rövidebb megállásokkal haladt, amíg egy előttünk lerobbant vonatot kellett a szállítmány mozdonyának kimentenie, és egy nagy viharba került.

Ez az idővesztés eredményezte azt, hogy a délutáni személymenetbe beleesett a szállítmány így **Ukk** állomáson kellett várakoznunk 15.00 és 18.30 között. Ez az állapot rendkívüli módon nyugtalanította a szállítmány teljes állományát. A szállítmány végül 19.00-kor megérkezett **Boba** állomásra, ahonnan villamos vontatás mellett 19.08-kor indultunk tovább. Ettől kezdve a szállítmány kielégítően haladt, így 21.25-kor már **Székesfehérváron** voltunk. Mozdonyvezető csere után 22.05-kor indultunk tovább.

A következő állomás ahol a szállítmánynak hosszabb időre meg kellett állnia **Budapest-Ferencváros** állomás, ahol szintén mozdonyvezető váltás 00.30 és 01.15 között. A szállítmány **Rákos-Nagykátá-Ujszász-Szolnok** vasútvonalon haladt szinte megállás nélkül. Solnok állomáson szintén mozdonyvezető váltás; mintegy 25 perces tartózkodás után 2002.06.14. 04.25-kor érkeztünk **Debrecen** állomásra. Debrecen állomáson 3 db konténeres póre kocsis kisorozásra került a szállítmány többi része 04.55-kor indult el és haladt tovább **Hajdúhadház** felé. Hajdúhadházra a 7034/1001 sz. szállítmány 2002.06.14-én 05.35-kor érkezett meg. A szállítmány kirakása rendben fegyelmezetten **Vass Mihály őrnagy** VKP ellenőrzése alatt került végrehajtásra.

Azt tudni kell, hogy **Hajdúhadház egy fővonalis állomás**, itt egy egyszerű szállítmány beállítás, nem vonat forgalmas időszakban 1 órát vesz igénybe. Most pedig éppen a reggeli csúcsra érkezett meg a szállítmány.

Tapasztalatok:

- a szállítás tervezésekor be kell szerezni valamennyi érintett ország katonai közlekedési közegeivel való kapcsolódási pontot, telefonszámokat;
- egyértelműen meg kell határozni a közlekedési közeg feladatait, meg kell határozni részére az együttműködési pontokat a szállítmányparancsnokkal, valamint el kell határolni azt a szállítmányparancsnok feladataitól;

- a kapcsolattartás miatt a közlekedési közeg részére szolgálati mobil telefont biztosítani, a külföldi tartózkodás ideje alatt is;
- a be- illetve kirakás alkalmával a befogadó nemzet kapcsolattartója tudjon angolul;
- törekedni kell arra, hogy a szállításban érintett országok tartásuk be a határ átvétel időpontokat;
- az igénylések tartalmazzák a vízvétel tervezett helyeit és kérik annak biztosítását a fuvarozó vasúttól.

A „DYNAMIC MIX 2002” GYAKORLAT KÖZLEKEDÉSI TAPASZTALATAI

Kókai Ernő¹

Úgy gondolom, kijelenthetjük, hogy közlekedési szempontból a DYNAMIC MIX 2002 gyakorlat a maga nemében a rendszerváltás óta eltelt időszak legsajátosabb, legnagyobb kihívást jelentő nemzetközi gyakorlata volt. Ezt indokolja a szokatlanul nagy távolság (2600 Km), valamint a normál nyomtávról széles nyomtávra történő vasúti átrakás. Ezen kívül, a gyakorlatozó személyi állomány első alkalommal lett - a NATO elvek szerint-, charterrepülővel légi úton szállítva a helyszínre és vissza.

Szeretném érzékeltetni azt a munkát, amit munkatársaimmal folytattunk a szállítások minél jobb végrehajtása érdekében és feltárni azokat a problémákat, amelyek tapasztalataiból élve a későbbiekben talán el tudjuk kerülni azok jelentkezését.

A légi szállítás probléma és esemény nélkül lett végrehajtva, ezért erről a területről nem kívánok külön elemzést adni.

A vasúti szállítások néhány részletében azonban, - erőfeszítéseink ellenére -, nem teljesen úgy alakultak, ahogyan szeretttük volna. A továbbiakban talán úgy fog tűnni az Önök számára, hogy a jelentésem túl aprólékos, részletes, de azt hiszem, hogy érdemes felidézni azokat a főbb tevékenységeket, amelyeket azért végeztünk, hogy ezt a különleges szállítást akadály és problémamentesen lehessen végrehajtani.

A „Dynamic Mix 2002” spanyolországi gyakorlat vasúti kiszállítással kapcsolatos közlekedési tapasztalatok az alábbiak:

Kiszállítás:

1. szállítmány: 7035/1001 Kiskorpád – Zaragoza (Spanyolország) 3 vasúti kocsis ind: 2002. május 14.

¹ Kókai Ernő mk. alezredes HM KK, parancsnok mozgáskoordinációs helyettes.

2. szállítmány: 7037/1001 Hajdúhadház – Zaragoza
28 vasúti kocsi ind: 2002. május 14.

Útvonal: Hodos - Sezana/Villa Opicina - Ventimiglia – Cerbe-e/Port Bou – Zaragoza.

Visszaszállítás:

1. szállítmány: 7034/1001 Zaragoza – Hajdúhadház.
2. szállítmány: 7036/1001 Zaragoza – Kiskorpad.

1. A szállítások előkészítése, tervezése időszakában végzett feladatok, tett intézkedések, jelentkező problémák

a) A szállítások nemzetközi előkészítése

A szállítások hazai tervezését megelőzően 3 alkalommal vettünk részt a gyakorlat közlekedési feladataival összefüggő konferencián, ahol megkíséreltük egyeztetni a szállítással kapcsolatos elvárásokat, feladatokat, határidőket a Spanyol fél képviselőivel.

Ezeknek a konferenciáknak általános jellemzői voltak, hogy a Spanyolok a nemzetek részére szükséges információk átadásában nehezen, vontatottan, pontatlanul működtek közre, többnyire csak a nemzeti szabályok szerinti követelményeket szabták meg, illetve az egyes NATO STANAGOK szerinti jelentésekre hívták fel a résztvevők figyelmét. A részletkérdésekre kitérő választ adtak, vagy letudták azzal, hogy később válaszolnak, de ez általában nem történt meg. (Ezeket a problémákat az útjelentések dokumentálják).

A spanyol vasutak nyomtávja az európai normál nyomtávhoz képest szélesebb, (1676 mm). Emiatt a Francia -Spanyol határon, **Port -Bou** határállomáson, a vasúti szerelvényeken lévő technikai eszközök átrakodására volt szükség. A számunkra egyik legfontosabb kérdésben az átrakási procedurára és az azzal kapcsolatos kérdésekre vonatkozóan, több irányú erőfeszítésünk ellenére sem sikerült teljes értékű információkat beszerezni. Mint kiderült ennek egyik fő oka volt, hogy ők sem rendelkeztek erre vonatkozó tapasztalatokkal. (Spanyolország a tengeri szállításokban gyakorlottabb).

A Spanyolok által kért határidőkre mind a nagybani, mind a részletes tervek a megfelelő csatornákon és formában meg lettek küldve.

Felmértük és letisztáztuk a légi személyszállítással kapcsolatos lehetőségeket és szükségleteket.

Itt jegyzem meg, hogy a nagytávolságú szállítás egy alternatívájaként felmerült a tengeri szállítás lehetősége is. Ezért ajánlatkérést juttunk el a szlovéniai **Koper** kikötő budapesti képviselőjére, melyre azonban választ a mai napig nem kaptunk (szóbeli ígéret ellenére). Így ezt a szállítási módot a szervezésre fordítható idő rövideje miatt elvetettük.

A szállítások költségfelmérése érdekében a **MÁV Rt. Árufuvarozási Szakigazgatóságától**, illetve a szállításban részes vasutak (szlovén, olasz, francia, spanyol) díjtételeit a MÁV TRANSSPED Kft-től megkértük.

b) A szállítások hazai előkészítése

A tényleges tervezői munkát a 2002. március 13-án az **MH 5. Gépesített Lövészandártól** és a 2002. március 18-án az **MH 64. Logisztikai Ezredtől** megkapott gördülőanyag igénylések alapján kezdtük meg. Az igénylések alapján a katonavonatok összeállítását megterveztük.

Ezt követően a nemzetközi katonai vasúti szállításokról (2002. március 19-én) írásban tájékoztattuk a **MÁV Rt. Forgalmi Szakigazgatóság nemzetközi katonai szállításokkal** foglalkozó részlegét. Megkértük a tervezett vonatok forgalomba helyezését, a rakszelvényen túlérő küldemények továbbításához való hozzájárulást, a szerelvényeken lévő vasúti személykocsik 12 óránkénti technikai vízzel való feltöltését a teljes útvonalon, a különmeneti továbbítást, valamint a nemzetközi menetrendek előkészítését.

Ugyanezen a napon a vasúti szállítmányok közlekedtetéséhez szükséges diplomáciai engedélyek beszerzése érdekében írásban megadtuk az előjelentést a **HM BBBH Vám és Határforgalmi Igazgatóságnak**.

Fel kell itt vetnem egy olyan problémát, amely a tervezői munkát jelentősen befolyásolta, a tervezői állomány tevékenységét nehezítette. Az **MH 5. Gl. dd.** a vasúti gördülőanyag igénylését március 13. és május 7. között 4 alkalommal módosította. Ez minden alkalommal többletmunkát okozott az **MH KKK -nak** és a **HM BBBH -nak**, hiszen a változtatásokat újra és újra végig kellett futtatni az összes érintett felé.

A szlovén vasutaktól 2002. március 29-én megkaptuk a kifelé menő katonavonatok közlekedtetési tervét és a rakmintás engedélyeket. Az olasz, a francia és a spanyol vasutaktól többszöri megkeresésre sem kap-

tuk meg a katonavonatok közlekedtetési tervét, ezért 2002. április 10-én a diplomáciai engedélyek beszerzése érdekében a HM BBBH részére becsült (számított) futási adatokat adtunk meg.

Hajdúhadház MH ipari vagonon rakodási gyakorlat és elméleti foglalkozás megtartásával végrehajtottuk a személyi állomány és a szállítmányok szolgálati személyeinek felkészítését a vasúti rakodás és a nagytávolságú vasúti szállítás során betartandó rendszabályokra, valamint kötetelmekre. A korábbi tapasztalatok alapján felhívtuk a szállítmányparancsnokok figyelmét a nagytávolságú vasúti szállítások során várható problémákra, ezen belül külön kiemelve a technikai vízvételzések helyszíni intézésének szükségességét.

Ki szeretném emelni a tervezési folyamat egy olyan eseményét, amely a későbbi nemzetközi szállítások tervezésénél mindenképpen tanulságként kell, hogy szolgáljon.

A „*movement konferenciákon*” a Spanyolok minden nemzetet erőteljesen arra próbáltak rávenni, hogy technikai eszközöket csak vasúton szállítsanak. Erre utalt többek között az is, hogy az autópályák használatára nem biztosítottak térítésmentességet a gyakorlaton résztvevő katonai járművekre sem.

Rákérdeztünk a rakszelvényen túlérő küldemények közlekedésének lehetőségeire és szabályaira. Itt azt a választ kaptuk, hogy ami az európai vasutakon közlekedhet, az náluk is elmegy. A Spanyol elvárás szerint megküldtük a járműveink jellemző méreteit és egyben azt is megadtuk, hogy milyen típusú spanyol kocsira kívánjuk azokat átrakni.

A korábbi egyeztetéssel ellentétben két héttel a kiutazás előtt a spanyol vasúttól, spanyol nyelven értesítést kaptunk, hogy 13 db. járművet a spanyol vasúton nem tudnak szállítani, mert a vasúti úrszelvény ezt nem teszi lehetővé. Ezek a konténerszállítók, a műhelykocsik és a daru voltak. Ezért ezeket a járműveket közútra terelték.

Mi eközben felvettük a kapcsolatot egy nemzetközi vasúti szállítványozó céggel, akikről tudtuk, hogy kapcsolatban állnak a spanyol vasutakkal és rajtuk keresztül széles nyomtávú süllyesztett póre biztosításával próbáltuk a vasúti szállítást biztosítani. A kft.- visszajelzése szerint a spanyol vasút az Ő kérésükre sem tudott biztosítani alacsony padlómagasságú vasúti kocsit.

Ezzel párhuzamosan jeleztük a problémát a kiutazó kontingens vezetőinek, akikkel megállapodtunk egy közúti oszlopmozgás megszervezésében **Port-Bou és Zaragoza** között.

Május 10-én a közúti menetbe tervezett járművek jegyzékét az **MH 5. Gl. dd.-tól** megkaptuk és az ezzel kapcsolatos engedélykérelmet azonnal továbbítottuk a **spanyol HN NMCC-L** részére, akik a szállítások koordinációját végezték.

Közben az **olasz vasutak** jelezték, hogy a katonavonatokat az olasz szakaszon **Savona és Ventimiglia** (Olasz-Francia határ) között csak megosztva, két részletben tudják vinni, mert a vonalon csak max. 350 m.-s vonatokat tudnak közlekedtetni. A szállítmányok berakási tervében ezt is figyelembe kellett venni.

Május 8-án a MÁV Rt. Forgalmi Szakigazgatóságán keresztül ismét megsürgöttük a szállításban résztvevő vasutakat (Olasz, Francia, Spanyol), hogy küldjék meg a még mindig hiányzó menetrendeket, illetve, hogy adják ki a rakszelvényen túlerő küldemények továbbítási engedélyeit.

Másnap, május 9-én a spanyol vasút megadta a rakmintás engedélyeket (arról, ami szállítható) és a szállítmányok **Port-Bou-ból** történő indulási időpontját. A spanyol menetrendet azonban csak május 13-án kaptuk meg.

Az olasz vasút menetrendje május 14-én érkezett email -ban az **MH KKK -ra**, amikor a katonai szerelvények rakodása már megkezdődött.

A szállítmányparancsnokok tájékoztatására a menetrendeket faxon juttattuk le a berakó vasútállomásra, illetve a menetvonalon a gépcserére tervezett állomásra.

Május 14-én a szállítmányok elindultak, azonban a francia vasútvonalakon történő közlekedésre a francia vasút irányítási tervet a mai napig nem küldött.

Május 21-én a nemzetközi szállításban érintett vasutak írásban értesítve lettek a tervezett visszaszállítás adatairól, egyben kértük a menetrendeket, rakmintás engedélyeket, és a szerelvények 12-óránkénti technikai vízzel való feltöltésének megszervezését.

2. A szállítások végrehajtása időszakában végzett feladatok, tett intézkedések, jelentkező problémák

a) Szállítás

A kilépő határállomás **Hodos**. Az állomás technikai vízvételzésre nincs berendezkedve, de a debreceni vonatot egy slag segítségével a hártástechnológia végzésének ideje alatt feltöltötték. Szlovénia területén a terveknek megfelelően, probléma nélkül közlekedtek a szállítmányok. A kiskorvádi vonat 49 Km/ó, a hajdúhadházi vonat 25 Km/ó. átlagsebességgel haladt.

A szlovén-olasz határállomás **Villa-Opicina**. Technikai vízfeltöltésre itt sincs lehetőség, ezért ezt **Genova illetve Vicenza** állomásokon tudták elvégezni. Az olasz vasúton az előzetes tervek szerint a szerelvényeket **Savona és Ventimiglia** állomások között két részletben megosztva közlekedtetették. A szerelvények átlagos menetsebessége 25-28 Km/ó. volt. Az olasz szakaszon a szerelvények különösebb gond nélkül közlekedtek.

A megítélésem szerint megfelelő gondossággal végzett tervezés ellenére a végrehajtás során az 5 országot érintő, mintegy 2600 km-es vasúti szállítás alatt, egy szakaszon merült fel az elfogadhatót jóval meghaladó várakozási idő. A francia-olasz közös határállomáson **Ventimigliában**.

Ide a vonatok megosztva érkeztek és mindkét szerelvény az elvárhatónál jóval hosszabban vesztegelt. Az első szállítmány mintegy 39 órát, a második szállítmány majdnem 24 órát tartózkodott. Ennek vélhető oka az volt, hogy az olasz és a francia vasútasok nem tudtak egyetértésre jutni a szállítmányok továbbításában. Az olasz vasút nem zárta össze a szerelvényeket, (nem volt tolatómozdony az állomáson), a francia vasút pedig nem rendelkezett továbbítási adatokkal, illetve azokat többször módosította. A várakozás során a szállítmányokon tartózkodó szakemberek felvették a kapcsolatot a helyi vasúti szervekkel, valamint segítséget kértek a francia és olasz katonai attaséktól, illetve értesítették a várakozás elhúzódsáról a hazai közlekedési szerveket.

A katonai attasékkal innen Magyarországról mi is felvettük a kapcsolatot és kértük a közreműködésüket a szállítmányok továbbítása érdekében. A hazai és helyszíni erőfeszítések ellenére a várakozás okáról és a továbbindulás várható idejéről nem kaptunk egyértelmű információkat.

A később kapott információk alapján a francia vasutak, mivel nem tervezték le a szállítmányok közlekedését, nem készültek fel azok időben való továbbítására.

A hosszú várakozás alatt a vasúti kocsikban rendelkezésre álló technikai víz mennyiség lecsökkent, azonban az állomáson víz feltöltésre nem volt műszakilag lehetőség. Ez természetesen a személyi állomány szükségleteinek megoldásában jelentős gondot okozott.

Így az állomány személyes higiéniai szükségleteit szervezett módon a vasúti szolgálati helyiségeket igénybe véve elégítette ki.

Az indulásokat követően Franciaország területén a vonatok jó ütemben, jelentősebb gond nélkül haladtak, mintegy 28-39Km/ó átlagsebességgel. Egyedüli probléma továbbra is a technikai vízzel való ellátás volt, a debreceni vonatot, pl. egy esetben egy helyi tűzoltócsapat a tűzoltókocsival töltötte fel.

A Port Bouban történő átrakások rendben megtörténtek, azonban a spanyol vasút az előzetes egyeztetés ellenére fapadlós kocsik helyett fémbetétes kocsikat biztosított, ami az UMK -val történő rögzítésnél okozott problémákat. Ezen kívül a személykocsik sem feleltek meg az elvárásoknak.

b) Visszaszállítás

A spanyol fél az egyeztetések során azt kérte, hogy a nemzetek a gyakorlóteret legkésőbb június 07.-én 24,00 óráig hagyják el. Ezért a visszaszállítás időpontjaként, a tervezés során mindvégig ez szerepelt. A visszaindulást megelőző héten, - a határállomások hétvégi üzemszünete miatt – HN NMCC(L) kérte a két nappal később történő berakást. Erről a szállítmányok szakközegeit értesítettük és ők a helyszínen egyeztették a részleteket.

A szerelvények átrakásának időpontjában a francia vasúton részleges sztrájkot tartottak, amely miatt a második szerelvényünk 17,5 órát várakozott az üres kocsik áthozatalára, majd az átrakást követően további majdnem 10 órát a továbbindulásra.

Az engedélyeket, menetrendeket a határozott személyes és írásbeli fellépésre időben megkaptuk az érintett vasutaktól.

Az olasz szakaszon ismét a határállomásokon merült fel az elvárhatónál több állásidő, de nem hivatalos véleményünk szerint ebbe akkor a

futball világbajnokság is bele játszott, hiszen pontosan ezekben az időszakokban játszottak az olaszok tétmérkőzéseket. (Úgy látszik, ezt sem szabad figyelmen kívül hagyni).

c) Megállapítások, javaslatok

- A Szlovénia felé történő vasúti átmenet határállomása Hodos Szlovénia területén van. Emiatt jelenleg a katonai szállítmányok határátmeneti biztosítására ide HEVKP nem telepíthető. Javasolom az MH KSZF-ség költségvetésébe beterveztetni egy HVKP szolgálat ellátás jogcímű költségkeretet, amelyből a külföldi napidíjak és szállás díjak költségét biztosítani lehet. Ez a probléma fenn áll Curtici, Sturovo, Csop állomásokon is.
- A szállítások előkészítésének időszakában még nyomatékossabban fel kell készíteni a szállítmányokon utazó szolgálati személyeket azokra a feladatokra, amelyek az utazás során csak a helyszínen intézhetőek eredménnyel. Pl. technikai vízvételezés, közvetlen kapcsolattartás a vasúti dolgozókkal.
- Ha a szerelvények megosztásra kerülnek és ezáltal a személyi állomány is megosztásra kerül, a szétválasztott részekre szükséglet szerint ivóvizet és élelmiszert kell feltenni, mert a vasútforgalmi, vagy műszaki okok miatt a szerelvény egyesítése az előzetes tervektől eltérhet.
- A nemzetközi katonai vasúti szállítások tervezése és előkészítése során az eddigieknél is fokozottabban kell igénybe venni az érintett országokban akkreditált katonai attasék, illetve nagykövetek közreműködését, az esetleges problémák elkerülése, vagy azok bekövetkezése esetén mielőbbi megoldása érdekében. Ennek során különös gondot fordítsanak a katonai közlekedési szervek által az érintett vasutaktól megkért, rendszeres (maximum 12 óránként) vízvételezési lehetőség biztosítására.
- Ezen kívül fel kell készülni az ilyen szükséghelyzetek kezelésére, kiegészítő víztároló edényzetnek a szállítmányokba való tervezésével.
- A nemzetközi szállítások során elsősorban UMK és heveder rögzítőeszközök kerülnek alkalmazásra. A spanyolországihoz hasonló szállítások során célszerű a csapatokat egy kiegészítő mennyiségű hagyományos rögzítő eszközzel is ellátni.

- Továbbra is nagy problémát okoz, hogy a kiküldött közlekedési szakemberek kommunikációja nincs biztosítva. A legtöbb esetben (ha van) a saját mobiltelefonján, saját költségére kénytelen eleget tenni annak, hogy itthonról előírjuk számára a bejelentkezések, a problémákról történő jelentéseket. Külföldön számára az is költséget jelent, ha csak mi hívjuk fel. Erre egy tiszt sem kötelezhető. ***Megoldás lenne, ha a szolgálat kapna megfelelő számú, nem személyhez, hanem feladat ellátáshoz kötött szolgálati telefonokat, amellyel nagy mértékben segíteni lehetne az információáramlást, feladatmegoldást.***

A „SZABLYA 2002” GYAKORLAT SZÁLLÍTÁSI TAPASZTALATAI

Kókai Ernő¹

A SZABLYA 2002. gyakorlat az idei év legnagyobb méretű hazai gyakorlata volt. Annak ellenére, hogy a gyakorlat az év elején az előzetes kiképzési és így szállítási tervekben sem szerepelt, az **MH 5. Bocskai gl.dd. csaknem teljes állománnyal (mintegy 2500 fő) és több száz technikai eszközzel vonult fel a központi gyakorlótérre, alapvetően vasúti szállítással.** Ehhez csatlakozott a gyakorlat menetében **204 fő** tartalékos katona is, akik személyszállító különvonattal jutottak el a gyakorlat helyszínére.

Az MH éves kiképzési tervében még csak, mint zászlóalj gyakorlat szerepelt, ezért a szállítások költsége nagyságrendekkel meghaladta a tervezettet.

1. A tervezés időszakának tapasztalatai

A szállítások tervezésére is rányomta a bélyegét az, hogy szinte menet közben alakultak ki az elgondolások a résztvevőkre és az elvégzendő feladatokra.

A betervezett szállítási igénylések több esetben nem feleltek meg a formai és tartalmi előírásoknak, ezzel a szükséges pontosítások miatt a tervezőkre a szükségesnél több feladatot róttak.

A visszaszállítás pontosított adatait tartalmazó igénylést mindössze másfél héttel a szállítások megkezdése előtt kaptuk meg, amely meglehetősen rövid időszak egy ilyen volumenű szállítás szervezése esetén.

Szélsőséges esetként említem meg, hogy a tartalékos állomány visszaszállítására betervezett és szerződéssel lekötött személyszállító különvonat a közlekedését megelőző két nappal került lemondásra. ***Az oda szállításhoz 560 főre 8 db személykocsit igényeltek, a visszaszállításhoz***

¹ Kókai Ernő mk. alezredes, MH KKK parancsnok mozgáskoordinációs helyettes.

már elég volt 4 kocsi is, ami végül is tehervonatként technikai eszközkhöz csatolva közlekedett.

Az elgondolások állandó változása miatt folyamatos és nagyszámú volt a szállítási igények módosítása.

Az igények ilyen méretű változtatása folyamatos leterheltséget és nagyságrendekkel nagyobb erő-eszköz ráfordítást jelentett a tervezői állománynak, hiszen minden változást újra és újra át kellett vezetni mind a vasúti-, mind az érintett közlekedési szervek felé. Tovább bonyolította a feladatot az, hogy mindez a nyári szabadságolási időszakban történt.

A fent említett problémák, többletmunkák ellenére, az MH KKK vasúti tervező szakállománya maradéktalanul végrehajtotta a tervezési, szervezési feladatokat.

2. A végrehajtás időszakának tapasztalatai

a) A vasúti szállítások végrehajtását megelőzően 3 helyszínen rakodási gyakorlatokkal kerültek felkészítésre az elvonuló csapatok a vasúti szállítására.

A MÁV RT. a vonatok továbbítását rugalmasan oldotta meg. Nem kis mértékben köszönhető ez annak a jól működő munkakapcsolatnak, amely a katonai közlekedési szervek és a vasút üzemirányító állománya között kialakult, úgy a központban, mint a területi szerveknél.

A szükséges vasúti személy és teherkocsikat a MÁV Rt. biztosítani tudta mind az oda, mind a visszaszállítás során.

A szállítmányok ki és berakodása során jelentősebb gond nem jelentkezett.

Hajmáskér vasútállomáson az alakulat **ellátó pontot telepített**, ahol fedett vasúti kocsikban, hűtőkompresszoros konténerekben tárolták az anyagokat és szilárd, valamint hajlékony falú tartályokban az üzemanyagokat. Az ellátópont őrzéséhez és üzemeltetéséhez egy db. ZTZ kocsit biztosítottunk, amelynek átadás-átvételét szigorú személyi felelősséghez kötöttük.

Az ellátó pont elfoglalta a rakodóterületen lévő **„kerti csonka”** vágányt, ezért a konténerek ki és berakása alapvetően Veszprém konténer terminálon történt.

A központi gyakorlóteret a Magyar csapatoknak legkésőbb szeptember 30-ig el kellett hagyni, mivel az **Olasz Garibaldi dd.** bérlővészetre jött ide, tervezetten 10. 01-én.

A gyakorlathoz kapcsolódó toborzó bemutató olyan késői időpontra lett téve, hogy a csapatok visszatelepülésére igényelt 20 vonat (és néhány apró szállítmány) berakására és leközlekedtetésére 4-5 nap áll rendelkezésre ahhoz, hogy ne ütközzenek az időközben megérkező Olasz szállítmánnyal.

Visszaszállítás üteme:

szept. 27.-én 2 vonat,

szept. 28.-án 5 vonat,

szept. 29.-én 4 vonat,

szept. 30.-án 6 vonat,

okt. 01.-én 3 vonat.

A **VKP-k** munkavégzési körülményeit befolyásoló tényező, hogy a csapatokkal szükséges kommunikációhoz (Pl. a táborban lévő szállítókban illetékes személy elérése, mentő, katonai rendész értesítése, daruigénylés, oszlopindítás, stb.) **a saját mobiltelefonját kell használnia**, saját költségén, mert nem áll rendelkezésére szolgálati érdekű mobiltelefon.

b) A közúti szállítások tapasztalatai szerint a szállítások mintegy 60-70 %-a konténerszállításokból állt.

A gyakorlatnak jelentős mennyiségű, (30 db) körüli konténerigénye volt, amelyeket különböző helyekről kellett a gyakorlóterre átcsoportosítani. Itt alapvetően a vasútállomásokra való közúti felfuvarozási igények jelentkeztek.

A közúti szállítási igények rapszódikusan érkeztek, a legtöbb esetben a dandártól közvetlenül az MH KKK -hoz, az MH SZFP megkerülésével. Ez legtöbbször azt eredményezte, hogy párhuzamosan az MH SZFP is intézte ugyanazt az igényt. A pontosításkor derült ki, hogy az MH SZFP -ság tud megoldást biztosítani a feladatra, ezért a dandártól érkezett igénylés felesleges és zavaró volt.

Azt követően, hogy a dandártól kiinduló igényeknek a felterjesztését szigorúan az MH SZFP útján kértük, ez a probléma megszűnt.

Technikai problémaként jelentkezett, hogy több konténer az ún. könnyített falúak, nem voltak emelhetők az önrakodó berendezésekkel, mert az emelőszem kifordult a helyéről. Később az MH KKK KSZTE központ talált erre megoldást, de addig minden ilyen konténer mozgató-sához plussz darut kellett biztosítani.

A gyakorlat végrehajtása során is több alkalommal jelentkezett terven felüli közúti anyagszállítási igény, amelyek alapvetően a gyakorlat menetében felvetődött elgondolások következtében váltak szükségessé. Ezekre jellemző volt a nagy operativitási igény, a rövid teljesítési határidő és a pontatlan igénylés.

c) Finanszírozás

A gyakorlat szállítási költségeinek kiegyenlítése a központi költségvetésből, az alaprendeltetési keretből történik, a számlák beérkezését követően. A mintegy 95-105 millió Ft -os költség azonban ebbe a keretbe nem volt sem betervezve, sem biztosítva. A gyakorlatra készült ún. elemi költségvetés, ahol a szállítási tétel is szerepel, de ez az összeg eddig hozzánk, a költségviselőhöz, ezen a jogcímen nem jutott el.

3. Következtetések, javaslatok

- A kiszolgáló szervek részére a felvonulás és a visszaszállítás szervezése mind a vasúton, mind a közúton a szervezetlenség érzetét keltette.
- A szállítások tervezése és igénylése területén a jövőben nagyobb gondot kell fordítani az igénylések szabályszerűségére, tartalmi és formai követelményeire, illetve az igénylések felterjesztésénél a szolgálati út betartására. Ennek oktatását a közlekedési, szállítási kiképzések tervezésekor be kell építeni a tematikába.
- A vasútnál árufuvarozási szempontból a hétvégeken üzemszünet van. A gyakorlatok közlekedési feladatai tervezőinek is figyelemmel kell lenni arra, hogy a MÁV polgári vállalat, a dolgozókat a munkatörvénykönyve szerint alkalmazza, amely törvény előírásokat tartalmaz a dolgozók vezényleésével kapcsolatos feladatokra és amely szerint a munkavállalókat az elterő munkarendről minimum tíz nappal korábban kell értesí-

teni pl. a hétfégi munka. Ez a rövid határidejű vasúti igényléseknél és módosításoknál okoz problémákat.

- A visszaszállításra biztosított rövid határidő felveti azt a kérdést, hogy gyakorlatok tervezőinek figyelembe kell venni, hogy a visszaszállításra elég időt kell biztosítani, mert ilyen feszített rakodási, szállítási ütemet csak jelentős túlmunkával lehet teljesíteni, és az amúgy is fáradt állománnyal ez csak balesetek bekövetkezésének az esélyét növeli.
- A gyakorlatok közlekedési biztosítására kirendelt közlekedési szaktisztek munkáját nagymértékben megkönnyítené, ha a szükséges és elvárt kommunikáció végzéséhez szolgálati mobiltelefonnal el lennének látva. ***Javaslom annak lehetőségét megvizsgálni, hogy esetleg nem személyhez kötött SIM kártya, illetve készülék biztosításával ezt a problémát megoldjuk.***

KKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

AZ ÖNKÉNTES HADERŐRE TÖRTÉNŐ ÁTTÉRÉS LOGISZTIKAI ÖSSZEFÜGGÉSEI

II. RÉSZ.

Buzai László¹

Bevezetés

Az évezred és az évszázadok fordulópontján az európai régió katonai erőviszonyaiban jelentős, történelmi átstrukturálódási folyamatok zajlónak le.

Az objektív és tényszerű eseményekkel párhuzamosan átértékelődött a volt katonai tömbök országaiban a felduzzasztott létszámokkal és mérteken felüli technikai arzenállal rendelkező fegyveres erők szerepe, katonapolitikai küldetésük lényege. Az érintett országokban zajlik a korszerűtlen és hatékonyan rendszerben nem tartható haditechnikai eszközök kivonása, miközben a politika keresi, kutatja a *képességeit megtartó, alacsonyabb költségráfordítással finanszírozható*, ugyanakkor többnemzeti-ségű kötelékben *rugalmasan és hatékonyan működő* új típusú haderő felépítésének optimális struktúráját.

A Magyar Honvédség szervezeti változásait is az elmúlt kormányzati ciklusidőszakok alatt végrehajtott radikális létszámcsökkentések jellemezték. A régi struktúra felszámolási folyamata nem eredményezte a honvédség új feladatrendszerre egzakt megfogalmazását és szervezeti felépítése automatikus létrejöttét. A magyar honvédséggel szemben megfogalmazott alkotmányos kötelezettség társadalmi szintű. A formálódó európai biztonságpolitika palettáján geopolitikai helyzetéhez méltó bizalmat kapott a Magyar Köztársaság azzal, hogy a NATO teljes jogú tagjává vált. Az új történelmi helyzetben a haderőreform feladatrendszere is konkrétan körvonalazható. Azonban az ország -védelmi feladatrendszeréből fakadó, fegyveres erőkre háruló- testületi kötelezettségének felelősség mértékét a „*NATO által nyújtott biztonsági ernyő*” sem csökkentheti.

¹ Buzai László okl. mk. alezredes, HM-HVK Logisztikai Csoportfőnökség, kiemelt kiképzési főtiszt, osztályvezető helyettes.

A haderő racionális jövőképe a globális gazdasági folyamatok mikro környezetében optimális létszámkerettel működtetett; szociális hálóval lefedett; finanszírozható; homogén és szakfeladatai ellátására professzionális szinten felkészült; a nemzeti katonahagyományokat tiszteletben tartó; a szövetséges elkötelezettségeit becsülettel teljesítő; önkéntesség alapján szerveződő fegyveres erő formájában rajzolható fel.

Napjainkra a Magyar Honvédség az Országgyűlés által elfogadott „*optimális*” szervezeti felépítését és működési létszámkeretét megközelítő helyzetbe került. A haderőreform a reformfolyamatának fókuszpontjába helyezte a „*kényszersorozás*” intézményrendszerének szüneteltetésének vizsgálatát –miközben az alkotmányos hadkötelezettséget fenntartja– és a homogén összetételű, szerződéses jogviszonyú állománnyal megerősített honvédség létrehozását tűzte ki célul.

A célok eléréséhez vezető döntések kialakításában a logisztikai támogatórendszer elemző vizsgálata kellő alapot nyújthat. **A tanulmány II. RÉSZ-e az I. RÉSZ-ben tárgyalt (ellátási támogatás) után az üzemeltetési támogatás, a közlekedési támogatás; és a személyügyi feltételek elemző vizsgálatával kíván hozzájárulni a szerződéses jogviszonyú állománykategória alkalmazására történő szervezeti átállás, ellátás- és szolgáltatás költségvonzatai összefüggéseinek feltárásával.**

Az elemző vizsgálat a szerződéses jogviszonyú állomány alkalmazásának haderőnemi tapasztalataira építkezik és a HM tárca jelen költségvetési mutatóit tekinti bázisadatnak.

A cikk gondolatait tisztelettel ajánlom – nemcsak – a logisztikai támogatás, ellátás-szolgáltatás feladatrendszerében tevékenykedő szakemberek figyelmébe.

Üzemeltetés támogatás szakfeladatai

A MH ÖLTP üzemeltetési főnöksége és a MH technikai eszközrendszereit üzemeltető szolgálati ágak hatáskörébe tartozó eszközök és felszerelések túlnyomó többsége a 60-as és 70-es években kerültek rendszeresítésre vagy alkalmazásba vételre. Általános jellemzőjük, hogy az üzemképesség biztosítása érdekében jelentős munkaóra ráfordítást igényelnek az előírt technikai kiszolgálásuk végrehajtásához.

Az üzemeltetés folyamatrendszerében a szerződéses legénységi állománynak, a professzionális haderőre történő átállás feladatrendszeré-

ben meghatározóbb szerepe kell, hogy legyen a jövő hadseregében. Az üzembentartás-javítás logisztikai támogatás blokkjában az eddig szerzett tapasztalatok pozitívak. Mindez megerősít bennünket abban, hogy jó úton járunk a szerződéses sorállományú kezelő, üzemeltető, karbantartó beosztásokat ellátók, magasabb munkaköri jogviszonyban történő foglalkoztatásuk tekintetében. A szerződéses állományra jellemző és jelentősnek mutató fluktuáció ellenére prognosztizálható, hogy továbbra is vonzó a fiatalok számára a technikával közvetlen kapcsolatot biztosító beosztások köre. A logisztika széles szakmai palettáját a toborzás céltudatosabb munkájával kell nyitottabbá tenni a célkorosztályok számára. A haderőnemek által igényelt szakmai képességek megjelenését az adott beosztásban a legrövidebb időn belül –az érdeklődő szándék és a beteljesülése közötti átfutási idő csökkentésével– kell biztosítanunk.

Az MH szervezeti változások –az üzembentartás területére gyakorolt–, több kedvezőtlen hatását mára már definiálhatjuk. A katonai szervezetek „B” létszámának csökkentésével kevesebb lett a kezelőknek felelősen kiadható/kiadott eszköz és több a raktárban tároltaké. Ennek következtében egyrészt kevesebb eszköztípus darabszáma hibája került feltárássra annak működtetése során, másrészt kevesebb eszközön lett végrehajtva a kezelői szintű technikai karbantartás, kiszolgálás munkapontjai.

Az eszközök, berendezések rendeltetésszerű használata, az állomány alkalmazói készsége, kiképzettségük szintje az utóbbi években, néhány területen a statisztikai kimutatások adathalmaz szintjére süllyedt.

A szerződéses állomány várhatóan –kiképzettebb– felkészültebb és felelőség teljesebb hozzáállásával a -sorozott állománnyal kapcsolatos ez irányú - kedvezőtlen tendenciákat képes lesz megállítani, felszámolni.

A létszámcsökkenés a szakjavító alegységek képességfenntartó részterületeit sem kímélte, amely azt eredményezte, hogy a Magyar Honvédségen belül valamennyi tagozatban csökkent a rendelkezésre álló javítókapacitás, ezáltal minőségi és mennyiségi szolgáltatásaiban alatta maradt az egyre inkább öregedő eszközök technikai kiszolgálási és javítási igényeinek. Ugyanakkor a költségvetési előirányzatok biztosított szintje nem tette lehetővé, hogy a hiányzó kapacitások a nemzetgazdasági forrásokból –megvásárolt szolgáltatások igénybevételével– kerüljenek pótlásra. A technikai eszközpark szükséges és elégséges színvonalon történő biztosítása érdekében általánossá vált a rendszereket érintő **„technikai-berendezés kannibalizmus”**. Ezt a folyamatot a készenlét fenntartása és fokozása érdekében meg kell akadályozni. **Dönteni kell a jövőben is**

rendszerben tartandó eszközök gazdaságos alkatrész utánpótlása/ipari javítása folyamatainak beindításáról (2002.10.24. Veszprém, Üzemeltési Tudományos Konferencia), illetve a nélkülözhetetlen új technikai rendszerek beszerzési eljárásainak kezdeményezése tárgyában és új/modernebb technikai eszközpark kialakításával a szerződéses legénységi állomány testületben tartása időtényezői, hatékony és időarányos igénybevételük/foglalkoztatásuk szervezeti feltételei is javulnak.

Az új eszközök beszerzésével párhuzamosan² meg kell teremteni az üzemeltetés és üzemeltetés járulékos feltételeit is. Ennek vannak elhelyezési, műszaki-technikai és kiképzési feltételei. Ezen technikai fejlesztések kezdeti stádiumban vannak, ezért az egyéni kiképzési költségek még nem jelezhetők előre, bár várhatóan a szerződéses állomány magasabb, általános- és speciális műveltség szintjének köszönhetően ezek csökkenni, míg általában véve a kötelekkiképzés költségei pedig a kiképzés intenzitásának következtében növekedni fognak.

A haditechnikai eszközpark változásával, korszerűsítésével összefüggésben várható, hogy az eszközkarbantartás- és javítás munkaóra ráfordítás költségcsökkentése csökkenni, míg a képzettségi és képesítési elvárások szerinti felkészítési költség és képzési idő költségráfordításai növekedni fognak. A hiányzó kapacitások pótlása, szolgáltatások megvásárlásával, a feladatellátás magasabb képzettségi- és felkészültségi szintkövetelményeinek kielégítése, a munkahelyi infrastrukturális igény feltételek megteremtése növelni fogják az üzemeltetés- és javítás (eszközviszaporítás) ráfordítási költségeit. Az új eszközök egyik jellemző ismérve az alacsony kiszolgálási és fenntartási költségek mellett a jelentős költségvonatú szerviz- és hibajavítási szolgáltatás igénybevételenek „kötelező” jellege. Ezért a logisztikai kiszolgálás technológiájának egyszerűsödésével párhuzamosan prognosztizálható, hogy az új eszközrendszer maga után vonja a kiszolgáló alegységek- és szervezetek átalakításának, profilorientálttá alakításának szükségességét is, (nem zárva ki az adott területen foglalkoztatottak létszámcsökkentésének lehetőségét).

Új eszközrendszer bevezetése felveti egyrészt az állomány kiképzésének, gyakoroltatásának és ismeretszint fenntartása rendszerének átgondolását (például külföldi gyakorlatok és kurzusok), másrészt pedig az új szabályzatok és szolgálati könyvek készítésének szükségességét. Ezen dokumentumok feladata az új, az önkéntes haderőre történő átállással kialakítandó szervezeti struktúrának megfelelően a beosztásokhoz kapcsol-

² melléklet 1. számú táblázat.

lódó kötelek meghatározása, tevékenységek leírása. A szerződéses állomány felkészítése a kívánt szintű ismeretek elsajátíttatása, a gyakorlati költséggye jelentős mértékűnek prognosztizálható.

Az önkéntes haderőre történő átállás szempontjából az egyes beosztásokhoz kapcsolódó képzési és kiképzési feltételek meghatározása maga után vonja a kiképzés rendszerének változását, előreláthatólag a kiképzés költségeinek növekedésével³.

Az üzemeltetés munkafolyamatai végrehajtására való kiképzést és oktatást a fentiekből szükségyszerűen következően új módszertani elvek, működési rend és eszközrendszer alapján kell átszervezni és működtetni. Azaz a szerződéses állomány részére új kiképzési programokat, módszertani és ellenőrzési eljárásokat kell kidolgozni az új követelmények, szelektíve egy-egy beosztás –beosztás csoportra– részleteiben kidolgozott szempontrendszer alapján.

A professzionális haderőre történő átállás technikai támogatása kapcsán elkülönítetten vizsgálandó fő területek az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- A technikai támogatás részterületeire vonatkozó stratégiai és doktrinális követelményi elvárások egzakt megfogalmazása, meghatározása;
- A szerződéses állomány kiképzésének anyagi-technikai biztosításának a vonatkozásai;
- A haditechnikai eszközökhöz kapcsolódó technikai kiszolgáló rendszer át- és kialakítása;
- Szerződéses állomány személyi felszereltségének korszerűsítése és a munkavégzés, feladatellátás feltételeinek a kialakítása.

Közlekedési támogatás szakfeladatai

A szerződéses legénységi állomány alkalmazása a közlekedésmozgás logisztikai támogatás szakfeladatait érintően a legtöbb pozitív tapasztalati tényadatot magába foglaló terület. A sorozott állományú gépjárművezetők képzése, felkészítése logisztikai költségeit a honvédel-

³ melléklet 2. számú táblázat.

mi előképzés kiképzési költségei, beosztásában az osztályos kezelői fokozatokhoz előírt vezetési gyakorlatok üzemanyag- és az igénybevételek költségzsükségletei képezik alapvetően. A gépjárműprogram keretében megvalósuló technikaváltás, a ma még nem szerződéses jogviszonyú gép-, harcjármű-, különleges gépjármű vezetői beosztásokra is kiterjedő igényként fogalmazza meg azok átminősítését. A pillanatnyilag érvényben lévő szabályozók értelmében a MH szakbeosztásaiban „**B-C**” **kategóriájú jogosítvány és PÁV-III igazolt alkalmasság megléte az előírt követelmény.** A jogosítvány kategória követelményei egymásra épülő sorrendiségben teljesíthetők, amelyek különböző összegekbe kerülnek. Jelenleg a „**B**” – 80-100 000 Ft, a „**B-C**” – 220 000 Ft, a „**D**” – 80 000 Ft. a honvédséggel szerződésben álló szolgáltatók körétől függően.

A vezetői engedély megszerzésének bekerülési összköltsége a szerződéses legénységi állomány alkalmazása esetén, jelentős költségmegtakarítással jár. Ez az összeg visszaforgatható a kötelékkiképzés költségfinanszírozására, amely következtében a képességek további szinten tartása, fejlesztése, specializálása finanszírozhatóbbá válik.

Prognosztizálható megtakarítás nagyságrendje a szakkiképzés területén elérheti a jelenlegi ráfordítás költségösszegének 20-25%-át. Az áttéréssel további költségcsökkentő előnyökre tehet szert a munkáltató, abból a tényből fakadóan, hogy az 1999. évtől megszüntetett „**D**” kategóriás beosztások „**saját rendelkezésű**” állománnyal válik feltölthetővé, amelytől a munkaidőn túli igénybevételek halmozottan magas többletköltségeinek csökkenése várható.

Elhelyezési támogatás szakfeladatai

a) A személyi állomány elhelyezési feltételeinek a javítása

A szerződéses jogviszonyú legénységi állománnyal működő professzionális haderőre történő áttérés elhelyezési támogatás szakfeladatait a rendelkezésre álló éves pénzügyi lehetőségek figyelembevételével prioritás szerint szükséges rendezni.

A szerződéses állomány jelenlegi elhelyezési adatai⁴ azt mutatják, hogy a szerződéses állomány jelentős része, mintegy 85% közvetlenül vagy a helyőrségben lakik, vagy pedig napi bejárással a helyőrség vonzáskörzetéből –a napi bejárás gyakorlatával élve és az utazás fáradal-

⁴ melléklet 4-5. számú táblázatai és a 1-4. ábrái tartalmazzák.

mait felvállalva– közlekedik. A rendelkezésre álló adatok szerint (forrás a Katonai Igazgatási és Adatfeldolgozó Központ) jelenleg a Magyar Honvédség szerződéses állományának mintegy 15%-a nő (**3. számú táblázat**).

(2002. szeptember 01.)

	Férfi	nő	összesen
szerződéses tiszthelyettes	1739	414	2153
szerződéses legénységi	5054	709	5763
Mindösszesen	6793	1123	7916

3. számú táblázat: A Magyar Honvédség szerződéses állományának nemek szerinti összetétele.

Az önkéntes haderőre történő áttérés elhelyezési támogatás szakfeladatainak meghatározásakor a fenti két alapvető tényadatot meghatározónak kell tekinteni. Szükséges ez azért is, mert a **Laktanya Rekonstrukciós** és a **Nem Kiemelt Laktanyák Rekonstrukciós Programjaihoz** biztosított pénzügyi lehetőségek mérlegelése során a feladatok az adott tárgy évi árszinten kerültek tervezésre (tárca és külső forrás egyaránt), és az évenkénti pénzügyi ütem a várható inflációs rátával nem kerül(t) korrigálásra. A beruházások célirányos megvalósítása elemi kötelességünk és a jövőbeni működés objektív feltétele. Az elhelyezési feltételek feladatainak megoldásakor a költségigények rangsorolásakor fokozottan figyelembe kell venni az adott katonai szervezet feladatait, rendszer kötelezettségeit és a helyőrség, annak vonzáskörzetének adottságait, mobilizálható képességeit, valamint tartalékait.

A szerződéses állomány jelenlegi elhelyezési adataiból levonható következtetés, hogy elsősorban **nem a laktanyai elhelyezésre**, hanem sokkal inkább az állomány munkakörülményeinek, átöltözéshez biztosítandó öltöző helyiségek kialakítására kell az anyagi erőforrások döntő hányadát koncentrálni.

Ugyanilyen fontos feladatnak minősül a megfelelő pihenőhelyiségek kialakítása a szolgálati személyek részére a váltások időszakára. A napi közlekedéssel bejáró állomány pihentetése megoldandó feladattá lép elő. Az önkéntes haderőre történő áttérés elhelyezési támogatás szakfeladatainak prioritási sorrendjének meghatározásakor természetes alapkövetelmény, hogy mindazon szerződéses katonák számára, akik a napi munkába járást megoldani nem tudják, lehetőség szerint az adott helyőrség objek-

tumaiban történjen az elhelyezés (elhelyezési körlet, nőtlenszálló) biztosítása.

Azon alakulatok parancsnokai véleménye alapján, ahol jelenleg már szerződéses állomány is foglalkoztatva van, az elhelyezési forma tekintetében, elsősorban a kor igényeit **megfelelő** szinten teljesíteni képes **lak-tanyai körlet jelleggel** kialakított megoldás az elfogadott. Ennek megvalósítására a diszlokáció feltételeitől függetlenül mindenütt van lehetőség.

Az elhelyezési körletek kialakításakor minimális elvárás a szerződéses sorállomány esetén a 4-6 fős, a szerződéses tiszthelyettes állománynál a 3-4 fős, a szerződéses tiszt állománynál az 1-2 fős befogadó kapacitású körletek kialakítása, mert egyrészt érvényt kell szerezni a normaszabályzatok előírásainak, másrészt pedig meg kell teremteni a normaszabályzatok és a szolgálati törvény közötti összhangot.

Figyelemmel kell lenni arra, hogy az azonos állomány kategóriájú szerződéses szakállomány jogosultságának megfelelően, az MH egészét érintően egyenlő elhelyezési feltételrendszerben részesüljön. A **“Nem Kiemelt Laktanyák Rekonstrukciós Programja”** is ezt a célt hivatott szolgálni, hogy a helyi szerződéses állomány se részesüljön hátrányosabb elhelyezésben, mint a kiemelten kezelt katonai szervezetek szerződéses állománya.

A fentiek szellemében az elhelyezési és berendezési normák áttekintését, illetve felülvizsgálatát javaslom.

Jelenleg az elhelyezési körletek a sorozott hadköteles állománnyal feltöltött -raj, szakasz- elhelyezési normáknak megfelelően vannak kialakítva. A rekonstrukció és modernizálás keretében, ezek mindegyike a felújításon túlmenően átalakításra is szorul.

b) A személyi állomány munkahelyi elhelyezési feltételeinek a javítása

Az elhelyezés másik nagy területe a korszerű kultúrált munkahelyek infrastrukturális létesítményeinek (öltözők –fekete/fehér–, felkészülési helyiségek, egyéni felszerelés karbantartó helyiségek stb.) a kialakítása.

A raktárak és egyéb objektumok szinte kivétel nélkül felújításra szorulnak. Ezt tükrözik a rekonstrukciós programok tételei is, amelyek jelentős hányadát a teljes felújításra szánt költségek teszik ki. Új objektumok (pl. közös fegyverszoba) kialakítására jelenleg nincs mód, mivel a tárca költségvetéséből csak felújítási feladatok elvégzésére van lehetőség, fejlesztésre nem.

A szerződéses jogviszonyú állomány jövőbeni szolgálati feladatait, – a haderő fegyvernemeit és szakcsapatait érintő technikaváltás eredményeként– új típusú eszközök alkalmazásával hajtja végre. A megvalósuló haditechnikai eszközcsere kapcsán a jelenleg rendelkezésre álló telephelyek, javítóműhelyek, hangárok és színek csak részben fognak megfelelni az adott haditechnika által megkívánt elhelyezés, tárolás műszaki-technikai követelményeknek. Ez egyben további felújítási és átalakítási munkákat, illetve beruházási feladatokat fog jelenteni.

Az objektumok őrzés-védelmének megoldásával kapcsolatosan szükséges eldönteni, milyen módszer/rendszer kerül alkalmazásra. A hagyományos figyelő-járőröző megoldásnál az őrtornyok felújítása indokolt, míg a kamerás megfigyelő rendszer alkalmazásánál is biztosítani szükséges a megfelelő elhelyezési infrastruktúra kialakítását. ***A haderőnemi parancsnokságok által szolgáltatott adatok arra engednek következtetni, hogy a békeidőszak őrzés-védelem⁵ szakfeladataival sem szerzetileg, sem költségráfordítás tekintetben nem számolnak kellő előre látással.*** A békeidőszaki tevékenység feladatrendszere nem szoríthatja hátrányba az őrzés védelem parancsnoki felelősségének katonai feladatrendszerét. A harcoló alakulatok önálló mozgástere és biztonságának kérdései sérülnek amennyiben az áttérés kivitelezését vizsgáljuk, a feladatra fordítandó költségek tükrében.

Míg az áttérés technikai fejlesztései összegráfordításából az őrzés-védelemre $\Sigma=7,3\%$ -át-, addig a szolgáltatási szféra hasonló feladatra való igénybe vételére az összeg $\Sigma=56,81\%$ -át tervezték. El kell gondolkod-

⁵ melléklet 1.-2. számú táblázatai.

ni a készenlét fokozása feladatrendszer kapcsán megoldandó őrzés-védelem céljaira fordítandó költségösszegek nagysága/reális igénye felett, figyelemmel a szervezet alaprendeltetéséből fakadó feladataira.

Az áttérés infrastrukturális feladatainak megoldási sorrendjét az alábbiakban látom:

a) Legénységi elhelyezési feltételek felülvizsgálata és döntés az alábbi területeken:

- legénységi férőhelyek átalakítása kiskörletekké,
- nőtlenszálló férőhelyek felújítása,
- szükség, tartalék pihenőkörletek kialakítása.

b) Munka végzés és szociális ellátás feltételei területén:

- (át) öltöző és tisztálkodási lehetőségek kialakítása,
- felkészülési és pihenőhelyek kialakítása,
- konyha/büfé/étterem ellátási (feltétel)lánc biztosítása,
- csapat egészségügyi ellátás blokkok/segélyhelyek felújítása kapacitásnövelésük.

c) Pihenés szabadidő eltöltés feltételei területén:

- a sportlétesítmények szolgáltatási kapacitásainak növelése és az eszközrendszerük állapotának, igénybevételük feltételeinek kívánt szintre hozása.

d) Egyebek:

- „**övezeti rendszer**” kialakítása az objektumokon belül,
- közművek felújítása,
- parkolási lehetőségek megteremtése.

Kiképzés, felkészítés vizsgálata

Az állománykategóriát érintő kiképzési követelményeknek történő megfeleltetés módszertana és gyakorlata meg kell, hogy újuljon és ezzel párhuzamosan meg kell teremteni a tervezett feladatokra történő felelős-

ségteljesebb kiképzői tevékenység, valamint kiképzési feltételrendszer – hosszabb tervidőszakra vonatkozó– személyi és tárgyi feltételeit.

A jelenlegi struktúra alapkiképzésből, szakalapozó kiképzésből és a szakbeosztása ellátására történő szakfelkészítésből, kötelek kiképzésből tevődik össze. Az utóbbi felkészítési forma kiképzési követelményei a beosztás elfoglalását követően annak szakfeladatai végzése folyamán teljesülnek. Az alapkiképzést a MH kiképző központjaiban, míg a szakalapozó és szakkiképzést a feladatvégzés speciális jellegéből adódóan, részben a kiképző központokban részben az állománytáblai szakbeosztásában az alakulatánál teljesíti a katona.

A katonai szervezetek az állományba vételt követően a szerződéses állományút –az előírások figyelembevételével – a kiképző központokba vezénylik. A katonai szervezetek az állományba vételt tervezetten a szervezet számára meghatározott időpontban végzik. Az állományba vétel egyes katonai szervezeteknél hetente, másoknál havonta történik. Az állomány vezénylése, kiképzésre és felkészítésre, ennek megfelelően differenciált módon, időeltolódásokkal történik. Ez a gyakorlat a kiképző állomány leterheltségének megnövekedésén túl az erőforrások megosztását eredményezi.

Az erőforrásokkal történő hatékonyabb gazdálkodás érdekében az átmeneti időszak alatt is szükséges folytatni az állományba vételt, valamint az alapkiképzés ciklusidőszakát a sorozott állomány bevonulattási tervéhez igazítva szervezni, ami lehetőséget teremt a kiképzési blokkterületek összehangolására. Ezzel megteremtődik a szerződéses állományra előírt kiképzési követelmények hatékonyabb teljesítésének, zökkenő mentesebb szervezésének objektív feltételrendszere. Biztosítottá válik a parancsnoki állomány humán erőforrás tervezésének előre látó, tervszerűsített feladat végrehajtása.

A sorozott állomány beosztása ellátására történő kiképzésének, felkészítésének átlagos költségigénye kb. 2,5 – 3 m Ft/év/fő (2001.évi á.). Kivetítve a 9 hónapos váltások ciklusidejére 220 – 350 eFt/hó/fő. összeget képviselt. A sorozott állomány hathónapos váltási ciklusidőkre történő áttérésével ez az összeg abszolút értékben nem csökkent, ugyanakkor a kiképzési technikai anyagok karbantartására fordítandó költségek és a harcanyagok megnövelt mennyiségű felhasználása kapcsán, relatív kiképzési költségnövekedést mutat.

A kiképzési költségek relatív és abszolút értékének csökkenése várható a hosszabb ciklusidőben foglalkoztatott szerződéses legénységi ál-

lomány esetében, mert a képességek fenntartására és továbbfejlesztésére kell normásított költségeket megállapítani.

Feltételezve a „**tömeges**” állományváltások elmaradásából adódó költségcsökkenést (az ismétlődő alap ellátási költségek csökkennek) a szerződéses legénységi állomány alapkiképzési költségterhei tekintetében az infláció éves növekedési mértékével történő kiegészítését a személyi felszerelési és ellátmányi körbe vontak létszámát - a beosztási helyek végleges feltöltéséig-, annak beállásáig, a szolgáltatások éves bekerülési összköltségei csökkenni fognak.

A működő kiképzési rendszer alapvetően biztosítja az állomány **ki-képzését és felkészítését** a szakbeosztása feladatai átvételére. A kiképzési időszak, azon belül a kiképzési ciklusok⁶ (3+6+3; 6+6) elegendő időkeretet adnak az állomány célirányos szakfelkészítésére. A kiképzés anyagi-tárgyi feltételeinek további színvonal romlása a jövőben nem korlátozhatja a kiképzés hatékonyságát.

Ezen terület átgondolt egyszeri investíciót igényel a tárcától, a csapatoknál folyó kiképzést támogató kiképzés-technikai eszközrendszerek tekintetében.

Az önkéntes haderő kiképzési feltételrendszere arra hivatott, hogy a szerződéses állományú a kötelék kiképzési időszak végére szakfeladatait professzionális színvonalon legyen képes végrehajtani.

A szakbeosztások követelményeinek történő megfelelés érdekében elengedhetetlen a kiképzésre fordított anyagi-tárgyi feltételek színvonalának azonnali emelése, feladatrendszer centralizálttá tétele, valamint a kiképző, felkészítő állomány létszám növelése és pedagógiai-módszertani felkészültségük egységesítése. A szerződéses állomány előmeneteli lehetőségeinek kiszélesítése érdekében az át- és továbbképzési rendszer feltételeinek kialakítását, az átmeneti időszak végére meg kell teremteni.

⁶ Sári Gábor: Katonai Logisztika 10.éf. 2002/3sz. 172-179.old.

Személyügyi feltételek vizsgálata

A szervezetszerű sorállománnyal még rendelkező katonai szervezetek, a szerződéses jogviszonyú állománykeretek végleges kialakításának ütemezését, mintegy évi **33-33%-os** arányos mértékben tervezték végrehajtani.

Az eltelt évek alatt kb. 40 ezer szerződéses katona fordult meg a Magyar Honvédség katonai szervezeteiben, melyre jellemző volt az állomány magas fokú fluktuáció ráta értéke.

Általánosan elmondható, hogy ezen időszak alatt az állomány átlagosan, csak 2-3 hónapot töltött fegyveres szolgálatban és csak minden negyedik szerződéses katona szolgált hosszabb ideig a haderőkben. Három évnél hosszabb ideig elenyésző számban szolgálnak a hadseregben.

A kedvezőtlen tapasztalatok kiküszöbölésére foganatosított intézkedések hatására formálódó kedvező tendencia alapján igazolni látszik, van reális lehetősége annak a törekvésnek, hogy a Magyar Honvédség szerződéses legénységű állományra történő átállása a közeljövőben (2006.-ra) megvalósuljon.

A Magyar Honvédségben több olyan katonai szervezet van már, ahol a sorállomány létszáma nem meghatározó mértékű (néhány tíz fő), így a tisztán professzionális hivatásos (szerződéses) szervezeti keret a legkönnyebben kialakíthatóvá vált. (Ezt támasztja alá, hogy a MH 5. "Szigetvári" Zrínyi Miklós Vegyes Tüzérdandár 2002. augusztusára áttért az önkéntes/ hivatásos⁷ haderőre).

Az áttérés kényes humánerőforrás-politikai gondja, a kiválasztottak beáramoltatásának kérdése. A szerződéskötésre a jelentkezés időpontjában haladéktalanul kerüljön sor? A végleges feltöltést előzze meg a próbaidő, amely ne legyen része a szerződéses jogviszonynak? Munkáltató jogkörgyakorlata legyen a felvétel elbírálása, vagy az központilag irányított és szakmai, munkaköri alkalmassági vizsgálathoz legyen kötött?

A logisztikai támogatás szempontjából a homogén állománycsoportok egyidejű kialakítását tartjuk célszerűnek, a próbaidőnek a szerződéses

⁷ Dr.Hautzinger Gy. ezds. 2002.11.05. ZMNE tudományos konferencián elhangzott előadása.

ciklusidőből történő kizárásával és központi alkalmassági felvételi eljárás lefolytatásával. (Szigorú pszichológiai szűrés elvégzését indokoltnak tartom).

A Magyar Honvédség katonai szervezetei készenlétének fenntartása és fokozása, valamint a NATO szövetség feladatainak a végrehajtása szigorú tervszerűséget és vezetői felelősséget feltételeznek. A szerződéses jogviszony polgári jogi kategória, amely mindkét fél számára átgondolt szabályozott viszonyt képez le.

***A jövő honvédségének meghatározó magját képező katona, a szerződéses katona, aki polgárjogilag védett munkavállaló!*⁸**

A szerződések tehát nem köthetők és bonthatók fel a feladatrendszer –központi érdekek– figyelembevétel nélkül. Ezért támogatom a minimális ciklusidőt (3-5 év) kijelölő és a MH-ben elfogadott, szervezési ciklusidőben kötött/életbe léptetett szerződéses jogviszony létesítésének gyakorlatát. (tervezhető létszám, kiképzés, állománymozgás, stb.)

Jelenleg 1529 szerződéses beosztás feltöltetlen a Magyar Honvédség katonai szervezeteinél. Annak érdekében, hogy a jelenleg betöltetlen szerződéses legénységi, valamint a sorállományú beosztások szerződéses állománnyal kerüljenek kiváltásra, elengedhetetlen a laktanya elhelyezési és munkahelyi körülmények további javítása, az állományról való magasabb színvonalú gondoskodás, anyagi,- erkölcsi megbecsülése, előmeneteli rendjük feltételeinek és követelményeinek egzakt meghatározása.

Levont következtetések, javaslatok.

A Magyar Honvédség NATO feladatok végrehajtására kijelölt katonai szervezetei nemzetközi feladatokban való alkalmazhatósága szükségessé teszi a sorozott (vegyes rendszerű) haderőről a tisztán hívatásos haderőre történő áttérést. Ezt támasztja alá a Magyar Köztársaság kormányának (MK Kormány 2002-2006 program megvalósításának részeként) az irányú törekvése, hogy 2006.-ra **"Békeállapot"** időszakában, csak önkéntes/,- hívatásos/,- szerződéses katonák szolgáljanak a haderőkben.

⁸ Dr.prof.Szabó J. nyá.ezds. 2002.11.05. ZMNE tudományos konferencián elhangzott előadása.

A sorozott legénységi „B” állományú beosztások kiváltása (és megtartása) szerződéses állománnyal, csak abban az esetben lehetséges, ha az említett állománycsoport részére a kor követelményének megfelelő, egységes, továbbfejleszhető logisztikai támogatási rendszer kerül kialakításra, melyben a katona/az egyén érzi, hogy a szervezet gondoskodik tagjairól, szüksége van a munkájára, szaktudására. A professzionális színvonalú szolgálatellátásáért cserébe megkapja a szakmai vezetés elismerését és a társadalom megbecsülését a közéletben.

Az önkéntes haderőre történő áttérés érdekében az alábbi – kiemelt– logisztikai feladatokat javaslom megvalósítani:

- megnövelt kapacitású logisztikai rendszer kialakítását a sorkatonai helyek szerződéses helyekké történő átminősítésével a rendelkezésre álló létszámkeretek figyelembevételével,
- helyőrség támogató alegységek logisztikai létszámának feladathoz igazodó növelését feladatának kiterjesztése mértékéig,
- ellátási rendszer korszerűsítését, normák egységesítését,
- technikai eszközök korszerűsítésének felgyorsítását, az üzemeltetési rendszer modernizálását,
- laktanya rekonstrukciós program felülvizsgálatát, a szerződéses állomány igényesszükségletei szerint történő átdolgozását, és megvalósítását,
- kiképzési rendszer továbbfejlesztését, át- és továbbképzések képzési- és követelményi normáinak kialakítását, a felkészültség ellenőrzési rendszere szabványosításának megszervezését, célirányos/új kiképzés-technikai eszközök időbeni beszerzését.

Felhasznált irodalom:

1. HM HVK Személyügyi Csoportfőnök 195/52/2002. Nyt.sz. ügydarab csatolt anyaga: Hivatásos haderőre történő áttérés...
2. HM HVK Vezetési Csoportfőnök 684/2002. Nyt.sz. ügydarab csatolt anyaga: Jelentés az önkéntes haderőre történő áttérés feladatairól...
3. **Knutzen ny.tábornok** a C.C.A. tanácsadó testület tagja: ***Koncepció a professzionális haderő létrehozására...***
4. ZMNE Haderőfejlesztés 2002. ***Az önkéntes haderő kialakítása tudományos konferencia előadássorozatának anyaga...***
5. A MH haderőnemi parancsnokságok felterjesztései: ***A szerződéses jogviszonyban foglalkoztatott állományról szolgáltatott tapasztalati és statisztikai törzsadatok...***
6. Katonai Logisztika 10. évfolyam 2002. 3. szám, 172-179. o. ***A csapatoknál folyó logisztikai szakkiképzés az önkéntes haderőre történő áttérés függvényében (témavizsgálat).***

Katonai szervezet	Az áttérés technikai fejlesztésének költségigény megoszlása. (mill. Ft.)					
	év	létszám	Szakbeosztás	Gk.vezetők	Őrszolgálat	Egyéb
MH LEP	2003	859	280	2	356	72
	2004	856	80	3	115	20
	2005	357	40	0	115	50
	összesen	2072	400	5	586	142
	<i>mill.Ft/fő</i>	<i>0,000264</i>	<i>0,193050193</i>	<i>0,00241313</i>	<i>0,282818533</i>	<i>0,06853282</i>
MH ÖLTP	2003	163	720	0	20	35
	2004	142	315	0	20	20
	2005	132	25	0	20	20
	összesen	437	1060	0	60	75
	<i>mill.Ft/fő</i>	<i>0,006258</i>	<i>2,425629291</i>	<i>0</i>	<i>0,137299771</i>	<i>0,17162471</i>
MH SzFP	2003	1517	8741	400	244	102
	2004	1247	2011	327	22	36
	2005	885	475	0	180	10
	összesen	3649	11227	727	446	148
	<i>mill.Ft/fő</i>	<i>0,000942</i>	<i>3,076733352</i>	<i>0,19923267</i>	<i>0,122225267</i>	<i>0,04055906</i>
MH összesen	összesen	6158	12687	732	1092	365
	<i>mill.Ft/fő</i>	2,4157	<i>2,060246833</i>	<i>0,118869</i>	<i>0,177331</i>	<i>0,059659</i>
	%	#####	85,3%	4,9%	7,34%	2,45%

1. számú táblázat: A technikai fejlesztés költségigénye.

katonai szervezet	Az áttérés szolgáltatások fejlesztésének költségigény megoszlása. (mill. Ft./év.)					
	év	létszám	Szakbeosztás	Gk.vezetők	Őrszolgálat	Egyéb
MH LEP	2003	859	53	30	90	142
	2004	856	36	11	78	6
	2005	357	30	11	78	55
	összesen	2072	119	52	246	203
	<i>Ft/fő</i>	299227,8	57432,43243	25096,5251	118725,8687	97972,973
MH ÖLTP	2003	163	0	0	66	21,2
	2004	142	0	0	1,5	2
	2005	132	0	0	1,5	5
	összesen	437	0	0	69	28,2
	<i>Ft/fő</i>	222425,6	0	0	157894,7368	64530,8924
MH SzFP	2003	1517	0	0	300	75
	2004	1247	0	0	0	23
	2005	885	0	0	0	3
	összesen	3649	0	0	300	101
	<i>Ft/fő</i>	109893,1	0	0	82214,30529	27678,8161
MH összesen	összesen	6158	119	52	615	332,2
	<i>.Ft/fő</i>	631546,5	57432,43243	25096,5251	358834,9109	190182,682
	%	#####	9,1%	3,9%	56,8%	30,1%

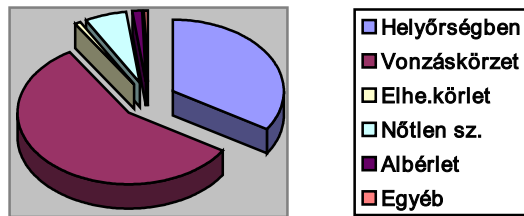
2. számú táblázat: Az áttérés szakterületenkénti költségmegoszlása.

A szerződéses állomány lakhatási adatai								
jelenlegi elhelyezés (fő)								
Alakulat	Jelenlegi lét-szám	Helyőrségben lakik	Vonzás körz. napi bejárásal	Elhelyezési körletben	Nőtlen szállón	Albérletben	Egyéb	
MH LEP	MH 56. Sz.D,hc.r.e.	234	82	112	6	27	7	0
	MH 87.Bakony	161	0	159	2	0	0	0
	MH 89. Szolnok	204	122	51	0	24	4	3
	MH 12.Lér.DD	51	21	23	0	6	0	1
	MH 64. Ve.R.e.	289	86	193	2	5	3	0
	MH Pápa	39	21	18	0	0	0	0
	összesen	978	332	556	10	62	14	4
%	////////// //	34%	57%	1%	6%	1,50%	0,50%	
MH ÖLTP	MH Támogató e.	264	136	79	45	2	0	2
	MH Híradó Pk.ság.	54	5	41	8	0	0	0
	MH 40.GalgaV.e.	46	6	34	0	6	0	0
	MH 81.Honv.Tü.Hh.e.	67	39	8	19	1	0	0
	összesen	431	186	162	72	9	0	2
%	////////// //	43,20%	38%	17%	2%	0%	0,50%	
MH SzFP	MH 62.Bercs.GL.DD	927	95	468	270	89	5	0
	MH 5.Bocskai GL.DD.	839	164	339	327	0	9	0
	MH Klapka GL.DD.	820	30	210	508	60	12	0
	MH 5. EHC.sz.	17	9	6	0	2	0	0
	MH 1. Könnyű V.e.	524	118	197	209	0	0	0
	MH 101.ZMV Tü.DD.	246	45	185	0	15	1	0
	MH 5. Lé.Rak.e.	151	30	89	32	0	0	0
	MH 37..Rákóczi DD.	160	46	64	49	1	0	0
	MH 64.Boconádi L.T.e.	161	58	78	25	0	0	0
	MH 43.Hír z.	38	11	22	0	3	2	0
	MH 5. AlbaRégia z.	47	10	24	1	12	0	0
	MH Kp Gyak. és Löt.	53	21	29	0	3	0	0
	MH 24 Borm. Feld z.	152	38	64	41	3	4	2
	összesen	4135	675	1775	1462	188	33	2
%	////////// //	16%	43%	35%	4,50%	1%	0%	

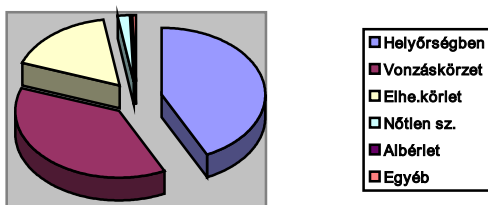
4.számú táblázat: A szerződéses állomány elhelyezésének igény-megoszlása haderőnemi szinten.

A szerződéses állomány lakhatási adatai								
jelenlegi elhelyezés (fő)								
Alakulat	Jelenlegi létszám	Helyőrségben lakik	Vonzáskörz. napi bejárással	Elhelyezési körletben	Nőtlen szállón	Albérletben	Egyéb	
MH ÖSSZ	MH LEP	978	332	556	10	62	14	4
	MH SzFP	4135	675	1775	1462	188	33	2
	MH ÖLTP	431	186	162	72	9	0	2
	összesen	5544	1193	2493	1544	259	47	8
	%	//////////	22%	45%	28%	5%	1%	0%

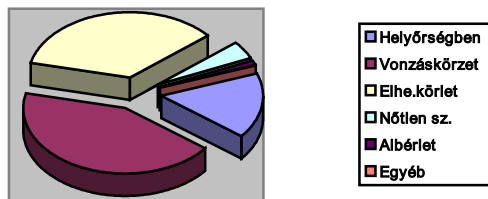
5.számú táblázat: A szerződéses állomány elhelyezésének igény-megoszlása MH szinten.

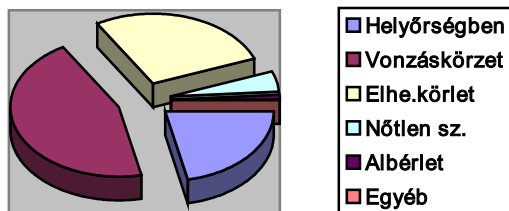
1. ábra: Az MH LEP szerződéses állománya lakhatási igényjogosultságának megoszlása.

2. ábra: Az MH ÖLTP szerződéses állománya lakhatási igényjogsultságának megoszlása.

3.ábra: Az MH SZFP szerződéses állománya lakhatási igényjogsultságának megoszlása.

4 ábra: Az MH szerződéses állománya lakhatási igényjogsultságának megoszlása.

REFLEXIÓK A HADMÉRNÖK KÉPZÉSHEZ A JÖVŐBENI LOGISZTIKAI TÁMOGATÁS KÉPESSÉGEI FENNTARTÁSA ÉRDEKÉBEN

*Az előadás a ZMNE Had-
mérnöki szakalapítási fórumon
hangzott el 2003.02.12-én.*

Szerkesztőség

Komondi Márton¹

Tábornok- és Tiszt Urak! Hölgyem és Uraim! Tisztelt jelenlévők!

A logisztikai csoportfőnök, *Frigyer László mérnök dandártábornok úr* nevében is köszöntöm a fórum résztvevőit. Felkért előadóként a „*logisztikai szakállománnyal szembeni katonai-szakmai követelményekről, illetve ezen belül a technikai tiszti munkakörök képzési követelményeiről*”² kívánok szólni.

Főbb gondolatok:

- A **Bolognai Egyetemi Magna Charta** alapelveire épülő feladatainkról (1999) ;
- A logisztikai szakállomány létszám utánpótlása és szakbeosztásokra történő felkészítés korképéről;
- A logisztikai szakbeosztottak szakmai, vezetői (felkészültség) képességalapú alkalmazását meghatározó szempontokról;
- A hadmérnökképzés realitásáról a logisztikai szakállomány tudásképeségének kialakításában.

¹ Komondi Márton ezredes, HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség, csoportfőnök helyettes. (Az előadásanyagot összeállította Buzai László okl. mk. alezredes, HVK LCSF koordinációs osztály, osztályvezető helyettese).

1. A Bolognai Charta:

A **Bolognai Charta**, amely az egységesülő Európa állampolgárai számára kíván azonos normaértékeket kialakítani a képességek megszerzése és azok egységes értelmezése céljából, az értelmiségi réteg és a szabadabb munkaerő áramlás megkönnyítése céljából. A katonai főiskolai és egyetemi hallgatók is kedvezményezettivé válhatnak a **folyamat elemeinek/előnyeinek, úgy mint;**

- a kredit alapú képességek megítélésében,
- a tehetség kibontakoztatás következetesebb és előnyösebb feltételrendszerének biztosításában,
- az azonos szintű oktatási intézmények szak-, szakirányok közötti áthallgathatósága, átjárhatósága feltételeinek megkönnyítésében, stb.

Tisztelt jelenlévők! A fentiekben említett előnnyé kovácsolható lehetőségek nem kimondottan a katonai-vezető szakmailag specializált tudásképesség kialakítását helyezik a célrendszerük középpontjába. Annyiban teremtenek konvertálható és összemérhető tudásalapot amennyiben az a tudáshalmaz kielégíti az EU munkaerőpiacára meghatározott/el-fogadott normaértékeket. **A katonai felsőoktatás, képzés a jövőbeni lineáris kétszintű szervezeti felépítésével** közelebb kerülhet a Bolognai Charta elveihez és céljaihoz, azonban a képzés belső tartalmának, a képesítési követelmények megszerzése feltételeinek mindenek feletti EU konformá alakítása számtalan előre nem felvázolható **következménnyel** jár.

Ezen következményeket determinálhatják:

- A **katonai-vezetői**, ezen belül az *integrált logisztikai vezetői képességek* kialakításának minőségi igénye;
- A **speciális technikai** ismeret szükséglete;
- A **haditechnika** várható *vegyes összetétele*:
 - 2010 – 2012-ig vegyes műszaki-technológiai kultúra – széles spektrumú tudásalap igénye;
- Az **MH alarendeltetésű** és NATO, ENSZ, felajánlott erők képességei közötti eltérés mértéke, fennállósága;

- A **szakmai gyakorlat/tapasztalat** megszerzésének fontossága;
- A **képzés színvonala** és a képességek alkalmazásának feltételrendszere közötti harmónia/szinkron -megteremtése- fenntartása. Stb.

Az oktatást végző szervezet szerkezeti átalakításának megkezdése a MK 2004-re datált EU tagságának fényében, úgy tűnik időszerű, előre mutató lépés, azonban a képzési célok, tantervi tartalmak úgymond *bolognai hatás* alatti korszerűsítése a HM és az MH feladatrendszerének adekvát behatárolása-, figyelembevétele-, a folyamat hatástanulmánya nélkül nem ajánlott.

A logisztikai tisztai *alapképzés*, utánpótlás képzés mennyiségi és minőségi mutatóit a „*piaci, megrendelői*” igények determinálják. A hadnagy rendfokozatú logisztikai szakbeosztottak létszáma, csak a két fő fegyvernem szükségleteit vizsgálva a következő képet mutatja.

A hadnagy rendfokozathoz sorolt logisztikai funkciók megoszlása				
MEGNEVEZÉS	MH LEP (FŐ)		MH SZFP (FŐ)	
	B	M	B	M
Általános logisztikus	6	5	11	18
Üzembent.-javító	80	77	23	42
Ellátó	11	11	9	10
Törzstámogató	3	3	1	3
Vontató	0	0	1	2
Szállító	8	8	9	37
*lőszer és harcanyag	0	0	3	9
*élelem	0	0	3	15
*üzemanyag	0	0	2	7
Térképész anyag	0	0	0	1
Összesen:	108	104	62 fő	153

Az át- és továbbképzés tekintetében a logisztikai szakmai beosztásokhoz, például az MH LEP kimutatásában:

hadnagy	főhadnagy	százados	őrnagy	alezredes	ezredes
108	95	125	62	31	2
OKLEVELES MÉRNÖK KÉPESÍTÉS					
0	0	5	19	32	2

Megállapítható, hogy már a főhadnagyi rendfokozatok elérésének szintjén megkezdődik az új ismereteket igénylő szelekció. A logisztikai szakismeretekre építkező **átképzés** jellemzően **nem hadmérnöki alapképesítésű képzést igényel** a tiszti karriermodell keretei között. Az okleveles mérnök képesítésű logisztikai szakbeosztások létszámadataihoz két megjegyzés kívánkozik *az előző megállapítást alátámasztandóan:*

- Amennyiben a Hjt. az első beosztások rendfokozatát „**hadnagy**”-ban határozza meg, akkor a lineáris **egyetemi képzésben nincs fogadó rendfokozat**.
- A posztgraduális, kiegészítő egyetemi képzésben ugyanakkor nem mutatkozik célszerűnek az alap és kiegészítő képzés tanulmányi **intervallumai közötti idő túlzott eltávolítása**. A tanulási folyamat pszichés terhelései korfüggők.

A témát érintően itt jegyezném meg, hogy a technikai ismeretek kialakítását fókuszba helyező „**hadmérnök**” **képzés a MH szakállománya képzésének csak részterülete**. Amennyiben a folyamatok kézben tartásával az MH érdekeit kívánjuk szolgálni, akkor az alap-, át- és továbbképzési rendszert minden szakbeosztásra kiterjesztetten, komplex összefüggéseiben kell vizsgálnunk. Nem tartom célravezetőnek a képzés részterületeinek elkülönített módon történő elemzését, amikor is az egyetem jövőbeni akkreditációjáról, a hadtudomány művelésének bölcsőjéről is szó van egy úttal. *(A ZMNE VSzTK Logisztikai tanszéke által 2003.01.29. tartott fórum megállapításait célszerűnek tartjuk figyelembe venni a jelen téma további vizsgálata során).*

Ehhez a komplexitáshoz hozzátartozik a **HM tárca humán erőforrás stratégiája és kiszámítható előmeneteli rendet támogató, szabályozó felépítmény rendszere**. Az alaprendezők tekintetében az erőforrások nagybani számvetései egyértelműen határozzák meg a logisztikai támogatás feladatait. *Az állománykategóriák létszámarányainak gyökereinek megváltozása nem járhat együtt további alapképességeink elveszté-*

sével. A mögöttünk tudható két év feladatait is a képességek megőrzése iránti felelősségünk szellemében terveztük, hajtottuk végre. A logisztikai szakállomány kiképzését, felkészítését és a jelenleg is folyó át- és továbbképzési követelmények gördülékeny kidolgozását, néhány területen a felépítmény szabályozó rendszere akadályozza.

Erre példa -különösen a technika üzembentartói-javítói mérnök beosztásokra jellemző-, hogy az ismeretek egymásra épülő gyakorlatát a tervezett -felhalmozott tudásra igényt tartó - szakmai előmeneteli tanfolyami rend nem kellően támogatja. A szakmai előmeneteli tanfolyam hatékonyságát csak az azonos munkakör családdhoz tartozó, a szakmaazonos vagy rokonszakmák ismeretanyagának továbbfejlesztésével lehet megteremteni. A honvédelmi miniszter 20/2002. (IV.10.) HM rendelete a MH egyes beosztásaihoz kapcsolódó munkaköri követelményekről alapján a 2.5 Logisztika „A”-tól „G”-ig besorolt munkakör családok tartoznak, amelyek nagyon vegyes összetételt reprezentálnak.

A teljesség igénye nélkül, példaként csak néhány munkakör család csoportosítást emelnék ki:

11-Lo-# ² -ESZ					
Mcs.	F.az.	F.alcs.	Megnevezés	Szak-szakirány	Szak-szak.ir.ref.
2.5.A.	50	A	Katonai üzemben tartási logisztika	Egyetemi	MH ÜF
		A;E;J;M;S	Üzemben tartás	Főiskolai	MH ÖLTP
		V	<i>Vegyvédelmi technika</i>		MH FVTSZF
		K	<i>Kiképzéstechnika</i>		
		F	<i>Fegyverzettechnika</i>		
		H	<i>Elektronika</i>		
		N	<i>Műszaki technika</i>		
	D	<i>Repülőműszaki</i>	MH RMSZ		
52	G;H;K;L;T.	Páncélos- és gépjárműtechnika	Főiskolai	MH PCGTSZF	

² a 20/2002. (IV.10.) HM rendelete a MH egyes beosztásaihoz kapcsolódó munkaköri követelményekről. (2. sz. melléklet).

2.5.C	51	B÷I; L÷P;S÷X.	Fegyverzettechnika/aktív eszközök	Főiskolai	MH FVTSZF	
	54	A	Elektronika	Főiskolai	HVK VCSF	
		L	<i>hiradó</i>		MH FCSF	
		D	<i>elektronikai hadvis.</i>			
		E	<i>repülésirányító</i>			
		R	<i>felderítő</i>	Egyetemi	HVK FCSF	
	C;P.	<i>Informatika, inf. védelem</i>	Főiskolai	MH ÖLTP		
55	A;B.	Műszaki technika	Főiskolai	MH ÖLTP		
	H;I;T.					
	C÷E;M;R; U.			MH MTSZF		
2.5.E	64	A.	Ellátó (hadtáp)	Egyetemi	HVK LCSF	
		C	<i>kat. ellátás-elosztási log</i>		MH EF	
		E	<i>élelmezés</i>		Főiskolai	MH ÉSZF
		R	<i>ruházat</i>			MH RSZF
		U	<i>üzemanyag</i>			MH ÜSZF
		H	<i>humán anyagi</i>			MH ÖLTP
		T	<i>térképészeti</i>			
11-Lo-#-Et						
2.6.B	72	A	Pénzügy	Főiskolai	MH ÖLTP	
		K	<i>költségvetési</i>		MH KPSZH	
		E÷H;J;M; N;T.	<i>kat.gazd.-i és pü. log.</i>	Egyetemi	HM KVF	
		S	<i>számviteli</i>	Főiskolai	MH KPSZH	

Sokszínű, kezelhetetlen és a képzési igény-követelményeket figyelmen kívül hagyó szakmai besorolás helyett, az egységesebb munkakör-családok hatékonyabb alapképzést, arra építhető továbbképzést biztosító csoportjai racionálisabb kialakítását tartanánk célra vezetőbbnek. **Az alapképzés képesítési követelményeit a logisztikai szakbeosztások alábbi csoportosítására javasoljuk kidolgozni, a technikai területet érintően a következőkben bővebben kifejtve:**

1. Ellátás – szolgáltatás:	
2.	Mozgatás – szállítás;
3.	Üzemben tartás, üzemfenntartás – javítás;
4.	Katonai elhelyezés;
5.	Egészségügy.

Milyen képesítési követelmények realizálódnak ?

1. A hivatásos tiszti alapképzés általános célja:

A Magyar Honvédség részére, a Magyar Köztársaság Biztonságpolitikai és Honvédelmi alapelvei iránt elkötelezett, hazáját szerető, szilárd hivatástudattal és erkölcsi felfogással bíró, becsületes életvitelű, fizikailag jól felkészített, beosztottak, alegységeik béke- és háborús tevékenységének megszervezésére, irányítására, vezetésére, képzésére és ellenőrzésére, ismereteinek továbbfejlesztésére kész szaktiszt képzése.

2. A képzés eredményeként a pályázó, mint tiszt váljon alkalmassá:

- A Magyar Köztársaság szuverenitásának – professzionális szinten végzett munkáján keresztül történő – biztosításához;
- *Az első beosztása szakfeladataira történő irányított felkészülésre;*
- A MK nemzetközi kötelezettségekben *vállalt feladatok* felelős teljesítésére;
- A társadalmi és testületi *elvárások* tudatos teljesítésére;
- A pályamodell továbbképzési rendszere követelményi elvárásának és a szolgálati feladatok kihívásaira történő megfelelésére.

3. A kibocsátott tiszt rendelkezzen olyan személyi tulajdonságokkal, mint:

- *Erkölcsi tartás* és szilárd jellem, igazságosság, becsületesség, szaktudás, objektív ítélőképesség, és önfegyelem;

- **Udvariasság, szerénység**, kultúrált, kiegyensúlyozott életvitel, határozott, erőszakosságtól mentes fellépés;
- **Igényesség, ápoltság**, követelménytámasztás önmagával és környezetével szemben;
- **Jó kapcsolatteremtő készség** (médiaképesség), vitakészség, logikus, közérthető és tömör gondolat kifejező képesség, beszédkultúra;
- **Fizikai és pszichikai edzettség**, jó kondíció és stressz-tűrő képesség;
- **Befolyásoló képesség**, a katonai közösség formálása és összekovácsolása érdekében az emberi viszonyok céltudatos irányításában;
- Ismerje és tartsa önmagára és környezetére (beosztottaira) nézve is **kötelezőnek** a közösség(ek)re jellemző írott és az íratlan etikai normákat.

4. A logisztikai tisztképzés eredményeként a hivatásos tiszt általános és katonai műveltsége, szaktudása, parancsnoki-vezetői kvalitásai, pedagógiai-módszertani ismeretei, a katonai hivatáshoz való szilárd kötődés alapján legyen képes a hivatásos tiszttel szemben támasztott katonai és társadalmi elvárások teljesítésére, az első beosztásra történő felkészítés után a tervezett szakbeosztása felelős ellátására.

5. A logisztikai beosztású tiszt feladatai végrehajtása érdekében ismerje meg és legyen képes alkalmazni:

- A honvédelmi, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak, a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak **jogállásáról, valamint a hadköteles katonák szolgálati viszonyáról** szóló hatályos törvényben foglaltakat;
- A Magyar Köztársaság fegyveres erőinek **szolgálati, alaki és öltözködési** szabályzatát;
- A katonai szervezetek **készenléte fokozása** és az „M” felkészítés szabályait, rendszereit;

- Az MH háborús **hadrendjét, vezetési, irányítási rendjét**, a katonai szervezetek háborús struktúráját;
- A MH **felkészítési-kiképzési rendszerét** és főbb tartalmi elemeit, a csapatkiképzés, felkészítés és csapatgyakoroltatás előírásait;
- A parancsnokok és törzsek hadászati, hadműveleti-harcászati, harcászati felkészítési rendszerét, a **tervezési és vezetési okmányok** elkészítésének, kidolgozásának rendjét, a megfelelő jelek, jelzések alkalmazásával;
- A katonák és az alegységek **felkészítésének, kiképzésének** rendjét, tartalmát;
- A **területvédelmi rendszer** elveit, feladatait, a területvédelmi csapatok felkészítésének és kiképzésének rendjét;
- A **NATO rendeltetését**, célját, feladatrendszerét, struktúráját, működési rendjét;
- A NATO **védelmi tervező rendszer** lényegét, a tervezés tartalmát, folyamatát (csak tájékoztatás szintjén);
- A nemzeti (csak tájékoztatás szintjén) **katonai doktrínákat**;
- A szövetség alapvető **doktrínáit**, a NATO Szabványokat és szabályzókat is figyelembe vevő jogszabályokat (csak tájékoztatás szintjén);
- A MH Összhaderőnemi Doktrína, valamint az **Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína alapjait**, a doktrínákon alapuló, a Magyar Honvédség működését biztosító alapvető logisztikai szabályzókat, utasításokat;
- Az **összefegyvernemi harc** fogalmát, célját, főbb jellemzőit, tartalmát, fajtáit, megvívásuk elveit, formáit, a harc minden oldalú biztosítását. A haderőnemek, a fegyvernemek szervezeti felépítését, harceljárásait, a logisztikai alegység helyét, szerepét az összefegyvernemi harcban;
- A **logisztikai szervezetek** felépítését, tevékenységét, működési és együttműködési rendjét;

- A haderőnemek, fegyvernemek és szakcsapatok **alaprendelésből** adódó feladatait;
- A hadkiegészítés **alapjait**;
- A **számítástechnikai eszközök** felépítésének működésének alapjait (operációs rendszerek, segédprogramok), számítógépes hálózatok alapfogalmait;
- A számítástechnikai eszközök **felhasználói szintű** alkalmazását, különösen a logisztikai szakterületen alkalmazott szoftvereket (hazai és szövetségesi);
- **A számítógépes hadműveleti tervezés** alapvető rendező elveit és feladatait, a digitális adatbázissal rendelkező MH térképészeti (tereptani, térképismereti és katonaföldrajzi) elemeket és az alkalmazkodásához szükséges aktuális szoftvereket (tájékozódás szintjén);
- A felkészítés-kiképzés **hatékonyságának** objektív mérhetőségét biztosító szimulációs technikák alkalmazását;
- A dandár-, és zászlóaljtzörzsek **szimulációs rendszeren** történő harcászati felkészítésének feladatait és azok végrehajtását;
- **Harcászati gyakorlatok** lézeres viszonyossági (célzó és találatjelző) eszközökkel történő végrehajtását;
- **A vegyivédelmi (ABV), riasztási és jelentési rendszer** lényegét, eszközeit. A tömegpusztító- és gyújtófegyverek pusztító hatását, az ellenük való védelem lehetőségeit. Az ipari katasztrófák, nukleáris balesetek főbb jellemzőit, hatásuk csökkentése, illetve megszüntetése érdekében végrehajtandó szakmai feladatokat;
- A gépjármű **igénybevétellel** kapcsolatos szabályzókat, feladatokat;
- A 63 M egységes **sátorkészlet** kezelésének és karbantartásának szabályait;
- A katona béke- és háborús **felszerelési anyagait**, azok karbantartási előírásait;

- Az **anyagmozgások** végrehajtásának rendjét, az anyagmozgási bizonylatok kiállításának előírásait;
- A szövetséges és **békemissziós feladatok**, a nemzetek közötti együttműködés megszervezése előírásait, a közös tevékenységre történő felkészítés rendjét és feladatait (csak tájékoztató szintjén);
- A nemzetközi **katonai részvétellel kapcsolatos** jogi ismereteket, a jog, különös tekintettel a fegyelmi- és büntetőjogi területeket, a nemzetközi hadijog, a nemzetbiztonság, az ENSZ, a személyügy, a környezet- a munka-, a baleset-, és tűzvédelem, várható beosztásuk ellátásához szükséges főbb előírásait;
- Egy a szövetségesi rendszerben elfogadott szakmailag bővített **idegen nyelv** önálló, kommunikációs szintű használatát;
- A **munka- és környezetvédelem** szabályait;
- A pedagógia, a pszichológia, a szociológia **elveit, módszereit**, a beosztottak megismerésének módszereit;
- Az **ügyviteli és titokvédelmi előírásokat** ügyintézői szintig.

6. A végzett logisztikai tisztek munkakörük jellege alapján, az általános elvárásokon túl, legyenek képesek:

a) Parancsnoki munkakörben:

- Beosztottaik tevékenységét – békében és háborúban egyaránt – **tervezni, szervezni, vezetni**, parancsnoki akaratnak és vezetői döntéseknek érvényt szerezni, parancsaikkal és személyes példamutatásukkal a beosztottakat a meghatározott feladatok teljesítésére készíteni;
- A meghatározott **kiképzési követelményeket teljesíteni**, beosztottaikat az előírtak szerint kiképezni, a katonai kiképzés eredményességét javító módszereket helyesen alkalmazni;
- A katonai szolgálattal járó **fizikai, pszichikai megterheléseket** tartósan elviselni, és beosztottait erre felkészíteni;
- Beosztottaikat a rendszeresített haditechnikai eszközök **kezelésére**, előírások szerinti üzemeltetésére felkészíteni;

- Rendelkezésre bocsátott **hadfelszerelést megóvni**, azokat állandó hadra fogható állapotban tartani;
- A katonai szolgálattal és életrenddel összefüggő **törvényeket, rendeleteket, szabályokat és normákat** mindenkor betartani, a rendet és fegyelmet folyamatosan fenntartani;
- **Beosztottaik** egyéni tulajdonságai, képességei objektív megismerésére, részükre a képességeiknek megfelelő feladatokat meghatározni, valamint olyan célkitűzéseket megfogalmazni, melyek teljesítésével egy jól összekovácsolt, egymást segítő kollektívát képes kialakítani;
- **Beosztottaik** egészségét megóvni, emberi méltóságukat tiszteletben tartani, jogos érdekeiket képviselni, járandóságait biztosítani;
- A **katonákat** a nemzet ügye iránt elkötelezett, hazájukat szerető és azért áldozatvállalásra is kész **állampolgárokká** nevelni és elérni, hogy beosztottai számára a bajtársiasság, a becsületes és egészséges életvitel természetes magatartásformává váljon.

b) Az anyagi támogatás ellátás-szolgáltatás szakterület munkakörben:

- Az egység **szakszolgálati ágainak** vezetésére (tervező tiszti beosztásban), az anyag- és költségvetési gazdálkodással összefüggő feladatok tervezésére, szervezésére, végrehajtására és ellenőrzésére;
- A LMK -ban **törzsmunka** végzésére (beosztott tisztként);
- A **szakalegység** feladatainak megtervezésére, a végrehajtás megszervezésére és irányítására;
- A szakmailag alárendelt állomány **tevékenységének** irányítására;
- Az alárendelt állomány **szakmai kiképzéséért**, beosztásuk követelményi előírásai szerinti felkészítéséért;
- Az analitikus **nyilvántartás** vezetésére;

- Az ellátási hatáskörükbe tartozó **szakanyagok** kezelésére;
- Az előírt **HKSZ** munkaterv, munkajegyek, valamint egyéb a minősített időszaki tervek, okmányok elkészítésére;
- „M” beosztása **ellátására**.

c) A technikai támogatás üzembenntartás - üzemfenntartás szakterületén végzett tisztek az általános elvárásokon túl, legyenek képesek:

- **Elsajátítani** a műszaki alapismereteket, alkalmazni a természettudományi ismeretek alapösszefüggéseit;
- Megismerni a **szakbeosztási** területéhez rendszeresített technikai eszközök gyakorlati alkalmazása sajátosságait, a műszaki fenntartásuk előírásait, valamint állagmegóvásuk- javításuk és alkalmazásukban tarthatóságuk műszaki –technikai eljárásait;
- Megismerni a MH., valamint a szövetséges tagállamok **főbb haditechnikai eszközeit**, azok rendeltetését, működését és alkalmazásuk alapelveit;
- Az üzembenntartás, üzemfenntartás, kutatás + fejlesztés (K+F), minőségbiztosítás, akvizíció **ismereteinek alkalmazására**;
- A **szakterületének** megfelelő tervező, szervező, irányító, gazdálkodó tevékenység végrehajtására;
- A **szerződéses állomány** kiképzésének szervezése, felkészítésének irányítása és a felkészültsége ellenőrzésének felelős végzésére;
- A LMK -ban **törzsmunka** végzésére (beosztott tisztként);
- A szakmailag alárendelt állomány **tevékenységének** irányítására;
- A szakterületének megfelelő új ismeretek elsajátítására, elsajátíttatására **szakmai tanfolyamokon** való eredményes részvételre;
- Az előírt **KFFR** munkaterv, munkajegyek, valamint egyéb a minősített időszaki tervek, okmányok elkészítésére;
- „M” beosztása **ellátására**.

d) A közlekedési támogatás mozgatus - szállítás szakterület munkakörben:

- A **megszerzett** tudást, az általános közlekedés mérnöki szakismereteket alkalmazni;
- A **közlekedési alágazatok** speciális szállítási kihívásainak megismerésére, és az eljárások gyakorlati alkalmazására;
- Az egység **szállítási tevékenységének** összehangolására, a szállítások végrehajtására;
- A LMK -ban **törzsmunka** végzésére (beosztott tisztként);
- A szállítóalegység-parancsnoki beosztásban (pk.h.) a **szállító-alegység tevékenységének megszervezésére**, a meghatározott feladatok végrehajtására, a technikai kiszolgálás megszervezésére és ellenőrzésére, a beosztottairól való gondoskodásra;
- A **közúti- komendáns** tevékenységek feladatainak megismerésére, a szolgálat ellátás megszervezésére és ellátására;
- A közlekedési (szállító) alegység beosztottai **szakfeladatokra történő felkészítésének, kiképzésének** irányítására;
- A közlekedési **szaktechnikai eszközök** előirt módon történő alkalmazására;
- A különböző szállításoknál alkalmazott **rögzítési módok** szabályos meghatározására;
- A MH-ben rendszeresített **szállítóeszközök** előírások szerinti igénybevétele;
- A **polgári szállítóeszközök katonai feladatokra** történő igénybevétele, a szállítások koordinálása;
- Az előirt csapatszintű közlekedési **szakanyag-gazdálkodási** feladatok szabályos végrehajtására;
- Az előirt **HKSZ** munkaterv, munkajegyek, valamint egyéb a minősített időszak tervek, okmányok elkészítésére;
- „M” beosztása **ellátására**.

e) A katonai elhelyezési támogatás szakterület munkakörökben:

- Tervezni, szervezni a MH -en belüli elhelyezési tevékenységeket;
- Végrehajtani a csapatszintű katonai elhelyezési szakanyag-gazdálkodás alapvető szakfeladatait és a szükséges számvetéseket, okmányok kidolgozását;
- A LMK -ban **törzsmunka** végzésére (beosztott tisztként);
- Végrehajtani az MH **karbantartási, felújítási** tevékenységeit;
- Betartani és betartatni az **energiahordozók** elszámolásának, ellenőrzésének szabályait;
- Megismerni a MH -en **belüli ingatlangazdálkodási és ingatlan nyilvántartási** tevékenységek feladatait és működés rendszerét;
- **Feladat**-meghatározásra, követelménytámasztásra;
- Az **eszközök, anyagok** nyilvántartásával, raktározásával kapcsolatos feladatok ellátására.
- Az előirt **HKSZ** munkaterv, munkajegyek, valamint egyéb a minősített időszak tervek, okmányok elkészítésére;
- „M” beosztása **ellátására**.

A hadmérnökképzés realitásának a logisztikai szakállomány tudásképességének megalapozásában és az elvárások szerinti kialakításában a hadtudomány keretei közötti művelésében mindenkor történelmi helye, meghatározó szerepe volt és lesz a jövőben is. A hadmérnök szakalapítási fórum véleményének kialakításához az elmondottak alapján annyiban kívánok hozzájárulni, hogy még egyszer kiemelem:

- A „**Bolognai Charta**” előremutató folyamatai alól a katonai felsőoktatás sem zárhatja ki magát, de a szerkezetátalakítás igen aprólékos képzési terület és tantárgyi kapcsolódási hálódiagram elemzést, kialakítást igényel.
- A képzési szak, szakirányait bárhogy is nevezhetjük, a döntő, meghatározó jellemző a **képzési célok** szükségletek szerinti **meghatározásában a képzés szervezethez**, feltételren-

szerének mindenoldalú biztosításában fog hatékonyan szolgálni!

- A parancsnoki-**vezetői**, meghatározó módon a **technikai rendszerek működtetésében**, alkalmazásukra való felkészítésében úgy gondolom, hogy a LOGISZTIKÁNAK kellene betölteni **a képzést integráló tudományterület szerepét**.
- Ha az igénytámasztói oldalt nézzük, akkor azt látjuk a fejlett nyugati hadseregekben is, és a NATO-ban is, hogy a logisztika, mint **integráló megnevezés** foglalja magába azt a műszaki, a technikus, a mérnöki az ellátó stb. szakállományt – és nem fordítva. (Nem a hadmérnökség foglalja magába az előbbieket.)
- Megfontolandónak tartom, hogy a megküldött anyagban **sze-replő szakirányok** mindegyikére kell-e az egyetemnek szakotató tanári állományt fenntartani és finanszírozni.
- Meggondolandó, hogy **nem lehetne-e, egyes szakképzéseket megvásárolni?** (pl.: elektronikai, fedélzeti, sárkány-hajtómű szakirány stb.)
- Megítélésem szerint rendkívül fontos szem előtt tartani, és odafigyelni, hogy - az MH karcsúsodásával – **„el ne fogyjon, vagy kritikus szint alá csökkenjen”** a képzendő **szakember igény**.
- **Ezért el kell érni, hogy a polgári életben is elfogadott, konvertálható tudásanyagot kapjanak a hallgatók, mert ez teszi elérhetővé:**
 - a katonai igények feletti képzést;
 - az előmeneteli rend kapcsán pedig az előbbre nem jutó, hanem a Nemzetgazdaság kiáramló állomány töretlen életpályán való további érvényesülését.

Törekvésünk, hogy a katonai-vezetői kvalitások szakmai bázisismereire épülő -át- és továbbképzési rendszer keretei között bővített- a képességek továbbfejlesztése gyakorlatával teremtsük meg és formáljuk a logisztikai szakbeosztottak, beosztási feladataik ellátására való felkészítését, alkalmassá tételét.

Köszönöm a megtisztelő figyelmüket!

Felhasznált irodalom:

1. A honvédelmi miniszter 20/2002. (IV. 10.) HM rendelete a Magyar Honvédség egyes beosztásaihoz kapcsolódó munkaköri követelményekről.
2. A honvédelmi miniszter 30/2001. (XII. 27.) HM rendelete a Magyar Honvédség, valamint a miniszter közvetlen irányítása (felügyelete) alá tartozó szervezetek hivatásos és szerződéses állományának beosztási kategóriába történő részletes besorolásáról, illetve az ezen beosztásokban elérhető rendfokozatokról.
3. Katonai Logisztika 10. évfolyam 2002. 3. szám, 172-179. o.
A csapatoknál folyó logisztikai szakkiképzés az önkéntes haderőre történő áttérés függvényében (témavizsgálat).

TÁJÉKOZTATÓ – INFORMÁCIÓ

TÁJÉKOZTATÓ A BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁS KÖZPONTI ADATBÁZIS LÉTREHOZÁSÁNAK HELYZETÉRŐL ÉS TOVÁBBI FELADATAIRÓL

Jároscsák Miklós¹

Kormányzati szintű elkötelezettség szerint 2003. év végéig teljesítenünk kell azon NATO vállalásunkat, mely szerint a Befogadó Nemzeti Támogatás (továbbiakban BNT) előkészítése érdekében létrehozzuk a polgári és katonai lehetőségeinket tartalmazó **Központi Adatbázist**, illetve arra építve összeállítjuk a BNT tervezés egyik alapvető dokumentumát, a **Képesség Katalógust**. Itt szükséges kihangsúlyozni a feladat **országos kiterjedését**, mely megvalósításban – a tárcaközi egyeztetéseken kialakított állásfoglalások szerint – a honvédelmi tárca döntő szerepet játszik.

Nem ismeretlen a szakmai közvélemény előtt, hogy NATO tagságunk kezdetétől a Védelmi Tervezési Kérdőív (DPQ) évente külön fejezetben jelöli meg a BNT adatigényeit és a hozzájuk kapcsolódó válaszok hiteles adatbázisra, illetve abból levezetett képesség dokumentációra építését. Ezt a feladatot 1999. év óta mind a polgári, mind a katonai szféra ismeri, sőt az érintett tárcák jelentős erőfeszítéseket tettek a NATO csatlakozásunk időpontjától esedékes jogszabályi feltételek megteremtése érdekében. Annak ellenére, hogy közel öt éve már aláírás stádiumába jutott el a tárggyal kapcsolatos kormányrendelet tervezet² a mai napig nem született meg a BNT országos kiterjedésű feladatai előkészítését átfogóan szabályozó dokumentum.

Ilyen előzmények után – a 2003. év végéig megoldandó Központi Adatbázis és Képesség Katalógus létrehozása érdekében – a HM Védelmi Hivatal kezdeményezésére 2002. év elején **Tárcaközi Ideiglenes Koordinációs Törzs** (továbbiakban TIKT) alakult, amelyben az MK Gazdasági és Közlekedési Minisztérium mellett a HM Védelmi Hivatal, a HM

¹ Dr. Jároscsák Miklós ezredes, HM Gazdasági Tervező Hivatal főigazgató általános helyettes.

² A Miniszterelnöki Hivatalon belül létrehozott és Dr. Gyuricza Béla vezette Államtitkárság tevékenységének köszönhetően.

Gazdasági Tervező Hivatal, a HVK Hadművelési Csoportfőnökség és a HVK Logisztikai Csoportfőnökség vezető szinteken képviseltette magát. A TIKT felkérésére 2002. májusra a HM Gazdasági Tervező Hivatal kidolgozta a Központi Adatbázis és Képesség Katalógus létrehozásának átfogó, koncepcionális javaslatát, a végrehajtás folyamatait és időrendjét. A következő időszakban egyhangúlag elfogadott átfogó, koncepcionális javaslat alapján kezdetét vette a tervezési – szervezési tevékenységeket felölelő előkészítési időszak, mely ezirányú feladatait az időközben elindult Védelmi Felülvizsgálat BNT-hez kapcsolódó dokumentumai is tartalmazzák.

„A fegyveres erők által biztosítható szolgáltatásokra és erőforrásokra vonatkozó adatok összeállítását a Honvéd Vezérkar, a polgári szférára vonatkozóan pedig a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium – a HM Védelmi Hivatal közreműködésével – koordinálja. Az összesített adatok tárolását, szükség esetén a pontosítását és rendelkezésre állását a HM Gazdasági Tervező Hivatal biztosítja.³”

I. ELŐKÉSZÍTÉSI IDŐSZAK

A jelenleg is folyamatban lévő előkészítési időszak tartalmát tekintve a következő egymásra épülő elemeket foglalta magába:

1. A feladat elvi alapjainak rögzítése.
2. A megvalósítás szervezeti igénye.
3. A Központi Adatbázis szerkezeti kialakítása.
4. Az Adatlapok kidolgozása.
5. Az Adatlapok kiküldése, kitöltése.

³ A BNT feladatot leíró VÉFIB dokumentum és a védelmi felkészítés, országmozgósítás 2003. évre jóváhagyott feladatterve alapján.

1. A feladat elvi alapjai

A feladat célja a Szövetséges erők és szervezetek BNT igénybevételeire vonatkozó igényei korrekt megválaszolásához és az EG 4256 haderőfejlesztési célkitűzés megvalósításához – a Védelmi Tervezési Kérdőívek (DPQ) dokumentum és a Váratlan Események Terveihez (COP's) – elengedhetetlenül szükséges Központi **Adatbázis** és **Képesség Katalógus** 2003. év végéig történő összeállítása.

A feladat kiterjedése a különböző tárcák, országos és regionális szervek már meglévő adatbázisából történő célirányos kiemelésekre (merítésekre) korlátozódik. Ebből adódóan a már meglévő adatbázisok specifikálására, összekapcsolására, köztük az átjárhatóság biztosítására, különfeldolgozási eljárások kifejlesztésére jelen feladat keretében nem fog sor kerülni, azt a 2004. évtől folytatódó fejlesztések részeként tervezzük megvalósítani.

A létrehozott Központi Adatbázis felhasználásával a feladat kiterjed a nemzetgazdaság működőképességéhez minimálisan szükséges kapacitások, a lakosság ellátási igényeinek, a nemzeti katonai erők megalakításának, továbbá a minősített időszakokban, illetve katasztrófa helyzetekben aktivizálандó erőforrás szükségletek feletti szabad kapacitások, lehetőségek **Képesség Katalógusba** foglalására.

A BNT feladatok végrehajtásához szükséges és ténylegesen rendelkezésre álló erőforrások meghatározásához feltétlenül indokolt a konkrét helyhez kötött és mással nem, vagy csak nehezen helyettesíthető infrastruktúra (például: energetika, közlekedési, hírközlési, vízügyi, stb.) egészének és kritikus pontjainak elemzése, azok veszélyeztetettségének, a várható kapacitáskiesések hatásainak értékelése.

A feladat tartalmát a következő elemek alkotják:

- a.) Tárcák, illetve országos és regionális szervek adatbázisai meglétének, főbb összetevőinek feltérképezése;
- b.) Az adatbázisokból kinyerhető adatok körének rögzítése;
- c.) Adatszolgáltatás kéréséhez adatlapok kidolgozása;
- d.) Adatlapok kitöltési útmutatóinak kidolgozása, az adatlapok kiküldése;

- e.) A kitöltött adatlapok feldolgozása, a szükséges pontosítások elvégzése;
- f.) Az adatállomány véglegesítése, záró kontroll elvégzése;
- g.) A számítógépes feldolgozás előkészítése, nyomtatási képek kialakítása;
- h.) Adatrögzítések és a szükséges műveletek elvégzése;
- i.) A törzsadat állomány felhasználásával a Képesség Katalógus és a BNT Adatbázis dokumentumok előállítás;
- j.) A kész dokumentumok elfogadtatása és a kívánt adathordozókon történő továbbítása;
- k.) Szabályozás szerinti időszakos pontosítások elvégzése az adatállományban;
- l.) Rendszerfejlesztés.

Az előkészítés és végrehajtás irányításának szervezeti háttere:

A feladat a Tárcaközi Ideiglenes Koordinációs Törzs felelősségi körében, a HM Védelmi Hivatal, az MK Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, a HM Gazdasági Tervező Hivatal és a HM-HVK szervek koordinációja mellett kerül megvalósításra. A 191/8/2002. HM Védelmi Hivatal **Elgondolás tervezettel** összhangban a HM-HVK és az MK Gazdasági és Közlekedési Minisztérium összesített adatainak feldolgozását, pontosítását és rendelkezésre állását a HM Gazdasági Tervező Hivatal biztosítja.

Ezen túlmenően a **HM Gazdasági Tervező Hivatal** az érintett szervezetekkel együttműködésben kidolgozza a megvalósítás átfogó koncepcionális javaslatát, majd annak elfogadását követően megalkotja a **Központi Adatbázis** szerkezetét és irányítja az adatbekérésre szolgáló adatlapok kidolgozását.

Adatszolgáltatók köre és jogszabályi alapja:

A feladatban érintett, adatszolgáltatásra kötelezett polgári és katonai szervezetek körét az átfogó koncepcionális javaslat tartalmazza, mely szerint a minisztériumok, ágazati nemzetgazdasági szervezetek, egészségügyi intézetek, a megyei védelmi bizottságok, valamint a polgári és katonai szakhatóságok mind konkrétan felkérésre kerülnek.

Az adatszolgáltatás jogszabályi alapjait a **Honvédelmi Törvény 69.§ (3) és 191.§ (1) bekezdés, d., pontjában** előírt kötelezettség adja.

A feladat végrehajtás módszerei:

- helyszíni konzultációk a szükséges és a rendelkezésre álló adatokat illetően;
- koordinációs egyeztetések a különböző helyekre kiküldendő, különböző típusú adatlapok tárgyában;
- értékelő megbeszélések a beérkezett adatok felhasználhatósága vonatkozásában;
- vezetői értekezletek az elkészült dokumentumok elfogadására (központi indító értekezlet összehívása indokolt).

Az adatlapok kiküldése, a kitöltés és a visszajuttatás mágneses adathordozókon történik.

A feladat végrehajtás nagybani ütemezése:

a.) adatbázis szerkezet kidolgozása	2003.02. 25-ig
b.) Elemi adatokra épülő adatlapok elkészítése	2003.04. 20-ig
c.) adatlapok kiküldése	2003.04. 30-ig
d.) adatlapok kitöltése	2003.06. 05-ig
e.) adatlapok visszaküldése	2003.06. 10-ig
f.) adatlapok ellenőrzése, pontosítások elvégzése	2003.06. 30-ig
g.) adatlapok inform. feldolgozásának előkészítése	2003.05. 31-ig
h.) Adatrögzítés elvégzése	2003.09. 30-ig
i.) képesség katalógus kidolgozásának kezdete	2003.07. 15-től
j.) képesség katalógus kidolgozásának befejezése	2003.11. 30-ig

A kidolgozás elvi szempontjai:

A BNT Képesség Katalógust és Központi Adatbázisát célirányos – ebben a feladatban korlátozott terjedelmű – kialakítással és *a következő elvi szempontok szem előtt tartásával ajánlott megalkotni:*

- **egyszerűség**

Az egyszerűség elve leginkább az Adatlapok világos, érthető szerkezeti kialakítását, logikus felépítését és könnyű kitöltését jelenti.

- **célirányosság**

Ez az elvi szempont a rendkívül gazdag információs bázisok meghatározott részeinek, elemeinek átvételét és az új adatstruktúrákba történő beillesztését takarja.

- **pontosság**

Alatta az aktualizált és ellenőrzött adatok kiválogatása, az Adatlapok kitöltésének gondossága értendő.

- **számítástechnikai lehetőségek kihasználása**

Az adatgyűjtés külön szoftvert nem igényel, viszont az Adatlapok felvitelére, az összegzésekre, valamint az Adatbázis végleges dokumentumának kialakítása egységes program alkalmazásával történik.

- **gyorsaság**

Lényeges szempont az időtényező behatároltsága, amely alatt létrehozandó dokumentumoknak egyrészt alkalmasnak kell lennie a felhasználásra, másrészt alapját kell képeznie a továbbfejlesztés szükségzerű igényének.

- **gazdaságosság**

A ráfordítások minimalizálása, mint alapvető elvi szempont meghatározó jellegénél fogva döntő kihatással bír a feladat minél egyszerűbb, leszűkített megoldására.

- **centralizáció**

A gyors és eredményes feladat végrehajtás egyik alapvető feltétele a vezérlés centralizáltsága, melynek a szabályozás vonatkozó részeiben is meg kell jelennie.

2. A megvalósítás szervezeti igénye

A BNT Központi Adatbázis és Képesség Katalógus megalkotásában résztvevő állomány csoportosítása 2003. évben a vezetők, felügyelet gyakorlók, az Irányító Munkacsoport, az Adatbázis kidolgozó munkacsoport, az Adatszolgáltató munkacsoport, a Képesség Katalógust kidolgozó munkacsoport szervezeti elemekből tevődik össze.

A kialakított csoportosítások alapvető feladatai:

Vezetők, felügyelet gyakorlók a szinten lévő döntések meghozatala, szint feletti döntések előkészítése, a végrehajtás menedzselése és a kommunikációs feladatok koordinálása.

Irányító munkacsoport a koncepcionális elméleti alapok kidolgozása, követelmények állítása, a végrehajtás rendszertervének kimunkálása, az Adatbázis szerkezeti kialakítása, a végrehajtás folyamatainak irányítása és részvétel a Képesség Katalógus kidolgozásában.

Kidolgozó munkacsoport az elemi adatstruktúra értelmezése, a fejezeti adatlapok kialakítása, az adatszolgáltatási igények megfogalmazása, az informatikai háttér kiépítése, a beérkező adatok feldolgozása, az adatrögzítések elvégzése és az adatkarbantartás folytatása.

Adatszolgáltató munkacsoport az adatlapok fogadása, a szelekció – kijánlás egyeztetés – konzultáció, az adatszolgáltatás összefogása, az adatlapok összegyűjtése és a visszaküldés szervezése.

Képesség Katalógus kidolgozó munkacsoport az adatok értékelése, elemzése, a szinopszis összeállítása, a fejezetek megalkotása, egyeztetés – konzultáció, véleményeztetés, a vélemények feldolgozása, a Képesség Katalógus véglegesítése, a fordítás megszervezése, a nyomdai munkák kiadása, elektronikus rögzítés, a kiküldés megszervezése és a minősítés elvégzése.

3. A központi adatbázis szerkezeti kialakítása

A Központi Adatbázis a BNT folyamatait átfogó területekről ad teljes képet úgy, hogy fejezetek szerint öleli fel az összevont adattartalmat, amelyet aztán több szinten keresztül bont le egészen az **elemi adatok** eléréséig. Ez a részletes kibontási út **kódszámos jelölésekkel** biztosítja az adatelérés és adatszármasztás nyomon követhetőségét, annak érdekében,

hogy a törzsadatállomány rögzítése egy önmagában is konzisztens rendszerben valósuljon meg.

A BNT fő folyamatai az erők fogadásától, részükre a különböző támogatási formák nyújtásáig terjednek és az alábbi fejezetekből tevődnek össze:

1. Fejezet A NATO Szövetséges erők **fogadásánál** érintett szervezetek és objektumok létszám, kapacitás, illetve más, nem számszerűsíthető adatai.
2. Fejezet A beérkezett erők **mozgatásához** kapcsolódó közlekedési infrastruktúra információi.
3. Fejezet A közutakon és vasúton történő **mozgásbiztosítás** szervezetei és azok lehetősége.
4. Fejezet A számításba vett **elhelyezési objektumok** infrastrukturális adatai, a természetvédelmi és tájvédelmi területek megjelölésével.
5. Fejezet Fegyverzettechnikai és egyéb szakanyagok tárolására alkalmas **raktárak** adatai.
6. Fejezet Főbb **ellátási anyagok** biztosításában szabad kapacitásokkal rendelkező nemzetgazdasági és honvédségi szervezetek lehetőségeit átfogó információk.
7. Fejezet Ellátási-, javítási **szolgáltatások nyújtása** terén számításba vehető nemzetgazdasági szervezetek és katonai logisztikai lehetőségek tartalma.
8. Fejezet **Távközlés – híradás – informatikai** támogatás adatai.
9. Fejezet Igénybevételre tervezhető **egészségügyi intézetek** kapacitásadatai.
10. Fejezet **Térképészeti** ellátás területéről összegyűjtött katonai információk.
11. Fejezet Nemzeti és katonai **Meteorológiai Szolgálatok** adatai.
12. Fejezet A BNT különböző feladatainál igénybevételre tervezhető **polgári munkaerő** adatai.

13. Fejezet NATO beszállítói minősítést szerzett szolgáltatók listája.

14. Fejezet Országos Szervek és Önkormányzatok cím és elérhetőségi adatai.

A Központi Adatbázist alkotó 1 – 14. fejezet adatállománya szintek szerint csoportosított fogalmakhoz kötődik és fastruktúra szerint épül fel. Az Adatbázis fastruktúrához **4 szintet lehetett elkülöníteni** úgymint, **összevont-, bontott-, részletes-, elemi adatszintet**, amelyek között **kódszámokban** is kifejezett zárt rendszerű összefüggések állnak fenn.

Az **Adatbázis szerkezetben** minden szintnek megvan a maga jelentősége, ami abban jelentkezik, hogy a kapcsolódó pontok rendszerbe foglalása adja meg a lekérdezhetőség és a visszakereshetőség lehetőségét. Az adatkapcsolatokon belül az elemi adatokig történő eljutásnak fontosságából a konkrét adatbekérés megfogalmazása, illetve az adatszolgáltatás biztonsága következik.

Szintén lényeges annak rögzítése, hogy az adatbázis szerkezet dokumentálása alapját képezi az **adatlapok** szakmai követelmények szerinti és informatikai kialakításának, aminek folyamatában azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy **ahány elemi adat** (adatcsoport) jelenik meg az adatbázis szerkezetben, **annyi adatlap** létrehozása válik szükségessé.

Az Adatbázis szerkezet dokumentációja **2003. február 25-én** elfogadást nyert a **Tárcaközi Ideiglenes Koordinációs Törzs** vezetése által, melyet követően azonnal kezdetét vette az adatlapok formai kialakítása és tartalmi összeállítása.

4. Az adatlapok kidolgozása

A kidolgozást **Irányító Munkacsoport** által megfogalmazott követelmények szerint az adatlapok kidolgozását – az informatikai szakállománnyal szoros együttműködésben – a főtisztek és a közalkalmazottak teljes felelősséggel végzik. A kijelölt, illetve felkért személyek az elemi adatok megjelenési formája és tartalmi mélysége figyelembevételével, vagy közvetlenül rögzítik a kért adatokra vonatkozó kérdéseket, vagy indirekt úton, konzultációk sorozatán keresztül jutnak el a pontos definiáláshoz.

Az adatlapok kidolgozása számítógépen, a kialakított EXCEL táblázat felhasználásával történik úgy, hogy azokon az adatszolgáltatók részé-

re konkrétan megfogalmazott kérdések és a válaszoláshoz szükséges útmutatások egyaránt szerepeljenek. Annak ellenére, hogy az elemi adatok döntő mértékben egyértelműsítik az adatlap tartalmi kitöltését, mégsem elhanyagolható a több **10 000-es nagyságrendet kitevő** adatállomány bekérés helyzetének heti gyakorisággal történő áttekintése, a munkafolyamatokba iktatott konzultációk lefolytatása és nem utolsósorban a véglegesítés szakmai testület általi deklarálása.

Az adatlapok kidolgozásának fázisa akkor tekinthető befejezettnek, ha a **14 fejezet** valamennyi elemi adatokra vonatkozóan az adatlapok területekre (fejezetekre) kiterjedően egyenként nyomtatásban és mágneses adathordozón elkészülnek. Ebben a folyamatban szükséges szerepeltetni, illetve előkészíteni **egy szakmai értekezletet**, ahol az érintett adat-szolgáltató központi szervezetek vezető képviselői is jelen vannak, mivel csak az adott fórumon lehet elérni az egységes értelmezés, a fogadókészség és a határidőre történő adatlap kitöltés előfeltételeinek érvényesítését.

Az adatlapok kidolgozása **informatikai szakterületen** elvégzendő feladatokat és azok ütemezését a bevont informatikai szakállomány által kidolgozott külön dokumentáció tartalmazza. (Elgondolás és rendszerterv.)

Az adatlapok kiküldése időszakában párhuzamosan folyik az adatok fogadásának előkészítése, az informatikai háttér tesztelése, az adatvédelem feltételeinek biztosítása. Mindezek mellett ezt az időszakot lehet felhasználni a **Képesség Katalógus** szinopszisa kidolgozásához, amelyet a külön kijelölt munkacsoport fog elvégezni.

5. Az adatlapok kiküldése és kitöltése

Az előző fázis részét képező egyeztető konzultációs fórum egyik meghatározó célja – az adatlapok fogadókészségének, pontos és határidőre történő kitöltésének elérése – alapján a teljes feladat **harmadik lépését** képező kiküldés feltételi adottnak tekinthetőek. Erre az időszakra már dokumentálni lehet a különböző fejezetekhez tartozó adatlapok kiküldési **„célállomását”** és a kitöltésért felelős szervezet megnevezését.

Elvi megközelítés szerint az adatlapok lehetőségek függvényében mindig a felsőszintű irányító szervezethez kerülnek kiküldésre, ahol saját hatáskörben hivatottak megszervezni a szükséges és jogi alátámasztottsággal bíró adatszolgáltatást. Természetesen ebben az időszakban is fo-

lyamatos az Irányító Munkacsoport és az adatszolgáltató szervezetek közötti együttműködés, annak érdekében, hogy az előkészített adatlap csomagok a megfelelő helyre kerüljenek eljuttatásra.

A kitöltésért minden területen az adatszolgáltatók felelősek, akik részére a polgári szféra tekintetében a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, míg katonai területen az illetékes HM – HVK szervek adják át az adatlapokat.

6. Az előkészítési időszak lezárása

Az Adatlapok kiküldésével és kitöltésével az előkészítési időszak lezárul. Még ebben a terminusban megtörténik az adatállomány fogadásának és feldolgozásának informatikai előkészítése, továbbá többszörös konzultációs folyamattal biztosított lesz az adatszolgáltatás szakszerűsége és hitelessége.

Az előkészítés jelenlegi állása szerint már belátható az Adatbázis szerkezet fejezetekhez tartozó csoportosítások belső tartalma, a kiküldési File-ok adatlap mennyisége, valamint az összességében mintegy **25.000 elemi adatig terjedő** igénybekérés struktúrája. Ebben az időszakban valamennyi részfeladat a tervezett határidőn belül végrehajtást nyer, ami a tárcaközi és a tárcán belüli egyeztetésekkel együtt rendkívül kedvező fel-tételét képezi az adatlapok feldolgozásával és az elemi adatok rögzítésével induló végrehajtási szakasznak.

II. VÉGREHAJTÁSI IDŐSZAK FELADATAI

A végrehajtási időszak két jelentős, egymásra épülő területet ölel fel, mégpedig az Adatbázis konkrét létrehozását, valamint a Képesség Katalógus megalkotását. Mindkét önálló, de egymástól függőségben lévő feladat az előzőekben értékelt előkészítési időszak sikeres zárásától, a továbblépés feltételeitől, illetve azok megalapozottságától függ. Mivel a későbbiekben mind az **Adatbázisról**, mind a **Képesség Katalógus** létrehozásáról külön, részletes beszámolóra kerül sor e cikk keretében a velük kapcsolatos feladatokról csak jelzés értékkel kívánok tájékoztatást adni.

1. Az adatlapok összegyűjtése és feldolgozása

Az Irányító- és Kidolgozó Munkacsoport azzal számol, hogy az adatlapok nem egyszerre, hanem időben elhúzódoan, de a megadott határidőn belül érkeznek vissza a feldolgozás helyére. Ebben a fázisban az érintett állomány fő feladatát fogja képezni a beérkezett adatlapok értékelése, ellenőrzése és a feltárt hiányosságok okainak – az adatszolgáltatókkal együtt történő – megszüntetése. Ez a munkafázis nagy odafigyelést, interaktív együttműködést igényel minden érintettől, aminek végén addig kell eljutni, hogy az érdemi adatok ellenőrzöten, hitelesség igazolással az adatrögzítőkhöz kerüljenek.

Az adatlapok feldolgozása egyet jelent az adatok informatikai úton történő rögzítésével az adott kódszámok szerinti besoroláshoz tartozó helyekre, ahonnan bármikor lekérdezhető, illetve a kapcsolódó adatok különböző összefüggések szerint rendezhetők, csoportosíthatók. Ezt a munkát az informatikai szakállomány – az általuk előkészített **ACCESS program** felhasználásával – hivatott elvégezni úgy, hogy a beküldött mágneslemezekről az adatokat beépíti a rendszerbe.

Az adatrögzítés és adatbázis kialakítás folyamata addig tart, míg az utolsó adat is megfelelő helyre kerül. Ennek során számítani lehet különböző számítástechnikai problémák felmerülésére, melyek elhárítására külön tartalék idő tervezése szükséges. A feldolgozás befejezése közel sem jelenti az adatbázis kezelés lezárását, mivel egyrészt tervezve van az adatkör folyamatos bővítése, másrészt teljesen szükségszerű az adatkarbantartás időszakos elvégzése, amelynek gyakoriságával és rendszerével az átfogó rendszerfejlesztési elgondolás vonatkozó része foglalkozik.

Ezen a ponton belül szükséges rögzíteni azt is, hogy a minimális programként megcélzott *informatikai fejlesztés három üteméből 2004. évtől előtérbe kell helyezni az adatbázis térinformatikai eszközökkel történő kiegészítésének* megvalósítását, az ehhez szükséges pénz-, illetve tárgyi feltételek biztosítását.

2. A képesség katalógus megalkotása

A NATO szövetséges erők fogadó ország részéről történő támogatási lehetőségei területéről, fajtájáról, mértékéről és más ezekhez kapcsolódó jellemzők állapotáról, az igénybevétel különböző típusú módszerei-

ról szóló leírás adja a Képesség Katalógus lényegét. A Képesség Katalógusban szereplő információk minden esetben időpont függőek, azok középtávon, de különösen a hosszabb távú tervezési ciklusok viszonylatához többször módosulhatnak, amit a dokumentum frissítése során tekintetbe kell venni.

A Képesség Katalógus összeállításának egyik meghatározó feltétele az **Adatbázist alkotó információmennyiség feldolgozására, értékelésére és elemzésére felkészült, szakavatott állomány** felkérése vagy kijelölése.

A szakértői kör alapvető feladata az Adatbázis fejezeteinek felhasználásával, azokra vonatkozóan és azokkal összhangban megfogalmazni az adott támogatási területre vonatkozó nemzeti képességeinket. A hiteles Képesség Katalógus összeállítása mindenképpen egy rendszerszerű feldolgozó tevékenységből kiinduló értékelő – elemző munkát igényel, amelynek végkifejlete, **egyben eredménye mindazon következtetések levonása**, amelyek adatokkal alátámasztva választ adnak meglévő képességeink tartalmára.

A Képesség Katalógus megalkotásánál a következőkben összefoglalt alappillérekre fog a felkért szakértői csoport támaszkodni.

a) A Képesség Katalógus rendeltetése

A BNT különböző területeihez kapcsolódva pontosan és háttéradatakkal hitelesen alátámasztottan leírást adni mindazon nemzeti képességeinkről, amelyekre a NATO szövetségesek akár W. Sz. 5. cikkelye szerinti-, akár a W. Sz. 5. cikkelyén kívüli tevékenységek során számíthatnak, illetve igénybevételüket előzetesen tervezhetik.

A Képesség Katalógus rendeltetéséből adódóan a **NATO Parancsnokságok** részére megküldendő, illetve a **küldő nemzetek** részére igény szerint átadandó okmány. Rendeltetéséből adódik továbbá, hogy a különböző célú műveletek vagy kiképzési rendezvények előkészítése során tervezési alapul szolgáljon a **NATO Parancsnokságok**, illetve a **küldő nemzetek** számára.

b) A Képesség Katalógus tartalma

A Képesség Katalógusnak tartalmaznia kell mindazon nemzetgazdasági, közigazgatási, vezetési, irányítási és katonai képességek leírását, amelyek támpontokat és eligazodást nyújthatnak a NATO szövetséges szervezetek részére az országosan és regionálisan diffe-

renciaált támogatási lehetőségekről, infrastruktúrális feltételekről, állapotokról.

A Képesség Katalógus tartalmi kiterjedése nem haladhatja meg a hitelesített adatokból levonható következtetések dimenzióját.

c) A Képesség Katalógus felépítése

A Képesség Katalógus megalkotásához egy külön színopszis elkészítése és jóváhagyása szükséges. A színopszisban rögzíteni kell a Képesség Katalógus felépítését – ami a BNT folyamatok sorrendiségén, egymásra épülésén alapul, – illetve a felépítésen belül mindazon tartalmi összetevőket, amelyekre a kidolgozó munka során gondolni kell, továbbá mindazon kérdéseket, amelyek megválaszolást igényelnek.

A felépítés tekintetében lényeges eltérés nem lesz a már korábban feldolgozott dán-, illetve török Képesség Katalógushoz viszonyítva. Az eltérések valójában a tengeri szállításhoz, kikötőkhöz kapcsolódó képesség hiányokkal összefüggésben képzelhető el.

d) Kidolgozás folyamata

A FELDOLGOZÓ – ÉRTÉKELŐ – ELEMZŐ – KÖVETKEZTÉSEKET LEVONÓ tevékenységeket magában foglaló feladatok csak **folyamatos irányítás mellett, célirányosan kiválasztott és felkészített szakállomány** bevonásával végezhető el eredményesen.

A Képesség Katalógus kidolgozásának irányítását a létrehozott **Irányító Munkacsoportnak** kell felvállalnia és felelősen végigvinnie azokkal a külön kiválasztott szakértőkkel együtt, akik bevonása nélkülözhetetlen a feladat sikeres teljesítése szempontjából.

Az Adatbázis kialakítása időszakában, azzal bizonyos értelemben párhuzamosan már megkezdődhet a Képesség Katalógus kidolgozása. *A végrehajtás tervezett időszaka már 2003. év szeptember hónaptól elkezdődhet és az első tervezet elkészítésére legkésőbb 2003. év november 15-ig lehet határidőt szabni.* Ezt követően egyeztetések, pontosítások elvégzésére kerülhet sor, majd a véglegesítés és a fordítás – kivitelezés zárja a feladatot.

Különösen fontos az **Irányító Munkacsoport** esetében a vezető személyének kiválasztása és részére megfelelő jog- és hatáskör biz-

tosítása állományának kiválasztására, valamint a folyamat végigvitelére. Azt is indokolt figyelembe venni, hogy a vegyes összetételű (polgári és katonai) csoportok részére összehangolt működési szabályozást szükséges kidolgozni.

e) **Eredmény**

A **Nemzeti Képesség Katalógus** könyv alakban és CD lemezre történő összeállítása, amelyben az ország BNT-ba bevonható lehetőségei **szöveges és táblázatos** formában kerülnek megjelenítésre.

A Képesség Katalógus szükséges példányszámban angol és francia nyelvű fordítással kerül az érintett NATO szervezeteknek átadásra, illetve a szövetséges államok részére megküldésre.

Összegzés

A BNT Központi Adatbázis és Képesség Katalógus létrehozása, illetve megalkotása országos kiterjedésű és szövetségbeli vállalásaink szempontjából kiemelt jelentőségű feladat, amely előkészítéséért és végrehajtásáért a honvédelmi tárca visel felelősséget. Az évek óta esedékes vállalat teljesítéséhez egyfelől a koncepcionális alapok, a megvalósítási tervek (valamennyi szükséges elméleti dokumentáció) rendelkezésre állnak, másrészt a különböző tárcákat és azok irányítása alá tartozó szervezeteket érintő koordinációs tevékenység sikeresen, időarányosan folyik. Mindezekhez hozzájárul az irányító-, kidolgozó állomány célirányos kiválasztása és felkészítése eredményeként kialakult elkötelezettsége, ami egyben záloga a már megkezdett folyamatok határidőn felüli végigvitelével.

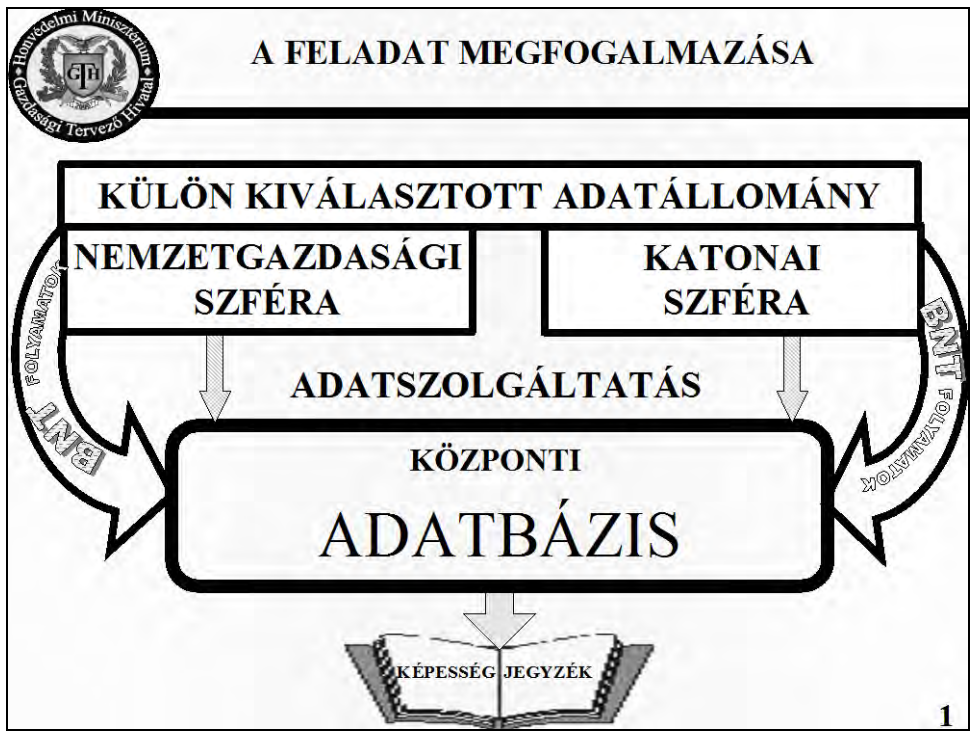
A fentiekkel együtt fontos kihangsúlyozni, hogy az elméleti alapok rögzítése, az irányító és kidolgozó állomány maximális hozzáállása önmagában nem elegendő feltétel. Ahhoz, hogy ezt a vállalatot teljesíthessük *a polgári és a katonai szféra megjelölt adatszolgáltatói részéről gyors, pontos és hiteles adatszolgáltatásra van szükség*, melynek háttérben folyamatos és mindenre kiterjedő szervezési tevékenységgel kell számolni.

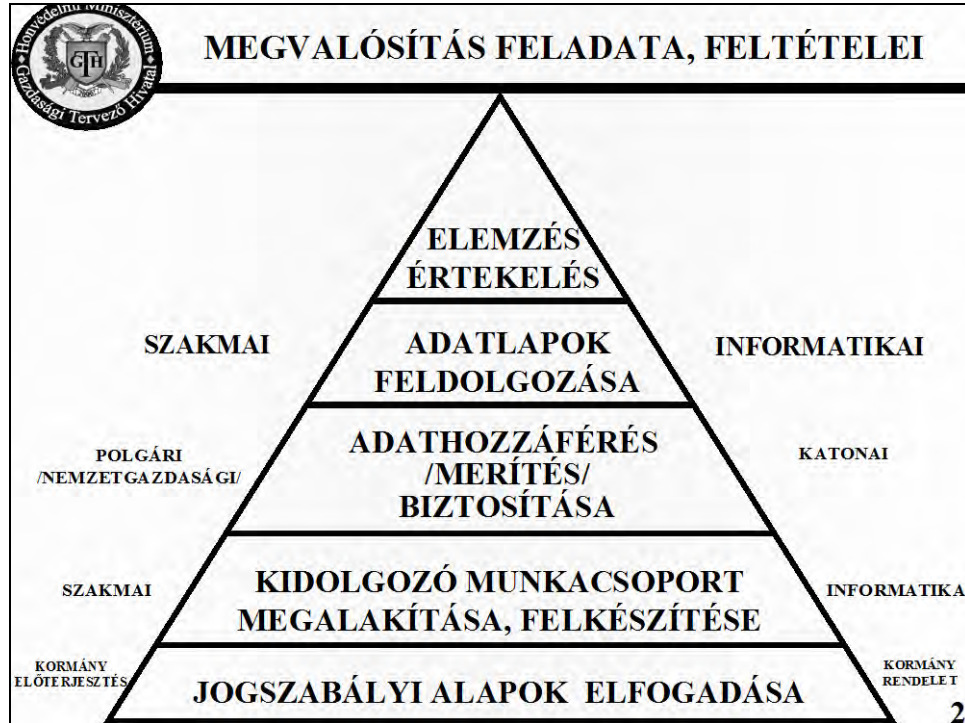
Reményeim szerint ez év utolsó negyedében esedékes következő tájékoztató alkalmával a célul kitűzött feladat hazai és nemzetközi mércével mérve is egyaránt színvonalas befejezéséről adhatok számot.

A csatolt vázlatok kiegészítő információ tartalmukkal elősegítik jelen tájékoztató tömörített mondanivalójának mélyebb megértését.

Felhasznált irodalom:

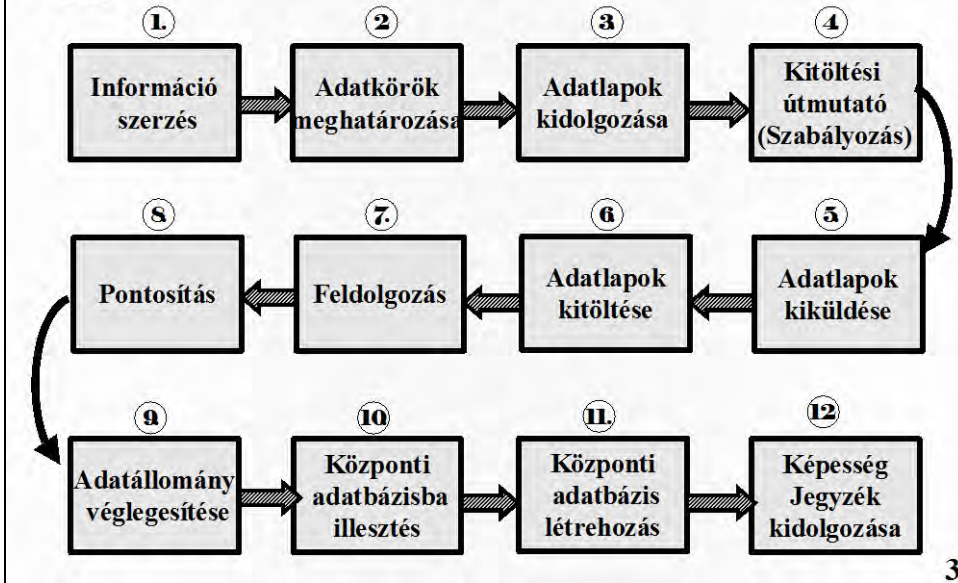
1. AJP-4.5 BNT doktrínája és eljárási módszerei.
2. MC 334/1 BNT NATO alap- és irányelvei.
3. HM ÖHD Logisztikai Doktrína.
4. BNT országos szintű feladatait szabályozó Kormány Rendelet tervezetek.
5. 88/1998 Országgyűlési Határozat az MK biztonságpolitikai alapelveiről.
6. NATO Logisztikai Kézikönyv 1999. évi kiadás.
7. 1993. évi CX törvény a honvédelemről.
8. Módszertani Útmutató tervezet a védelemgazdasági alapterv elkészítéséhez.
9. Dánia Képesség Katalógusa.
10. BNT Adatbázis szerkezete (HM GTH okmány).
11. DPQ és haderőfejlesztési célok dokumentumai.
12. Védelmi felkészítés és országmozgósítás 2003. évi feladatterve (HM Védelmi Hivatal okmány).

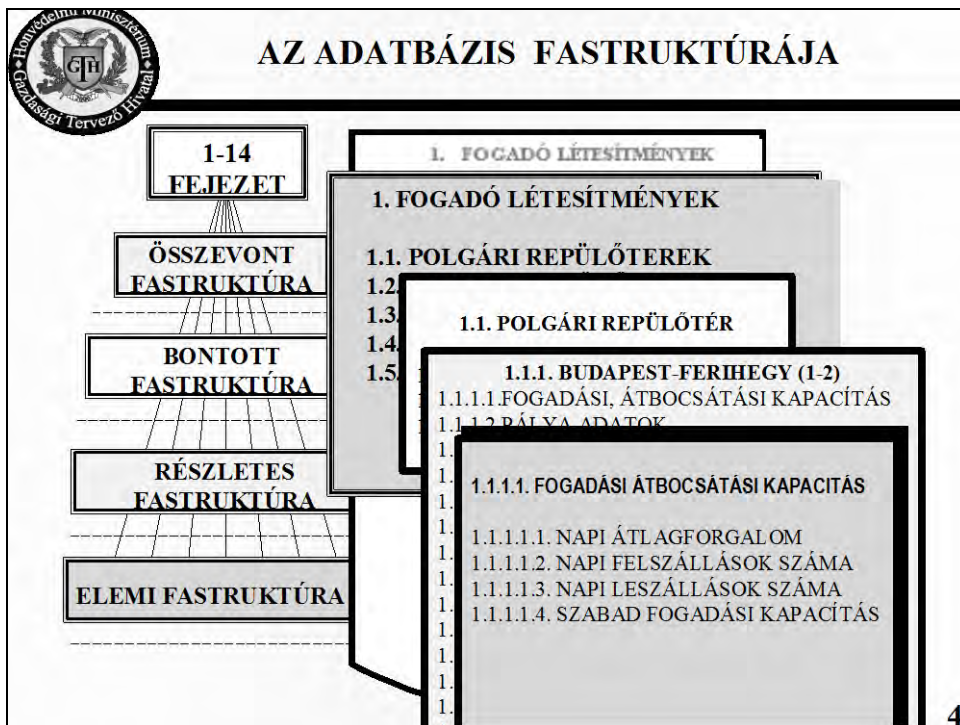

A FELADAT MEGVALÓSÍTÁS FOLYAMATA

AZ ADATLAP FELÉPÍTÉSE EXCEL MUNKALAPON

1.				FOGADÓ LÉTESÍTMÉNYEK							
1. 1.				POLGÁRI REPÜLŐTEREK							
1. 1. 1.				BUDAPEST-FERiheGY (1-2)							
1. 1. 1. 1.				FOGADÁSI, ÁTBOCSÁTÁSI KAPACITÁS							
			AZONOSÍTÓ	MEGNEVEZÉS				SZÖVEG	Mennyiség/ KAPACITÁS	MÉRTÉK- EGYSÉG	MEGJEJZÉS
1.	1.	1.	1.	1.	Napi átlagos repülőgép felszállás					db/hap	
1.	1.	1.	1.	2.	Napi átlagos repülőgép leszállás					db/hap	
1.	1.	1.	1.	3.	Napi maximális repülőgép felszállás					db/hap	
1.	1.	1.	1.	4.	Napi maximális repülőgép leszállás					db/hap	
1.	1.	1.	1.	5.	Napi átlagos szabad repülőgép felszállás				0	db/hap	
1.	1.	1.	1.	6.	Napi átlagos szabad repülőgép leszállás				0	db/hap	
<i>Kiegészítő utmutató soroként:</i>											
1.	1.	1.	1.	1.	a repülőgép felszállások egy napra eső száma						
1.	1.	1.	1.	2.	a repülőgép leszállások egy napra eső száma						
1.	1.	1.	1.	3.	egy napon lehetséges összes repülőgép felszállások száma						
1.	1.	1.	1.	4.	egy napon lehetséges összes repülőgép leszállások száma						
1.	1.	1.	1.	5.	számított érték (nem szabad kitölteni)= maximális-átlagos felszállás						
1.	1.	1.	1.	6.	számított érték (nem szabad kitölteni)= maximális-átlagos leszállás						

AZ ADATLAP FELÉPÍTÉSE

NEMZETI ADATBÁZIS ADATLAP

1. FOGADÓ LÉTESÍTMÉNYEK

1.1. POLGÁRI REPÜLŐTEREK

1.1.2. SÁRMELLÉK

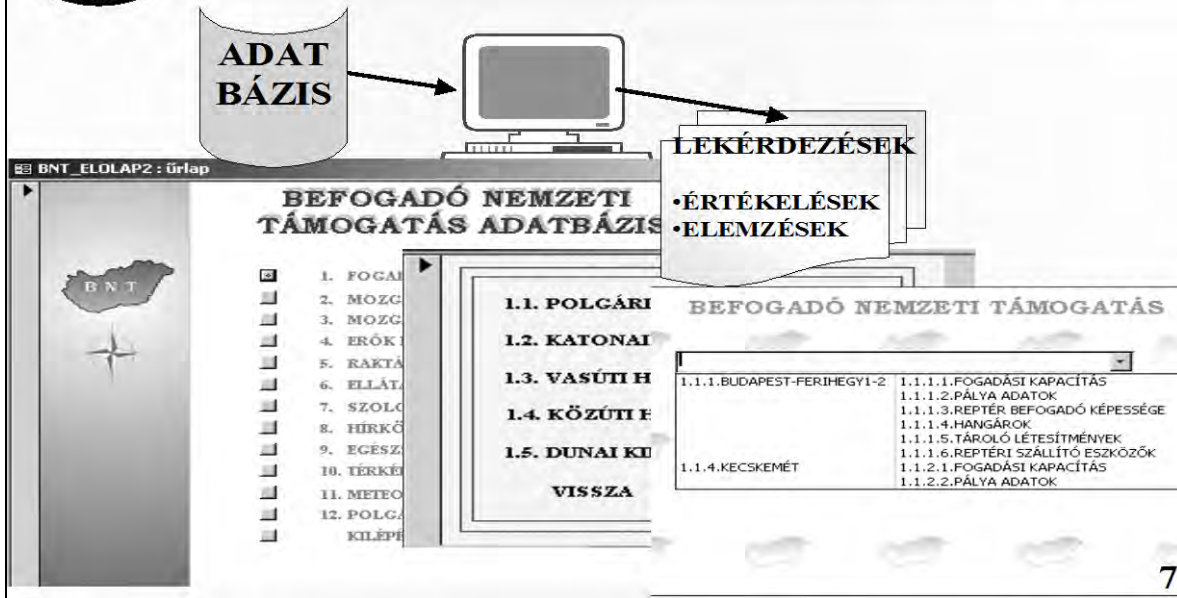
1.1.2.14. SZOLGÁLTATÁSOK

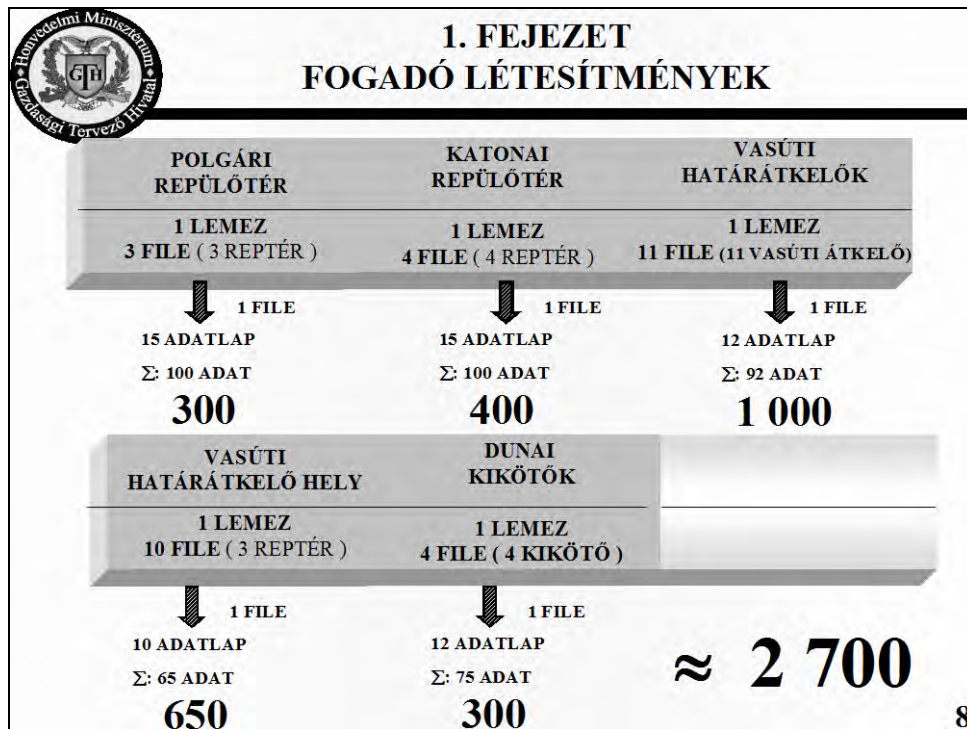
Azonosító	Megnevezés	Szöveg	Mennyiség/ kapacitás	Mértékegys.	Megjegyzés
1 1 2 11 1	Konyhakapacitás				
1 1 2 11 2	Szálláshelyek menny.				
1 1 2 11 3	épületen kívüli vízvételi helyek száma				

FASTRUKTÚRÁBÓL
KIALAKÍTVÁ

AZ ADATLEKÉRDEZÉSEK KÉPERNYŐTERVE

TECHNOLÓGIAI UGRÁS A MENTESÍTÉSBEN

A HEP-90 típusú sugármentesítő-, fertőtlenítő-, méregtelenítő komplexum

Lits Gábor¹

A Bundeswehr ABV fegyverek következményeit elhárító, mentesítő csapatai az új 90 típusú méregtelenítő -, fertőtlenítő-, és sugármentesítő komplexummal olyan mentesítési lehetőséggel és kapacitással rendelkeznek, amely rugalmasan, alapvetően automatikus üzemmódban működve, a mindenkori szükségletnek megfelelően alkalmazható. A mentesítés gyorsan, hosszabb előkészítési idő nélkül és a kiszolgáló, kezelőszemélyzet veszélyeztetése nélkül történik. A komplexum önjáró illetve vontatott fő elemekből áll, gyorsan áthelyezhető, minden terepi környezetben, területen és minden éghajlati és időjárási viszonyok között telepíthető és alkalmazható, környezetkímélő eljárással működik, illetve üzemel.

Jelen írás ennek megfelelően egy mai korszerű viszonyoknak és követelményeknek megfelelő, magas technikai színvonalú mentesítő komplexumot, berendezéseit, működését igyekszik bemutatni. A mentesítő komplexum főbb elemei már elkészültek, rendszerbe állításuk jelen időszakban történik, de még nem készült el teljesen. A harci-technikai eszközöket mentesítő berendezés rendszerbe állítása várhatóan 2005-ben történik.

A Bundeswehr ABV fegyverek következményei elhárításának feladatait magába foglaló részletes elgondolás megállapítja és rögzíti, hogy a fegyverzetellenőrzéssel kapcsolatos fáradozások ellenére a tömegpusztító fegyverek általános és megbízható megszüntetése, (leszerelése), belátható időn belül nem várható.

Katonapolitikai helyzetértékelések a jövőre vonatkozóan megállapítják (valószínűsítik) azt is, nem hogy a megszüntetésük nem várható, hanem pont ellenkezőleg, éppen a tömegpusztító eszközök, ezen belül is főként a B és V fegyverek és hordozó eszközeik számának növekedése várható.

¹ Dr. Lits Gábor nyá. alezredes.

Ezen sajnálatos tények a következő évtizedben, de már napjainkban is, igen jelentős veszélyt jelentenek, különösen a válságok leküzdésében, segítségnyújtásban tevékenykedő válságerők számára.

Az ABV (elhárítás) fő erőinek ezért olyan helyzetben kell lenniük, hogy egy esetleges jelentős személyi és anyagi szennyeződés (veszteség) esetén is képesek legyenek a csapatokat alapos mentesítéssel, gyorsan és alaposan támogatni azáltal, hogy a mentesített személyeket, eszközöket ABV szennyeződés veszélye nélkül juttatják vissza.

A jelenleg meglévő, (még rendszerben lévő) mentesítő felszerelések, berendezések (HEP-70), ennek a követelménynek már nem felelnek meg „**kielégítő**” mértékben.

A jelenleg fejlesztés alatt álló (de nagyobb részt már elkészült) berendezéseknek és eljárásoknak lehetőleg veszteség nélkül, valóságos, egyúttal a környezetvédelemnek is megfelelő, anyagot kímélő megoldásokkal kell dolgozniuk, illetve működniük.

Ezen feladatrendszer végrehajtásához a német ABV elhárító (mentesítő) csapatokat folyamatosan ellátják a most kifejlesztett HEP-90 sugármentesítő, fertőtlenítő és méregtelenítő komplexummal. A berendezés mobil, felépítése modulrendszerű, magas fokon automatizált, önállóan, gyorsan telepíthető, légi úton szállítható. A mentesítéshez környezetkímélő anyagokat, főként vizet, gőzt és forró gázt alkalmaz. E mellett a speciális technikai eszközöknek, a harci - technikai eszközök belső terének, elektrotechnikájának, optikai eszközeinek mentesítésére különleges eljárásokat dolgoztak ki, illetve fejlesztettek.

A HEP-90 négy fő részből (négy fő működő elemből) áll, amelyek úgy önállóan, mint egymással összekapcsolva is alkalmazhatóak.

A komplexum alkalmas:

- ruházat és felszerelés,
- személyek,
- nagyméretű harci-technikai eszközök,
- különleges (finom) műszerek (berendezések) sugármentesítésére, fertőtlenítésére és méregtelenítésére.

Minden ABV mentesítő századot ellátnak egy készlet HEP-90 mentesítő komplexummal. **Egy teljes HEP-90 komplexum az alábbi főbb elemekből áll:**

- két ruházatot és felszerelést mentesítő,
- két személyeket mentesítő,
- négy nagyméretű harci-technikai eszközöket mentesítő és
- két különleges eszközöket, műszereket mentesítő berendezésből.

A mentesítő komplexum első két elemét a „**Ruházat-felszerelés**” és a „**Személyi**” mentesítő berendezést a **Friedrichshafen-i Dornier** cég fejlesztette ki. A csapatpróbák sikeresek voltak, rendszerbe állításuk jelenleg folyamatban van.

A „**Nagyméretű harci-technikai eszközöket**” mentesítő berendezést a **Karcher** cég fejlesztette ki, jelenleg még csapatpróba alatt áll, rendszerbe állítása várhatóan 2005-ben fog megtörténni.

A **különleges eszközöket** mentesítő berendezéseket az **EURO-DECON**, a német **Karcher** és a francia **GIAT** cégekből álló közös konzorcium fejlesztette ki. Jelenleg még csapatpróba alatt áll, rendszerbe állítása közeljövőben várható.

Ruházat mentesítő berendezés

Ez a komplexum-rész egy nyerges vontatóból és két vontatmányból áll. Ezen belül egy 10 láb hosszú konténerből, a kiszolgáló és a működéshez szükséges elemek és anyagok számára, valamint egy 30 láb hosszú konténerből, amely a forró gázmentesítő berendezést tartalmazza.

A berendezés 54 készlet személyi ruházatot és felszerelést képes 1 óra alatt forró gázzal/forró gőzzel mentesíteni. A folyamat során a vegyi harcanyagokat szétrombolja vagy lényegesen kisebb veszélyességi fokra alakítja át. Radioaktív mentesítés során lemosással leoldja és eltávolítja a radioaktív izotópokat, illetve radioaktív részecskéket. Folyamatos üzemben megszakítás nélkül 3 órán keresztül képes önállóan működni (sugármentesítés esetén 1 óráig). Üzemeltetéséhez két fő szükséges.

A berendezés vontatóval összekapcsolva vagy leszerelve, lábakra szerelve is működtethető.

Technikai leírása

A 30 láb hosszú konténerben végtelenített szállító rendszer (szalag) forog, amelyre függesztett kosarakba helyezik el a mentesítendő ruházatot, illetve a személyi felszerelési anyagokat. Miután a helyes elosztás mellett a jó levegőzés is nagyon fontos, a konténer mennyezetébe 8 légátfúvó berendezést építettek be. Ezáltal lehetővé válik a belső térben a szükséges keresztáramlás biztosítása.

Az optimális levegő és hőmérséklet elosztást egy légelvezető berendezéssel érik el. Ennek kiegészítéseként a 10 láb hosszú konténerbe az átforgatott levegő kilépéséről egy légáramlat kivezető rendszer gondoskodik és egyúttal biztosítja az irányított légáramlást is.

A mentesítés folyamata

A szükséges előkészítő munkák után, megtöltik a kosarakat a mentesítő anyagokkal. A kosarak percenként indulnak és 30 percig vannak a mentesítő kamrában.

Minden kosár úgy van kiképezve, hogy egy katona teljes ruházata, személyi felszerelése elhelyezhető benne.

A mentesítés módja számítógéppel vezérelhető. Be kell állítani a megfelelő programot, amely megjelenik a monitoron és folyamatosan ellenőrizhető. Az egyes módosítások folyamatosan követhetők.

A bakteriológiai és vegyi mentesítés optimálisan 170 C fok beállítása esetén következik be. (Ilyen hőmérsékleti tartománynál szinte valamennyi baktérium és vegyi harcanyag megsemmisíthető). Az alkalmazott harcanyagoktól, illetve az elszennvedett szennyeződés fajtájától és nagyságától függően, érzékenyebb anyagok esetén, elégséges lehet csekélyebb hőmérséklet (120 C fok) alkalmazása is.

A készülék (berendezés) teljes egészében alkalmazható atomszennyeződéstől történő mentesítésre is. Ehhez a bemenő térben zuhanyozóval ellátott permetező keretet alakítottak ki a mentesítő folyadék alkalmazásához. A vízhőmérséklet ez esetben 70 C fok. A kimenő térben is elhelyeztek egy permetező keretet a lemosáshoz, öblítéshez és a szárításhoz.

Személyi mentesítő berendezés

A személyi mentesítő berendezés egy nyerges vontatóból és kamion vontatmányból áll. Ezen belül van egy 10 láb hosszú konténer (aggregátorház) és egy 30 láb hosszú konténer a személyi mentesítő egység számára.

A személyi mentesítő egység feladata, együttműködve a **HEP-90** többi egységével, a szennyeződést szenvedett katonák teljes harcképességének visszaállítása.

A mentesítő konténerben történik a fertőzött ABV védőruha, illetve ruházat saját veszélyeztetés nélküli levétele, az egész testfelületet befedő monitor segítségével a szennyezettség mérése, ehhez kapcsolva az egész testfelület mentesítése és a mentesített, illetve nem fertőzött ruházat felvétele.

A teljes berendezés önállóan, legkevesebb három órán keresztül folyamatosan üzemel.

Megfelelő kiegészítő elemekkel, mint klímaberendezés, fűtőtest (radiátor), hőcserélő, extrém éghajlatú térségekben is alkalmazható.

A személyi mentesítés folyamata

A mentesítendő katonák (személyek), először az ABV védőruha levételére szolgáló vetkőző helyiségbe lépnek be és ott leveszik védő ruhájukat és személyi felszerelésüket. Szennyezettség esetén a radioaktív részecskék elterjedésének (szétszóródásának) megakadályozására, az esetleg szennyezett felső ruházatot is le kell vetni és el kell helyezni a vetkőző helyiségben. (Ezeket a ruházati és felszerelési anyagokat segítségével, ruházati szilipen keresztül átviszik a ruházat/felszerelés mentesítő rendszerbe).

A katonák egy légszilipen keresztül átmennek az alsó ruházat vetkőző helyiségbe. Ebben a traktusban van elhelyezve a **“toalett”** is. A nem szennyezett ruházatot egy számozott de nyitott szekrénybe helyezik el. A ruházat elhelyezése után lépnek a zuhanyozó helyiségbe.

A zuhanyozás után az ellenőrző helyiségbe lépnek, ahol megméri az esetlegesen megmaradt sugár vagy egyéb szennyezettséget. Szükség esetén ismételt zuhanyozniuk kell.

Azért, hogy a harci mérgező anyagok (részecskék) szóródását, elhurcolását megakadályozzák, illetve csökkentsék, klímaberendezésen keresztül, hosszanti irányban, folyamatos a levegő átöblítése, a tiszta tartományú öltözőtől, a szennyezett vetkőző helységig.

A katonák a zuhanyozás és felöltözés után, a kijáratzi zsilippelés után, hagyják el a konténert. A kijáratához egy egységátor csatlakozik, abban történik a személyi hadrafoghatóság helyreállításának a befejezése, a mentesített ABV védőruha és felszerelés felvétele.

A berendezés fejlesztését a **Dornier** cég végezte.

Nagyméretű harci-technikai eszközök mentesítése

Ez a berendezés is igen korszerű megoldású. Önjáró vontatmány, amelyet nyerges vontató visz, de arról egészben vagy részeiben lekapcsolható, működik egységes szerelvényként vagy részenként is.

A berendezés két fő kiszolgáló személyzettel, 3 órán keresztül folyamatosan (önállóan) üzemel. Teljesítménye: 6 db harckocsi vagy 10 db kerekes harcjármű egy óra alatt történő mentesítése.

A konstrukciós elgondolások alapján a mentesítés alapvető elemei a forró gáz és a forró gáz-víz keveréke, melyek alkalmazását hosszantartó tudományos vizsgálatok előzték meg.

Forró-gázos eljárás (forró gáztermelés)

A forró gázt egy repülőgép turbina termeli. Ennél az eljárásnál nagy mennyiségű és nagy turbulens forró gáztömeg energiájának nagy részével hat a felületen lévő mérgező anyagokra. A mentesítendő felületen lévő mérgező anyagoknak, - az ebből eredő hőmérséklet-növekedés miatt - (a felületre ható hőmérséklet 120 C fokig), megnövekszik a diffúzió rátájuk, melynek következtében a külső felületen megtapadó és a résekbe bejutott mérgező anyagoknak gyorsabb deszorpciója következik be. A külső felületen lévő **mérgező anyag cseppecskék** a forró gázzal való érintkezés következtében felhevülnek, elkezdenek párologni, a hőmérséklet növekedésével elveszítik viszkozitásukat, azaz „**mobillá**” válnak.

Ezt követi a nagy turbulenciájú gázáramlás, melynek hatására a mérgező cseppek a felületen elmozdulnak olyannyira, hogy végül elérik azt a pontot, amikor az áramlás a cseppeket a felső felületről szinte lesöpri. Az ezután még megmaradó filmszerű réteg végül elpárolog.

Forró gáz- víz keveréke

A víznek forró gázsugárban történő elporlasztásánál és a víz részbeni gőzzé történő átalakulása során olyan kis cseppek keletkeznek, amelyek felpattannak a mentesítendő felületre, 100 C fokig felmelegsznek és e közben igen alaposan fel is gyorsulnak.

A forró vízcseppek nagy sebességgel pattannak fel a mentesítendő felületre. Ott a bennük lévő hő és mozgási energiájuk egy részét átadják a felületen lévő mérgező anyagoknak és ezzel alapvetően hozzájárulnak a felső felületek mentesítéséhez.

A mentesítésnek ez a módja, összehasonlítva a tisztán forró gázmentesítéssel, jelentősen alacsonyabb hőmérsékletet idéz elő a külső felületeken (45-60 C fok). ***Ez a hőmérséklet tartomány elsősorban az érzékenyebb eszközök, felszerelések esetében alkalmazandó.***

A harcjármű mentesítése során a mentesítés folyamata nem okoz olyan károsodást, amely a pszh vagy tgc működő képességét befolyásolná.

A mentesítés szükséges időtartama pszh esetében 8-10 perc, tgc esetében 6-8 perc.

A mentesítési folyamatban lemondtak a korábban alkalmazott A4 és C8 típusú „*problémás*” mentesítő anyagok (kemikáliák) alkalmazásáról. A továbbiakban előmosásra, hőmérsékletre érzékeny eszközök esetén, főként vizet vagy porlasztott gázsugarat használnak. A víz ezen kívül eredményesen alkalmazható sugár és bakteriológiai mentesítésre is. A környezet megterhelése a vegyi mentesítés során, az új HEP-90 esetében - ellentétben a korábbi HEP-70 komplexumban eddig alkalmazott A4/C8 mentesítő emulziókkal,- jelentősen csökkent. A problémás szubstanciák mint az A4 és C8 alkalmazása elkerülhetővé vált és ezzel a talaj, valamint a talajvíz szennyezése is lényegesen csökkent.

Főbb műszaki - technikai elemei:

A teljes - nagyméretű harci-technikai eszközöket - mentesítő berendezés az alábbi ***főbb elemekből áll:***

- mozgó sugárhajtóművel ellátott (működő) A-B-és V mentesítő berendezések,
- kiszolgáló (kezelő) kabin,

- forrógáz termelő és permetező (fűjő) berendezés,
- kiszolgáló, ellátó berendezések.

A mentesítés folyamata

Miután ez a komplexum elem jelenleg még fejlesztés alatt áll, végleges rendszerbe állítása csak 2005-re várható, az alábbiakban a kísérletek, próbák (csapatpróbák) alatt végrehajtott és a tervezett elgondolások folyamata jövő időben értendő.

A mentesítési folyamat az alábbi elgondolás szerint kerül végrehajtásra: lézervezérléssel, egy daruval mozgatott mentesítő keretet függesztenek a mentesítendő harcjármű fölé. A kereten van elhelyezve a forrógáz előállításához szükséges gázturbina. Kiegészítésként rotáló (forgó, kerengő) szórófejeket szerelnek a keretre az emulziós oldat harcjárműre történő permetezéséhez.

A szerkezet kezelése és vezérlése egy tökéletesen hermetizált (ABV ellen védett) kezelő kabinból történik. Abban az esetben, ha szükséges először a munkafolyosót tisztítják meg. Ehhez és az „**előtisztítási folyamathoz**” vizet és kiegészítésként tisztító és mentesítő kemikáliákat kell a vizes előtisztító keretbe vezetni és a porlasztó berendezéssel alkalmazni.

A tisztítási eljárás után a keret ismét visszamegy a kiindulási helyzetébe és megkezdődik a turbinákkal a tulajdonképpeni mentesítés.

B és V mentesítés esetén a keret ismét a harcjármű fölé megy és megfelelő porlasztással forró gázt juttat a jármű felületére, ezáltal a folyékony v. csepp formájú mérgező anyagokat leoldja. Mentésítés esetén kiegészítésként vizet és mentesítő anyagokat is adagolnak a kiömlő gáz-sugarba.

A berendezést fő vállalkozóként a **Karcher** cég fejleszti Winnendenben, de alvállalkozóként amerikai és cseh cégek is bedolgoznak a fejlesztésbe. Mint fentebb említésre került, végleges elkészítése és rendszerbe állítása 2005-ben várható.

Különleges eszközöket mentesítő berendezés

Ez a negyedik nagy elem egy 20 láb hosszú (nyerges vontató által mozgatott) konténerben van elhelyezve. A konténer 4 különböző funkciójú elemből áll. *Ezekkel az elemekkel kell:*

- a gépjárművek belső terét és a vezetőfülkét,
- az optikai és elektromos eszközöket,
- a jármű rakományát, valamint
- a fegyvereket és személyes tárgyakat mentesíteni.

A mentesítés folyamata

1. Felszerelés és kézfegyverek

A mentesítési eljáráshoz a felszerelési tárgyakat és a fegyvereket, egy a konténerben lévő szállítószalagra helyezik. A mentesítési folyamat automatikusan történik.

Megfelelő nyomással és porlasztással mentesítő oldatot permeteznek a tárgyra, ezt követően 10 mp-es öblítés majd szárítás következik. A mentesített anyagot a szállítószalagról levéve egy előkészített felfüggesztett kosárba helyezik.

2. Elektronikai és optikai eszközök

Ezen eszközöket automatikus módon egy vákumszekrényben mentesítik.

3. Érzékeny, kényes eszközök

Ezen eszközöket zárt rendszerben „*Glove-Box*” (kesztyűvel) emulziók vagy mentesítő oldatok segítségével mentesítik.

4. Belső terek

A belső terek mentesítésére egy szilárdan szerelt permetező berendezést, permet-extraháló (kivonó) tömlőrendszerrel láttak el. Belső terek és távol lévő gépjárművek, helikopterek mentesítését a konténerből irányított mozgó „*ingajáráttal*” végzik.

További ABV mentéséhez gőz-extraháló (kivonó berendezés), egy nedves-szárító elszívó, illetve egy aerosol generátor áll rendelkezésre.

Ezt a berendezést 2002-ben már rendszerbe állították.

Ezzel a komplexummal a Bundeswehr egy olyan, a mai korszerű viszonyoknak és körülményeknek megfelelő, magas technikai színvonalú mobil, illetve szállítható méregtelenítő,- fertőtlenítő és sugármentesítő berendezéssel rendelkezik, amely bármilyen terepi és éghajlati viszonyok között, automatikus üzemmódban, környezetkímélő eljárással működve, a mindenkori szükségletnek megfelelően telepíthető és alkalmazható.

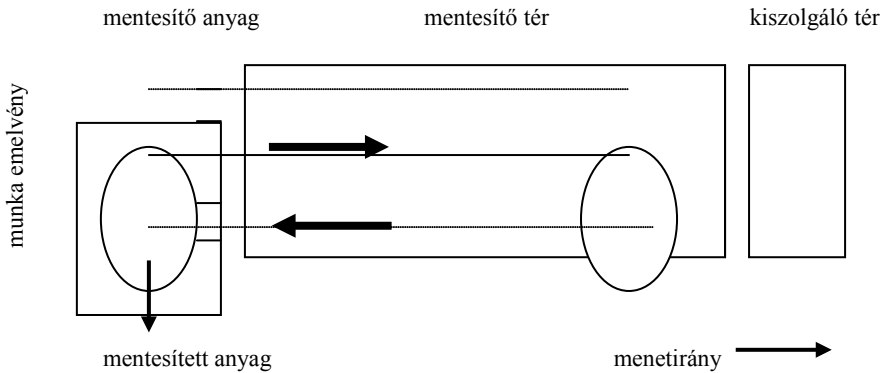
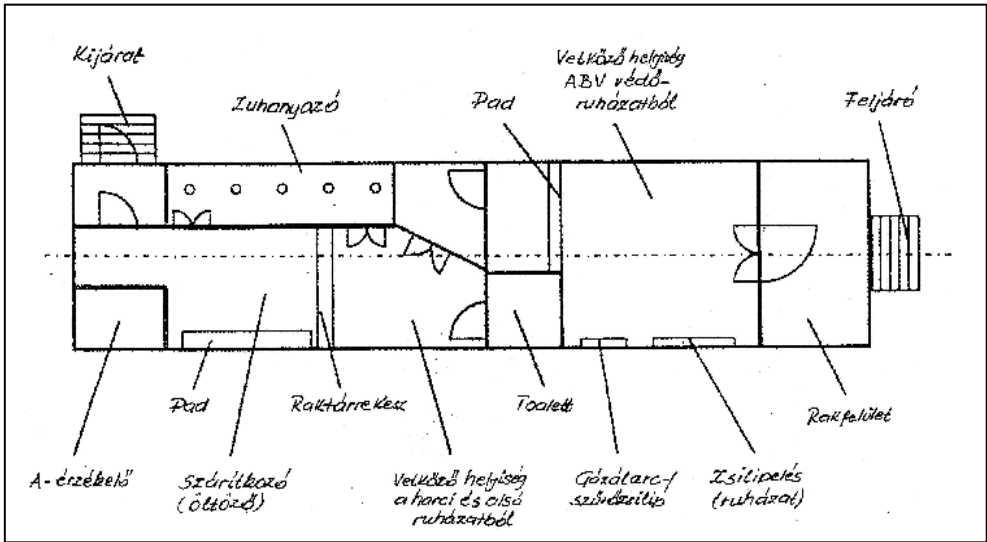
A berendezésnek kiemelt jelentősége van a válságkezelésben működő csapatokat ért szennyezettség esetén a mentésítés végrehajtásában, ezáltal a csapatok harcképességének helyreállításában.

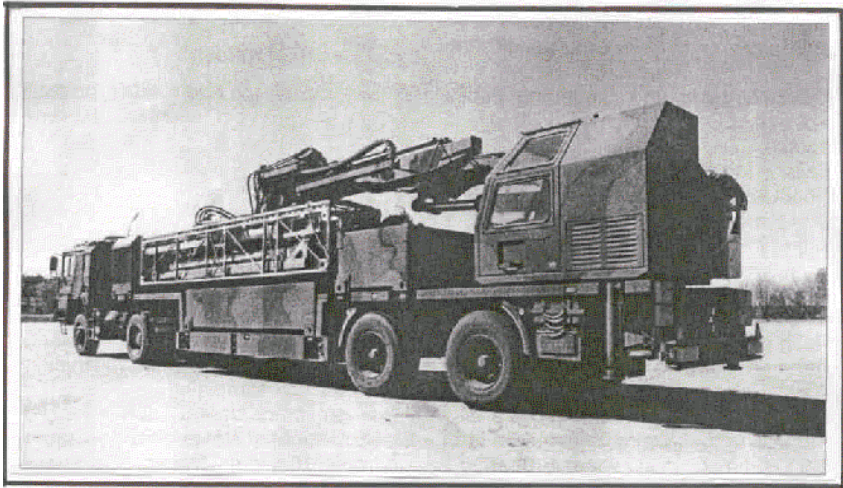

Mozgó személyi mentesítő berendezés

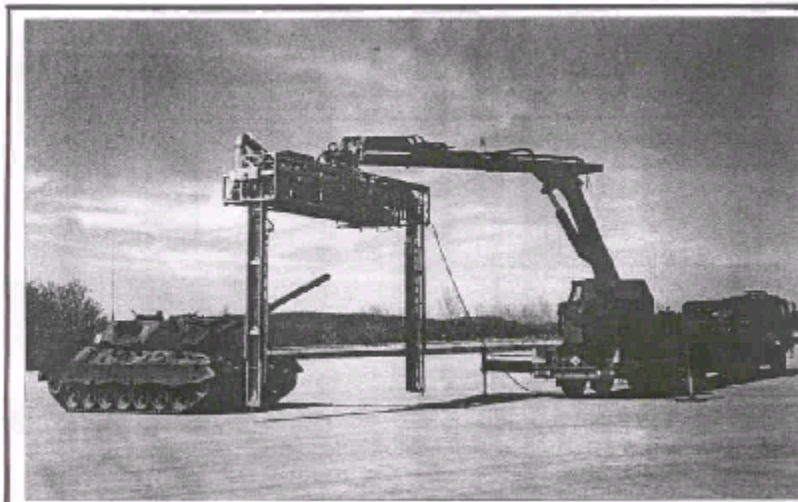
Teljesítménye: 54 fő mentesítése 1 óra alatt

A személyi mentesítő brendezés elemei (beosztása)

Nagyméretű harci-technikai eszközöket mentesítő berendezés menetkész állapotban. Teljesítménye: 6 harckocsi vagy 10 gépjármű 1 óra alatt.

Nagyméretű harci eszközöket mentesítő berendezés üzemi állapotban

ENSZ BÉKEFENNTARTÓ MŰVELETEK ÁLLANDÓ MŰKÖDÉSI ELJÁRÁSAI A NYUGAT SZAHARAI MISSZIÓ LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSÁBAN

Rác János¹

2001. szeptember 21-től 2002. október 06-ig egy ENSZ pályázat keretében szolgálatot teljesítettem az ENSZ Nyugat szaharai missziójában (MINURSO Mission des Nations Unies pour le Referendum au Sahara Occidental). Több mint egy év alatt lehetőségem volt tanulmányozni az ENSZ békefenntartó műveletek logisztikai támogatási rendszerét.

A logisztikai támogatás végrehajtása nem idegen a szakemberek számára, azonban olyan szélsőséges földrajzi, éghajlati valamint történelmi és politikai körülmények között mint Nyugat Szahara, azon belül egy fegyverszünetet ellenőrző misszió esetében, kissé bonyolultabb feladat a számunkra ismert megoldásoknál.

A feladat végrehajtása során lehetőségem volt megismerni a befogadó nemzeti támogatás megvalósulását (Marokkó mint befogadó ország) az ENSZ békefenntartó művelet folyamatában.

Mielőtt a teljesség igénye nélkül ismertetném a MINURSO logisztikai támogatási rendszerét szeretném behatárolni hol is található és mi jellemzi Nyugat Szaharát (Western Sahara, továbbiakban **WS**), ugyanis ezek meghatározzák a támogatás végrehajtásának sajátosságait.

1. Nyugat Szahara földrajzi, gazdasági, vallási és politikai értékelése

WS Afrika észak-nyugati részén található, délre Marokkótól, nyugatra Algériától, északra Mauritániától, és keletre az Atlanti óceántól. Marokkóval 443 km, Algériával 42 km, Mauritániával 1561 km, az Atlanti-óceánnal 686 km hosszon határos.

Területe 267.000 négyzetkilométer, melynek nagy része homok és kősvatag. Népessége 283.000 fő, akik zömében nomád pásztorok (Beduinok).

¹ Rác János mk. alezredes, egyetemi adjunktus, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Haditechnikai és minőségügyi tanszék.

WS éghajlata igen szélsőséges, októbertől márciusig a napi átlaghőmérséklet 10-25 Celsiusfok, de éjszakánként nem ritka a 0 Celsiusfok sem. Áprilistól szeptemberig a hőmérséklet 40-60 Celsiusfok.

Én az egy év alatt a legalacsonyabb hőmérsékletet november 11-én mértem, 6 Celsiusfok volt, a legmagasabbat június-július hónapokban, ami 57 Celsiusfok volt, utóbbi több napon keresztül.²

WS klímáját jellemzi, hogy a tavaszi és az őszi hónapokban igen szeles, gyakoriak a 50-80 km/h-s szellőkések és évente 5-10 igen komoly szélvihar (Sirocco) rendezi át a táj arculatát. Ilyenkor gyakorlatilag 4-5 napig semmit nem lehet látni (***belátható távolság ~ 1 m***).

A belátható távolságnak (visibiliti) itt azért van hallatlan nagy jelentősége, mert a helikopter 800 m, a repülőgép 1500 m belátható távolság alatt ezen a vidéken képtelen le, illetve felszállni. (Hiába az előre lebiztosított, megrendelt üzemanyag, élelmiszer, víz, stb). Ezeket a körülményeket a különböző kiegészítők készítésénél meghatározó szempontként kell figyelembe venni.

A Sirocco után az egész táj megváltozik, sok minden előkerül, de ugyanannyi el isvész. Az addig járható utak járhatatlanok lesznek, és azok a részek, ahol eddig magas homokdűnék voltak, sík tereppé változnak.

A homok nagyon különös anyag, a legkisebb rést is megtalálja, és egy-egy vihar után a kis szobámból (2x3 m) sokszor 4-5 vödör homokot söpörtem össze. A könyvlapok között, a ruháim lefelrejtettebb zsebei-ben, a szemüvegem tokjába is volt többcsipetnyi oda nem illő, és onnan nem hiányzó homokszemecske. Természetesen az eszközök üzemeltetését ezek a körülmények döntően befolyásolják, de az élet emiatt egyetlen pillanatra sem áll meg.

Csapadékról nem sokat lehet írni, hiszen kinntartózkodásom ideje alatt mindösszesen egy alkalommal esett eső. Az őslakosok azt mondták, ez jelentős mennyiségű eső volt, hiszen az elmúlt 5 évben nem esett mennyiségileg annyi, mint akkor ott március végén. Ez a mennyiség itt jelentősnek nevezhető, hazai viszonylatban nem nagyobb mint egy kiadós nyári zápor amikor 40-50 mm csapadék esik.

² A dőltbetűvel szedett részek idézetek az általam készített feljegyzésekből.

WS.-ban összesen 4 – 5 nagyobb lakott települést találunk, ezek közül a legnagyobb a **180.000 fős „főváros”, Laayone (El Ayone)**, a többi 20-30 ezer fős. Ha a térképre nézünk láthatunk több jelzett lakott települést, (falu, község) a valóságban azonban ezek nem több, mint 20 –30 fő lélekszámot takarnak.

A létszám persze gyakran változik, mivel a nagyrészt nomád állattartók gyakran szedik föl (szó szerint) sátorfaikat, és sátraikkal 25-30 éves Land Rover terepjárójukkal és természetesen családjukkal, valamint tevéikkel és kecskéikkel barangolnak a sivatagban, némi ételmet keresve az állatok számára.

Az ország nyelvezete arab, amelyet az őslakosok hassaniai dialektusban használnak. A közép- és fiatal korosztályból többen jól beszélnek spanyolul és franciául, valamint a több, mint 10 éves ENSZ jelenlét következménye, hogy egyre többen beszélnek angolul is.

Vallásuk islam, istenük Allah, különleges szertartásuk a ramadám.

A ramadam november 09-én kezdődött és egy hónapig tartott. Ez idő alatt a hithű muszlim nappal nem eszik, és nem iszik semmit (06.00-18.00). 18.00 órakor elkezdenek enni és inni (csak alkoholmentes italt), gyakorlatilag egész éjjel esznek, persze teli hassal képtelenek pihenni és másnap fáradtan, ingerülten, szinte 100 %-ban alkalmatlanok bármilyen munkára. Ez így megy egy hónapon keresztül. Az itt leírtak saját tapasztalataim, hiszen több muszlim vallású kollégával dolgoztam együtt.

A ramadam alatt a böjt számukra a megtisztulást jelentené, amit egy kicsit megkérdőjeleznék. Nem a megtisztulást, inkább a böjtöt, ugyanis ez idő alatt az étkezéshez felhasznált alapanyagok mennyisége nőtt, a ramadam után viszont visszaállt az alapszintre.

Folytatva WS följajzi és gazdasági értékelését el kell mondani, hogy az ország nagyon szegény, az egy főre jutó GDP alig néhány száz dollár.

Kiemelkedő jelentőségű foszfát bányászata, amely a világ foszfát kitermelésének 75 %-át teszi ki. A kitermelés irányítása, illetve a bányák felügyelete a Marokkói királyság kezében van.

Néhány kulcsfontosságú dátum WS történetéből:

1491-től a terület Spanyol gyarmat,

1912 a Spanyolok hivatalosan kijelölik határait,

1956 Marokkó elismeri WS függetlenségét és határait,

1962 Algéria elismeri WS függetlenségét és határait,

1974 Spanyolország kivonul WS területéről.

1975. november 6-9 - az úgynevezett „**green march**”- (zöld terület, szabad határ) meghatározó dátum WS történetében. A kivonuló spanyolok után keletkezett vákuum hatására mintegy 350.000 fő marokkói szállja meg a területet, és ez a dátum, illetve a „**green march**” a sorozatos fegyveres incidensek kezdetét jelenti, egyrészt az őslakos **Polisario** részéről (Frente Polisario Military Forces, FPMF), másrészt a marokkói hadsereg (Royal Moroccan Army, RMA) részéről.

Marokkó 1975-től -a kínai nagyfalhoz hasonló- WS-át hosszában átszelő több mint 2400 km hosszú határszakaszt (védelmi vonalat, továbbiakban Berm) épített több mint 300 stabil védelmi állással és ezeket körülvevő különböző összetételű mobil katonai egységekkel. Ezekben kb. 120000 fő katona teljesít szolgálatot, akik a marokkói királyi hadsereg állományából (**RMA**) kerülnek ki. Haditechnikai eszközeik zömmel francia, és amerikai, közepesen modernnek.

Sokkal szerényebb erőt képvisel az **FPMF**, akik mintegy 15000 fővel, zömében mobil egységekben tevékenykednek. Haditechnikai eszközüik nagy része elavult, 50 százalékban a volt Szovjetunióból származnak.

1975 ősztől 1991 őszeig sok-sok diplomáciai tárgyalás és egyéb békítő folyamatok következményeként sikerült a két fél között, a tűzszüneti szerződést (Agreement # 1) megkötni, amelyet 1991. szeptember 05-től az ENSZ Nyugat Szaharai (**MINURSO**) missziója felügyel.

A misszió logisztikai támogatásának ismertetése előtt szükségesnek tartottam ennyit leírni WS földrajzi és gazdasági helyzetéről, hiszen ezek döntően befolyásolják a logisztikai támogatás és együttműködés folyamatát, meghatározzák sajátosságait.

2. Logisztikai támogatás a MINURSO békefenntartó műveletek állandó működési eljárásaiban

2.1. Általános tudnivalók

A MINURSO logisztikai támogatása igen jelentős elem és meghatározó fontossággal bír a misszió sikeres működése szempontjából. Emellett még, egy nagyon specializált, integrált, irányított és rendszerezett diszciplína. Lévén ilyen jellegű, az összes logisztikai eljárásnak az Állandó Működési Eljárásba való belefoglalása túl terjedelmes lenne.

Ahhoz, hogy a folyamatok az elvárásoknak megfelelő szinten működjenek részletesen (esetenként alap tagozatos szinten) szabályoznak minden végrehajtásra kerülő feladatot. Ilyen például az Állandó Működési Eljárás (Standing Operation Procedure) továbbiakban **SOP**. Az SOP a misszió logisztikai ügyeire vonatkozóan csupán a nem logisztikai szakemberek számára szolgál útmutatóként és általános hivatkozási anyagként.

Ebből adódóan általános gyakorlattá vált az, hogy külön logisztikai direktívákat (Log Dir) készítenek, melyek külön és részletesen foglalkoznak a logisztika területére vonatkozó összes működési és adminisztratív eljárással. Ezeket az irányadóként szolgáló logisztikai direktívákat a MINURSO keretében kiadják az összes logisztikusnak.

2.2. A MINURSO logisztikai támogatás rendszere

2.2.1. Szervezeti felépítés (1. ábra)

A logisztikai támogatás elsősorban a polgári komponens felelőssége. A MINURSO-ban semmiféle katonai logisztikai támogató szervezetet nem alakítottak ki. Meg kell jegyezni, hogy a MINURSO – más ENSZ missziókhoz viszonyítva - közepesen nagy saját személyi, eszköz állománnyal és erőforrással rendelkezik. A hivatásos katona állomány kb. 280 fő, a polgári rendőrség kb. 20 fő, a civil (ENSZ alkalmazásban álló) állomány közel 350 fő. Ez a tény egyes szolgáltatások, anyagi készletek és eszközök helyi beszerzését teszi szükségessé. Az összes felvonultatott ENSZ katonai megfigyelő (United Nations Military Observer, továbbiakban **UNMO**) közül mindössze hat fő tartozik a központi logisztikai támo-

gató állományba. A többi logisztikai funkciót vagy polgári személyek, vagy maguk az UNMO-k látják el.

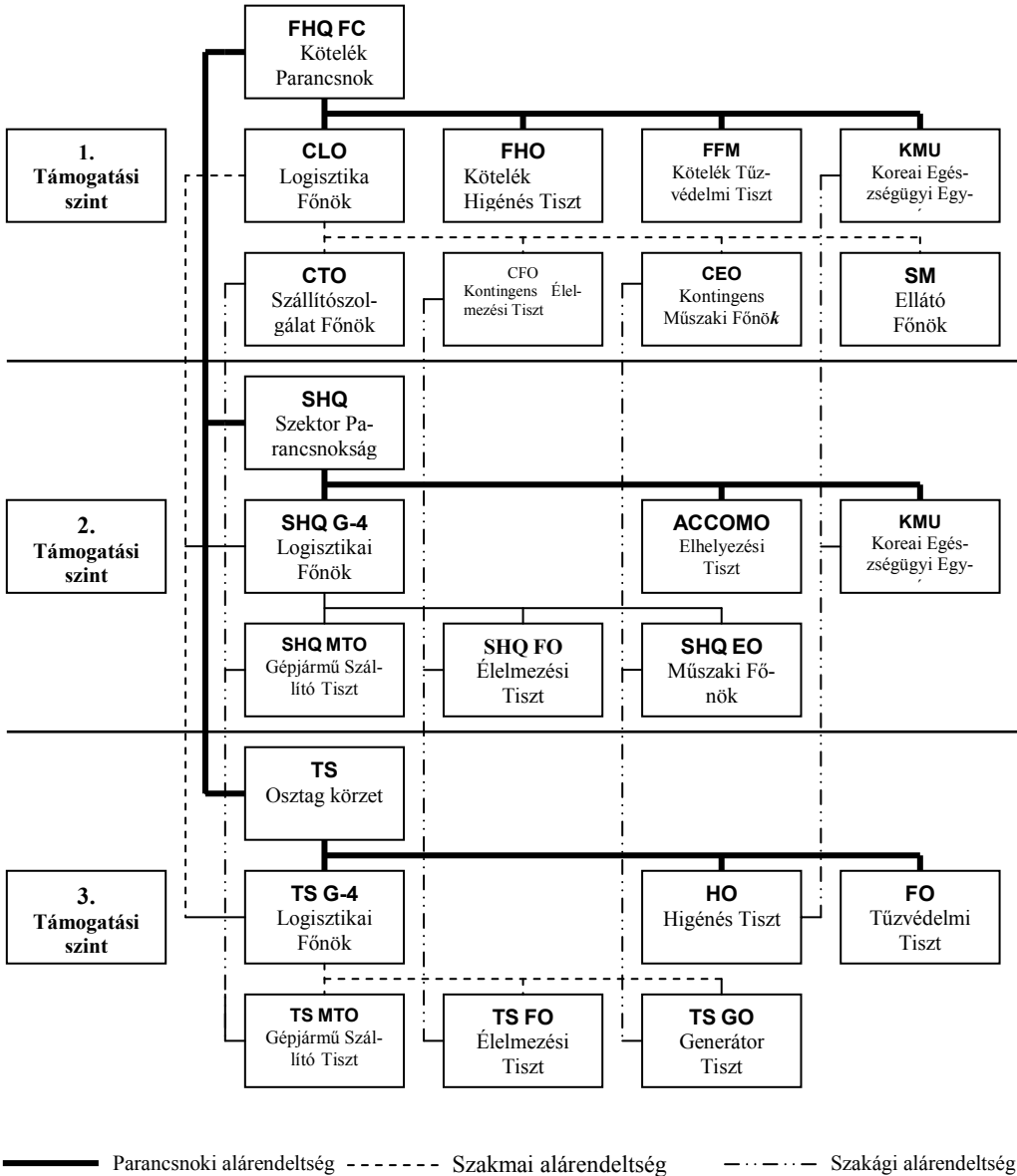
Az UNMO-kat a **Szektor Parancsnoksághoz** (Sector Headquarter, továbbiakban **SHQ**) és az **Osztag Körzetekbe** (Team Site, továbbiakban **TS**) telepítik. Ennek a személyi állománynak a második és harmadik vonalbeli logisztikai támogatását a **Parancsnokság** (Headquarter, továbbiakban **HQ**) és a polgári komponens végzi. A logisztikai támogatás szűkössége az UNMO-kat az első vonalbeli támogatási funkciók végrehajtására kényszerítette. Az ilyen megbízások elvégzéséhez szükséges pluszmunka miatt lecsökkent az UNMO-knak az elsődleges feladatok elvégzésére fordítható ideje. A helyi segítséget a marokkói és a Polisariohoz tartozó személyi állomány biztosítja.

A teljes szervezeti felépítés megismerése érdekében el kel mondani, hogy a katonai komponens mellett található még két meghatározó komponens. Ezek az **Azonosítási Szervezet** (Identification Comitee, továbbiakban **IDC**) száz százalékban ENSZ alkalmazásban lévő polgári személyek és a **Polgári Rendőrség** (Civilien Police, továbbiakban **CIVPOL**). Az együttes támogatás érdekében a MINURSO keretében felállították az **Integrált Támogatási Szolgáltatást** (Integrated Support Services, továbbiakban **ISS**), amely így a teljes állomány támogatását hajtja végre.

A MINURSO keretében a polgári személyi állományból a logisztikai támogatással foglalkozókat beintegrálták az átfogó logisztikai rendszerbe. A költségvetési ellenőrzés mellett a szolgáltatások széles körét biztosítják, mint pl. a gépjárműfenntartást és javítást, a szállítást és a biztonságot, a kifizetési szolgáltatásokat, az ellátást, a hírközlést, a technikai és tábori szolgáltatásokat, valamint az adminisztratív szolgáltatásokat.

A katonai logisztikai támogatást különböző szinteken a törzstisztek és a katonai megfigyelők (UNMO) hajtják végre. Ezeket a logisztikai funkciókat a MINURSO **Kötélék Parancsnokság** (Force Headquarter, továbbiakban **FHQ**), az SHQ és minden egyes TS területén ellátják. A katonai logisztikai törzstisztek kötelességeit és felelősségeit a már említett logisztikai direktívák tartalmazzák.

Logisztikai támogatás szervezeti felépítése

1. ábra

3. Kötelességek és felelősségek a logisztikai támogatáson belül

A következőkben ismertetem a megfelelő vonalbeli (szint) Katonai Logisztikai Törzstisztek részletes jog- és hatáskörét:

3.1. Első vonalbeli támogatási szint (kötelék parancsnokság)

A CLO (Chief Logistics Officer) a kötelék parancsnok (Force Commander, továbbiakban FC) logisztikai helyettese:

- Felel a logisztikai szekció összes alszekciója logisztikai funkcióinak irányításáért, koordinálásáért és ellenőrzéséért.
- Meghatározza az alárendelt logisztikai törzstisztjei megfelelő szintű felelősségeit.
- Felelős az összes logisztikával kapcsolatos kérdésért, (mint pl. az anyagi készletek, a földi szállítás, az ételmezési szolgáltatások és a fejadagok, a fenntartás és javítás, a kiosztási fozkozatok, valamint a műszaki szolgáltatások végrehajtását).
- Folyamatosan tájékozódik a teljes logisztikai helyzetről, megteszi a megfelelő lépéseket a bármilyen felmerülő szükséglet kielégítésére, az összes fontos logosztikai fejleményről tájékoztatja a FC-t és logisztikai javaslatokat készít az FC döntéshozatalához.
- Biztosítja a logisztikai jelentések pontosságát és határidőre való elkészítését.
- Felelős az információk továbbításáért, és a feladatok koordinálásáért a többi szekció vagy szolgálati ág katonai vagy polgári állományával.
- Felülvizsgálja és elkészíti a kapcsolódó logisztikai dokumentumokat, mint pl. a logisztikai direktívákat és utasításokat, SOP-kat, stb.
- Felelős a gondjaira bízott összes anyagi készlet megfelelő tárolásáért.

3.2. Második vonalbeli támogatási szint (szektorparancsnokság)

Ez a szint a Szektor Parancsnoksághoz (SHQ) tartozó szint, az SHQ G4 a szektor parancsnok logisztikai helyettese:

- Felelős a Szektor Parancsnokságra (SHQ) és annak TS-eire vonatkozó valamennyi logisztikai kérdésért, mint pl. az anyagi készletek, a földi szállítás, a fejadagok, a fenntartás és javítás, az üzemanyag, ellenőrzött készletek, védelmi készletek, tisztítóanyagok, a sátor- és elhelyezési anyagok, irodai berendezések és minden egyéb speciális felszerelés meglétéért és állapotáért, stb.
- Kapcsolatot tart az CLO-val és a TS G4-ekkel. Elkészíti az integrált logisztikai szükségletet és a kritikus fontosságú készlet igényeket, pl. az üzemanyagra, élelmiszerre és vízre. Felelős további egyéb logisztikai ügyek koordinálásáért.
- Felelős a megfelelő SHQ és TS-ei körzetében használatba vett anyagok, fejadagok és eszközök átvételéért, minőségellenőrzéséért és igazságos elosztásáért és elszámolásáért.
- Elkészíti a logisztika egészére a napi *Helyzetjelentést* (Sitrep) és megküldi a CLO részére.
- Felelős a gondjaira bízott összes anyagi készlet megfelelő tárolásáért.

3.3. Harmadik vonalbeli támogatási szint (osztág körzet)

Ez a szint a Osztág Körzethez (TS) tartozó szint, a TS G4 a osztág körzet parancsnok logisztikai helyettese:

- Felelős a TS-re vonatkozó valamennyi logisztikai kérdésért, amelyekben elsősorban az anyagi készletek, a földi szállítás, a fejadagok, a fektető anyagok, az üzemanyag, ellenőrzött készletek, védelmi készletek, tisztítóanyagok, a sátor- és elhelyezési anyagok, irodai berendezések és minden egyéb speciális felszerelés tartoznak.

- Felelős a gépjárművek állapotáért és a kilométer felhasználást tartalmazó jelentésért, a tartalék alkatrész igénylésekért, a baleseti és eseményjelentésekért, továbbá a TS gépjárműállományára nyilvántartásának vezetéséért. Előretervezést hajt végre, különösen a karbantartási időrendekre vonatkozóan, hogy a TS-nél a lehető legnagyobb számban tarthassa üzemképes állapotban a gépjárműveket.
- Biztosítja, hogy az UNMO-kat megfelelő biztonsági és védőfelszerelésekkel lássák el: sisakok, golyóálló mellények, homokzsákok, stb.
- Biztosítja, hogy a TS logisztikai szempontból felkészüljön arra, hogyan kell reagálni bármilyen kiürítési vagy egyéb biztonsági rendszabályra.
- Biztosítja az áramfejlesztők megfelelő karbantartását és azt, hogy hogyan az üzemanyag és a kenőolaj mennyiség mindig megfelelő szintű legyen.
- Biztosítja a repülő-üzemanyag (Jet A1) megkívánt szinten tartását.
- Bármilyen sürgősségi helyzetben felmerült logisztikai igényrel kapcsolatban összeköttetésbe lép az SHQ G4-gyel.
- Napi logisztikai helyzetjelentést (Sitrep) készít a logisztika valamennyi kérdésre vonatkozóan. Kiemelten fontos a hajtó-, kenő- és üzemanyag, a Jet A1 (repülőgép és helikopter hajtóanyag), a vízfejadag, a tartós élelmiszer készlet és butángáz készletek, a gépjárművek, aggregátorok üzemképessége, valamint a helyi úgynevezett lokál alkalmazottakkal kapcsolatos információk.
- Minden hét szerdájáig a Szektor G4-en keresztül, a biztosított élelmezési elő-számlán fel kell terjesztenie a beváltatlan élelmiszer csekkeket a kontingens élelmezési tisztjéhez (Food Officer, továbbiakban CFO).
- Végzi a TS-eken a lokál alkalmazottak (szakácsok, szerelők és technikusok) napi munkaidő kimutatásának vezetését. Ezeket a kimutatásokat legkésőbb a tárgyhót követő hónap tizedik napjáig a szektor G4 útján fel kell terjeszteni a kötelék logisztikai főnöknek (CLO).

- Felelős a gondjaira bízott összes anyagi-technikai készlet megfelelő tárolásáért.
- Biztosítja, hogy a gépjárművek karbantartását a lehető leggyorsabban hajtás végre, továbbá irányítja a lokál szerelők, a polgári gépjárműszállító tiszt, továbbiakban Civ MTO és a technikusok ez irányú erőfeszítéseit.

4. A kötelék parancsnokság logisztikai főnök munkáját támogató egyéb meghatározó beosztások

4.1. Szállítószolgálat Főnök (Chief Transport Officer, CTO)

A kötelék parancsnokságon a CTO törzsbeosztást gépjármű szállításra szakosodott UNMO tölti be és a CLO irányítása alatt dolgozik. Munkájában az SHQ-khoz és a TS-ekhez beosztott gépjárműszállító tisztek (Motor Transport Officer, továbbiakban **MTO**-k) segítik.

A CTO elsődlegesen felelős a szállításokért, a szállításhoz szükséges feltételek megteremtéséért, az eszközök karbantartásának végrehajtásáért, valamint a katonai vonatkozású hajtó-, kenő- és üzemanyag, Jet A1 kérésekért.

A MINURSO szállítási rendszerét a következő első és második vonalra osztják fel:

Az „**első vonali szállítás**” kifejezés, a szektorok belső szükségleteinek kielégítésére használt összes szállító erőforrást jelenti, pl.: a személyek, fejadagok, víz, üzemanyag, felszerelések és készletek szállítása.

A „**második vonali szállítás**” a parancsnoksági szállító szakasz járműveiből, a kölcsönzött RMA járművekből, valamint a Koreai Egészségügyi Alegység járműveiből áll.

Az első vonali szállítás a szektor felelősségi körzetén belülrre korlátozódik. A körzeten kívüli szállítást és utakat a Szektor Parancsnokságnak kell engedélyezni és erről szükség szerint tájékoztatni köteles az FHQ-t.

A második vonali szállítási igénylést az FHQ-ra a szállítószolgálat főnöknek (CTO) kell megküldeni (meghatározott formátumon). A szektorokat felszólítja, hogy a szállítási igények változásáról és lemondásairól a lehető leghamarabb tájékoztassák az FHQ-t. Az igénylésnek elég részle-

tesnek kell lenni a szükséges járműtípus helyes kiválasztásához. ***A következő információkra van szükség:***

- a) A rakomány súlya, méretei és fajtája.
- b) A szállítás helye és időpontja.
- c) A szállítmány átadásának helye.
- d) Szükséges-e egyéb felszerelés vételezése a szállítmány rögzítésére vagy lefedésére.
- e) A tehergépjármű hasznosításának lehetőségei a visszaútra.

A járművek be- és kirakása a szállítást igénylő szektor vagy TS felelőssége. A gépjárművezetőknek segíteniük kell a járművek be- és kirakódását. A gépjárművek be- és kirakódása során a járműparancsnoknak ellenőriznie kell a szállítmány ólomzárait, zárait és állapotát. Amennyiben a rakomány ólomzárjai sérültek, a zárai nyitottak, vagy a rakomány megsérült, akkor ezt meg kell jegyezni a fuvarlevélen.

A rakomány szükséges mennyiségű és minőségű átvételéért és átadásáért a gépjármű parancsnok felelős.

Határátlépés esetén a Szektor Parancsnokok, TS Pk-ok, az UNMO és a MINURSO járművön utazó összes törzsszemélyzet felelőssége annak biztosítása, hogy rendelkezzenek a szükséges okmányokkal, és még a határátlépés megkezdése előtt beszerezzék az illetékes hatóságoktól a megfelelő engedélyeket.

A CTO feladatai:

- Beutalja a javításra váró eszközöket a FHQ által lebiztosított helyi javítóüzembe, nyomon követi a javítások végrehajtását, gondoskodik a szükséges eszköz cseréjéről.
- Felelős valamennyi UNMO gépjármű-vezető vizsgáztatásáért, a befogadó ország közlekedési szabályainak betarttatásáért.
- Gondoskodik a gépjárművek felszereléssel történő ellátásáról, azok szükséges cseréjéről, kiegészítéséről.
- Szervezi ill. végzi az ENSZ jármű eltulajdonítása, elvesztése, bekövetkezett rendkívüli meghibásodások kivizsgálását.

- Heti részletességgel összesítést készít a FHQ CLO részére a teljesített km, üzemóra és üzemanyag felhasználásról.
- Vezeti az eszközök karbantartási helyzetét. A gépjárműveket minden 3000 futott km után betervezett karbantartásnak kell alávetni, amint az a kék karbantartás nyilvántartó lapon szerepel (elhelyezve a menetlevél mappában). A következő betervezett karbantartás kilométeróra állását egy fehér, öntapadós nyomtatványra jegyzi fel, amely a gépjárművekben jól látható helyen van elhelyezve. Ezt a kilométer értéket, a szükség-helyzetet kivéve, nem lehet túllépni.

A fent leírtakat az egységes végrehajtás segítése érdekében az SOP tartalmazza. Ezen kívül részletes **Logisztikai direktívákat** adnak ki a feladat végrehajtására, *ilyenek például:*

- A. Gépi szállítás igénylése.
- B. Heti gépjármű karbantartási jelentés.
- C. Heti helyzetjelentés.
- D. Gépjárművezetői engedély kérelem.
- E. Gépjárművezetői balesetjelentés.
- F. Gépjárművezetői engedély elvesztése.
- G. Gépjárművezető pénzügyi felelőssége.
- H. Gépjármű biztonság.

4.2. Szektor Parancsnokság Gépjárműszállító Tiszt (Motor Transport Officer) SHQ MTO

Az SHQ G4 alárendeltségében a CTO támogatásával szervezi és irányítja a SHQ vonatkozásában a 4.1.ban leírtakat.

4.3. Osztag Körzet Gépjárműszállító Tiszt (TS MTO)

A TS G4 alárendeltségében a SHQ MTO támogatásával szervezi és irányítja a TS vonatkozásában a 4.1.-ban leírtakat.

4.4. Kontingens Élelmezési Tiszt (Contingent Food Officer) CFO

Az CLO alárendeltségébe tartozik, annak munkáját segíti, együttműködik az Integrált Támogató Szolgáltatások Főnökével (Chief Integrated Support Services CISS) aki állandó ENSZ polgári alkalmazott.

Irányítja és szervezi az SHQ és TS Élelmezési Tiszteket (Food Officer) SHQ FO, TS FO.

Felel a MINURSO teljes katonai állományának élelmezési ellátásáért.

A rendszer bonyolultsága és a leírás terjedelmi igénye miatt ezeket a feladatokat nem részletezem.

(Egy következő cikkben szándékozom a kedves olvasóknak ezt a területet is részletesen bemutatni.)

4.5. Szektor Parancsnokság Élelmezési tiszt (SHQ FO)

A CFO alárendeltségébe tartozik, közvetlenül a SHQ G4 által megszabott feladatokat hajtja végre.

Feladata a SHQ és az alárendeltségébe tartozó TS.-ek élelmezési ellátása.

4.6. Osztag Körzet Élelmezési Tiszt (TS FO)

A CFO és a SHQ FO szakági alárendeltségébe tartozik közvetlenül a TS G4 által megszabott feladatokat hajtja végre.

Feladata a TS élelmezési ellátása.

4.7. Kontingens Műszaki Főnök (Contingent Engineer Officer) CEO

Az CLO alárendeltségébe tartozik, annak munkáját segíti, együttműködik a polgári szervezet (nem gépjármű) karbantartási, építési, elhelyezési feladatokat irányító személlyel.

Természetesen a létesítmény vagy épület fenntartását, megváltoztatását és bővítését az FHQ FC engedélyezheti. ***Mindazonáltal a munkálataik:***

- a) Nem foglalhatják magukba a bármilyen szerkezeti változtatásokat.
- b) Nem változtathatják meg tartósan az elhelyezés jellegét.
- c) Nem szeghetik meg az érintett létesítményekre vagy épületekre vonatkozó bérleti vagy egyéb szerződések kikötéseit.

A CEO másik fontos tevékenységi területe az aggregátorok felügyelete, üzembenntartása.

Szakmai tevékenységét segítik egyrészt az SHQ EO.-k, TS GO.-k valamint (ez a meghatározó) az ENSZ polgári alkalmazottak és a helyi lokál technikusok (javítók, karbantartók).

4.8. Ellátó Főnök (Supply Marshal) SM

A kötelék parancsnokság SM (Ellátó Főnök) olyan törzsbeosztás, melyet egy, az ellátásra szakosodott és a CLO irányítása alatt dolgozó UNMO tölt be. A munkáját az SHQ G4 és a TS G4 beosztásokba kijelölt UNMO-k segítik. Olyan fontos polgári logisztikai ágazatokkal dolgozik együtt, mint az Integrált Támogató Szolgáltatások (CISS), Elhelyezési Szolgálat Főnök CGS, Személyügyi Főnök (Chief Perszonnal Officer CPO), Finanszírozási Tiszt (Chief Finance Officer CFO), Vagyontárgy Leltározási Egység, (Property Control Inventory Unit PCI), Átvétel és Ellenőrzés, (Receipt and Inspection R&I) és a Központi Raktár Vezetővel (Officer in Charge of the Central Supply Depot CSD of the OIC).

A kötelék parancsnokság SM (Ellátó Főnök) felelős az **élelmiszer és az üzemanyag kivételével** az összes anyagi készlet igényléséért, kiadásáért és elszámolásáért. A konyhai felszerelések miatt a FHQ G4 Élelme-

zési Szolgálat Főnökkel, az építési anyagok ügyében a FHQ G4 Műszaki Főnökkel, a higiénés és tisztítóanyagok vonatkozásában pedig a Kötelék Higiénés Tisztító (Force Hygiene Officer, FHO) konzultál. Az SHQ és a TS G4-ek felelősek az illetékes Parancsnokságaik felé az összes fentebb említett anyagi készletek átvételéért, ellenőrzéséért, elszámolásáért és jelentéséért.

4.8.1. Igénylési eljárások

Az anyagi készletek igényléseit *a következő módon intézik*:

- A TS G4 benyújtja igényeit az SHQ G4-nek.
- Az SHQ G4 az igényeket igazolja, összegzi és megküldi a kötelék parancsnokság Ellátó Főnökének (SM).
- A kötelék parancsnokság ellátó főnöke (SM) megigényli a leszállítást a központi raktár (CSD) készletből (Ellátási nyomtatványon), vagy kezdeményezi a helyi, a nemzeti vagy a nemzetközi piacokon történő vásárlást (Beszerzési nyomtatványon).

4.8.2. Anyagkiadási eljárások

Az ivóvíz, a fejadagok, az üzemanyag és a butángáz kivételével, melyeket közvetlenül az SHQ vagy a TS számára szállítanak le, minden más anyagot a központi raktár (CSD) ad ki. A kötelék parancsnokság ellátó főnöke felkéri a központi raktár (CSD) parancsnoki beosztásában lévő tisztet, hogy az igényelt cikkeket egy kiadási utalvánnyal és egy, az ENSZ tulajdonú anyagok szállítási nyomtatványával (Movement of UN Property, MOP) küldje meg az adott szintre.

A cikkeket általában a Szállítás Irányítás (Movement Control, MOVCON) útján légi úton szállítják le, vagy közvetlenül az illetékes szektor G4-e gyűjti össze az erre rendszeresített gépjárművekkel.

4.8.3 Átvételi eljárások

Az SHQ-nál és a TS-nél a G4 veszi át az anyagi készleteket. Ő ellenőrzi a minőséget és a mennyiséget. Bármilyen probléma merüljön fel, azt az ENSZ tulajdonú anyagok szállítási nyomtatványán (Movement of UN Property, MOP) kell feltüntetni, és ennek egy példányát vissza kell küldeni az ellátó főnöknek (SM).

4.8.4. Ellenőrzési eljárások

Az ENSZ tulajdonú leltári anyagok ellenőrzésére vonatkozó részletes leírást külön logisztikai doktrína tartalmazza. Ez alapján valamennyi szint G4-nek és az ENSZ vagy a jóléti eszközöket ellenőrző más tiszteknek minden cikkfajtánál havonta leltári ellenőrzést kell tartani.

5. Összegzett következtetés

Az ENSZ Nyugat saharai missziójának logisztikai támogatása sok szervezeti és működési kérdésben eltér a hazánkban ismert és gyakorolt logisztikai támogatástól. Ehhez hozzájárulnak azok a különbségek, amelyek a szervezeti felépítésből, szélsőséges földrajzi, éghajlati körülményekből valamint a történelmi és politikai sajátosságokból adódnak.

A BÉKEFENNTARTÁS – BÉKEKIKÉPZÉS KÉRDÉSEI

Besenyő János¹

A világ számos pontján olyan események játszódtak le a közelmúltban és napjainkban is amelyek az ENSZ beavatkozását igénylik, sokszor katonai és egyéb rendészeti feladatok végrehajtásával. Az egyre bővülő békefenntartó missziók speciális ismereteket és tudást követelnek, a szervezet számára felajánlott nemzeti katonai és rendőrségi egységektől. Az oktatást a küldő országok sok esetben saját erőből megoldani képtelenek, ezért az ENSZ egyes önként jelentkező tagországok bevonásával béke misszióra felkészítő központokat hozott létre. Ezek közül a magyarok számára talán legismertebb a finn és a szlovéniai békekiképző központok. A legutóbb létrehozott görögországi (Kristoni) kiképző bázisról és az ott folyó képzésről szeretnénk néhány információt adni.

A kiképző központot 1998-ban hozták létre, és még ez év november 23-án megkezdődött az első görög békefenntartó egység kiképzése. A bázis Thessalonikitől 60km-re Kristoni településen található. A közelben lévő NeaSanta-i lőtér és gyakorló tér szolgál a terepgyakorlatok helyszínül.

A kiképző központ elsődleges feladata, hogy magas szintű elméleti és gyakorlati kiképzést adjon a tiszthelyettesektől kezdve a törzstisztekig bezárólag a béketámogatási műveletekről a mindenkori nemzetközi követelményeknek megfelelően (ENSZ – NATO- EU- OSCE). A bázison ezenkívül teljes szakaszok és századok kiképzése és felkészítése folyik békefenntartó műveletekre. *A kiképző központ a NATO és a Pfp (békepartnerségi országok) országok katonáit és rendészeti dolgozóit képzik ki.* Ezenkívül a mediterrán párbeszédben (Mediterranean Dialogue Countries) résztvevő országok is képviseltetik magukat a képzés folyamán. A kiképzés alatt az angol nyelvet használják, mint munkanyelvet az összes parancs és utasítás angolul történik. Bizonyos esetekben tolmácsot biztosítanak a felkészülők számára.

A békekiképző központ a görög vezérkari főnök (Dep. Chief/Hellenic National Defense General Staff) alárendeltségébe tartozik, míg a logisztikai biztosítását a szárazföldi vezérkar (Hellenic Army General Staff) látja el. A bázison szolgálatot teljesítő állomány a görög szárazföld-

¹ Besenyő János százados, HM GTH NATO és Nemzetközi ügyekért felelős tervező tiszt.

di csapatok, légierő és tengerészet kötelékéből kerülnek kijelölésre. Az állománytábla 5 nemzetközi tiszti beosztást tartalmaz, amelyeket Görögország és a kiképzésben résztvevő országok közötti nemzetközi szerződések szabályoznak. Jelenleg az alábbi országokkal kötötték meg a szerző-dést: **Macedonia, Románia, Szlovénia, Jordánia és Svédország.** Tárgyalások folynak még: **Albániával, Bulgáriával, Horvátországgal és Tunéziával** a kiképzési programban való részvételről.

Kiképzési szempontból a támaszpont rendkívül jól felszerelt (Internet, fax, stb.), illetve a 71. ejtőernyős dandárral közösen működtet egy speciális kiképző pályát. A pályán megfigyelő pont (Observation Post) katonai ellenőrző pont (Check Point) lőtér, menekülttábor, tűzszerész- és gépjármű tanpálya található.

A bázison az elmúlt években a különböző kurzusokon **32 országból 441 fő** vett részt. Statisztikailag a különböző országokból érkező tanulók részvételi aránya 1999. és 2000. között 14%, illetve 2000. és 2001. között 128%, majd 2001. és 2002. között 158%-kal nőtt az előző évekhez képest.

A külföldi résztvevők megoszlása

A kiképző központ az alábbi tanfolyamok elvégzésére, biztosít

ország	tiszt	tts.	összes	ország	tiszt	Tts.	összes
Albánia	16	1	17	Jordánia	3	0	3
Örményo.	71	43	114	Kazahsztán	1	0	1
Ausztria	3	0	3	Litvánia	1	0	1
Bulgária	9	16	25	Malawi	3	0	3
Görögo.	40	67	107	Moldova	7	0	7
Horváto.	12	0	12	Lengyelo.	6	0	6
Ciprus	12	0	12	Románia	18	19	37
Cseho.	8	0	8	Szlovákia	2	0	2
Dánia	1	0	1	Szlovénia	2	0	2
Egyiptom	2	0	2	Svédó.	1	0	1
Észto.	2	0	2	Töröko.	1	0	1
Franciao.	1	0	1	Tunézia	6	0	6
Szerbia	14	20	34	Ukrajna	7	0	7
Grúzia	8	0	8	Anglia	1	0	1
Magyaró.	6	0	6	Jugoszlávia	5	0	5
Olaszo.	4	0	4	Németo.	1	0	1
Összesen:	209	147	356	Összesen:	66	19	85
Mindösszesen:					275	166	441

lehetőséget:

1. Alap tiszti kiképzés, amelynek keretében kiképzik és felkészítik a különböző országokból érkezett tiszteket, hogy képesek legyenek békefenntartó műveletekben való részvételre, szakasz- vagy század parancsnokként, katonai megfigyelőként, illetve többnemzetiségű, ezredszintű törzs tagjaként. A képzés alatt különböző speciális ismereteket sajátítanak el, úgymint nemzetközi szervezetek története, működése és kapcsolataik; nemzeti egységek felkészítése ENSZ-NATO feladatokra; katonai megfigyelő feladatai; rádióforgalmazás; együttműködés nemzetközi környezetben; tűzszerezési ismeretek; békefenntartási (támogatói) technikák, úgymint: járőrözés, ellenőrzés, tárgyalás, stb.
2. Haladó tiszti kurzus, amelynek célja, hogy a tiszteket felkészítse a század és zászlóalj parancsnoki, nemzeti kontingens parancsnoki, nemzetközi parancsnoki és törzstiszti, illetve katonai megfigyelői feladatokra. A képzés folyamán az alapszintű békefenntartói kiképzés még egyéb speciális ismeretekkel bővül.
3. Több nemzetiségű béketámogatói alegység kurzus célja, hogy teljes alegységeket (szakasz, század) képezzenek ki békefenntartói feladatokra önállóan, vagy más több nemzetiségű egység részeként. Ebben az esetben kiemelt figyelmet fordítanak az egység felkészítésére, a földrajzi ismeretek, tájékozódási technikák (GPS, stb.), békefenntartói technikák, úgy mint járőrözés, őrzésvédelem, biztosítás, illetve különböző, a NATO és ENSZ szervezetek által használt szakmai nyelv, kommunikációs rendszerek használata, elsősegély nyújtás és egyéb technikák használatára.
4. Többnemzetiségű béketámogatói logisztikai kurzus fő ismerve, hogy felkészíti a résztvevőket az együttműködésre a NATO és ENSZ logisztikai szervezetekkel. Tiszteket képez arra, hogy nemzetközi törzsekben és missziókban akár önállóan, akár többnemzetiségű egység tagjaként logisztikai feladatokat lássanak el. A képzés alatt kiemelt figyelmet fordítanak a NATO és ENSZ logisztikai felépítésére és munkafolyamataira, a civil- és katonai együttműködésre logisztikai szempontból.
5. Határbiztonsági és ellenőrzési tanfolyam célja, hogy felkészítse a résztvevőket a különböző határőrizeti, katonai

megfigyelői, illetve az ezekkel kapcsolatos feladatokra. Az oktatás hangsúlyt helyez a különböző békefenntartói és megfigyelői technikákra, a letartóztatási, járőrözési, motorozási, és egyéb rendészeti feladatokra. A tanfolyamot elvégzők, akár határrendészeti, akár katonai megfigyelői státusz betöltésére válnak alkalmassá.

6. Katonai megfigyelői kurzus, tanfolyam alatt a különböző képzettséggel rendelkező tisztek és tiszthelyettesek felkészítést kapnak, hogy többnemzetiségű egységben fegyver, vagy fegyver nélküli katonai megfigyelőként tevékenykedhessen. A kurzus alatt a tanulók foglalkoznak a nemzetközi szervezetekkel és azok kapcsolataival, az ENSZ katonai megfigyelői misszió szervezetével, feladataival, céljával. A katonai megfigyelő kötelmeivel, felelősségével, és a vele szemben támasztott elvárásokkal, békefenntartási technikákkal, térképolvasással, megfigyelő poszt létesítésével, üzemeltetésével, kémiai és biológiai védelemmel, tűzszerészeti ismeretekkel.

Ezeken a tanfolyamokon kívül több más kurzust is terveznek indítani az elkövetkező évek folyamán. E sorok írójaként lehetőségem adódott részt venni a **határbiztonsági és ellenőrzési** tanfolyamon. Személyes tapasztalatként rendkívül nagy hatást gyakorolt rám az oktató gárda felkészültsége és tapasztalata, a békefenntartói műveletekben. Kiképzőik kivétel nélkül részt vettek béketámogató műveletekben, némelyikük többen is (Koszovó, Grúzia, Nyugat-Szahara, Haiti, Irak, stb.). Ez azért volt különösen fontos a kiképzendő tisztek számára, mert így a kiképzés „*életszagúvá*” vált. **A terepgyakorlatok keretében sok olyan szituációs gyakorlatban vettünk részt, amelyek oktatóinkkal a valódi életben megtörténtek. Egységparancsnokként járőrcsoportot vezettem egy általunk ismeretlen terepen, mikor egy égő házra lettünk figyelmesek.** A ház az úthoz közel állt, és sűrű füst gomolygott ablakaiból. Egy civil férfi sírva könyörgött, kezdetleges angol tudásával, kézzel-lábbal mutogatva, hogy mentsük ki a családját és értéktárgyait az égő házból. Ez esetet jelentettem a parancsnokságra és segítséget kértem a tűz megfékezésére. Közöltem a civil lakossal, hogy a mi feladatunk nem a tűz eloltása, hanem a kapott katonai utasítás végrehajtása. Ekkor a szakaszomban lévő horvát és szerb nemzetiségű tisztek azzal a kéréssel fordultak hozzám, hogy segítsük az oltásban, mivel a jugoszláviai háborúban ilyen esetben, a békefenntartó katonák segítséget nyújtottak. Végül **úgy döntöttem, hogy öt fő a tűzoltók kérésére segít a civil lakosoknak,** míg a szakasz

nagyobbik része védelmi pozícióban maradt. ***Mikor önkéntes tűzoltóink a házhoz érkeztek az összes ajtó és ablak kicsapódott ahonnan fegyveres civilek rohantak elő és foglyul ejtették őket.*** Ezek után blokkoltuk a házat, jelentést tettünk a parancsnokságra, ahonnan hivatalos tárgyaló személyt küldtek ki a probléma megoldására. ***Értékelésnél*** a bennünket kísérő görög százados a nagy felháborodásra való tekintettel elmondta, hogy sajnos vele is megtörtént hasonló eset, ahol két kollegáját veszítette el, többen pedig megsebesültek. Megerősítette, hogy ***valóban nincs ez a kérdés szabályozva, és pont ezért felhívta figyelmünket, hogy ENSZ vagy NATO alárendeltségben szolgálatot teljesítőként a kapott parancs végrehajtása az elsődleges, illetve a saját életünk megóvása.***

Az ilyen, és minden ehhez hasonló esetekben, a parancsnokság kéri a helyi hivatalos szervek segítségét, míg a békefenntartók a jelentéstételen kívül más szerepet nem vállalhatnak.

Ez a példa is szemlélteti, hogy milyen fontos a missziókban szerzett tapasztalatok beépítése a kiképzésbe, hogy a későbbi veszteségeket elkerülhessük. ***Ezért rendkívül hasznos lenne, hogy azok az emberek, akik Magyarországon ilyen képzést folytatnak, megfelelő ismeretekhez juthassanak azáltal, hogy külföldi missziókban részt vehessenek.*** Amikor Szolnokon felkészítésen vettem részt, meglepődve vettem tudomásul, hogy az engem rádió forgalmazásra kiképző nemzetközi végzettséggel rendelkező tiszthelyettes ez ideig missziókban pótolhatatlansága miatt nem vehetett részt. Ez Görögországban elképzelhetetlen lenne, ugyanis véleményük szerint, csak az oktathat békekiképzési programban, akinek magának is van ilyen irányú tapasztalata.

A változó biztonságpolitikai helyzet, illetve a honvédségben szolgálatot teljesítők megváltozó feladatainak függvényében érdemes lenne minél több tisztet és tiszthelyettest, külföldi kiképző programba delegálni, illetve a saját békekiképző központunkban (Szolnok) szolgáló és kiképzéssel foglalkozó állományt missziós tapasztalatokhoz juttatni azáltal, hogy lehetőséget kapjanak a különböző békefenntartó műveletekben való részvételre.

AZ MH REPÜLŐMŰSZAKI SZOLGÁLATFŐNÖKSÉG KIADÁSÁBAN MEGJELENŐ „TÁJÉKOZTATÓ” 2003. 2. SZÁMÁBAN MEGJELENT CIKKEK ANNOTÁCIÓJA

Kaufmann János¹

1. Pilótanélküli repülőeszközök: tendenciák és távlatok

A közelmúlt katonai eseményei további bizonyítékokat szolgáltatottak arra, hogy a pilótanélküli repülőeszközök (UAVs) rendkívül hasznosak a hírszerzési, megfigyelési, felderítési, célazonosítási funkciók számára és további lendületet adtak számos fejlesztési és beszerzési program végrehajtásához. Bár a pilótanélküli harci repülőeszközök (UCAVs) egyre inkább egy vonzó megoldást kínálnak a harcfeleladatok végrehajtására, jelenleg még a fedélzeti fegyverek nélküli UAV programok vannak túlsúlyban, s a cikk éppen ezért csak ezekkel foglalkozik.

Az UAV eszközök döntő fontosságú szerepet játszottak a hálózatcentrikus hadműveletek végrehajtásában Afganisztánban. Biztosították az állandó megfigyelést (célkutatást) és főleg a célzásokhoz szükséges információkat, melyek azonnal továbbításra kerültek a kommunikációs központokhoz és a támadó eszközökhöz. Mindez lehetővé tette a célok azonosításától számított öt percen belül a célok elleni csapások végrehajtását. Afganisztánban az UAV eszközök nemcsak a földön telepített vezetékes pontok, hanem az AC-130 SPECTRE repülőgépek számára is közvetlenül továbbították a célokkal kapcsolatos videó anyagokat. Az Afganisztánban szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy nagyterjedésű területek állandó megfigyelése az eddiginél több UAV eszközt igényel, s ezek földi irányítása az a másik terület, ahol szükség van a tökéletesítésre. Az UAV üzemi módok fegyvernemek közötti korrekt elosztására is nagy figyelmet kell fordítani.

¹ Kaufmann János nyá.mk. ezredes, MH ÖLTP Tudományos Könyvtár főmunkatársa (részletes tájékoztató HM 576-81 telefonszámon kapható).

A cikk az UAV eszközök US-ben elfogadott osztályozási elvét követi, amely az UAV eszközöket két fő kategóriába sorolja. **Ezek a következők:**

- a harcászati UAV eszközök (TUAVs) és
- a nagy repülési időtartammal és 200 km-nél nagyobb hatótávolsággal rendelkező UAV eszközök.

A cikk részletesen ismerteti e két kategóriába besorolt UAV eszközök jellemzőit, további csoportjait, valamint az egyes hadseregeknél rendszeresített UAV eszközök típusait és a főbb fejlesztési programokat a különböző országokban.

A fentiekén kívül a cikk átfogó betekintést nyújt az UAV eszközök jövőbeni feladataival kapcsolatos tervekbe és kezdeményezésekbe.

2. Megkezdődik a fedélzeti lézer beszerelése egy Boeing 747 típusú repülőgépre

2002. december 19-én megérkezett az Edwards Légibázisra a Boeing 747 típusú, YAL-1A jelzésű, fedélzeti lézer (ABL) prototípus repülőgép, hogy beépítsék a lézerberendezést és végrehajtsák a repülési kísérletekkel kapcsolatos programot. A program végrehajtása után 2004 végén megkísérlik a fedélzeti lézerfegyver alkalmazásával egy ballisztikus gyorsító rakéta megsemmisítését.

A cikk ismerteti a beépítés előtti ellenőrzés és a beépítés főbb részleteit. A december 11-én végrehajtott legutóbbi nemzeti rakétavédelmi tesztelés során ellenőrzésre kerültek a YAL-1A repülőgép beépített infravörös szenzorai egy célrakéta indításának 28.000 ft magasságból és 300 mi távolságból történő megfigyelésével.

3. Az U.S. Army készül az új C2 helikopter fogadására

Az U.S. Army UH-60L Black Hawk helikopterekbe beépített 121 Hadsereg Repülőfedélzeti Vezetési és Irányítási Rendszert (A2C2S) rendelt eddig, de már láthatók annak jelei, hogy a honi biztonsági feladatok megnövelhetik az igényt e speciálisan kialakított helikopterek beszerzésére. Az első A2C2S helikopter várhatóan 2002. december végéig átadásra kerül az U.S. Army részére. A rendszer rendeltetése, hogy biztosítson a

zászlóalj- és ennél magasabb egységek parancsnokai számára egy magas fokú mobilitással rendelkező vezetési pontot. A Hadsereg hivatalos képviselői biztosra veszik, hogy az A2C2S helikopterek az idejük többségét nem a levegőben, hanem földi telepítésű vezetési központként a földön fogják tölteni.

Az alacsony-ütemű gyártási folyamatban előállított Block 1. sorozatú helikopterek a tervek szerint 2004 végén kerülnek felhasználásra a kezdeti műveleti tesztelés és értékelés végrehajtására. A Hadsereg tervezői már az A2C2S helikopter Block 2. konfigurációját vizsgálják, melynél a legjelentősebb eltérés a jelenlegi konfigurációtól az, hogy a régebbi UH-60L-típusú Black Hawk helikopter helyett az újabb UH-60M-model kerül felhasználásra. A cikk részletesen ismerteti a Block 2. konfiguráció egyéb jellemzőit.

4. Lézeres ellentevékenységet biztosító kontenerizált rendszerek a vadászrepülőgépek és polgári repülőgépek számára

A vállról indítható termikus-célkereső rakéták repülőeszközök elleni alkalmazása veszélyének fokozódása miatt a Védelmi Minisztérium kutatói vizsgálják a vadászrepülőgépek és esetleg polgári utasszállító repülőgépek lézeres ellentevékenységet biztosító kontenerizált rendszerekkel történő felszerelését, s az erre irányuló program létrehozásának lehetőségét.

A cikk kihangsúlyozza a kontenerizált rendszerek műszaki, gazdasági és alkalmazási előnyeit a beépített rendszerekkel szemben.

A szakemberek szerint a lézerek sokkal nagyobb zavaró energiát képesek biztosítani, mint a régebbi technológiák (például az infravörös ki-sugárzást előállító lámpákon alapuló berendezések).

A fejlesztők úgy vélik, hogy a lézeres ellentevékenységet biztosító kontenerizált rendszer egy többsávós lézert fog felhasználni. A cikk ismerteti a rendszer felépítésének és működésének főbb elemeit.

A Légierő egy másik erőfeszítése annak vizsgálatára irányul, hogy milyen lehetőség van a földön tartózkodó repülőeszközök idegen személyek behatolása elleni védelmére távoli területeken.

5. Az USAF vizsgálja a célokat lesből támadó rendszereket

A Légierő tervezőit jelenleg súlyos probléma elé állítja az olyan mozgó célok – mint pl. a ballisztikus rakéták indító járművei – elleni támadás végrehajtása, mivel a mozgó céloknak gyakran sikerül elmenekülniük azon idő alatt, amíg a felderítő eszközök felderítik őket, a parancsnokok feldolgozzák az adatokat és a csapásmérő repülőeszköz pedig eljut a megsemmisítő fegyver indítási pontjáig. Az USAF Repülő Fegyverzeti Központjának fejlesztő szakemberei jelenleg egy teljesen eltérő módszert javasolnak a probléma leküzdésére, nevezetesen: egy olyan fegyver alkalmazását, amely állandóan figyelemmel kísér egy kijelölt területet és egy cél megjelenésekor azonnal végrehajtja a támadást a fedélzeti precíziós eszközök felhasználásával automatikusan, vagy a távoli helyekre ki települt operátorok parancsára.

A cikk ismerteti a módszer alkalmazását biztosító Állandó Területi Dominancia elnevezésű koncepció lényegét, a rendszer felépítését, a rendszer számára kifejlesztendő fegyvereket, a rendszer működésének folyamatait, s a fegyverek bevetésének különböző üzem módjait.

6. India és Oroszország lépéseket tesz a kollaboratív védelmi erőfeszítések kibővítésére

December elején az indiai védelmi miniszter látogatást tett Oroszországban, hogy aláírjon egy további bilaterális egyezményt, amely kibővíti a már meglévő széles-skálájú együttműködést a két ország védelmi ipara között. A miniszter szerint a bilaterális egyezmény magába foglalja az előkészületeket egy következő generációs vadászrepülőgéppel és egyéb – még pontosabban nem meghatározott – fegyverekkel kapcsolatos közös kutatásra és fejlesztésre.

A védelmi miniszter meglátogatta a Szuhov Tervező Irodát, hogy megvitassák egy új-generációs vadászrepülőgép kifejlesztésére irányuló együttműködés feladatait, valamint a MiG cég intézményeit a MiG-29/KKUB haditengerészeti vadászrepülőgép program részletesebb áttekintésére.

A cikk részletesen ismerteti a MiG-29K és kétüléses harci-kiképző változata (MiG-29 KUB) szerkezeti felépítésének jellegzetességét és fedélzeti fegyverzetét, valamint a gyártásra való felkészülés helyzetét.

A miniszter az Irkutszk-ban települő Irkut Corp. céget is meglátogatta, amely a SzU-30 MKI vadászrepülőgépeket gyártja az Indiai Légierő számára.

7. Az UAV eszközök irányítása a C-130 és P-3 típusú repülőgépekbe beépített irányító állomásokról

A Pentagon tervei szerint átalakított hordozható földi irányító állomások kerülnek beépítésre C-130 típusú szállítórepülőgépekbe és P-3 típusú űrjárató repülőgépekbe a Predator-sorozatú pilótanélküli felderítő és csapásmérő repülőeszközök irányítására. Ez lehetővé fogja tenni az UAV eszközök egyenes látótávolságon belül történő irányítását a műholdas összeköttetés felhasználása nélkül, amely túlterheltté válhat hadműveletek idején. *A cikk ismerteti a beépítés várható ütemét.*

8. A Kolumbia űrrepülőgép tragédiája. Az USAF földi célkövető kamerájával felvett képek megerősítik a Kolumbia bal szárnyának sérülését

A Légierő földi telepítésű célkövető kamerájával az U.S. délnyugati részén készített nagyfelbontású képeken komoly szerkezeti károsodás látható a Kolumbia bal szárnyának belső belépő élén. A belépőél sérülése negatívan befolyásolta az űrrepülőgép repülési jellemzőit, valamint lehetővé tette a forró gázplazma behatolását a kritikus szárnyszerkezetbe. Lehetséges, hogy az indítás folyamán az űrrepülőgép külső tüzelőanyag-tartályáról leszakadt habanyag törmelék szárnyhoz való ütközése szerepet játszott a belépőél sérülésében. A belépőél megerősített szén-szén (RCC) anyagból készült szekciókból van felépítve, melyek biztosítják a szükséges aerodinamikai konfigurációt és az űrrepülőgép szárnyainak hővédelmét a légkörbe való visszatérés folyamán keletkező, 2300F fok feletti sűrűlódási hőtől. Nyilvánvaló, hogy bármilyen rés (repedés) a belépőél ezen anyagában katasztrófális következményekhez vezethet.

A telemetria által jelzett abnormális események 7:52 a.m. időpontban kezdődtek, amikor a Kolumbia San Franciskotól északra átrepült a tengerpart vonala fölött 43 mi. magasságban és mintegy 20 M sebességgel. Ekkor az űrrepülőgép még mintegy 3000 mi. távolságra volt a Kennedy kifutópályától. A cikk részletesen ismerteti az ezután következő 7 percben a kulcsfontosságú telemetrikus adatokat. 7:59 a.m. időpontban a két jobb hátsó korrekciós hajtómű beindult, s 1,5 másodpercig működött.

Ugyanebben az időpontban a pilóták rádió leadtak egy rövid közlést, amely szaggatott és lényegében érthetetlen volt. A további telemetrikus adatközlés és rádiózás a statikus/légköri zavarok miatt lehetetlenné vált, majd az űrrepülőgép 18,3 M repülési sebességnél és 207.000 ft magasságon Közép-Texas fölött megsemmisült, s a fedélzeten lévő hét űrhajós életét veszítette.

A cikk részletesen ismerteti a katasztrófa kivizsgálásának eddigi megállapításait.

9. A Pentagon vizsgálja az UAV eszközök 2010-ig történő megnégyszeresését

A Pentagon következő 25 évre vonatkozó UAV fejlesztésének terveze szerint a Védelmi Minisztérium mintegy 10 milliárd USD-t fog költeni pilótánélküli repülőeszközökre, hogy 2010-ig megnégyszeresze a 90 db eszközből álló jelenlegi gépállományt. A stratégiát visszatükröző 2004-2009 pénzügyi évekre vonatkozó védelmi tervjavaslat 4 milliárd USD-t irányoz elő a pilótánélküli harci repülőeszközök (UCAVs), s 1 milliárd USD-t a Predator különböző változatainak fejlesztése és gyártása számára. A következő 25 évre vonatkozó UAV fejlesztés tervezete egy pillanatképet ad a Védelmi Minisztérium UAV erőfeszítéseiről, azonosítja a kiemelt fontosságú területeket és beindítja a hardver és szoftver fejlesztési szabványok kialakításával kapcsolatos munkákat.

A cikk ismerteti az UAV fejlesztési terv szerint 2012-re kialakítandó UAV eszközök főbb jellemzőit és képességeit, szerkezeti felépítésük sajátosságait, valamint a földi irányító állomások fejlesztésének alapvető irányait.

A pilótánélküli repülőeszközök számára az UAV fejlesztési tervben meghatározott 50 célkitűzés közül 12 feladat csúcsprioritást élvez, melyeket részletesen ismertett a cikk.

A fejlesztési terv a korlátozott hasznos terheléssel rendelkező lopakodó UAV eszközök fegyverzetéről is említést tesz, s a cikk az ezzel kapcsolatos elképzeléseket is részletezi.

10. Növekvő költségelőirányzatok az UCAV eszközök fejlesztésére a Pentagon költségvetési terveiben

Az USA költségvetése közel 4 milliárd USD-t irányoz elő az elkövetkező hat év (2004-2009) védelmi terveiben a pilótanélküli harci repülőeszközök (UCAVs) fejlesztésére. A javasolt költségvetés a teljes 4 milliárd USD összeg 2/3 részét a Légierő X-45 programjának, s 1/3 részét a Haditengerészet X-47 programjának finanszírozására jelöli ki. *A cikk ismerteti az UCAV eszközök fejlesztésére vonatkozó új alapkövetelményeket, s a harci alkalmazás várható irányait.*

11. Olaszország átvette az első A 129 CBT harci helikoptereket

Az Olasz hadsereg átvette az első modernizált A129 Mangusta CBT harci helikoptereket. A CBT változat kísérő és tüztámogató funkciókkal egészíti ki az A129 eredeti harcokoselhárító feladatkörét. Az Augusta Westland cég 15 újgyártású CBT változatú helikoptert kell hogy leszállítson 2004-ig a hadsereg részére.

A cég a már szolgálatban lévő 45 db Mangusta helikopter CBT szabvány változatra történő átalakítását is el fogja végezni a 2004-2006-ig terjedő időszakban. A CBT változat egy többfeladatú helikoptert biztosít a hadsereg számára, amely sok olyan módosítással fog rendelkezni, melyek kifejlesztésre kerültek, vagy javasolva lettek az A129 International jelzésű export változat részére. A cikk részletesen ismerteti ezeket a főbb módosításokat és egyéb változtatásokat, valamint a tüzerő növelését szolgáló új fedélzeti fegyvereket.

Jelenleg megfontolás alatt áll a korszerűsítések nagyobb költségkihatással járó második lépcsőjének terve. *A cikk ismerteti a helikopter ezzel kapcsolatos főbb szerkezeti változtatásait.*

12. A Kolumbia űrrepülőgép katasztrófájának kivizsgálása Érdes szárnyfelület + törmelékkel való ütközés = Végzetes kombináció?

A NASA Johnson Űrközpont (JSC) dokumentumai már 1988-ban rámutattak arra, hogy a Kolumbia bal szárnyán meglévőhöz hasonló felületi érdekesség egy katasztrófális átégést okozhat, amikor ez kombinálódik

a szárny potenciálisan jelentős ütközési sérülésével. Részben a fokozott érdességgel indokolható, hogy miért ment át a Kolumbia 1989-ben végrehajtott STS-28 repülésekor a szárnyon a lamináris áramlás turbulens áramlásba legalább 3 perccel korábban mint az ezt megelőző repülések visszatérési szakaszaiban. Az 1988. évi általánosabb elemzés megállapította, hogy bármely törmelékütközés által okozott komoly sérülés előtt elhelyezkedő jelentős szárnyfelületi érdesség fokozott hőhatást gyakorolhat magára a sérülésre. A cikk részletesen ismerteti e fokozott hőhatás negatív következményeit. További problémákat okozhat az u.n. aszimmetrikus határréteg átmenet (ABLT), amikor az egyik szárnyon előbb következik be a turbulens áramlásba történő átmenet, mint a másik szárnyon.

A cikk részletesen ismerteti ezeket a jelenségeket, s a NASA ezzel kapcsolatos korábbi elemzéseit, valamint a lehetséges összefüggéseket a Kolumbia katasztrófájával.

13. Várhatóan hosszabb ideig szolgálatban maradnak az F-15 vadászrepülőgépek

A tervezett F/A-22 beszerzések csökkentése miatt várhatóan 250 db F-15 C/D vadászrepülőgép szolgálatban tartását 2020-ig meghosszabbítják. Mint ismeretes jelenleg ez a típus biztosítja alapvetően a légifölény kivívását. A meghosszabbítás egy főbb szerkezeti élettartam-meghosszabbítási program végrehajtása nélkül is lehetségesnek tűnik, mivel a típus teljes műszaki üzemideje 12.000 óra, s a jelenlegi átlagos üzemidő jelentősen ezen érték alatt van. A meghosszabbítás viszont előtérbe helyezi a repülőgép egyes rendszereinek modernizálását. *A cikk részletesen ismerteti e várható modernizálásokat, melyek elsősorban a fedélzeti lokátorral, a hajtóműrendszerrel, a repülőgép önvédelmének fokozásával, az elektronikus hadviselést (EW) biztosító rendszer korszerűsítésével és a fedélzeti fegyverrendszerrel kapcsolatosak.*

14. Az X-47A Pegasus pilótánélküli harci repülőeszköz (UCAV) első repülése

A Northrop Grumman cég demonstrátor X-47A Pegasus UCAV eszköze 2003. február 23-án sikeresen végrehajtotta az első repülést. A cikk részletesen ismerteti az első repülés programját és tapasztalatait, valamint a típus további fejlesztésével és felhasználásával kapcsolatos terveket.

15. A Predator fejlődése

A Légierő a közelmúltban vette át a 88-ik Predator A pilótánélküli repülőeszközt. A fegyvernem hivatalos képviselői szerint közel az összes eddig rendszerbe állított Predator-on végrehajtják az átalakítást a fedélzeti fegyverek alkalmazhatóságának biztosítására. A géppark eddig összesen 65.000 repült órát üzemelt, melynek fele harcfeleladatok során került végrehajtásra. *A cikk részletesen ismerteti a típus eddigi alkalmazásának, s megbízhatóságának tapasztalatait, valamint a várható továbbfejlesztéseket, melyek elsősorban nagyobb hasznos harci teher szállítására és nagyobb fedélzeti elektromos energia előállítására képes, valamint fokozott túlélőképességgel rendelkező új Predator változatok kialakítására irányulnak.*

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Jároscsák Miklós</i>	Pályázati felhívás	3
-------------------------	--------------------	---

BIZTONSÁGPOLITIKA

<i>Csabai György</i>	Magyarország kikövezett útja a Varsói Szerződéstől a rendszerváltozáson át a NATO-ba	5
----------------------	--	---

KATONAI LOGISZTIKAI ELMÉLET

<i>Briák Ottó</i>	Az üzemgazdasági jellegű védelmi szakfeladatrend kidolgozásának és felhasználásának lehetőségei	28
-------------------	---	----

<i>Lovász Zoltán</i>	Ajánlások a logisztikai doktrínák kidolgozására	47
----------------------	---	----

<i>Szűcs László</i>	A katonai logisztika korszerűsítési lehetőségei	71
---------------------	---	----

<i>Gazda Pál</i> <i>Kasza Zoltán</i>	A gazdaság és a katonai stratégia néhány közgazdasági összefüggése II.RÉSZ.	93
---	---	----

<i>Gazda Pál</i> <i>Balla Tibor</i>	Az anyagi erőforrás mozgásának néhány vonatkozása, illetve a civil és katonai javak átalakulása	108
--	---	-----

<i>Medveczky Mihály</i>	Befogadó Nemzeti Támogatás és a gazdaságfelkészítés tervezéseiről	115
-------------------------	---	-----

A KATONAI LOGISZTIKA GYAKORLATA

<i>Varga László</i>	A kiszolgáló-javító szervezetek tevékenysége egy légvédelmi rakéta szervezetnél	128
---------------------	---	-----

<i>Németh Ernő</i>	Közlekedési konferencia (2002 Göd)	142
--------------------	------------------------------------	-----

<i>Kerekes Béla</i>	A” DYNAMIC MIX –2002”gyakorlat vasúti átcsoportosításának tapasztalatai	144
---------------------	---	-----

Kókai Ernő A "DINAMIC MIX – 2002 "gyakorlat közlekedési tapasztalatai 153

Kókai Ernő A „Szablya 2002” gyakorlat szállítási tapasztalatai 162

KIKÉPZÉS-FELKÉSZÍTÉS

Búzai László Az önkéntes haderőre történő áttérés logisztikai összefüggései II. RÉSZ 167

Komondi Márton Reflexiók a hadmérnöki képzéshez a jövőbeni logisztikai támogatás képesség fenntartása érdekében 188

TÁJÉKOZTATÓ-INFORMÁCIÓ

Jároscsák Miklós Tájékoztató a Befogadó Nemzeti Támogatás központi adatbázis létrehozásának helyzetéről és további feladatairól 205

Lits Gábor A HEP-90 technológiai ugrás a mentesítésben, 90 típusú sugármentesítő-fertőtlenítő-méregtelenítő komplexum 229

Rácz János ENSZ-békefenntartó műveletek állandó működési eljárásai a nyugat-szaharai misszió logisztikai támogatásában 241

Besenyő János A békefenntartás – a békekiképzés kérdései 258

Kaufmann János Az MH RMSZF-ség kiadványában megjelenő "TÁJÉKOZTATÓ" 2003/2 számában megjelent cikkek annotációja 263

Szerkesztőség: HM HVK II. Objektum II. épület

1885 Budapest Pf.:25

Főszerkesztő tel. HM: 277-84

V: 236-5174

Felelős szerkesztő tel.:HM: 252-95

